

UNIVERSITY OF NICOSIA
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΛΕΥΚΩΣΙΑΣ

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ
ΤΜΗΜΑ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

**ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΓΙΟΡΤΩΝ 28^{ΗΣ} ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ: ΠΟΙΑ ΕΙΝΑΙ,
ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΚΑΙ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΤΟΥΣ ΣΤΗΝ ΕΝ ΛΟΓΩ ΓΙΟΡΤΗ**

Από την
Ευγενία Καρούμπαλη
(U134N0652)

Μεταπτυχιακή Εργασία στο εξ αποστάσεως πρόγραμμα
Επιστημών Αγωγής (Κατεύθυνση: Μουσική Παιδαγωγική)
για την απόκτηση μεταπτυχιακού διπλώματος (master)

Μάιος, 2015.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Περίληψη	6
Πρόλογος	7
Εισαγωγή	10
Κεφάλαιο 1 Εννοιολογικό, κοινωνικό και ιστορικό πλαίσιο <i>σχολικών γιορτών</i>	16
1.1 Οι <i>σχολικές γιορτές</i> στο πέρασμα του χρόνου	16
1.2 Μοντέλα <i>σχολικών γιορτών</i>	17
1.3 Δομές <i>σχολικών γιορτών</i>	18
1.4 Το θεσμικό πλαίσιο της σχολικής χορωδίας στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση	21
1.5 Τραγούδια χρησιμοποιούμενα στο μάθημα της μουσικής / στις <i>σχολικές γιορτές</i>	24
1.6 Απόψεις για το ρεπερτόριο της σχολικής χορωδίας στον Ελλαδικό χώρο	27
1.7 Προβληματισμοί σχετικά με απαξίωση των <i>σχολικών γιορτών</i>	31
1.8 Αρχική εκπαίδευση και επιμόρφωση εκπαιδευτικών μουσικής σε παιδαγωγικά θέματα και στο ρεπερτόριο <i>σχολικών γιορτών</i>	34
1.9 Ανακεφαλαίωση	36
Κεφάλαιο 2 Στοιχεία της Ελληνικής εκπαιδευτικής πραγματικότητας που επιδρούν στην προετοιμασία των <i>σχολικών γιορτών</i>	38
2.1 Μοντέλα εκπαίδευσης μαθητών/τριών με μεταναστευτικό υπόβαθρο	38
2.1.1 Η εκπαίδευση μαθητών/τριών με μεταναστευτικό υπόβαθρο στην Ελλάδα	39
2.1.2 Το «πείραμα της Γκράβας»	41
2.2 Το σχολικό κλίμα	42
2.2.1 Ο ρόλος της ηγεσίας της σχολικής μονάδας στη διαμόρφωση του σχολικού κλίματος	43
2.2.2 Η διαμόρφωση του σχολικού κλίματος μέσα από την επικοινωνία διευθυντή/ντριας – μελών της σχολικής κοινότητας και μελών της σχολικής κοινότητα μεταξύ τους	44
2.2.3 Η επικοινωνία διευθυντή/ντριας – μελών της σχολικής κοινότητας και μελών της σχολικής κοινότητας μεταξύ τους στην Ελλάδα	46
2.2.3.1 Σχέσεις διευθυντή/ντριας – μελών της σχολικής κοινότητας	46
2.2.3.2 Σχέσεις μελών της σχολικής κοινότητας	46
2.2.3.3 Σχέση εκπαιδευτικών – γονέων	47
2.3 Πρωτοβουλίες στη διδασκαλία στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα	48
2.4 Η επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών	49
2.5 Χαρακτηριστικά αγροτικών/επαρχιακών σχολείων	52
2.6 Φύλο εκπαιδευτικών και εκπαιδευτική διαδικασία	53
Κεφάλαιο 3 Μεθοδολογία της έρευνας	56

3.1 Το δείγμα	57
3.2 Ερευνητικά εργαλεία	57
3.2.1 Ημιδομημένες Συνεντεύξεις	59
3.2.1.1 Σχεδιασμός πρωτόκολλου συνέντευξης	60
3.2.1.2 Πραγματοποίηση συνεντεύξεων	61
3.2.2 Ερωτηματολόγιο	62
3.2.3 Αρχειακό υλικό. (Προγράμματα σχολικών γιορτών 28 ^{ης} Οκτωβρίου)	65
3.3 Περιορισμοί	66
3.4 Τρόπος ανάλυσης δεδομένων	66
Κεφάλαιο 4 Ανάλυση δεδομένων - Αποτελέσματα	75
4.1 Δημογραφικά στοιχεία εκπαιδευτικών που συμπλήρωσαν το ερωτηματολόγιο	75
4.2 Στάσεις των εκπαιδευτικών μουσικής σχετικά με το ρεπερτόριο της σχολικής γιορτής της 28 ^{ης} Οκτωβρίου	84
4.2.1 Αλλαγή στάσεων εκπαιδευτικών μουσικής στην πάροδο του χρόνου σχετικά με το ρεπερτόριο της σχολικής γιορτής της 28 ^{ης} Οκτωβρίου	91
4.3 Αλληλεπίδραση εκπαιδευτικών μουσικής και σχολικού περιβάλλοντος στην επιλογή τραγουδιών για τη σχολική γιορτή της 28 ^{ης} Οκτωβρίου	94
4.3.1 Τόπος σχολείου	94
4.3.2 Μαθητές/τριες	95
4.3.3 Ηγεσία σχολικής μονάδας	104
4.3.4 Εκπαιδευτικοί Συλλόγου Διδασκόντων	109
4.3.5 Συνεργαζόμενοι/ες εκπαιδευτικοί για τη σχολική γιορτή της 28 ^{ης} Οκτωβρίου	113
4.3.5.1 Ειδικότητες συνεργαζόμενων εκπαιδευτικών στα πλαίσια της οργάνωσης της σχολικής γιορτής της 28 ^{ης} Οκτωβρίου	115
4.3.5.2 Αλληλεπίδραση εκπαιδευτικών μουσικής με εκπαιδευτικούς άλλων ειδικοτήτων στα πλαίσια της οργάνωσης της σχολικής γιορτής της 28 ^{ης} Οκτωβρίου	119
4.3.5.3 Δυσκολίες στην αλληλεπίδραση εκπαιδευτικών μουσικής με εκπαιδευτικούς άλλων ειδικοτήτων στα πλαίσια της οργάνωσης της σχολικής γιορτής της 28 ^{ης} Οκτωβρίου	123
4.3.6 Γονείς	124
4.3.7 Το σχολικό περιβάλλον στην ανατροφοδότηση των εκπαιδευτικών μουσικής για μελλοντικές σχολικές γιορτές της 28 ^{ης} Οκτωβρίου	127
4.3.8 Πηγές πληροφόρησης εκπαιδευτικών μουσικής για περαιτέρω ρεπερτόριο (πέραν αυτού που ήδη γνωρίζουν) για τη σχολική γιορτή της 28 ^{ης} Οκτωβρίου	128
4.3.9 Υποδομές σχολείου	135
4.4 Τραγούδια χρησιμοποιούμενα στη σχολική γιορτή της 28 ^{ης} Οκτωβρίου	135
4.4.1. Μουσικά είδη στα οποία ανήκουν τα τραγούδια που	149

χρησιμοποιούνται στη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου*.

4.4.2 Θεματικές κατηγορίες στις οποίες ανήκουν τα τραγούδια που χρησιμοποιούνται στη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου*.

158

4.4.3 Κριτήρια επιλογής τραγουδιών για τη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου*

159

4.4.3.1 Κριτήρια παιδαγωγικής φύσης

168

4.4.3.2 Κριτήρια σχετικά με τη μουσική των τραγουδιών

168

4.4.3.3 Κριτήρια σχετικά με τους στίχους των τραγουδιών

170

4.4.3.4 Άλλα κριτήρια

171

4.4.3.5 Κριτήρια επιλογής συγκεκριμένων τραγουδιών

172

4.4.3.6 Κριτήρια μη χρησιμοποίησης συγκεκριμένων τραγουδιών

175

Κεφάλαιο 5 Συμπεράσματα – Προτάσεις

176

5.1 Τραγούδια *σχολικής γιορτής 28^{ης} Οκτωβρίου*

176

5.1.1 Τίτλοι τραγουδιών

176

5.1.1.1 Τυποποιημένοι τίτλοι τραγουδιών

176

5.1.1.2 Τίτλοι τραγουδιών που υπάρχουν σε σχολικά εγχειρίδια μουσικής

183

5.1.1.3 Τίτλοι τραγουδιών που δεν εντάσσονται σε κάποια από τις παραπάνω κατηγορίες

184

5.1.2 Θεματικές κατηγορίες τραγουδιών

185

5.1.3 Μουσικά είδη τραγουδιών

186

5.1.3.1 Ελαφρά Μουσική

186

5.1.3.2 Γνήσια Αντάρτικα τραγούδια

188

5.1.3.3 Έντεχνα τραγούδια δεκαετιών 1960-1970

188

5.1.3.4 Ελληνικά παραδοσιακά / νεοδημοτικά τραγούδια

189

5.1.3.5 Ελληνική έντεχνη δυτικοποίηση μουσική

189

5.1.3.6 Ελληνικά δημοφιλή τραγούδια (δεκαετιών 1980 – σήμερα)

190

5.1.3.7 Ρεμπέτικα τραγούδια

191

5.1.3.8 Λαϊκά τραγούδια

191

5.1.3.9 Ξένα δημοφιλή τραγούδια

192

5.1.3.10 Μουσική της Ελληνικής Ορθόδοξης Εκκλησίας – Στρατιωτικά Εμβατήρια – Σχολικά Τραγούδια

193

5.2 Στάσεις εκπαιδευτικών μουσικής

193

5.3 Κριτήρια επιλογής τραγουδιών

196

5.3.1 Κριτήρια Παιδαγωγικής φύσης

196

5.3.2 Κριτήρια σχετικά με τη μουσική των τραγουδιών

2198

5.3.3 Κριτήρια σχετικά με τους στίχους των τραγουδιών

200

5.3.4 Κριτήρια που δεν σχετίζονται με τα παραπάνω

201

5.4 Εκπαιδευτικοί μουσικής και σχολικό περιβάλλον

202

5.4.1 Τόπος σχολείου

202

5.4.2 Μαθητές/τριες

204

5.4.3 Ηγεσία σχολικής μονάδας

206

5.4.4 Εκπαιδευτικοί συλλόγου διδασκόντων

208

5.4.5 Συνεργαζόμενοι/ες εκπαιδευτικοί για τη σχολική γιορτή της 28 ^{ης} Οκτωβρίου	208
5.4.5.1 Ειδικότητες συνεργαζόμενων εκπαιδευτικών στα πλαίσια της οργάνωσης της <i>σχολικής γιορτής της 28^{ης} Οκτωβρίου</i>	208
5.4.5.2 Αλληλεπίδραση εκπαιδευτικών μουσικής με εκπαιδευτικούς άλλων ειδικοτήτων στα πλαίσια της οργάνωσης της <i>σχολικής γιορτής της 28^{ης} Οκτωβρίου</i>	209
5.4.6 Γονείς	212
5.4.7 Υποδομές	213
5.4.8 Το σχολικό περιβάλλον στην ανατροφοδότηση των εκπαιδευτικών μουσικής για μελλοντικές <i>σχολικές γιορτές της 28^{ης} Οκτωβρίου</i>	213
5.4.9 Πηγές πληροφόρησης εκπαιδευτικών μουσικής για περαιτέρω ρεπερτόριο (πέραν αυτού που ήδη γνωρίζουν) για τη <i>σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου</i>	214
5.5 Συνοψίζοντας	215
5.6 Προτάσεις	216
5.6.1 Προτάσεις που προκύπτουν από τα αποτελέσματα της έρευνας σχετικά με τους τίτλους τραγουδιών που επιλέγονται για τη <i>σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου</i>	216
5.6.2 Προτάσεις που προκύπτουν από τα αποτελέσματα της έρευνας σχετικά με τη διαδικασία επιλογής τραγουδιών για τη <i>σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου</i>	218
5.6.3 Προτάσεις για μελλοντική έρευνα	220
Κεφάλαιο 6 Επίλογος	222
Βιβλιογραφία	226
Ελληνόγλωσση	226
Ξενόγλωσση	242
Ιστοσελίδες	245
Δισκογραφία	248
Ελληνόγλωσση	248
Ξενόγλωσση	253
Παράρτημα 1 Ερωτηματολόγιο	254
Παράρτημα 2 Πρωτόκολλο συνεντεύξεων	261
Παράρτημα 3 Σχεδιαγράμματα θεματικών συνεντεύξεων	262
Παράρτημα 4 Τραγούδια αναφερθέντα στην παρούσα εργασία	268
Παράρτημα 5 Πίνακες με τους τίτλους τραγουδιών που αναφέρθηκαν στο ερωτηματολόγιο.	310
Παράρτημα 6 Επιστολή συναίνεσης στην έρευνα	326
Παράρτημα 7 Συμμετέχοντες/ουσες στη συνέντευξη	327

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στα σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στην Ελλάδα, είναι υποχρεωτική η διοργάνωση πολιτιστικών εκδηλώσεων για την εθνική επέτειο της 28^{ης} Οκτωβρίου. Στις πολιτιστικές αυτές εκδηλώσεις παρουσιάζονται, μεταξύ άλλων, και τραγούδια. Στην εργασία αυτή διερευνήθηκαν οι απόψεις των εκπαιδευτικών μουσικής σχετικά με τα τραγούδια που χρησιμοποιούνται στην περίπτωση αυτή, προσδιορίστηκαν τα τραγούδια αυτά και διευκρινίστηκε το πώς η αλληλεπίδραση του/της εκπαιδευτικού μουσικής με το υπόλοιπο σχολικό περιβάλλον επηρεάζει τις επιλογές των τραγουδιών αυτών. Χρησιμοποιήθηκε μικτή μεθοδολογία, με κύριο ερευνητικό εργαλείο τη συνέντευξη και επικουρικά ερευνητικά εργαλεία το ερωτηματολόγιο και αρχειακό υλικό.

Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν μία τυποποίηση στα τραγούδια που χρησιμοποιούνται στη συγκεκριμένη περίπτωση, η οποία αναγνωρίζεται και από τους/τις εκπαιδευτικούς μουσικής. Τα κριτήρια επιλογής τραγουδιών είναι ποίκιλα: διαφάνηκαν κριτήρια παιδαγωγικής φύσης, κριτήρια που σχετίζονται είτε με τους στίχους είτε με τη μουσική των τραγουδιών και άλλα κριτήρια. Αποκαλύφτηκε μία ποικιλία αλληλεπιδράσεων μεταξύ των εκπαιδευτικών μουσικής με το υπόλοιπο σχολικό περιβάλλον που επιδρούν στις εν λόγω επιλογές τραγουδιών, οι οποίες επηρεάζονται από το πλέγμα των σχέσεων το οποίο διαμορφώνεται στα σχολεία.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Το ερέθισμα και η επιλογή του θέματος της παρούσας εργασίας έχει να κάνει με την επαγγελματική μου πορεία ως εκπαιδευτικός μουσικής στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση σε σχέση με τις εμπειρίες που είχα ως μαθήτρια και τις απόψεις μου για τα τραγούδια που χρησιμοποιούνται (ή τουλάχιστον χρησιμοποιούνταν) στις σχολικές γιορτές εν γένει.

Κατά τη διάρκεια των μαθητικών μου χρόνων είχα μία έντονη αποστροφή στα τραγούδια των σχολικών γιορτών και στις σχολικές γιορτές γενικότερα, καθώς τις θεωρούσα ανούσιες και πληκτικές. Κατά τη φοίτησή μου στο δημοτικό σχολείο (1979-1985) θεωρούσα κάτεργο την υποχρεωτική συμμετοχή μου στις σχολικές γιορτές. Κατά τη φοίτησή μου στο γυμνάσιο (1985-1988) και στο λύκειο (1988-1991) δεν συμμετείχα ουδέποτε σε σχολικές γιορτές, καθώς δεν έβρισκα κανένα ενδιαφέρον σε αυτές. Μάλιστα, στο γυμνάσιο, δεν είχα αναφέρει στον καθηγητή της μουσικής ότι παίζω πιάνο για να μην με αναμείξει σε σχολικές γιορτές!

Το 1998, όμως, όταν άρχισα να εργάζομαι στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, κλήθηκα να προετοιμάσω τραγούδια με τη σχολική χορωδία για τις σχολικές γιορτές, υποχρέωση που την πρώτη χρονιά υποδέχτηκα με τρόμο λόγω των προηγούμενων εμπειριών μου ως μαθήτρια! Την πρώτη χρονιά απλά δίδαξα τραγούδια, τα οποία γνώριζα ως μαθήτρια, πράγμα το οποίο δεν με ικανοποίησε καθόλου. Από τότε, ένας από τους επαγγελματικούς μου στόχους υπήρξε ο εμπλουτισμός των τραγουδιών που (τουλάχιστον εγώ) χρησιμοποιώ στις σχολικές γιορτές. Από τότε άλλαξαν πολλά: ενημερώθηκα από τη βιβλιογραφία, από συναδέλφους (εκπαιδευτικούς μουσικής και άλλων ειδικοτήτων) και από το διαδίκτυο (με το οποίο άρχισα σιγά σιγά να εξοικειώνομαι). Με την πάροδο των χρόνων έπαιρνα όλο και περισσότερες

πρωτοβουλίες: άρχισα να οργανώνω σχολικές γιορτές χωρίς τη συνεργασία με κάποιον/α εκπαιδευτικό άλλης ειδικότητας, άρχισα να χρησιμοποιώ όλο και περισσότερα τραγούδια τα οποία ανακάλυπτα και δεν είχαν καμία σχέση με αυτά που χρησιμοποιούνταν κατά τα δικά μου μαθητικά χρόνια και άρχισαν άλλοι εκπαιδευτικοί να συμβουλευόμαστε εμένα σχετικά με το θέμα αυτό, πλέον.

Οι λόγοι για τους οποίους επιλέχτηκε ως θέμα της παρούσας εργασίας τα τραγούδια που χρησιμοποιούνται από τους/τις εκπαιδευτικούς μουσικής για τη σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου είναι δύο. Ο ένας λόγος έχει να κάνει με το χρονικό διάστημα πραγματοποίησης της παρούσας εργασίας: τον Οκτώβριο του 2014 ξεκίνησε η πραγματοποίηση αυτής της εργασίας και ο μήνας Νοέμβριος θεωρήθηκε ο πλέον κατάλληλος για συλλογή δεδομένων που σχετίζονται με τη σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου, λόγω της χρονικής τους εγγύτητας με τη συγκεκριμένη σχολική γιορτή. Ο άλλος λόγος έχει να κάνει με την προσωπική μου άποψη ότι τα τραγούδια της 28^{ης} Οκτωβρίου είναι εξαιρετικά ποικίλλα λόγω της φύσης της εθνικής επετείου, αλλά όχι ιδιαίτερα γνωστά στους/στις εκπαιδευτικούς μουσικής, άποψη την οποία υιοθέτησα με την πολύχρονη ενασχόλησή μου με το θέμα αυτό.

Κλείνοντας θα ήθελα να ευχαριστήσω τα εξής άτομα: την επιβλέπουσα καθηγήτρια Δρ Σμαράγδα Χρυσοστόμου για την πολύτιμες συμβουλές της για την συγγραφή και ολοκλήρωση της παρούσας εργασίας, τη Δρ Αγγελική Τριανταφυλλάκη, καθώς από το μάθημα «Αρχές και μέθοδοι έρευνας στην παιδαγωγική της μουσικής» στο οποίο ήταν διδάσκουσα πήρα πολύτιμες ιδέες για την οργάνωση και πραγματοποίηση αυτής της έρευνας και όλους/ες τους/τις διδάσκοντες/ουσες των μαθημάτων που παρακολούθησα στο εξ' αποστάσεως μεταπτυχιακό πρόγραμμα «Επιστήμες της Αγωγής – Μουσική Παιδαγωγική» του Πανεπιστημίου Λευκωσίας.

Θερμές ευχαριστίες θα ήθελα να δώσω στους/τις εκπαιδευτικούς μουσικής που συμμετείχαν είτε στη συμπλήρωση του ερωτηματολογίου είτε στις συνεντεύξεις, η

συμβολή των οποίων ήταν καταλυτική για την πραγματοποίηση της παρούσας εργασίας, και στους/τις διευθυντές/ντρίες των σχολείων από τα οποία πήρα αρχειακό υλικό (προγράμματα σχολικών γιορτών) για την πραγματοποίηση της εργασίας αυτής, η συνεισφορά των οποίων στην παρούσα έρευνα ήταν σημαντικότερη. Ιδιαίτερες ευχαριστίες θα ήθελα να δώσω στους/στις: Χρήστο Θεοδωρόπουλο, Μαρία Χατζηλάμπρου, Σμαράγδα Παπατσάκωνα, Παγώνα - Μαρία Θεοδοροπούλου και Χρήστο Τσακίρογλου για την πολύτιμη συνδρομή τους στην πραγματοποίηση της παρούσας εργασίας.

Ιδιαίτερη μνεία θα ήθελα να κάνω για την πεθερά μου, Αλίκη, η οποία με στήριξε ηθικά στην πραγματοποίηση του εν λόγω μεταπτυχιακού προγράμματος όσο ήταν εν ζωή. Δυστυχώς, δεν πρόλαβε την πραγματοποίηση της παρούσας εργασίας...

Τέλος θα ήθελα να ευχαριστήσω τους γονείς μου Κωνσταντίνο και Ελευθερία, το συνοδοιπόρο μου στην ζωή Αλέξανδρο και τα παιδιά μας Ταξιάρχη και Μαρκέλλα για την ηθική στήριξη που μου παρείχαν.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η διοργάνωση πολιτιστικών εκδηλώσεων για την εθνική επέτειο της 28^{ης} Οκτωβρίου στα σχολεία τόσο της πρωτοβάθμιας όσο και της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στην Ελλάδα (*σχολική γιορτή 28^{ης} Οκτωβρίου* εφεξής) είναι υποχρεωτική σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία (άρθρο 4 του Προεδρικού Διατάγματος 201 του 1998 που βρίσκεται στο Ελληνική Δημοκρατία, 1998 και άρθρο 2 παράγραφος 4 του Προεδρικού Διατάγματος 104 του 1979 που βρίσκεται στο Ελληνική Δημοκρατία, 1979).

Τα σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης έχουν, επίσης την υποχρέωση να διοργανώνουν πολιτιστικές εκδηλώσεις για την εθνική επέτειο της 25^{ης} Μαρτίου και για την επέτειο της εξέγερσης του Πολυτεχνείου (άρθρο 4 του Προεδρικού Διατάγματος 201 του 1998 που βρίσκεται στο Ελληνική Δημοκρατία, 1998 και Άρθρο 2 παράγραφος 4 του Προεδρικού Διατάγματος 104 του 1979 που βρίσκεται στο Ελληνική Δημοκρατία, 1979 και Ελληνική Δημοκρατία, 1983)¹.

Ανεπίσημοι εορτασμοί της εθνικής επετείου της 28^{ης} Οκτωβρίου έλαβαν χώρα το 1941 και το 1942. Από το 1944 εορτάζεται επίσημα η εθνική επέτειος της 28^{ης} Οκτωβρίου (Γκόλια, 2006). Σύμφωνα με την Υπουργική απόφαση Γ2/4867 (στο Ελληνική Δημοκρατία, 1992) οι πολιτιστικές δραστηριότητες και εκδηλώσεις, (υποχρεωτικές και μη) οι οποίες πραγματοποιούνται εντός και εκτός του σχολικού χώρου, αποσκοπούν στην πνευματική ανάπτυξη, στην αισθητική καλλιέργεια, στη δημιουργική έκφραση των μαθητών/τριών και γενικά στην ευαισθητοποίησή τους σε θέματα πολιτισμού.

¹ Το σύνολο των προαναφερθέντων υποχρεωτικών πολιτιστικών εκδηλώσεων στα σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στον ελλαδικό χώρο θα αποκαλείται εφεξής *σχολικές γιορτές*.

Ενώ υπάρχει κάποια βιβλιογραφία αναφορικά με τους επετειακούς λόγους (Γκόλια, 2006; Benincasa, 2006), με τα θεατρικά έργα / σκετς των *σχολικών* αυτών *γιορτών* (Μαυρίδου, 2010) και το σύνολο αυτών εν γένει (Μπονίδης, 2004; Λεονάρδου, 2006; Μπονίδης, 2008), υπάρχουν μεμονωμένες έρευνες με τα τραγούδια που μπορούν να χρησιμοποιηθούν στις *σχολικές γιορτές* γενικότερα (Καρούμπαλη, 2006; Καρούμπαλη 2009).

Η τυποποίηση που υπάρχει στις *σχολικές γιορτές* (Τζήκας & Γούκος, 2006; Βρεττός, 2001; Τζαμαργιάς & Γραμματάς, 2004; Καρυώτογλου, 1997; Ελληνική Δημοκρατία, 2015) πιθανόν να αντικαθρεφτίζει και τυποποίηση αντίστοιχα των τραγουδιών που χρησιμοποιούνται σε αυτές. Ως εκ τούτου θα ήταν ενδιαφέρον να μελετηθούν τα τραγούδια που χρησιμοποιούνται στις *σχολικές γιορτές* και εκεί θα διαφανεί εάν υπάρχει κάποια τυποποίηση των χρησιμοποιούμενων τραγουδιών ή όχι.

Δεν υπάρχουν έρευνες που να καταπιάνονται αποκλειστικά με τις απόψεις εκπαιδευτικών μουσικής σχετικά με τη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου* (και τα τραγούδια που παρουσιάζονται στη περίπτωση αυτή) και ότι υπάρχουν ελάχιστες έρευνες που να ασχολούνται αποκλειστικά με τμήμα ρεπερτορίου της *σχολικής γιορτής της 28^{ης} Οκτωβρίου*. Ενώ εκπαιδευτικοί δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (διαφόρων ειδικοτήτων) χαρακτηρίζουν την εμπλοκή τους στην προετοιμασία *σχολικών γιορτών* ως «καταναγκασμό» και «δυσάρεστη υποχρέωση» (Γιαννάκη, 2012: 80), δεν υπάρχει έρευνα που να ασχολείται με τις στάσεις εκπαιδευτικών μουσικής σχετικά με τα τραγούδια που καλούνται να προετοιμάσουν με τη *σχολική χορωδία* για τη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου*.

Το πρώτο ερευνητικό ερώτημα είναι η κατανόηση των στάσεων των εκπαιδευτικών μουσικής σχετικά με το ρεπερτόριο της *σχολικής γιορτής της 28^{ης} Οκτωβρίου*. Το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα σχετίζεται με τον καθορισμό των τραγουδιών που χρησιμοποιούνται στη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου*. Το τρίτο

ερευνητικό ερώτημα έχει να κάνει με τον προσδιορισμό των κριτηρίων επιλογής αυτών και του τρόπου με τον οποίον η αλληλεπίδραση του/της εκπαιδευτικού μουσικής με το υπόλοιπο σχολικό περιβάλλον επηρεάζει τις επιλογές των τραγουδιών για τη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου*.

Οι σκοποί της έρευνας είναι η διερεύνηση των κριτηρίων με τα οποία οι εκπαιδευτικοί μουσικής επιλέγουν τραγούδια για τη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου*, ο προσδιορισμός του ρεπερτορίου *σχολικής γιορτής της 28^{ης} Οκτωβρίου* και η διερεύνηση των απόψεων των εκπαιδευτικών μουσικής σχετικά με το χρησιμοποιούμενο ρεπερτόριο για τη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου*.

Καθώς το ρεπερτόριο των σχολικών χορωδιών κρίνεται «περιορισμένο και ανακυκλούμενο» (Μελιγκοπούλου, 2009: 188) και το ρεπερτόριο της *σχολικής γιορτής της 28^{ης} Οκτωβρίου* στη σχολική πράξη δεν θα είναι ευρύ και θα επαναλαμβάνεται κατά ένα σημαντικό βαθμό από χρονιά σε χρονιά.

Στο σημείο αυτό θα γίνει λόγος για τις υποθέσεις της έρευνας. Σύμφωνα με την πρώτη υπόθεση της έρευνας είναι ότι υπάρχει τυποποίηση του ρεπερτορίου που χρησιμοποιείται για τη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου*. Οι αλληλεπιδράσεις των εκπαιδευτικών μουσικής με το υπόλοιπο σχολικό περιβάλλον επηρεάζουν τις επιλογές τραγουδιών για τη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου*. Υπόθεση της έρευνας είναι ότι τα κριτήρια επιλογής τραγουδιών για τη συγκεκριμένη *σχολική γιορτή* δεν διαφέρουν μεταξύ εκπαιδευτικών μουσικής που υπηρετούν στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση και εκπαιδευτικών μουσικής που υπηρετούν στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, ανάλογα με την υπαλληλική σχέση των εκπαιδευτικών μουσικής (αναπληρωτής/τρια/ μόνιμος/η) και ανάλογα με την αρχική εκπαίδευση των εκπαιδευτικών μουσικής. Αυτά, όμως διαφέρουν ανάλογα με το φύλο των εκπαιδευτικών μουσικής και τον τύπο του σχολείου (ιδιωτικό / δημόσιο).

Από την έρευνα αυτή οριοθετήθηκε και διερευνήθηκε το ρεπερτόριο της *σχολικής γιορτής της 28^{ης} Οκτωβρίου*. Επιπρόσθετα, διαφωτίστηκαν η διαδικασία και τα κριτήρια επιλογής τραγουδιών για την εν λόγω *σχολική γιορτή*.

Το εννοιολογικό, κοινωνικό και ιστορικό πλαίσιο που διέπει τις *σχολικές γιορτές* θα αναλυθεί στο πρώτο κεφάλαιο. Θα περιγραφούν οι διάφορες κατηγορίες *σχολικών γιορτών*, το θεσμικό πλαίσιο της σχολικής χορωδίας, η οποία και παρουσιάζει τα τραγούδια στις σχολικές γιορτές, και τα κριτήρια με τα οποία επιλέγονται τραγούδια στις σχολικές χορωδίες. Επιπρόσθετα, θα αναλυθεί η απαξίωση που δέχονται οι *σχολικές γιορτές* με πιθανά αίτια του γεγονότος αυτού.

Στοιχεία της ελληνικής εκπαιδευτικής πραγματικότητας που επιδρούν στην προετοιμασία των *σχολικών γιορτών* παρουσιάζονται στο δεύτερο κεφάλαιο. Συγκεκριμένα παρουσιάζονται διάφορα μοντέλα εκπαίδευσης μαθητών/τριών με μεταναστευτικό υπόβαθρο και η εκπαίδευση αυτών των μαθητών/τριών στο ελλαδικό χώρο. Στη συνέχεια γίνεται αναφορά στο σχολικό κλίμα: στο ρόλο της ηγεσίας της σχολικής μονάδας στη διαμόρφωση του σχολικού κλίματος, στη διαμόρφωση του σχολικού κλίματος μέσα από την επικοινωνία διευθυντή/ντριας – μελών της σχολικής κοινότητας και μελών της σχολικής κοινότητα μεταξύ τους, στην επικοινωνία διευθυντή/ντριας – μελών της σχολικής κοινότητας και μελών της σχολικής κοινότητα μεταξύ τους στην Ελλάδα. Επιπρόσθετα γίνεται λόγος για: τις πρωτοβουλίες στη διδασκαλία στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα, τα χαρακτηριστικά αγροτικών/επαρχιακών σχολείων (σε αντιδιαστολή με τα σχολεία των αστικών κέντρων) και για το πώς το φύλο των εκπαιδευτικών επηρεάζει την εκπαιδευτική διαδικασία.

Η μεθοδολογία της έρευνας παρουσιάζεται στο τρίτο κεφάλαιο. Δίνονται στοιχεία για το δείγμα της έρευνας. Χρησιμοποιήθηκε μικτή μεθοδολογία ενιαίας μορφής με απώτερο σκοπό να μελετηθούν αποτελεσματικότερα τα ερευνητικά ερωτήματα.

Συγκεκριμένα, χρησιμοποιήθηκε η μελέτη περίπτωσης, όπου μελετήθηκαν με λεπτομέρεια τα τραγούδια που χρησιμοποιούνται στη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου* και οι εκπαιδευτικοί μουσικής ως προς την υποχρέωσή τους (στον ελλαδικό χώρο) να παρουσιάσουν τραγούδια για τη συγκεκριμένη *σχολική γιορτή*. Περιγράφονται τα ερευνητικά εργαλεία, ο σχεδιασμός τους και η εφαρμογή τους. Βασικό ερευνητικό εργαλείο είναι η συνέντευξη με επικουρικά ερευνητικά εργαλεία το ερωτηματολόγιο και αρχειακό υλικό. Στη συνέχεια διευκρινίζεται ο τρόπος επεξεργασίας των αποτελεσμάτων (όλων των ερευνητικών εργαλείων που χρησιμοποιήθηκαν στην έρευνα) και αναλύονται ο τρόπος που αντιμετωπίστηκαν οι δυσκολίες που προέκυψαν κατά τη διάρκεια της επεξεργασίας των αποτελεσμάτων της έρευνας.

Τα αποτελέσματα της έρευνας με την ανάλυση των δεδομένων αυτής βρίσκονται στο τέταρτο κεφάλαιο. Τα συμπεράσματα της έρευνας και οι προτάσεις που προέκυψαν από αυτά ακολουθούν στο πέμπτο κεφάλαιο. Γίνεται ανάλυση των αποτελεσμάτων έχοντας ως άξονα τα ερευνητικά ερωτήματα παρουσιάζοντας δεδομένα από όλα τα ερευνητικά εργαλεία. Στα αποτελέσματα φάνηκε ότι υπάρχει τυποποίηση των τραγουδιών που χρησιμοποιούνται στη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου*, η οποία σχετίζεται άμεσα με την τυποποίηση των *σχολικών γιορτών* εν γένει (Τζήκας & Γούκος, 2006; Βρεττός, 2001; Τζαμαργιάς & Γραμματάς, 2004; Καρυώτογλου, 1997; Ελληνική Δημοκρατία, 2015). Παράλληλα, όμως, διατυπώνεται και η τάση χρησιμοποίησης τραγουδιών πέραν των προαναφερθέντων τυποποιημένων. Υπάρχει μία ποικιλία κριτηρίων επιλογής τραγουδιών για τη συγκεκριμένη *σχολική γιορτή* και μία ποικιλία αλληλεπιδράσεων μεταξύ εκπαιδευτικών μουσικής και εκπαιδευτικών άλλων ειδικοτήτων για την προετοιμασία της *σχολικής γιορτής της 28^{ης} Οκτωβρίου*.

Οι προτάσεις κινούνται σε δύο άξονες: ο ένας σχετίζεται με τους τίτλους τραγουδιών που επιλέγονται για τη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου* και ο άλλος

άξονας έχει να κάνει με τη διαδικασία επιλογής τραγουδιών για τη συγκεκριμένη σχολική γιορτή.

Σε παραρτήματα παρατίθενται τα ερευνητικά εργαλεία που χρησιμοποιήθηκαν (ερωτηματολόγιο, πρωτόκολλο συνεντεύξεων), τα σχεδιαγράμματα των θεματικών των συνεντεύξεων, τα στοιχεία των τραγουδιών που αναφέρθηκαν καθ' όλη τη διάρκεια της εργασίας στο σύνολο των ερευνητικών εργαλείων, πίνακες με τίτλους τραγουδιών που αναφέρθηκαν στο ερωτηματολόγιο και τα στοιχεία των συμμετεχόντων/ουσών στις συνεντεύξεις. Στα στοιχεία των τραγουδιών που αναφέρθηκαν καθ' όλη τη διάρκεια της εργασίας αναφέρονται οι συνθέτες και οι στιχουργοί των τραγουδιών, ούτως ώστε οι αναγνώστες/τριες να γνωρίζουν για ποιο ακριβώς τραγούδι γίνεται κάθε φορά λόγος. Επίσης τα τραγούδια κατατάσσονται με δύο τρόπους: ο ένας τρόπος κατάταξης των τραγουδιών σχετίζεται με το μουσικό είδος στο οποίο ανήκουν και ο άλλος με τη θεματική των τραγουδιών. Στον τελευταίο τρόπο κατάταξης των τραγουδιών υπάρχουν κάποιες παρατηρήσεις σχετικά με τους λόγους κατάταξής τους στην κάθε θεματική.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΟ, ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΓΙΟΡΤΩΝ

1.1 Οι σχολικές γιορτές στο πέρασμα του χρόνου

Στο πλαίσιο της εθνικιστικής παιδαγωγικής του 19^{ου} αιώνα², θεσπίζεται η πραγματοποίηση εθνικών *σχολικών γιορτών*, οι οποίες συμβάλλουν στην ενίσχυση του πατριωτισμού (Μπονίδης, 2004).

Οι εθνικές γιορτές χρησιμοποιούνται παραδοσιακά για την ενίσχυση αξιών σχετικά με την εθνική μνήμη στα σχολεία, σημαντικότερος θεσμός των εθνών - κρατών (Ben - Amos & Bet-El, 1999; Lomsky – Feder, 2004, 2011). Συνήθως αναπαράγουν μηχανισμούς των δομών των εθνών-κρατών (Kelly & Kaplan, 1990, Dirks, 2004, Alexander, 2006) παίζοντας σημαντικό ρόλο στην εθνική και πολιτική διαπαιδαγώγηση των μαθητών/τριών (Harrison, 2001; Γκόλια, 2006; Αβδελά, 1997) αλλά μπορούν επιπρόσθετα είτε να αμφισβητήσουν ή να αντισταθούν στα υπάρχοντα συστήματα εξουσίας, με διαπραγμάτευση της εθνικής μνήμης (Kertzer, 1988).

Ο εορτασμός των επετείων ιστορικής μνήμης «είναι σύμφυτος με το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα, καθώς η παρουσία των επετείων αυτών ταυτίζεται με τις βασικές επιδιώξεις του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος» (Γραμματάς & Τζαμαργιάς, 2004: 134).

Το πλαίσιο των *σχολικών γιορτών* το οποίο κυριαρχούσε στον ελλαδικό χώρο μέχρι τις αρχές της δεκαετίας του 1980 (παρακολούθηση Θείας λειτουργίας, διάκοσμος

² Η «εθνικιστική» παιδαγωγική είναι απόρροια του εθνικιστικού κινήματος του 19^{ου} αιώνα όπου χαρακτηρίζεται από την έντονη ανάπτυξη της εθνικής συνείδησης και τη δημιουργία πολλών εθνών-κρατών με τη μορφή που αυτά έχουν στις μέρες μας.

του σχολείου με σημαίες, εκφώνηση επετειακών λόγων, πραγματοποίηση μαθητικής παρέλασης, παρουσίαση παραδοσιακών χορών κ.τ.λ.) καθιερώθηκε το 1939 (με το Βασιλικό Διάταγμα 791) (Καρακασίδου, 2000:69-71).

1.2 Μοντέλα σχολικών γιορτών

Στη σχολική πράξη κυριαρχούν δύο μοντέλα εθνικών *σχολικών γιορτών*, όσον αφορά τη φιλοσοφία τους: το ηγεμονικό μοντέλο με πρωταγωνιστή τον άξονα ήρωας – θύμα και το εναλλακτικό μοντέλο όπου κυριαρχεί ο στωικισμός που κατευθύνεται από το μέλλον (Baumann, 1986). Στις μέρες μας, κυρίαρχο μοντέλο *σχολικών γιορτών* στον ελλαδικό χώρο είναι το ηγεμονικό μοντέλο (Μπονίδης, 2004; Μπονίδης, 2008; Benincasa, 2006; Golia, Vamvakidou, Anastasiadou & Kyridis 2005), το οποίο, όχι σπάνια, χρησιμοποιείται ακόμα και σε διαπολιτισμικά σχολεία (Λεονάρδου, 2006). Η προαναφερθείσα κυριαρχία του ηγεμονικού μοντέλου *σχολικών γιορτών* εξηγείται από την ανθεκτικότητα που έχουν κάποιες εκπαιδευτικές παραδόσεις, ακόμα και στις μέρες μας (Μπαλιατσάς, 1998: 12, 29). Το εναλλακτικό μοντέλο χρησιμοποιείται, μεν, αλλά σε περιορισμένο βαθμό (Πρωτονοτάριου κ.ά., 2006; Χαραβιτσίδης κ.ά., 2007; Καρούμπαλη, 2006).

Στην Ελλάδα, από το 1984, λόγω της μεταβολής των κοινωνικών και πολιτικών συμφραζομένων, αλλάζει το ύφος των εγκυκλίων διαταγών σχετικά με τον εορτασμό ειδικά των εθνικών επετείων (όπου δίνονταν έμφαση στο ηγεμονικό μοντέλο) αρχίζοντας ένας προβληματισμός σχετικά με το εναλλακτικό μοντέλο των σχολικών γιορτών. Η αλλαγή αυτή σχετίζεται με την παγκοσμιοποίηση: την σταδιακή αποδυνάμωση του έθνους – κράτους με την παράλληλη επικράτηση υπερεθνικών σχημάτων (π.χ. Ευρωπαϊκή Ένωση), οπότε και διαμορφώνεται ένα διαφορετικό πλέγμα

σχέσεων (Γκόλια, 2006). Το 1984, η Σπυροπούλου – Σπανού ανέφερε ότι «πρέπει να αποφεύγουμε αυτά που διαιωνίζουν το μίσος για τους τοτινούς εχθρούς μας, δηλαδή, να φυτεύουμε στις ψυχές των παιδιών όσο μπορούμε αγάπη και φιλοπατρία, και όχι να τα εξαγριώνουμε» (Σπυροπούλου – Σπανού, 1984:143).

Οι *σχολικές γιορτές*, χωρίς να χάνουν την αρχική τους νοηματοδότησή τους, αρχίζουν να ενσωματώνουν πρόσθετες ιδεολογικές και κοινωνικές πρακτικές, οι οποίες εξαρτώνται από την τρέχουσα κοινωνικοπολιτική συγκυρία (Γκανά κ.ά., 1998: 23). Έννοιες που διέπουν τη σύγχρονη εκπαιδευτική πραγματικότητα όπως η διαπολιτισμικότητα, η διαθεματικότητα, η διεπιστημονικότητα και η διακειμενικότητα δεν μπορούν παρά να επηρεάσουν και τις *σχολικές γιορτές* (Βαλκάνος, Βοζίκας & Κουτσογέρας, 2006: 13-14). Άλλωστε στις μέρες μας

...στόχος ενός παρόμοιου εορτασμού δεν είναι η ευκαιρία για πανηγυρισμό του συγκεκριμένου γεγονότος, για ανάκληση στη μνήμη των παλαιότερων και επισήμανση στη συνείδηση των νεότερων της αξίας και των μηνυμάτων που απορρέουν απ' αυτούς. Δεν είναι, ακόμα, η παραδοσιακή τυποποιημένη (σχεδόν από καθήκον) εκφώνηση λόγων και η ανάπτυξη ποικίλων θεμάτων θεαμάτων ευρύτερα καλλιτεχνικού χαρακτήρα (θεατρικά σκετς, χορευτικά δρώμενα, μουσική κ.α.). Είναι κυρίως η αφόρμηση για μία συστηματική επαφή των νεώτερων γενεών με τα μηνύματα και το περιεχόμενο της θεματικής που χαρακτηρίζει τον ειδικό εορτασμό κάθε φορά.

Η διασύνδεση της τέχνης και του πολιτισμού με την ιστορική συνείδηση της κοινωνίας, η γνωριμία με τις ποικίλες μορφές και εκδοχές που το συγκεκριμένο συμβάν προσελήφθη, αποθανατίστηκε και διασώθηκε στη συλλογική συνείδηση του έθνους, υπό μορφή καλλιτεχνικής δημιουργίας: λογοτεχνικό έργο, θεατρικό κείμενο, εικαστικός πίνακας, μουσικό έργο κλπ.

Κατά συνέπεια, η ανάπτυξη ποικίλων μορφών πολιτιστικών δράσεων που άμεσα ή έμμεσα σχετίζονται με την ειδική επέτειο, υπερβαίνει κατά πολύ τον απλό ιστορισμό και την τυπική «επίσκεψη» στα γεγονότα του παρελθόντος, μετατρέπόμενη σε γόνιμο και δημιουργικό διάλογο του παρόντος με το παρελθόν, που αποτελεί ακρογωνιαίο λίθο για την πολιτιστική συνέχεια και συνοχή ενός έθνους και πολιτισμού στη σύγχρονη πολύ-πολιτισμική κοινωνία (Γραμματάς & Τζαμαργιάς, 2004: 133-134).

1.3 Δομές σχολικών γιορτών

Οι *σχολικές γιορτές* παραδοσιακά αποτελούνται από:

- ✓ Εκφώνηση επετειακού λόγου.

- ✓ (Τυχόν) μήνυμα πολιτικού εκπροσώπου (ως επί το πλείστον του/της Υπουργού Παιδείας).
- ✓ Δραματικές αναπαραστάσεις των εορταζόμενων γεγονότων
- ✓ Αναγνώσεις λογοτεχνικών κειμένων (κυρίως ποιημάτων).
- ✓ Τραγούδια που σχετίζονται με τα εορταζόμενα γεγονότα.
- ✓ (Τυχόν) κείμενα πεσόντων/ηρώων.
- ✓ Τραγούδισμα του Εθνικού Ύμνου (Ben - Amos & Bet-El, 1999; Zembylas, 2013; Lomsky – Feder, 2004)

Με βάση το ρόλο των εκπαιδευτικών και μαθητών/τριών κατά την προετοιμασία των *σχολικών γιορτών* η Κωνσταντίνα Γιαννάκη (2012, σ. 46-53) κατατάσσει τις *σχολικές γιορτές* στους εξής τύπους:

- ✓ Τυπικές σχολικές γιορτές. Οι γιορτές αυτές σχεδιάζονται από τους/τις εκπαιδευτικούς, οι οποίοι/ες «συρράφουν» επετειακούς λόγους, ποιήματα, αποσπάσματα λογοτεχνικών κειμένων και τραγούδια. Το «υλικό» που προκύπτει μοιράζεται σε μαθητές/τριες με κριτήρια την ικανότητα των μαθητών/τριών να φέρουν εις πέρας αυτό που τους ζητείται (π.χ. ικανότητα για απαγγελία, τραγούδι κ.τ.λ.). Πρόκειται για τον πλέον συνηθισμένο τύπο *σχολικών γιορτών*. Συχνά χρησιμοποιούνται σχέδια εργασίας από έτοιμες γιορτές που καθορίζουν το πλαίσιο της εκδήλωσης (Γκόλια, 2006).
- ✓ Βιωματικές σχολικές γιορτές. Στις γιορτές αυτές η συμμετοχή των μαθητών/τριών στη διοργάνωση και προετοιμασία ενός μέρους ή και του συνόλου της εορταστικής εκδήλωσης είναι ενεργή. Ο ρόλος των εκπαιδευτικών είναι καθαρά εμπνευστικός. Έμφαση στην ενεργή συμμετοχή των μαθητών/τριών δίνουν επίσης οι Βαλκάνος, Βοζίκας & Κουτσογέρας (2006) και οι Μώρου & Μουγιακάκος (2010). Άξιο παρατήρησης είναι ότι αναφορά στην ενεργή συμμετοχή των μαθητών/τριών στην προετοιμασία των *σχολικών γιορτών* και στο ρόλο που εκείνες έχουν στην

κοινωνικοποίηση του παιδιού έγινε για πρώτη φορά το 1936 από το Νικόλαο Εξαρχόπουλο (Εξαρχόπουλος, 1936). Επίσης, και ο Ευάγγελος Παπανούτσος (1976) είναι υπέρμαχος της ενεργής συμμετοχής των μαθητών/τριών κατά την προετοιμασία μίας σχολικής γιορτής (σ.106)

✓ Θεματικές σχολικές γιορτές. Πρόκειται για *σχολικές γιορτές* που οργανώνονται γύρω από ένα συγκεκριμένο ιστορικό θεματικό άξονα σχετικό με τα εορταζόμενα γεγονότα. Συνήθως η επιλογή του ιστορικού θεματικού άξονα και η οργάνωση του υλικού γίνεται από τους/τις εκπαιδευτικούς. Οι Βαλκάνος, Βοζίκας & Κουτσογέρας (2006) και Μώρου & Μουγιακάκος (2010) προτείνουν επίσης πολιτιστικές εκδηλώσεις που οργανώνονται γύρω από ένα συγκεκριμένο θεματικό άξονα δίνοντας όμως περισσότερη πρωτοβουλία στους/στις μαθητές/τριες αναφορικά με την επιλογή του θεματικού άξονα και την οργάνωση του υλικού.

Με κριτήριο το χαρακτήρα των διαφόρων σχολικών πολιτιστικών εκδηλώσεων, αυτές χωρίζονται σε «παραδοσιακές» οι οποίες «στηρίζονται στη μνήμη του λαού μας» (Μώρου & Μουγιακάκος, 2010: 15) και σε «σύγχρονες», οι οποίες «σχετίζονται με το σύγχρονο τρόπο ζωής και τη νεότερη ιστορία μας» (Μώρου & Μουγιακάκος, 2010: 15). Εδώ τίθεται το θέμα ότι όλες οι *σχολικές γιορτές* καταπιάνονται με ιστορικά γεγονότα από τη νεότερη ιστορία της Ελλάδας (Παπαρρηγόπουλος, 2010). Παράλληλα, αυτές στηρίζονται στη μνήμη του λαού. Είναι φανερό, λοιπόν, ότι η κατάταξη αυτή εμπεριέχει ασάφειες, αναφορικά με τις *σχολικές γιορτές*.

Στο σημερινό κοινωνικό – πολιτιστικό συγκείμενο, όμως, υπάρχει ανάγκη για καινοτόμες και πρωτότυπες προτάσεις που να συνδυάζουν δεδομένα από διαφορετικές μορφές τέχνης, από διαφορετικές επιστήμες και τομείς γνώσης. Οι Γραμματάς & Τζαμαργιάς (2004) και Μώρου & Μουγιακάκος (2010) προτείνουν εναλλακτικές δομές πολιτιστικών εκδηλώσεων, οι οποίες «καταργούν τη στατικότητα και τυπικότητα των επαναλαμβανόμενων τρόπων και μορφών καλλιτεχνικών δραστηριοτήτων και

δημιουργούν μία νέα πραγματικότητα στο σύγχρονο ελληνικό σχολείο» (Γραμματάς & Τζαμαργιάς, 2004: 21). Ενδεικτικά αναφέρονται οι εξής:

- ✓ Διακειμενική σύνθεση
- ✓ Δραματοποίηση
- ✓ Πολυθεάμα
- ✓ Θεατρικό αναλόγιο
- ✓ Χάπενινγκ
- ✓ Εικαστική δράση
- ✓ Λογοτεχνική εκδήλωση
- ✓ Μουσική εκδήλωση³
- ✓ Αυτοσχεδιασμό
- ✓ Θεατρικό παιχνίδι
- ✓ Θέατρο σκιών

Οι Βαλκάνος, Βοζίκας & Κουτσογέρας (2006) προτείνουν τη βιωματική μέθοδο ως μοντέλο επεξεργασίας της ιστορικής μνήμης προκειμένου το ιστορικό γεγονός το οποίο εορτάζεται να ενταχθεί στις εμπειρίες και στο βιωμένο περίγυρο των μαθητών/τριών (σ.19-25). Επίσης, προτείνουν τη μετατροπή της ιστορικής μνήμης σε τέχνη, μέσω της λογοτεχνίας, των εικαστικών, του θεάτρου, του κινηματογράφου, της μουσικής και των κόμικς ενθαρρύνοντας τη χρήση πολυμέσων και τη συμπλοκή των τεχνών μεταξύ τους (σ.25 – 80).

1.4 Το θεσμικό πλαίσιο της σχολικής χορωδίας στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση

³ Ένα μοντέλο δημιουργίας μουσικής εκδήλωσης (με θεματικό άξονα τα σατιρικά τραγούδια του ελληνοϊταλικού πολέμου) για τη *σχολική γιορτή* της 28^{ης} Οκτωβρίου έχει προταθεί από την Καρούμπαλη Ευγενία (2009). Το μοντέλο αυτό χρησιμοποιήθηκε στις σχολικές γιορτές της 28^{ης} Οκτωβρίου το 2007 στο Γυμνάσιο Ευηνοχωρίου Αιτωλοακαρνανίας και το 2008 στο Γυμνάσιο Αιτωλικού Αιτωλοακαρνανίας.

Στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση η σύσταση μαθητικής χορωδίας είναι θεσμοθετημένη με τις υπ' αριθμόν Γ/2141/28-9-81 και Γ2/7026/19-12-2001 εγκύκλιους του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων (Υπ.Ε.Π.Θ. εφεξής) σύμφωνα με τις οποίες:

«... εγκρίνουμε την προαιρετική απασχόληση των μαθητών των Γυμνασίων της Χώρας μέχρι δύο (2) ώρες την εβδομάδα εκτός ωρολογίου προγράμματος για διοργάνωση μαθητικής χορωδίας. Στα Γυμνάσια που θα εφαρμοσθεί το ανωτέρω προαιρετικό πρόγραμμα, οι ώρες αυτές για τους καθηγητές θα υπολογίζονται στο εβδομαδιαίο ωράριό τους. ...» (Ελληνική Δημοκρατία, 1981)

«... οι μαθητές μπορούν να συμμετέχουν προαιρετικά στη διοργάνωση μαθητικής χορωδίας και μέχρι 2 ώρες εβδομαδιαίως εκτός ωρολογίου προγράμματος. Στις σχολικές μονάδες όπου βρίσκονται διορισμένοι καθηγητές ΠΕ16, αυτοί αναλαμβάνουν υποχρεωτικά την ευθύνη οργάνωσης της χορωδίας, πράγμα που αποτελεί τμήμα των καθηκόντων τους και η σχετική απασχόληση συνυπολογίζεται για τη συμπλήρωση ωραρίου ή την ανάθεση υπερωριακής διδασκαλίας.». (Ελληνική Δημοκρατία, 2001β)

Στην πράξη οι σχολικές χορωδίες λειτουργούν περισσότερο με τη μορφή δορυφόρου των σχολικών γιορτών και λιγότερο με τη μορφή ενός αυτόνομου μαθήματος προσανατολισμένου στη διδασκαλία της χορωδιακής τέχνης. (Μελικοπούλου, 2009). Εδώ αξίζει να σημειωθεί ότι μάθημα της μουσικής, όχι σπάνια, υποτιμάται, ταυτιζόμενο περισσότερο με την προετοιμασία τραγουδιών για διάφορες σχολικές πολιτιστικές εκδηλώσεις (Αργυρίου, 2008) και μέχρι πρόσφατα «συντηρούσε τις απολιθωμένες επετειακές εκδηλώσεις των Δημοσίων Σχολείων» (Μητρόπουλος, 2008: 8), καθώς «η μουσική παιδεία... στηριζόταν σχεδόν αποκλειστικά στο περιστασιακό τραγούδι που υπηρετούσε ανάγκες του λοιπού σχολικού προγράμματος» (Ελληνική Δημοκρατία, 1982)

Καθώς το μάθημα της μουσικής στο γυμνάσιο διδάσκεται μία ώρα την εβδομάδα σύμφωνα με το ισχύον ωρολόγιο πρόγραμμα (Ελληνική Δημοκρατία, 2013^α), ο/η εκπαιδευτικός μουσικής, συχνά, διδάσκει σε 2 ή και περισσότερα σχολεία προκειμένου να συμπληρώσει το υποχρεωτικό ωράριό τους/της. Στην περίπτωση αυτή ο/η εκπαιδευτικός μουσικής αναλαμβάνει τη συγκρότηση σχολικής χορωδίας στο

σχολείο της οργανικής του/της θέσης, σύμφωνα με την παράγραφο 3 του άρθρου 4 του Προεδρικού Διατάγματος 201 του 1998:

«...οι εκπαιδευτικοί που διδάσκουν σε δύο ή περισσότερα σχολεία παίρνουν μέρος στις εκδηλώσεις του ενός μόνο σχολείου, που είναι αυτό που έχουν οργανική θέση. Οι αποσπασμένοι και αναπληρωτές παίρνουν μέρος στις εκδηλώσεις του σχολείου στο οποίο διδάσκουν τις περισσότερες ώρες.». (Ελληνική Δημοκρατία, 1998)

Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να μη διαθέτουν όλα τα γυμνάσια χορωδία οργανωμένη από εκπαιδευτικό μουσικής. Επιπλέον το πρόγραμμα εξωσχολικής εφαρμογής της διδασκαλίας της χορωδίας, δεν συμβάλλει αποτελεσματικά στη συνολική της λειτουργία και απόδοση (Μελιγοπούλου, 2009). Επιπρόσθετα στα λύκεια δεν υπάρχει νομοθετικό πλαίσιο συγκρότησης σχολικής χορωδίας από εκπαιδευτικό μουσικής. Άξιο παρατήρησης είναι ότι η Μαρία - Έμμα Μελιγοπούλου (2009) προτείνει για μελλοντική έρευνα τη διδασκαλία της χορωδίας στο Λύκειο.

Στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση δεν υπάρχει νομοθετικό πλαίσιο (αντίστοιχο της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης) σχετικά με τη σύσταση μαθητικής χορωδίας στα δημοτικά σχολεία. Στην πράξη στα δημοτικά σχολεία όπου υπάρχει σχολική χορωδία (και εκπαιδευτικοί μουσικής) λειτουργεί εξωθεσμικά, με τις πρόβες να γίνονται (ως επί το πλείστον) στα πλαίσια του μαθήματος της μουσικής⁴, καθώς στο δημοτικό σχολείο συνηθισμένη πρακτική είναι να αναλαμβάνει μία σχολική γιορτή μία ή περισσότερες τάξεις (Παπαδάκη, 2004; Μαυρίδου, 2010). Στα ολοήμερα δημοτικά σχολεία με Ενιαίο Αναδιαμορφωμένο Εκπαιδευτικό Πρόγραμμα (Ε.Α.Ε.Π. εφεξής) η χορωδία μπορεί να γίνει στα πλαίσια του ολοήμερου προγράμματος (Ελληνική Δημοκρατία, 2010). Προτείνεται, μάλιστα, το θεσμικό πλαίσιο της χορωδίας που υπάρχει στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση να επεκταθεί και στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση (Μαρκέα, 2008).

⁴ Πρόβες εκτός σχολικού ωραρίου γίνονται κυρίως σε ιδιωτικά δημοτικά σχολεία (Παπαδάκη, 2004: 48-49).

Ενώ η σχολική χορωδία αποτελεί υπόθεση των εκπαιδευτικών μουσικής της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, στο ισχύον Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγράμματος Σπουδών Μουσικής Αγωγής (Δ.Ε.Π.Π.Σ. Μουσικής Αγωγής εφεξής) (στο Ελληνική Δημοκρατία, 2003α) δεν γίνεται αναφορά:

- ✓ στο θεσμό της σχολικής χορωδίας εν γένει
- ✓ για τους σκοπούς και τους στόχους της σχολικής χορωδίας,
- ✓ για τη διδακτική και τη μεθοδολογία που θα πρέπει να χρησιμοποιούνται
- ✓ σχετικά με κάποιο προτεινόμενο ή και ενδεικτικό ρεπερτόριο αναφοράς που θα πρέπει να χρησιμοποιείται.

Επιπροσθέτως, φιλόσοφοι της μουσικής εκπαίδευσης όπως οι : Bennett Reimer, David Elliott και Estelle Jorgensen είναι της άποψης ότι ένας από τους σκοπούς της μουσικής εκπαίδευσης θα πρέπει να είναι η διαπολιτισμική κατανόηση, χωρίς να γίνεται λόγος για τη καλλιέργεια του πατριωτισμού ως σκοπός της μουσικής εκπαίδευσης (Herbert, 2012). Στο ισχύον Δ.Ε.Π.Π.Σ. Μουσικής Αγωγής γίνεται λόγος για τη διαπολιτισμική κατανόηση ως ένας από τους σκοπούς της μουσικής αγωγής χωρίς να αναφέρεται σε κάποιο σημείο η καλλιέργεια του πατριωτισμού.

1.5 Τραγούδια χρησιμοποιούμενα στο μάθημα της μουσικής / στις σχολικές γιορτές

Τα τραγούδια που διδάσκονται στο μάθημα της μουσικής στην πρωτοβάθμια και στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση σχετίζονται και με τα τραγούδια που χρησιμοποιούνται στις *σχολικές γιορτές* και αλλαγές στον πρώτο ρεπερτόριο αντικατοπτρίζουν αλλαγές στο δεύτερο ρεπερτόριο. Τα τραγούδια των *σχολικών γιορτών* συμβολίζουν την αναπαράσταση της παράδοσης σε αυτές (Γκόλια, 2006).

Τα *σχολικά τραγούδια*, γραμμένα αποκλειστικά και μόνο για σχολική χρήση, είχαν κυρίαρχη θέση τόσο στο μάθημα της μουσικής όσο και στις *σχολικές γιορτές* μέχρι τη δεκαετία του 1980 (Κοκκίδου, 2006). Μέχρι τα μισά της δεύτερης δεκαετίας του 20^{ου} αιώνα τα *σχολικά τραγούδια* είχαν μελωδίες ευρωπαϊκές⁵ με στίχους στην ελληνική γλώσσα. Την εποχή εκείνη ελληνικά παραδοσιακά τραγούδια δεν χρησιμοποιούνταν στη διδασκαλία της μουσικής στο σχολείο εξ' αιτίας της στροφής και του θαυμασμού στο ευρωπαϊκό πολιτισμό που επικρατούσε την εποχή εκείνη. Το 1915 άρχισαν να συνθέτονται *σχολικά τραγούδια* και από έλληνες με πρώτο το μουσικοπαιδαγωγό Αθανάσιο Αργυρόπουλο (Σταύρου, 2009).

Κατά τη δεκαετία του 1970 άρχισε να διδάσκεται σε μεγαλύτερο βαθμό η ελληνική παραδοσιακή μουσική και από τη δεκαετία του 1980 άρχισε να ανανεώνεται περαιτέρω το ρεπερτόριο των τραγουδιών για σχολική χρήση με την προσθήκη ρεμπέτικών τραγουδιών, Αθηναϊκών αστικών λαϊκών τραγουδιών, έντεχνων τραγουδιών και σύγχρονων ελληνικών δημοφιλών τραγουδιών (Σταύρου, 2009).

Το τελευταίο Αναλυτικό Πρόγραμμα του μαθήματος της μουσικής όπου προτείνονται τίτλοι τραγουδιών για τις εθνικές επετείους (28^{ης} Οκτωβρίου και 25^{ης} Μαρτίου) είναι εκείνο του 1977 που αναφέρεται στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση (Προεδρικό Διάταγμα 1034 του 1977 στο Ελληνική Δημοκρατία, 1977). Σε αυτό προτείνονται οι εξής τίτλοι τραγουδιών για την εθνική επέτειο της 28^{ης} Οκτωβρίου:

[για την Α' τάξη του Δημοτικού Σχολείου]
Η Σημαία – Α Καψάσκη – Λάμπρου
Το όχι το αθάνατο
Η Ελλάδα ποτέ δεν πεθαίνει (μόνο το ρεφραίν) (σ.3208)

[για την Β' τάξη του Δημοτικού Σχολείου]
Μέσα μας βαθιά – Α Αργυρόπουλου
Ποια είν' εκείνη η χώρα – Φρέλιχ
Μεγάλη Ελλάδα – Χ.Χ.Χ. (σ.3209)

[για την Γ' τάξη του Δημοτικού Σχολείου]
Πάντα κι όπου σ' αντικρύζω
Της Δάφνης τα κλωνάρια – Σ. Καψάσκη (σ.3209)

⁵ Οι μελωδίες αυτές προέρχονταν είτε από την έντεχνη ευρωπαϊκή μουσική είτε από δημοτικές μουσικές ευρωπαϊκών κρατών (κυρίως της Γερμανίας). Εξαίρεση σε αυτό αποτελούσαν τα «εκκλησιαστικά άσματα».

[για τη Δ' τάξη του Δημοτικού Σχολείου]
 Σημαία – Π.Κωστόπουλου
 Διπλός Σκοπός – Χ.Χ.Χ.
 Πίνδος – Π. Κωστόπουλου
 Η Ελλάδα ποτέ δεν πεθαίνει (σ.3210)

[για την Ε' τάξη του Δημοτικού Σχολείου]
 Η Σαλονίκη – Χ.Χ.Χ.
 Γλυκιά μου γαλανόλευκη – Α. Παναγιωτοπούλου
 Η Σημαία – Αργυριάδη
 Πάνω κει στις Πίνδου μας – Μαυρομμάτη
 Δόξα στην Ελλάδα – Α. Παναγιωτοπούλου
 Πίνδος – Κ. Λάβδα (σ.3210)

[για την ΣΤ' τάξη του Δημοτικού Σχολείου]
 Μακεδονία – Γ. Φρεν
 Σημαία – Α. Κοκκίνου
 Γλυκιά μου γαλανόλευκη – Α. Παναγιωτοπούλου
 Σημαία – Αστεριάδη
 Πάνω κει στις Πίνδου μας – Μαυρομμάτη
 Πίνδος – Κ. Λάβδας
 Επανάληψη όσων διδάχτηκαν στις προηγούμενες τάξεις. (σ.3211)

Ενδεικτικό του ρεπερτορίου που μπορεί να χρησιμοποιηθεί στις μέρες μας στο μάθημα της μουσικής και στις *σχολικές γιορτές* κατ' επέκταση είναι αυτό που υπάρχει στο *Ανθολόγιο Μουσικών Κειμένων Α' Β' Γ' Γυμνασίου* (Μόσχος, Κανδυλάκη & Τόμπλερ, 2010) και στο *Μουσικό Ανθολόγιο Α'-ΣΤ' Δημοτικού* (Μόσχος, Τουμπακάρη & Τόμπλερ, 2010), *Βιβλίο Δασκάλου*. Τα εγχειρίδια αυτά περιέχουν

«...επίλεκτα κομμάτια από την ελληνική μουσική από την αρχαιότητα μέχρι τις μέρες μας, νεότερα ελληνικά τραγούδια, αποσπάσματα από έργα της λόγιας δυτικής μουσικής και διεθνοποιημένα δημοφιλή τραγούδια προερχόμενα από διαφορετικές τάσεις και μουσικά ρεύματα» (Μόσχος, Κανδυλάκη & Τόμπλερ, 2010:11).

«... κομμάτια από την ελληνική μουσική παράδοση, ρεμπέτικα, λαϊκά και νεότερα δημοφιλή ελληνικά τραγούδια, παραδοσιακά τραγούδια από άλλες χώρες, τραγούδια από τη λόγια μουσική της Ελλάδας και του Δυτικού πολιτισμού, δημοφιλή τραγούδια από τον παγκόσμιο πολιτισμό...» (Μόσχος, Κανδυλάκη & Τόμπλερ, 2010: 13).

Άξιο παρατήρησης είναι το γεγονός ότι στα προαναφερθέντα διδακτικά εγχειρίδια δεν υπάρχει κάποιο *σχολικό τραγούδι* που χρησιμοποιείτο στο παρελθόν.

Ακόμα και στις μέρες μας υπάρχει διχογνωμία σχετικά με τη χρήση σύγχρονων δημοφιλών τραγουδιών στη σχολική τάξη με τους πολέμιους της στάσης αυτής να επικαλούνται αδυναμία συνεχής ενημέρωσης στα σύγχρονα είδη δημοφιλούς μουσικής, ακατάλληλο περιεχόμενο των στίχων κάποιων δημοφιλών τραγουδιών και θέματα που

προκύπτουν στη διεξαγωγή του μαθήματος σε περίπτωση που ένα δημοφιλές τραγούδι δεν είναι αρεστό σε κάποιους/ες μαθητές/τριες (Green, 2002).

Το περιεχόμενο των προαναφερθέντων Ανθολογιών αντικατοπτρίζει τον πλουραλισμό, όσον αφορά τα μουσικά είδη που μπορούν να χρησιμοποιηθούν τόσο στο μάθημα της μουσικής όσο και στις *σχολικές γιορτές*.

Ειδικότερα για τις *σχολικές γιορτές* οι Βαλκάνος, Βοζίκας & Κουτσογέρας (2006) προτείνουν τραγούδια τα οποία να αναφέρονται:

- ✓ άμεσα σε ιστορικά γεγονότα
- ✓ έμμεσα σε ιστορικά γεγονότα
- ✓ σε γενικούς κοινωνικοπολιτικούς αγώνες χωρίς αναφορά σε κάποιο συγκεκριμένο ιστορικό γεγονός (σ. 55-57)

Από τα παραπάνω είναι φανερό ότι στις μέρες μας ο/η εκπαιδευτικός μουσικής μπορεί να επιλέξει τραγούδια για τις *σχολικές γιορτές* μέσα από ένα πολύ πιο διευρυμένο ρεπερτόριο σε σχέση με το παρελθόν. Εντούτοις, δεν υπάρχει κάποια έρευνα, η οποία να χαρτογραφεί τα τραγούδια που χρησιμοποιούνται στις *σχολικές γιορτές*.

1.6 Απόψεις για το ρεπερτόριο της σχολικής χορωδίας στον Ελλαδικό χώρο

Ο Νικόλαος Εξαρχόπουλος (1962) θεωρούσε ότι τα τραγούδια των σχολικών γιορτών θα πρέπει να είναι «καταλλήλως εκλεγόμενα ... να ευρίσκη εν αυτοίς ο άνθρωπος έκφρασιν των διαφόρων συναισθημάτων, υπό των οποίων κατέχεται εις τα διάφορα περιστάσεις του βίου» (σ.60-70).

Το τελευταίο Αναλυτικό Πρόγραμμα του μαθήματος της Μουσικής όπου γίνεται λόγος για κριτήρια επιλογής τραγουδιών είναι εκείνο του 1990 που αναφέρεται στην

πρωτοβάθμια εκπαίδευση (Προεδρικό Διάταγμα 132 του 1990 στο Ελληνική Δημοκρατία, 1990α). Τα τραγούδια θα πρέπει

«...να επιλέγονται από το ακουστικό και μη περιβάλλον των παιδιών αλλά με περιεχόμενο στίχων που προωθεί τις γνωστές και παραδεκτές αξίες της ελληνικής κοινωνίας και που προβλέπονται από τους γενικούς σκοπούς της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης...» (σ.552)

Όσον αφορά το ρεπερτόριο της σχολικής χορωδίας στην ελληνική εκπαιδευτική πραγματικότητα έχουν διατυπωθεί οι ακόλουθες απόψεις.

Η Ματίνα Βενετιάδου (2006) είναι της άποψης ότι το ρεπερτόριο μίας σχολικής χορωδίας θα πρέπει να κεντρίζει το ενδιαφέρον και την περιέργεια των μαθητών/τριών και θα πρέπει να είναι ελκυστικό στο κοινό. Μάλιστα προτείνει ότι το 20% του ρεπερτορίου να αποτελείται από άγνωστα στο ευρύ κοινό τραγούδια με σκοπό να προσφέρουν και να προτείνουν κάτι καινούργιο και διαφορετικό από τα συνηθισμένα τόσο στους/στις ακροατές/τριες όσο και στους/στις ερμηνευτές/τριες των τραγουδιών.

Η Μαρία – Έμμα Μελιγκοπούλου (2008) θεωρεί ότι το ρεπερτόριο της σχολικής χορωδίας θα πρέπει να αποτελείται από έργα καταξιωμένων συνθετών. Κατά την άποψή της η παραδοσιακή μουσική δεν θα πρέπει να αποτελεί αντικείμενο χορωδιακού ρεπερτορίου, καθώς η παραδοσιακή μουσική δεν είναι χορωδιακή μουσική. Θα πρέπει, επίσης, να αποφεύγονται τα «hits τραγούδια, αυτά δηλαδή που είναι της μόδας, τραγούδια pop μουσικής είτε έντεχνα ελληνικά τραγούδια, που είναι επίκαιρα λόγω της διαφήμισης ή των συγκυριών» (σ.188), καθώς πρόκειται για εφήμερα τραγούδια για ενήλικες τραγουδιστές/τριες που δεν απευθύνονται σε παιδιά και, σε τελευταία ανάλυση, δεν είναι χορωδιακά έργα.

Η Χρυσούλα Τσιμούρη (2004) έχει την άποψη ότι το ρεπερτόριο μίας χορωδίας καθορίζεται από το περιεχόμενο και το ύφος της εκδήλωσης που θα παρουσιαστούν τα έργα αυτά. Θα πρέπει, επίσης, να συνυπολογίζονται ο βασικός σκοπός της χορωδίας, οι καλλιτεχνικοί στόχοι αυτής, η ηλικία, οι ικανότητες και ο αριθμός των μελών της χορωδίας. (σ.102-103).

Ο Περικλής Παπαδόπουλος (2014) αναφέρει ότι τα τραγούδια που επιλέγονται για σχολική χορωδία θα πρέπει να είναι προσιτά – ελκυστικά, μέσα στις φυσικές δυνατότητες των μαθητών/τριών και να είναι (κατά το δυνατόν) επίκαιρα. Τα τραγούδια θα πρέπει να έχουν ένα ευχάριστο αποτέλεσμα μέσα σε 2 με 3 δοκιμές. Προτείνεται να δίνεται έμφαση σε έργα ελλήνων δημιουργών και σε ελληνικά παραδοσιακά τραγούδια, καθώς το σχολικό τραγούδι θα πρέπει να αποτελεί «αντίβαρο στα επιβαλλόμενα πρότυπα των Μέσων Μαζικής Επικοινωνίας / Ενημέρωσης και εταιριών που εμπορεύονται την τέχνη και την επιβάλλουν» (διαφάνεια 2)

Στα σχολικά εγχειρίδια όπου γίνεται λόγος για κριτήρια επιλογής τραγουδιών στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση είναι το *Μουσικό Ανθολόγιο Α' – ΣΤ' Δημοτικού, Βιβλίο Δασκάλου* (Μόσχος, Τουμπακάρη & Τόμπλερ, 2010) και το *Ανθολόγιο Μουσικών Κειμένων Α', Β', Γ' Γυμνασίου* (Μόσχος, Κανδυλάκη & Τόμπλερ, 2010). Εκεί τίθενται τα εξής κριτήρια επιλογής τραγουδιών:

- ✓ Η υψηλή ποιότητα μουσικής και λόγου
- ✓ Η ευκολία διδασκαλίας των τραγουδιών
- ✓ Η αντιπροσωπευτικότητά τους ως δειγμάτων διαφόρων μουσικών πολιτισμών.
- ✓ Η κάλυψη διαφόρων θεματολογιών.
- ✓ Η προέλευση των τραγουδιών από ένα ρεπερτόριο, το οποίο θα μπορούν να απολαμβάνουν τα παιδιά και μελλοντικά ως ενήλικες. (Μόσχος, Κανδυλάκη & Τόμπλερ, 2010: 13 ; Μόσχος, Τουμπακάρη & Τόμπλερ, 2010:11). Το κριτήρια αυτά σχετίζονται άμεσα με τη πραξιακή φιλοσοφία της μουσικής εκπαίδευσης (Elliott, 1995), όπου η μουσική εκπαίδευση είναι «προσανατολισμένη στην πράξη» (Δημητρακοπούλου, Τζένου & Ανδρούτσος, 2010:14)

Το ρεπερτόριο της σχολικής χορωδίας πρέπει να διεγείρει το ενδιαφέρον των μαθητών/τριών και να είναι στα πλαίσια των ικανοτήτων τους, τα οποία ανήκουν σε γενικές διδακτικές αρχές (Φράγκος, 2002 και Ματσαγγούρας, 2006). Γι' αυτόν ακριβώς

τον λόγο θα πρέπει να περιλαμβάνονται και τραγούδια με τα οποία έρχονται πρώτη φορά σε επαφή τόσο τα μέλη της χορωδίας όσο και το κοινό.

Η χρήση έργων καταξιωμένων συνθετών (από διάφορα μουσικά είδη) είναι πολύ σημαντική, καθώς η πλειονότητα των συνθετών των *σχολικών τραγουδιών* δεν ήταν καταξιωμένοι συνθέτες⁶ (Σταύρου, 2009).

Με τον προτεινόμενο αποκλεισμό της παραδοσιακής και τη δημοφιλούς μουσικής από το ρεπερτόριο της σχολικής χορωδίας προκύπτουν τα εξής πρακτικά προβλήματα:

✓ Η δημοφιλής μουσική είναι το μουσικό είδος το οποίο προτιμά η πλειονότητα των εφήβων και στον ελλαδικό χώρο (Papapanagiotou, 1998). Εξαιρώντας, λοιπόν, τη δημοφιλή μουσική από το ρεπερτόριο της σχολικής χορωδίας, η διέγερση του ενδιαφέροντος των εφήβων στη σχολική χορωδία μειώνεται σημαντικά, πράγμα ζωτικής σημασίας για την ύπαρξή της στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, λαμβάνοντας υπ' όψιν τον τρόπο με τον οποίο αυτή λειτουργεί στην συγκεκριμένη βαθμίδα εκπαίδευσης (προαιρετική συμμετοχή εκτός σχολικού ωραρίου).

✓ Με τη μη χρησιμοποίηση δημοφιλών και παραδοσιακών τραγουδιών στη σχολική χορωδία, τίθεται θέμα ρεπερτορίου για τις *σχολικές γιορτές*. Το μεγαλύτερο ποσοστό του ρεπερτορίου για τη σχολική γιορτή της εξέγερσης του Πολυτεχνείου αποτελείται από δημοφιλή τραγούδια (ελληνικά και ξένα), ένα σημαντικότερο τμήμα του ρεπερτορίου για τη σχολική γιορτή της 25^{ης} Μαρτίου απαρτίζεται από παραδοσιακά τραγούδια και το ρεπερτόριο για τη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου* συγκροτείται ως επί το πλείστον από ρεμπέτικα τραγούδια, λαϊκά τραγούδια, δημοφιλή τραγούδια και τραγούδια της ελαφράς μουσικής.

Τα κριτήρια επιλογής τραγουδιών στις σχολικές χορωδίες στην Ελλάδα ποικίλλουν σημαντικά. Μάλιστα, στην περίπτωση των ελληνικών παραδοσιακών

⁶ Από καταξιωμένους έλληνες συνθέτες, μόνο ο Μανώλης Καλομοίρης έχει γράψει τη σειρά σχολικών τραγουδιών *Προσφορά για τα ελληνόπουλα* όπου ο συνθέτης έχει συνεργαστεί με καταξιωμένους ποιητές όπως ο Κωστής Παλαμάς, Ζαχαρίας Παπαντωνίου, Μιλτιάδης Μαλακάσης, Αγγελος Σικελιανός, Γεώργιος Βιζυηνός, Γεώργιος Δροσίνης και άλλοι.

τραγουδιών, οι απόψεις είναι αντικρουόμενες (Μελιγκοπούλου, 2008; Παπαδόπουλος, 2014). Θα πρέπει, όμως, να λαμβάνεται υπ' όψιν η υποχρέωση της σχολικής χορωδίας να παρουσιάζει τραγούδια στις *σχολικές γιορτές*. Στην παρούσα εργασία διερευνήθηκε ο βαθμός στον οποίο οι προαναφερθείσες απόψεις αυτές για την επιλογή τραγουδιών για τη σχολική χορωδία ισχύουν και για την επιλογή τραγουδιών για τις *σχολικές γιορτές*.

1.7 Προβληματισμοί σχετικά με απαξίωση των *σχολικών γιορτών*

Ο Βασίλη Ρώτας (1931) ήδη από την τέταρτη δεκαετία του 20^{ου} αιώνα, εκφράζει τους προβληματισμούς του σχετικά με τη μορφή των σχολικών γιορτών.

Ο Ευάγγελος Παπανούτσος (1976) θεωρεί ότι οι σχολικές γιορτές ως θεσμός της σχολικής ζωής «ενέχουν τον κίνδυνο τυποποίησης που αφαιρεί κάθε ενδιαφέρον απ' όσους συμμετέχουν ή απλώς τις παρακολουθούν» αμφισβητώντας τον τρόπο με τον οποίο «συναρμολογείται και εκτελείται το πρόγραμμα των εορτών – επανάληψη κάθε χρόνο των ίδιων ή περίπου των ίδιων πανηγυρικών λόγων, θεατρικών παραστάσεων με αμφίβολα αποτελέσματα» (σ.106).

Στη βιβλιογραφία αναφέρονται διάφοροι λόγοι οι οποίοι έχουν οδηγήσει στη βαθμιαία υποβάθμιση των *σχολικών γιορτών*, των οποίων ο τρόπος που πραγματοποιούνται τις περισσότερες φορές θεωρείται «αναπτυξιακά ακατάλληλος» (Δίπλα, 2008: 37).

Ο Γιάννης Βρεττός (2001) αναφέρει ως αιτία τον τακτό ημερολογιακό τους χρόνο και την ετήσια επανάληψή τους.

Οι Θεόδωρος Γραμματάς και Τάκης Τζαμαργιάς (2004) βλέπουν το θέμα αυτό πολυαιτιακά. Υποστηρίζουν ότι οι σχολικές γιορτές έχουν καταλήξει

«...άλλοτε σε φορμαλιστικά μορφώματα μίας ξεπερασμένης εποχής, αναντίστοιχα με τις ανάγκες της σημερινής πραγματικότητας και άλλοτε σε δράσεις διεκπαιρωτικού και

υπηρεσιακού χαρακτήρα, μέσα στα πλαίσια μίας δημοσιοϋπαλληλικής αντίληψης...» (σ. 15-16)

ως απόρροια των ακόλουθων γεγονότων:

- ✓ Η άγνοια και η απουσία εξειδικευμένης γνώσης και εμπειρίας, πράγμα με το οποίο αποτελεί επιπλέον και πηγή άγχους σύμφωνα με τις Μπιρμπίλη & Καμπέρη (2007)
- ✓ Η παιδαγωγική χειραγωγή των *σχολικών γιορτών*.
- ✓ Η ιδεολογική χειραγωγή των *σχολικών γιορτών*, ειδικά κατά τη δικτατορία του Μεταξά και κατά το καθεστώς της Χούντας των συνταγματαρχών του 1967-1974⁷ άποψη η οποία βρίσκει σύμφωνους και τους Αγγελική και Αλέξανδρο Καρυώτογλου (1997).
- ✓ Οι διάφορες αντικειμενικές δυσχέρειες, αναφορικά με την υλικοτεχνική υποδομή.
- ✓ Απουσία επιβράβευσης για τη διαδικασία της διεξαγωγής των *σχολικών γιορτών*
- ✓ Αδιαφορία για τις *σχολικές γιορτές*, άποψη με την οποία συμφωνεί και η Μαρίνα Παντελέων (1994)
- ✓ Η αμφισβήτηση του παιδαγωγικού ρόλου των *σχολικών γιορτών* τόσο από τους/τις εκπαιδευτικούς όσο και από τους/τις μαθητές/τριες.
- ✓ Ο παραγκωνισμός της καλλιτεχνικής διάστασης των *σχολικών γιορτών*.
- ✓ Η μη συμβολή των *σχολικών γιορτών* στον εμπλουτισμό και την ανανέωση της σχολικής ζωής, άποψη που συμμερίζεται και τη Μαρίνα Παντελέων (1994).
- ✓ Η παρεξήγηση του νοήματος και του περιεχομένου των *σχολικών γιορτών*

Επιπρόσθετα, αξιόλογος αριθμός μαθητών/τριών στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση συμμετέχουν στις *σχολικές γιορτές* προκειμένου να ικανοποιηθεί η γονική ματαιοδοξία, με τους/τις εκπαιδευτικούς να μη μελετούν τον ουσιαστικό αντίκτυπο των *σχολικών γιορτών* στους/στις μαθητές/τριες (Παντελέων, 1994).

⁷ Σχετικά με την ιδεολογική χειραγωγή των *σχολικών γιορτών* (και όχι μόνο) κατά τη διάρκεια της Χούντας των Συνταγματαρχών ιδέ και Κουτσουρά, 2008.

Η Κωνσταντίνα Γιαννάκη (2012) θεωρεί ότι οι *σχολικές γιορτές* θεωρούνται από τους/τις εκπαιδευτικούς «... καταναγκασμός... δυσάρεστη υποχρέωση, με τη φροντίδα να τηρηθεί επιφανειακά ένα τυπικό που επιβάλλεται» (σ. 80), επειδή αυτές επιβάλλονται στη σχολική κοινότητα και δεν είναι επιλογή της σχολικής κοινότητας η πραγματοποίησή τους. Συγκεκριμένα

... η τυποποίησή τους [των *σχολικών γιορτών*] είναι ένα δείγμα της επιβεβλημένης διεξαγωγής τους στα σχολεία από την πολιτική—εκπαιδευτική εξουσία καθότι η οργάνωση των εθνικών σχολικών γιορτών και γενικότερα η συμμετοχή των σχολείων στον εορτασμό των εθνικών επετείων δεν αποτελεί αυτόβουλη επιλογή των σχολικών κοινοτήτων • ορίζεται τόσο από προεδρικά διατάγματα που αφορούν τη λειτουργία της ελληνικής εκπαίδευσης όσο και από εγκυκλίους του Υπουργείου Εσωτερικών⁸... (Γιαννάκη, 2012: 80-81)

Οι Βαλκάνος, Βοζίκας & Κουτσογέρας (2006) διατυπώνουν την άποψη ότι η «τυποποίηση» και «απόλυτη ομογενοποίηση» των *σχολικών γιορτών* (και των υπόλοιπων σχολικών πολιτιστικών εκδηλώσεων κατ' επέκταση) οφείλεται στο γεγονός ότι η θεματολογία τους διαφεύγει από την άμεση εμπειρία των μαθητών/τριών και την επαφή με το βιωμένο περίγυρό τους και αντλείται αποκλειστικά από το χώρο των ιστορικών γεγονότων (σ.10 και 67).

Τέλος, ο Αριστείδης Μπαλτάς είναι ο πρώτος Υπουργός Παιδείας στην Ελλάδα, ο οποίος κάνει λόγο για τη «ρουτίνα» των *σχολικών γιορτών* σε μήνυμά τους προς τους/τις μαθητές/τριες με αφορμή τον εορτασμό της εθνικής επετείου της 25^{ης} Μαρτίου του 2015.

...Όταν εκείνοι που εκπροσωπούν το θεσμό του σχολείου, δάσκαλοι, καθηγητές, ακόμη και ο Υπουργός Παιδείας, απευθύνονται σε σας [τους μαθητές και τις μαθήτριες των σχολείων της Ελλάδας] με την ευκαιρία της επετείου της μεγάλης ελληνικής επανάστασης, αισθάνονται ίσως μεγαλύτερη ανασφάλεια από εκείνη που αισθάνεστε εσείς όταν σηκώνεστε για μάθημα στον πίνακα. Γιατί τέτοιοι εορτασμοί είναι συχνά δίκικο μαχαίρι: από τη μία πλευρά, αποδίδουν την οφειλόμενη τιμή και μνήμη στο γεγονός, από την άλλη, όμως, κινδυνεύουν να υποβαθμιστούν σε «πανηγυρικό», που συχνά αποξηραίνει το καθοριστικό ιστορικό συμβάν. Και είναι κρίμα, η μνημόνευση της δικής μας επανάστασης που κλόνισε συθέμελα καθεστώτα, ιεραρχίες, αυτοκρατορίες και συνειδήσεις, να καταλήγει ρουτίνα και φέρνει πλήξη σε νέους ανθρώπους... (Ελληνική Δημοκρατία, 2015)

⁸ Σχόλιο της ερευνήτριας: Το Υπουργείο Παιδείας είναι αυτό που αποστέλλει εγκυκλίους και κοινοποιεί έγγραφα άλλων Υπουργείων στα σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης!

Στην εργασία αυτή διερευνήθηκε το κατά πόσον οι εκπαιδευτικοί μουσικής συμμερίζονται (ή όχι) τις προαναφερθείσες απόψεις αναφορικά με τα τραγούδια που χρησιμοποιούνται στις *σχολικές γιορτές*.

1.8 Αρχική εκπαίδευση και επιμόρφωση εκπαιδευτικών μουσικής σε παιδαγωγικά θέματα και στο ρεπερτόριο σχολικών γιορτών

Στην Ελλάδα οι εκπαιδευτικοί μουσικής που εργάζονται στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση διαθέτουν είτε πανεπιστημιακό τίτλο σπουδών (Τμήματος Μουσικών Σπουδών ή Τμήματος Μουσικής Επιστήμης και Τέχνης) είτε πτυχίο μη πανεπιστημιακού μουσικού ιδρύματος (ωδείου) (Σταύρου, 2008).

Η παιδαγωγική κατάρτιση των πτυχιούχων μη πανεπιστημιακού μουσικού ιδρύματος (ωδείου) έχει να κάνει με την ειδική διδακτική του κάθε μουσικού οργάνου⁹. Η παιδαγωγική κατάρτιση των εκπαιδευτικών μουσικής κατόχων πανεπιστημιακού τίτλου σπουδών (Τμήματος Μουσικών Σπουδών ή Τμήματος Μουσικής Επιστήμης και Τέχνης) περιλαμβάνει θέματα από το πεδίο των επιστημών της Παιδαγωγικής και της Ψυχολογίας¹⁰.

⁹ Στις σχολές Ενοργάνου μουσικής, Μονωδίας και Θεωρητικών στα γενικά υποχρεωτικά μαθήματα περιλαμβάνεται και το: «Διδασκαλία εν τω πρακτικό διδασκαλείω» (άρθρο 3 § 5 του Βασιλικού Διατάγματος της 11^{ης} Νοεμβρίου 1957, στο Βασίλειον της Ελλάδος, 1957). Στο άρθρο 5 του ιδίου Βασιλικού Διατάγματος αναφέρεται ότι στο πρακτικό διδασκαλείο διδάσκουν σπουδαστές/τριες που έχουν ολοκληρώσει το πρώτο έτος της Ανωτέρας Σχολής (για τις Σχολές Ενόργανου μουσικής και Μονωδίας) και ότι η διδασκαλία παρακολουθείται και ελέγχεται από τον οικείο καθηγητή όπου στο τέλος της σχολικής χρονιάς αξιολογείται από σχετική επιτροπή εξετάσεων. Η διδασκαλία στο πρακτικό διδασκαλείο είναι το ελάχιστο δύο χρόνια (με δυνατότητα παράτασης ενός επιπλέον έτους) σύμφωνα με το άρθρο 6 § 4 του ιδίου Βασιλικού Διατάγματος.

¹⁰ Στον τομέα «Τεχνολογίας ήχου, Μουσικοπαιδαγωγικής και Βυζαντινής Μουσικολογίας» του Τμήματος Μουσικών Σπουδών του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών, κατά το ακαδημαϊκό έτος 2014-2015 υποχρεωτικά μαθήματα ήταν, μεταξύ άλλων, τα εξής: Παιδαγωγική Ψυχολογία, Μουσική Παιδαγωγία και Διδακτική Ι και ΙΙ, Πρακτική Διδασκαλία Ι και ΙΙ και Ηχοληψία για σχολικές μονάδες. Στα Μαθήματα Ελεύθερης Επιλογής στο ίδιο τμήμα κατά το ίδιο ακαδημαϊκό έτος περιλαμβάνονταν τα ακόλουθα: Διεύθυνση χορωδίας, Εθνιμουσικολογία και μουσική εκπαίδευση, Μουσική και γνωσιακές επιστήμες, Εισαγωγή στη Μουσική Ψυχολογία, Κοινωνιολογία της Εκπαίδευσης, Θεωρία και Πράξη της Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης και Παιδαγωγικές Παρεμβάσεις στις

Στην αρχική εκπαίδευση των εκπαιδευτικών μουσικής, οι οποίοι είναι κάτοχοι πανεπιστημιακού τίτλου σπουδών, συμπεριλαμβάνονται σε μεγαλύτερο ή μικρότερο βαθμό (ανάλογα με το πανεπιστημιακό τμήμα) μαθήματα τόσο για διεύθυνση χορωδίων / φωνητικών συνόλων όσο και μαθήματα συνοδείας πιάνου¹¹. Στα μαθήματα αυτά δεν προβλέπεται παρουσίαση κάποιου ενδεικτικού ρεπερτορίου που θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί στις *σχολικές γιορτές* και κατ' επέκταση και στη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου*.

μαθησιακές Δυσκολίες (<http://www.music.uoa.gr/proptyxiakes-spydes/odhgos-spydon-kai-endeiktiko-programma.html>).

Στο Τμήμα Μουσικών Σπουδών του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, κατά το ακαδημαϊκό έτος 2014-2015, στα υποχρεωτικά μαθήματα συμπεριλαμβάνονταν και τα εξής: Μουσική Παιδαγωγική, Εισαγωγή στην Παιδαγωγική, Πιάνο (αρμονία, συνοδεία) ΙΙΙ – ΙV, Διεύθυνση φωνητικών συνόλων Ι – ΙV και Μουσική Παιδαγωγική κατά την προσχολική ηλικία και πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Στο ίδιο τμήμα κατά το ίδιο ακαδημαϊκό έτος, ένα από τα μαθήματα υποχρεωτικής επιλογής ήταν το: Ειδικό Τομέας μουσικής παιδαγωγικής / μουσικής ψυχολογίας και στα μαθήματα ελεύθερης επιλογής συμπεριλαμβάνονταν τα ακόλουθα: Διδακτική της μουσικής, Συστήματα Μουσικής Αγωγής, Εισαγωγή στην Ψυχολογία και Ειδικό Τομέας Ψυχολογίας (<http://www.mus.auth.gr/cms/?q=node/6>).

Στο Πρόγραμμα Κατεύθυνσης Μουσικών Επιστημών του Τμήματος Μουσικών Σπουδών του Ιονίου Πανεπιστημίου, κατά το ακαδημαϊκό έτος 2014 - 2015 στα υποχρεωτικά μαθήματα συγκαταλέγονταν και το: Μουσική Παιδαγωγική Θεωρία και Πράξη. Στο ίδιο τμήμα κατά το ίδιο ακαδημαϊκό έτος, στα υποχρεωτικά κατ' επιλογής μαθήματα περιλαμβάνονταν τα ακόλουθα: Διεύθυνση Χορωδίας Ι – ΙV, Πιάνο για Μουσικοπαιδαγωγούς Ι – ΙV, Διδακτική Μεθοδολογία της Μουσικής, Μουσική στην πρωτοβάθμια και προσχολική εκπαίδευση, Μουσική στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, Εκπαιδευτική Ψυχολογία της Μουσικής και Μουσική στην Ειδική Αγωγή (<http://music.ionio.gr/gr/studies/prospectus/>).

Στην ειδίκευση «Εφαρμοσμένες Μουσικές Σπουδές – Μουσική Εκπαίδευση» του Τμήματος Μουσικής Επιστήμης και Τέχνης του Πανεπιστημίου Μακεδονίας κατά το ακαδημαϊκό έτος 2014-2015, υποχρεωτικά μαθήματα αποτελούσαν (μεταξύ άλλων) τα: Μουσική Παιδαγωγική Ι-ΙΙΙ και στα μαθήματα ελεύθερης επιλογής συμπεριλαμβάνονταν και το: Μουσική Προπαιδεία (<http://www.uom.gr/modules.php?op=modload&name=Mathimata&file=index&tmima=9&categorymenu=2>).

¹¹ Στα υποχρεωτικά μαθήματα του Τομέα Ιστορικής και Συστηματικής Μουσικολογίας του Τμήματος Μουσικών Σπουδών του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθήνας συγκαταλέγονται τα ακόλουθα: Διεύθυνση Χορωδίας Ι και ΙΙ (<http://www.music.uoa.gr/proptyxiakes-spydes/odhgos-spydon-kai-endeiktiko-programma.html>). Στα υποχρεωτικά μαθήματα της κατεύθυνσης μουσικολογίας/μουσικοπαιδαγωγικής του Τμήματος Μουσικών Σπουδών του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης συγκαταλέγονται τα εξής: Πιάνο (αρμονία, συνοδεία) ΙΙΙ και ΙV, Διεύθυνση Φωνητικών Συνόλων Ι, ΙΙ, ΙΙΙ, ΙV (<http://www.mus.auth.gr/cms/?q=node/6>). Στα υποχρεωτικά κατ' επιλογήν μαθήματα της κατεύθυνσης μουσικών επιστημών του Τμήματος Μουσικών Σπουδών του Ιονίου Πανεπιστημίου περιλαμβάνονται τα ακόλουθα: Διεύθυνση Χορωδίας Ι, ΙΙ, ΙΙΙ, ΙV, Πιάνο για μουσικοπαιδαγωγούς Ι, ΙΙ, ΙΙΙ, ΙV (<http://music.ionio.gr/gr/studies/prospectus/>). Στα υποχρεωτικά κατ' επιλογήν μαθήματα του Τμήματος Μουσικής Επιστήμης και Τέχνης του Πανεπιστημίου Μακεδονίας συγκαταλέγεται το: πιανιστική απόδοση παρτιτούρας. Στα υποχρεωτικά μαθήματα της κατεύθυνσης Ευρωπαϊκή («κλασική») και σύγχρονη μουσική του ίδιου τμήματος συμπεριλαμβάνονται και τα ακόλουθα: Διεύθυνση Συνόλων Ι και ΙΙ (<http://www.uom.gr/modules.php?op=modload&name=Mathimata&file=index&tmima=9&categorymenu=2>).

Στην αρχική εκπαίδευση των εκπαιδευτικών μουσικής που είναι κάτοχοι πτυχίου μη πανεπιστημιακού μουσικού ιδρύματος, περιλαμβάνεται μόνο ένα υποχρεωτικό μάθημα για διεύθυνση χορωδίων. Μαθήματα συνοδείας πιάνου προβλέπονται μόνο σε κάποιες περιπτώσεις (σχολές ανώτερων θεωρητικών, σχολή πιάνου) (άρθρο 3 § 5 του Βασιλικού Διατάγματος της 11^{ης} Νοεμβρίου 1957, στο Βασίλειον της Ελλάδος, 1957).

Ο Οργανισμός Επιμόρφωσης Εκπαιδευτικών (Ο.ΕΠ.ΕΚ. εφεξής)¹² δεν έχει πραγματοποιήσει κάποιο επιμορφωτικό πρόγραμμα σχετικά με την πραγματοποίηση *σχολικών γιορτών* και πολιτισμικών εκδηλώσεων στο σχολείο γενικότερα (http://www.oepek.gr/portal/index.php?option=com_content&view=category&id=39&Itemid=109). Στην εισαγωγική επιμόρφωση των εκπαιδευτικών μουσικής τόσο της πρωτοβάθμιας όσο και της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, δεν γίνεται λόγος για τις *σχολικές γιορτές* (Μακρή – Μπότσαρη, 2007). Στα ταχύρρυθμα επιμορφωτικά προγράμματα εκπαιδευτικών υποχρεωτικής εκπαίδευσης στα νέα διδακτικά πακέτα του μαθήματος της Μουσικής, τα οποία έλαβαν χώρα τον Σεπτέμβριο του 2007 (<http://www.pi-schools.gr/programs/epimorfosi/>) δεν έγινε καθόλου λόγος για κάποιο ενδεικτικό ρεπερτόριο που θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί στα πλαίσια των *σχολικών γιορτών*.

1.9 Ανακεφαλαίωση

Από τα παραπάνω φαίνεται ότι στο θέμα των *σχολικών γιορτών* υπάρχουν αντιφάσεις. Από τη μία πλευρά τα διδακτικά εγχειρίδια και κάποιοι/ες εκπαιδευτικοί κάνουν αξιόλογες προσπάθειες προκειμένου οι *σχολικές γιορτές* να συμπορεύονται με

¹² Ο Οργανισμός Επιμόρφωσης Εκπαιδευτικών είναι Νομικό Πρόσωπο Ιδιωτικού Δικαίου εποπτευόμενο από το Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων το οποίο σχεδιάζει επιμορφωτικές δράσεις ιδιαίτερου ενδιαφέροντος για τους/τις εκπαιδευτικούς Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και διοργανώνει ημερίδες/σεμινάρια επιμορφωτικού περιεχομένου. (http://www.oepek.gr/portal/index.php?option=com_content&view=article&id=49&Itemid=74)

τη σύγχρονη κοινωνική και εκπαιδευτική πραγματικότητα από την άλλη πλευρά, όμως, μία πλειονότητα εμμένει σε μοντέλα και πρακτικές του παρελθόντος.

Η ύπαρξη της σχολικής χορωδίας στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση πρακτικά εξυπηρετεί τη διεξαγωγή των *σχολικών γιορτών* και (ενδεχόμενων) άλλων πολιτιστικών εκδηλώσεων. Οι απόψεις για τα κριτήρια επιλογής των τραγουδιών στη σχολική χορωδία ποικίλλουν και, όχι σπάνια, δίστανται. Ενώ τα σχολικά εγχειρίδια δίνουν μεγαλύτερες (σε σχέση με προηγούμενες δεκαετίες) πρωτοβουλίες στους/στις εκπαιδευτικούς για επιλογή τραγουδιών στο μάθημα της μουσικής και κατ' επέκταση στις *σχολικές γιορτές*, το ρεπερτόριο της σχολικής χορωδίας στις σχολικές γιορτές των γυμνασίων εξακολουθεί να είναι στις περισσότερες περιπτώσεις «περιορισμένο» και «ανακυκλούμενο» (Μελιγκοπούλου, 2009: 188).

Οι αντιφάσεις που προαναφέρθηκαν σχετικά με τις σχολικές γιορτές συμβαδίζουν με τις αντιφάσεις που υπάρχουν στη χάραξη εκπαιδευτικής πολιτικής στην Ελλάδα. Ενώ στο Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγράμματος Σπουδών γίνεται λόγος για τη διαπολιτισμικότητα και την ευρωπαϊκή διάσταση της ελληνικής εκπαίδευσης (Ελληνική Δημοκρατία, 2003α), στην πράξη το ιδεολογικό και πολιτικό πλαίσιο της σύγχρονης ελληνικής εκπαίδευσης παραμένει «στενά εθνοκεντρικό» (Φλουρής & Πασσιάς, 2007: 231)

Και όλα αυτά συμβαίνουν μέσα σε ένα γενικότερα κλίμα απαξίωσης των *σχολικών γιορτών*, το οποίο σαφώς και πρέπει να πάψει να υπάρχει. Τα τραγούδια που χρησιμοποιούνται στις *σχολικές γιορτές* θα μπορούσαν να παίξουν σημαντικό ρόλο στην αντιστροφή του προαναφερθέντος κλίματος απαξίωσης που υπάρχει στην εκπαιδευτική κοινότητα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΠΟΥ ΕΠΙΔΡΟΥΝ ΣΤΗΝ ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ ΤΩΝ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΓΙΟΡΤΩΝ

Ο/Η εκπαιδευτικός μουσικής είναι μέρος του εκπαιδευτικού περιβάλλοντος με το οποίο αλληλεπιδρά, με αποτέλεσμα η διδασκαλία να επηρεάζεται άμεσα από την αλληλεπίδραση αυτή (Χρυσοστόμου, 2009). Καθώς η παρούσα εργασία βασίζεται σε έναν θεσμό τοπικού ενδιαφέροντος (η *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου* αφορά την ελληνική εκπαιδευτική πραγματικότητα), θα γίνει λόγος για τους εξής παράγοντες του ελληνικού εκπαιδευτικού περιβάλλοντος, οι οποίοι επηρεάζουν κατά έμμεσο τρόπο τα τραγούδια που επιλέγονται για τη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου*:

- ✓ Ύπαρξη μαθητών/τριών με μεταναστευτικό υπόβαθρο στα σχολεία της ελληνικής επικράτειας
- ✓ Το σχολικό κλίμα
- ✓ Πρωτοβουλίες που μπορεί να έχει ένας/μία εκπαιδευτικός στη διδασκαλία.
- ✓ Επαγγελματική ανάπτυξη εκπαιδευτικών
- ✓ Αγροτικά / Επαρχιακά σχολεία.
- ✓ Επίδραση του φύλου των εκπαιδευτικών στην εκπαιδευτική διαδικασία.

2.1 Μοντέλα εκπαίδευσης μαθητών/τριών με μεταναστευτικό υπόβαθρο

Ο όρος *μαθητές/τριες με μεταναστευτικό υπόβαθρο* αναφέρεται για πρώτη φορά από το Αθανάσιο Γκότοβο, καθώς στις μέρες μας στα σχολεία στην Ελλάδα οι περισσότεροι/ες από τους αλλοδαπούς/ές μαθητές/τριες ανήκουν πλέον στη δεύτερη γενιά μεταναστών. Τα παιδιά αυτά έχουν γεννηθεί στην Ελλάδα, μετέχουν της

ελληνικής παιδείας από τα πρώτα χρόνια της ζωής τους, απλά οι γονείς τους είναι μετανάστες. (Γκότοβος, 2011)

Μετά το δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο υπήρξαν έντονα μεταναστευτικά ρεύματα προς τη Δυτική Ευρώπη, τις Η.Π.Α. και την Αυστραλία. Στις χώρες υποδοχής μεταναστών προέκυψαν διάφορα προβλήματα για τους μεταναστευτικούς πληθυσμούς που είχαν να κάνουν με την ομαλή ένταξή τους στις χώρες υποδοχής τους. Οι χώρες αυτές προσπάθησαν να διαχειριστούν προβλήματα των μεταναστών που σχετίζονταν με τη γλώσσα, την εκπαίδευση, την κοινωνική αποδοχή και ενσωμάτωση με τα ακόλουθα μοντέλα εκπαίδευσης: το αφομοιωτικό μοντέλο, το μοντέλο ενσωμάτωσης, το πολυπολιτισμικό μοντέλο, το αντιρατσιστικό μοντέλο και το διαπολιτισμικό μοντέλο (Γεωργογιάννης, 1999; Γκότοβος, 2002; Γκόβαρης, 2001; Μάρκου, 2010).

2.1.1 Η εκπαίδευση μαθητών/τριών με μεταναστευτικό υπόβαθρο στην Ελλάδα

Στις αρχές της δεκαετία του 1990, η Ελλάδα από χώρα αποστολής μεταναστών έγινε χώρα υποδοχής μεταναστών, καθώς η πτώση του υπαρκτού σοσιαλισμού στην Κεντρική Ευρώπη, τα Βαλκάνια και την Ανατολική Ευρώπη δημιούργησε δυνατότητες για εύκολη μετακίνηση πληθυσμών στις Βαλκανικές χώρες. (Σκούρτου, Βρατσάλης & Γκόβαρης, 2004).

Προκειμένου να αντιμετωπιστούν προβλήματα που προέκυψαν από την είσοδο μαθητών/τριών με μεταναστευτικό υπόβαθρο στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα έγινε μία σειρά θεσμικών αλλαγών (ίδρυση τάξεων υποδοχής, ίδρυση φροντιστηριακών τμημάτων, ίδρυση διαπολιτισμικών σχολείων κ.ά.) με τους νόμους 1894/90 (στο Ελληνική Δημοκρατία, 1990β), 2910/2001 (στο Ελληνική Δημοκρατία, 2001α) και 3386/2005 (υπάρχει στο Ελληνική Δημοκρατία, 2005).

Στο ισχύον Δ.Ε.Π.Π.Σ. αναγνωρίζεται η πολυπολιτισμικότητα της σημερινής ελληνικής κοινωνίας προωθώντας ιδέες που διέπουν τη διαπολιτισμική εκπαίδευση:

...Η ελαχιστοποίηση των αποστάσεων και η παγκοσμιοποίηση της οικονομίας, με τις νέες δυνατότητες επικοινωνίας και ανταλλαγής πολιτιστικών αγαθών, εντάσσει τα άτομα σε ένα πολυπολιτισμικό περιβάλλον. Η χώρα μας, ως πλήρες και ισότιμο μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, πρέπει να προωθεί την ανάπτυξη σε όλους τους τομείς μέσα από την αμοιβαία κατανόηση και συνεργασία με τους άλλους ευρωπαϊκούς λαούς. Επιπλέον, όπως συμβαίνει με όλες τις ευρωπαϊκές κοινωνίες, η σύνθεση της ελληνικής κοινωνίας μεταβάλλεται συνεχώς, εμπλουτιζόμενη με άτομα και φορείς διαφορετικών γλωσσικών και πολιτισμικών παραδόσεων, με αποτέλεσμα την αύξηση της πολιτισμικής ποικιλότητας, κατάσταση που μπορεί να θεωρηθεί υγιής υπό το πρίσμα της αναζωογόνησης των κυρίαρχων παραδόσεων. Η πραγματικότητα αυτή επιβάλλει στον κάθε πολίτη να αποδέχεται και να σέβεται την πολιτισμική ετερότητα των συμπολιτών του, ώστε όλοι να ζουν αρμονικά σε ένα περιβάλλον πολιτισμικής, εθνικής και γλωσσικής πολυμορφίας. Η κατάσταση αυτή απαιτεί την ανάπτυξη κοινωνικών δεξιοτήτων, δεξιοτήτων επικοινωνίας, συνεργασίας και συμμετοχής όλων στις σύγχρονες κοινωνικές εξελίξεις. Για την ομαλή κοινωνική ένταξη κάθε ατόμου απαιτείται η ανάπτυξη της ικανότητας «επικοινωνίας» με το κοινωνικό του περιβάλλον, τόσο μέσα από τη γνώση της μητρικής του γλώσσας, αλλά και άλλων γλωσσών, όσο και μέσα από την ενημέρωσή του για την ιστορία και την πολιτισμική παράδοση όχι μόνο της δικής του αλλά και των άλλων εθνικών, θρησκευτικών και πολιτισμικών ομάδων. Απαραίτητη είναι, επίσης, η ανάπτυξη της ικανότητας κάθε ατόμου να εργάζεται σε ομάδες και να αξιοποιεί τις γνώσεις και τις δεξιότητές του για την επίτευξη συλλογικών στόχων.

Για την επίτευξη, επομένως, αρμονικής κοινωνικής ένταξης και συμβίωσης, είναι απαραίτητο κάθε άτομο να μάθει να συμβιώνει με τους άλλους, σεβόμενο τον πολιτισμό και τη γλώσσα τους. Ταυτόχρονα, όμως, πρέπει να διατηρεί την εθνική και πολιτισμική του ταυτότητα μέσα από την ανάπτυξη της εθνικής, πολιτιστικής, γλωσσικής και θρησκευτικής αγωγής. Εξάλλου, αποτελεί θέση όλων των χωρών της Ε.Ε. η προστασία της ιδιαίτερης φυσιογνωμίας της εθνικής εκπαίδευσης και η αποδοχή των εθνικών ποικιλομορφιών και, συνεπώς, των στοιχείων εκείνων, τα οποία συμβάλλουν στη διαμόρφωση της εθνικής και πολιτισμικής ταυτότητας του μαθητή – αυριανού πολίτη.... (Ελληνική Δημοκρατία, 2003α: 4)

Στην πράξη όμως το νομοθετικό πλαίσιο που διέπει τη διαπολιτισμική εκπαίδευση προβλέπει την αφομοίωση και περιθωριοποίηση της πολιτισμικής ετερότητας (καθώς τα διαπολιτισμικά σχολεία, οι τάξεις υποδοχής και τα φροντιστηριακά τμήματα «απομονώνουν» τους/τις μαθητές/τριες με μεταναστευτικό υπόβαθρο) (Γκόβαρης, 2001: 33) και στα σχολεία της Ελλάδας επικρατεί ο εθνοκεντρισμός (Ζάχος, 2013). Επιπρόσθετα δεν υπάρχει νομοθετικό πλαίσιο για τους/τις μαθητές/τριες που ανήκουν στη δεύτερη γενιά μεταναστών, καθώς στα φροντιστηριακά τμήματα και στις τάξεις υποδοχής μπορούν να φοιτήσουν μαθητές/τριες που τα τελευταία δύο χρόνια έχουν μεταναστεύσει στην Ελλάδα και διάφορες ευνοϊκές ρυθμίσεις (π.χ. σχετικά με την αξιολόγηση των μαθητών/τριών) αφορούν ξανά τους/τις συγκεκριμένους/ες μαθητές/τριες (Μάρκου, 2010).

Είναι φανερό ότι και στην περίπτωση της εκπαίδευσης μαθητών/τριών με μεταναστευτικό υπόβαθρο στην Ελλάδα οι στόχοι του εκπαιδευτικού συστήματος, όπως

αυτοί διατυπώνονται στην ισχύουσα νομοθεσία, έρχονται σε αντίφαση με τα τεκταινόμενα στην καθημερινή εκπαιδευτική πράξη (Husen, 1992). Στην παρούσα εργασία διερευνήθηκε το πώς οι προαναφερθείσες αντιφάσεις που υπάρχουν στην εκπαίδευση των αλλοδαπών μαθητών/τριών στον ελλαδικό χώρο επηρεάζουν τις επιλογές τραγουδιών για τη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου* από τους/τις εκπαιδευτικούς μουσικής.

2.1.2 Το «πείραμα της Γκράβας»

Από το 2000, στο 132^ο Δημοτικό Σχολείο Αθήνας, οι εκπαιδευτικοί με την αμέριστη στήριξη της διευθύντριας, Στέλλας Πρωτονοτάριου, οργάνωσαν προγράμματα ένταξης μαθητών/τριών με μεταναστευτικό υπόβαθρο, τα οποία ήταν καινοτόμα για την ελληνική πραγματικότητα της εποχής εκείνης (<http://www.132grava.net/132grava/?q=node/3>).

Οι *σχολικές γιορτές* που οργανώθηκαν τα χρόνια εκείνα ήταν άμεσα επηρεασμένες από τα προγράμματα αυτά. Οι γιορτές είχαν καθαρά εναλλακτικό μοντέλο, επηρεαζόμενες τόσο από τη διαπολιτισμικότητα όσο και από τη διαθεματικότητα. Η συμμετοχή των μαθητών/τριών στην προετοιμασία τους ήταν ενεργή με τους/τις εκπαιδευτικούς να έχουν εμπνευστικό ρόλο. Ειδικά για τη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου*, χρησιμοποιήθηκε επιπρόσθετα και η βιοματική μέθοδος ως μοντέλο επεξεργασίας της ιστορικής μνήμης. Το πλαίσιο στο οποίο παρουσιάζονταν τα τραγούδια ήταν διαφορετικό από αυτό που συνηθίζεται. Αποτέλεσμα όλων αυτών είναι το γεγονός ότι οι *σχολικές γιορτές* στα πλαίσια του «πειράματος της Γκράβας» «ξέφευγαν» από την τυποποίηση που επικρατεί (Πρωτονοτάριου κ.α., 2006; Χαραβιτσίδης, Πρωτονοτάριου & Βασιλάκου, 2007).

Η πανεπιστημιακή κοινότητα, όχι μόνο της Ελλάδας αλλά και του εξωτερικού, χαιρέτισε με ενθουσιασμό και στήριξε τα προγράμματα αυτά.

Πλήγμα στο «πείραμα της Γκράβας» ήταν η απομάκρυνση από το σχολείο της Στέλλας Πρωτονοτάριου από τη θέση της διευθύντριας το 2007. Τόσο στον τύπο όσο και στο Ελληνικό Κοινοβούλιο υπήρξαν διαμαρτυρίες για την απόφαση αυτή. Κατοπινά, ασκήθηκε ποινική δίωξη στη Στέλλα Πρωτονοτάριου από τον διευθυντή που την αντικατέστησε το 132^ο Δημοτικό Σχολείο Αθήνας. Το δικαστήριο αθώωσε τη Στέλλα Πρωτονοτάριου και επέστρεψε ως διευθύντρια, πλέον, στο 132^ο Δημοτικό Σχολείο Αθήνας (<http://www.132grava.net/node/157>).

Οι *σχολικές γιορτές* που πραγματοποιήθηκαν στα πλαίσια του «πειράματος της Γκράβας» είναι χαρακτηριστικά παραδείγματα *σχολικών γιορτών* εναλλακτικού μοντέλου, με προσεγγίσεις που προτείνονται από τη βιβλιογραφία (Γραμματάς & Τζαμαργιάς, 2004; Βοζίκας, Βαλκάνος και Κουτσογέρας, 2006; Μώρου & Μουγιακάκος, 2010). Στην εργασία αυτή διερευνήθηκε ο βαθμός στον οποίο οι εν λόγω *σχολικές γιορτές* έχουν επηρεάσει τους/τις εκπαιδευτικούς μουσικής στις επιλογές τραγουδιών για τη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου*.

2.2 Το σχολικό κλίμα

Το σχολικό κλίμα είναι μία σειρά εσωτερικών χαρακτηριστικών του σχολείου και καθορίζεται από τα εξής στοιχεία:

- ✓ Το περιβάλλον του σχολείου
- ✓ Τις συνθήκες που υπάρχουν στο σχολείο (τύπος σχολείου, δυναμικότητα σχολείου, κοινωνικό – οικονομικό επίπεδο μαθητών/τριών και της περιοχής που

βρίσκεται στο σχολείο γενικότερα, τα ατομικά χαρακτηριστικά των ατόμων που συμμετέχουν στη ζωή του σχολείου).

- ✓ Τα αόρατα / συμβολικά στοιχεία (αξίες, φιλοσοφίες, ιδεολογίες)
- ✓ Τα ορατά στοιχεία (εξοπλισμός, αναλυτικά προγράμματα, σχολικά εγχειρίδια)

Σε γενικές γραμμές το σχολικό κλίμα είναι για μία σχολική μονάδα ό,τι είναι η προσωπικότητα για τον άνθρωπο. Επηρεάζεται από τον τρόπο άσκησης της ηγεσίας, την πολυπλοκότητα της οργανωτικής δομής του σχολείου, και από τις προσωπικές επιδιώξεις, τους στόχους και τις ανάγκες των εκπαιδευτικών του συλλόγου διδασκόντων (Πασιαρδή, 2001). Ταυτόχρονα επηρεάζει την απόδοση των εκπαιδευτικών στο εκπαιδευτικό τους έργο .

2.2.1 Ο ρόλος της ηγεσίας της σχολικής μονάδας στη διαμόρφωση του σχολικού κλίματος

Ο/Η διευθυντής/ντρια μίας σχολικής μονάδας προσδιορίζει και καθιερώνει το σχολικό κλίμα της σχολικής μονάδας που ηγείται, επιδιώκοντας τη συνεργασία και την επικοινωνία με τα υπόλοιπα μέλη της σχολικής κοινότητας, τα οποία εμπλέκονται στην εκπαιδευτική διαδικασία (Σαΐτης, 2007).

Προκειμένου να δημιουργηθεί ένα θετικό κλίμα στο σχολείο ο/η διευθυντής/ντρια οφείλει να:

- ✓ Ενθαρρύνει και να καθοδηγεί τους/τις εκπαιδευτικούς και τους/τις μαθητές/τριες στη δημιουργία κοινού οράματος.
- ✓ Μεριμνεί για την ύπαρξη πνεύματος συναδέλφωσης και συνεργασίας στο χώρο της σχολικής μονάδας.
- ✓ Μεταδίδει ενθουσιασμό στα υπόλοιπα μέλη της σχολικής κοινότητας.
- ✓ Επιδοκιμάζει κάθε θετική πρωτοβουλία των εκπαιδευτικών

- ✓ Παρέχει κίνητρα στους/στις εργαζόμενους/ες στη σχολική μονάδα
- ✓ Ευαισθητοποιεί, να υποκινεί και να παροτρύνει τα άτομα που μπορούν να δρουν δημιουργικά στη σχολική μονάδα (Κωνσταντίνου, 2001).

Καθώς οι περισσότεροι/ες διευθυντές/ντριες σχολικών μονάδων δεν έχουν σχετική κατάρτιση σε θέματα ηγεσίας της εκπαίδευσης, συχνά στηρίζονται στα όποια έμφυτα χαρίσματά τους, στην εμπειρία τους και στην πρακτική διευθυντών/ντριών άλλων σχολικών μονάδων (Γουρναρόπουλος, 2007)

2.2.2 Η διαμόρφωση του σχολικού κλίματος μέσα από την επικοινωνία διευθυντή – μελών της σχολικής κοινότητας και μελών της σχολικής κοινότητα μεταξύ τους

Η ηγεσία του σχολείου καλείται να επικοινωνήσει και να συνεργαστεί με τους/τις εκπαιδευτικούς του συλλόγου διδασκόντων, τους/τις μαθητές/τριες του σχολείου, με τους γονείς – κηδεμόνες των μαθητών/τριών και θεσμούς της τοπικής κοινωνίας (π.χ. Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης κ.τ.λ.)

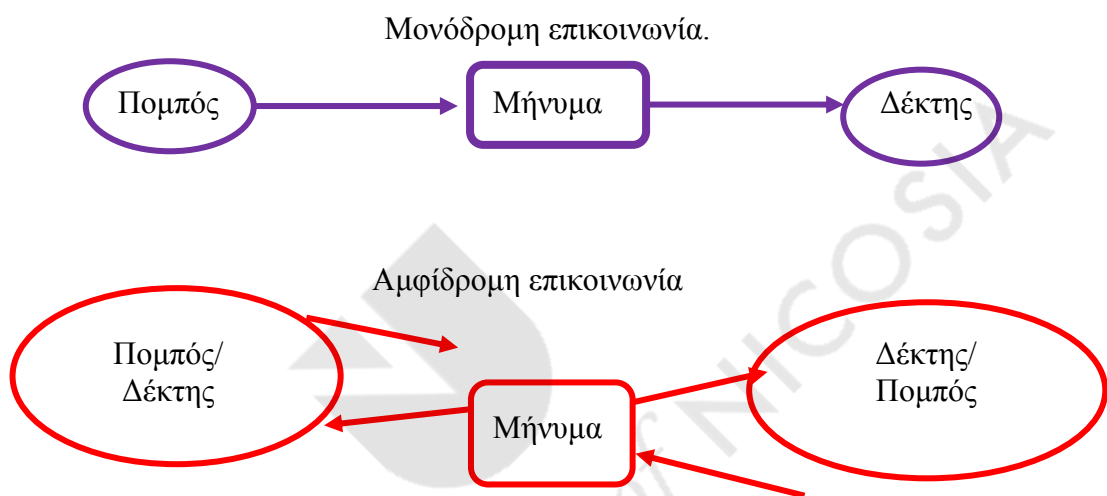
Η επικοινωνία είναι η ανταλλαγή και μεταβίβαση πληροφοριών, ιδεών, σκέψεων, απόψεων και θέσεων. Πρόκειται για μία πολύπλευρη και πνευματική διαδικασία ανάπτυξης των επαφών μεταξύ των ανθρώπων. Επηρεάζει είτε θετικά είτε αρνητικά τις γνώμες και τις συμπεριφορές των επικοινωνούντων (Γουρναρόπουλος, 2007).

Στην επικοινωνία έχουμε τα εξής βασικά στοιχεία:

- ✓ Πομπός (αποστολέας του μηνύματος)
- ✓ Δέκτης (παραλήπτης του μηνύματος)
- ✓ Μήνυμα, το οποίο κωδικοποιείται από τον πομπό και αποκωδικοποιείται από το δέκτη.

✓ Το πλαίσιο πραγματοποίησης της επικοινωνίας: οι πολιτικές, οικονομικές, πολιτιστικές, μορφωτικές και κοινωνικές συνθήκες μέσα στις οποίες λαμβάνει χώρα η επικοινωνία. (Κωνσταντίνου, 2001)

Υπάρχουν δύο μορφές επικοινωνίας, η αμφίδρομη και η μονόδρομη επικοινωνία, οι οποίες σχηματικά μπορούν να αποδοθούν ως εξής:

Η μονόδρομη επικοινωνία χαρακτηρίζει την επιβολή ιδεών, την αποδοκιμασία, και την εντολή. Η αμφίδρομη επικοινωνία χαρακτηρίζει την αναγνώριση της προσφοράς, την επιδοκιμασία, τη ζήτηση – προσφορά ιδεών και τη συνεργασία για παραγωγικότητα (Ντιγκμπασάνης, χ.χ.). Ο ρόλος της αμφίδρομης επικοινωνίας είναι ιδιαίτερα σημαντικός τόσο για τη δημιουργία καλών εργασιακών σχέσεων όσο και για την ύπαρξη κλίματος αμοιβαίας εμπιστοσύνης και αλληλοσεβασμού. Όσο καλύτερες είναι οι σχέσεις αυτές, τόσο πιθανότερο είναι να προκύψει μία αμοιβαία και αποτελεσματική επικοινωνία που θα αποφέρει πιο ικανοποιητικό έργο (Γουρναρόπουλος, 2007). Στον Ελλαδικό χώρο, όμως, οι εκπαιδευτικοί δεν έχουν

επαρκή επιμόρφωση σε δεξιότητες συνεργασίας και διαπραγμάτευσης (Καλογρίδη, 2006), οι οποίες συνδέονται άμεσα με τις δεξιότητες επικοινωνίας.

Επικοινωνιακός «θόρυβος» ονομάζονται οι παράγοντες οι οποίοι επηρεάζουν την επικοινωνία: ψυχολογικοί (έλλειψη ενδιαφέροντος, απροθυμία), νοητικοί (γλώσσα, λεξιλόγιο, ασάφεια λόγου), φυσικοί (άρθρωση λόγου, τόνος φωνής, εξοπλισμός, εξαερισμός) (Ζαβλανός, 1998).

2.2.3 Η επικοινωνία διευθυντή/ντριας – μελών της σχολικής κοινότητας και μελών της σχολικής κοινότητα μεταξύ τους στην Ελλάδα

2.2.3.1 Σχέσεις διευθυντή/ντριας – μελών της σχολικής κοινότητας

Στον Ελλαδικό χώρο το σύστημα ελέγχου της εκπαιδευτικής ηγεσίας έχει χρησιμοποιηθεί ως μέσο πίεσης προκειμένου τα μέλη της σχολικής κοινότητας να πειθαρχήσουν και να συμμορφωθούν με πρότυπα που έχουν οριστεί από εξωτερικούς παράγοντες (Ζαβλανός, 1998, Κανελλόπουλος, 1995). Αυτό το γεγονός έχει ως συνέπεια να μη συνδέεται ο έλεγχος με το σχεδιασμό και τον προγραμματισμό του εκπαιδευτικού έργου (Σαΐτης, 2007), αλλά με τον καταναγκασμό και την πειθαρχική επιβολή (Σαΐτης, 2008).

Περιστατικό «λογοκρισίας» τραγουδιού για τη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου* έλαβε χώρα το 2013, όπου διευθυντής σχολικής μονάδας απαγόρευσε σε εκπαιδευτικό μουσικής να παρουσιάσει συγκεκριμένο τραγούδι στη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου* (Κακουδάκη, 2013; <http://tvxs.gr/news/blogarontas/apagoreysan-rempetiko-tragoydi-tis-katoxis-se-sxoliki-giorti-epeidi-anaferetai-ston>).

2.2.3.2 Σχέσεις μελών της σχολικής κοινότητας

Στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, συχνά, το διδακτικό προσωπικό διασπάται σε δύο ομάδες: τους/τις δασκάλους/ες και τους/τις εκπαιδευτικούς ειδικοτήτων (ξένων γλωσσών, φυσικής αγωγής, μουσικής, θεατρικής αγωγής, εικαστικών, πληροφορικής). Οι σχέσεις μεταξύ αυτών των δύο ομάδων εκπαιδευτικών είναι περιστασιακές και μάλλον απόμακρες χωρίς θέληση για κάποια ουσιαστική συνεργασία και επικοινωνία (Γρόλλιος & Λιάμπας 2012: 89 - 90).

Στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, όχι σπάνια, υπάρχει συνειδητή διάκριση των εκπαιδευτικών που διδάσκουν «δευτερεύοντα μαθήματα» (εικαστικά, μουσική, γυμναστική, οικιακή οικονομία, πληροφορική, τεχνολογία, ξένες γλώσσες) από τους/τις εκπαιδευτικούς που διδάσκουν «πρωτεύοντα μαθήματα» (γλωσσικά μαθήματα, φυσικές επιστήμες, μαθηματικά) και έλλειψη στην ποιότητα των σχέσεων μεταξύ των εκπαιδευτικών (Πομάκη, 2007).

Και στις δύο βαθμίδες της εκπαίδευσης έχει καθιερωθεί μια ιεραρχία μη θεσμοθετημένη, η οποία σχετίζεται με τα χαρακτηριστικά των εκπαιδευτικών. (Γιαννακοπούλου, 2002).

2.2.3.3 Σχέση εκπαιδευτικών – γονέων

Για την πλειονότητα των γονέων μαθητών/τριών πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης η επαφή που έχουν με το σχολείο είναι η τρίμηνη επίσκεψή τους στο σχολείο για να ενημερωθούν για την επίδοση των παιδιών τους (Δοδοντσάκης, 2001; Καλογρίδη, 2006). Οι γονείς πολλών μαθητών/τριών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης παρακολουθούν τις σχολικές πολιτιστικές εκδηλώσεις του σχολείου όπως επίσης προσφέρονται εθελοντικά για διάφορες ανάγκες του σχολείου (διοργάνωση εκδηλώσεων κ.τ.λ.) (Καλογρίδη, 2006).

Οι σχέσεις εκπαιδευτικών και γονέων στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση στην Ελλάδα δεν είναι πάντα ομαλές και αποτελεσματικές. Κύρια αίτια είναι τα εξής:

- ✓ Οι γονείς εμπλέκονται σε θέματα που δεν είναι της αρμοδιότητάς τους όντας προσκολλημένοι/ες σε πρακτικές του παρελθόντος (Καλογρίδη, 2006).
- ✓ Υπάρχει, σε κάποιες περιπτώσεις, διαφορά απόψεων μεταξύ γονέων και δασκάλων σχετικά με την επιβολή της πειθαρχίας και τη διαχείριση καθημερινών προβλημάτων που δημιουργούνται (Ψάλτη & Γαβριηλίδου, 1995).
- ✓ Οι γονείς πιστεύουν ότι το παιδί τους βαθμολογείται άδικα από το δάσκαλο/α (Φρειδερίκου & Φολερού – Τσερούλη, 2005)

Η επικοινωνία σχολείου – γονέων είναι πολύ πιο περιορισμένη στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση σε σχέση με την πρωτοβάθμια εκπαίδευση (Γκλιάου – Χριστοδούλου, 2005).

Και στις δύο βαθμίδες της εκπαίδευσης, το περιεχόμενο της συνεργασίας μεταξύ γονέων και εκπαιδευτικών είναι ιδιαίτερα φτωχό και μονοδιάστατο, καθώς οι γονείς θεωρούν ουσιώδη ζητήματα μόνο τη συμπεριφορά και επίδοση των παιδιών τους, αδιαφορώντας για γενικότερα εκπαιδευτικά θέματα (Δοδοντσάκης, 2001).

Ο/Η κάθε εκπαιδευτικός μουσικής είναι μέλος της σχολικής κοινότητας, το οποίο αλληλεπιδρά με τον/την διευθυντή/ντρια της σχολικής μονάδας, τους γονείς των μαθητών/τριών, τους/τις υπόλοιπους/ες εκπαιδευτικούς του συλλόγου διδασκόντων. Στην παρούσα έρευνα διαφάνηκε το πώς οι προαναφερθείσες αλληλεπιδράσεις επηρεάζουν τόσο τα τραγούδια που επιλέγονται από τους/τις εκπαιδευτικούς μουσικής όσο και τα κριτήρια και την όλη διαδικασία επιλογής αυτών.

2.3 Πρωτοβουλίες στη διδασκαλία στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα

Ο/Η κάθε εκπαιδευτικός έχει μία μορφή αυτονομίας, τη λεγόμενη *σχετική αυτονομία*, καθώς μέσα στη σχολική τάξη είναι υπεύθυνος/η και ελεύθερος/η, ως ένα βαθμό, να πράξει το καλύτερο για τους/τις μαθητές/τριές του/της, εκμεταλλευόμενος/η τις γνώσεις, τις ικανότητες και της δεξιότητες που έχει. Η έννοια της σχετικής αυτονομίας γίνεται αντιληπτή με διαφορετικό τρόπο από διαφορετικούς/ές εκπαιδευτικούς, καθώς ο/η κάθε εκπαιδευτικός την αποζητά σε διαφορετικό βαθμό (Ξωχέλλης, 2006). Η σχετική αυτονομία του/της εκπαιδευτικού αποτελεί μία μορφή ανεξαρτησίας, η οποία πραγματοποιείται μέσα σε ένα ηθικό πλαίσιο, το οποίο καθορίζεται από τον/ την εκπαιδευτικό (Day et al, 1998).

Ένα συγκεντρωτικό εκπαιδευτικό σύστημα, όπως είναι το ελληνικό, δεν αφήνει πολλά περιθώρια σχετικής αυτονομίας των εκπαιδευτικών, καθώς τα αναλυτικά προγράμματα και η εκπαιδευτική πολιτική γενικότερα διαμορφώνονται μακριά από το σχολείο, χωρίς τη συμμετοχή των εκπαιδευτικών (Μαυρογιώργος, 1999).

Η σχετική αυτονομία των εκπαιδευτικών εξαρτάται από τις κοινωνικές και πολιτικές συνθήκες που επικρατούν τη δεδομένη χρονική περίοδο (Μαυρογιώργος, 2009).

Από τα μέσα της δεκαετίας του 1970, στον Ελλαδικό χώρο, επιχειρείται μεν ένας εξορθολογισμός του εκπαιδευτικού συστήματος, ο οποίος, όμως, είναι εικονικός, χωρίς ν' απαγκιστρώνεται από το παρελθόν (Χατζηγεωργίου, 2011).

2.4 Η επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών

Η επαγγελματική ανάπτυξη είναι εκείνες οι διαδικασίες και οι δραστηριότητες που αποσκοπούν στην ενίσχυση της επαγγελματικής γνώσης, των δεξιοτήτων και της

συμπεριφοράς του/της εκπαιδευτικού, έτσι ώστε να μπορέσει να είναι όσο το δυνατόν πιο αποτελεσματικός/ή στην εργασία του/της (Guskey, 2000).

Στο σημείο αυτό θα ήταν ιδιαίτερα ενδιαφέρον να αναφερθεί πως ξεκινά την καριέρα του/της κάποιος/α εκπαιδευτικός στον ελλαδικό χώρο, είτε ως αναπληρωτής/τρια είτε ως μόνιμος/η, γεγονός που μπορεί να επηρεάσει την επαγγελματική του/της ανάπτυξη.

Κάποια στιγμή, ο/η εκπαιδευτικός καλείται σε μικρό χρονικό διάστημα (ολιγοήμερο στους διορισμούς μονίμων εκπαιδευτικών, εντός ακόμα και εικοσιτετραώρου στους διορισμούς αναπληρωτών/τριών εκπαιδευτικών) να παρουσιαστεί σε συγκεκριμένη διεύθυνση πρωτοβάθμιας ή δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Στη συνέχεια, τοποθετείται σε κάποιο σχολείο, στο οποίο θα πρέπει να προσφέρει διδακτικό έργο το συντομότερο δυνατόν. Αρκετοί/ές εκπαιδευτικοί βιώνουν προσωπικές δυσκολίες, όπως είναι ο διορισμός μακριά από τον τόπο κατοικίας τους. Φαίνεται λοιπόν ότι η εκπαιδευτική διοίκηση έχει την αντίληψη ότι ο/η εκπαιδευτικός είναι έτοιμος/η ανά πάσα στιγμή για διδασκαλία. Κάτω από αυτές τις συνθήκες ο χρόνος για προγραμματισμό δραστηριοτήτων και ενημέρωση (για τα χαρακτηριστικά της τοπικής κοινωνίας και όχι μόνο) είναι ανύπαρκτος (Μαυρογιώργος, 2005).

Από τις πρώτες κιόλας μέρες ο/η νεοδιόριστος/η εκπαιδευτικός διαπιστώνει πως η σχολική πραγματικότητα διαφέρει πολύ από την εικόνα που είχε σχηματίσει για αυτήν κατά τη βασική του/της εκπαίδευση, φαινόμενο το οποίο αποκαλείται «σοκ της πράξης». Προκειμένου ο/η νεοδιόριστος/η εκπαιδευτικός να διαχειριστεί το «σοκ της πράξης» θέτει σχεδόν αυτόματα σε λειτουργία μηχανισμούς όπως ο αυτοσχεδιασμός και η ανάκληση στη μνήμη του/της στιλ διδασκαλίας που βίωσε ο/η ίδιος/α ως μαθητής/τρια (Παπαναούμ, 2003), δηλαδή την «άτυπη δωδεκάχρονη μαθητεία στο επάγγελμα» (Μαυρογιώργος, 2005: 349).

Επιπρόσθετα, ο σχολικός μηχανισμός δεν βοηθά τη διαδικασία κοινωνικοποίησης του/ης νεοδιόριστου/ης εκπαιδευτικού, ζητώντας του/της με έμμεσο τρόπο να συμμορφωθεί με τις αρχές του μηχανισμού του γραφειοκρατικού κλίματος που υπάρχει στο σχολείο (Zeichner & Tabachnick, 1981).

Με την πάροδο των χρόνων ο/η εκπαιδευτικός λειτουργεί πιο αποτελεσματικά σε σχέση με την αρχή της καριέρας του/της, γεγονός το οποίο επηρεάζει τόσο την εικόνα που έχει ο/η ίδιος/α για τον εαυτό του/της (Ματσαγγούρας, 2005). Ενώ ένα λεπτομερές αναλυτικό πρόγραμμα θεωρείται από τους/τις νεοδιόριστους/ες εκπαιδευτικούς πολύ εξυπηρετικό, οι έμπειροι/ες εκπαιδευτικοί μπορούν σε μεγαλύτερο βαθμό να αναπτύξουν ένα αναλυτικό πρόγραμμα σε μικροεπίπεδο σχεδιάζοντας οι ίδιοι/ες τα χρησιμοποιούμενα διδακτικά υλικά (Πάσουλα, 2005).

Το ποια πορεία θα ακολουθήσει κατοπινά η επαγγελματική ανάπτυξη του/της εκπαιδευτικού εξαρτάται από τα χαρακτηριστικά του/της. Οι εκπαιδευτικοί διαφέρουν ως προς ορισμένα χαρακτηριστικά όπως: την ηλικία, τη γενική μόρφωση, το πολιτισμικό κεφάλαιο, τα χρόνια υπηρεσίας, τις προσωπικές και επαγγελματικές φιλοδοξίες. Το γεγονός αυτό έχει σαν συνέπεια το ότι διαφορετικοί/ές εκπαιδευτικοί αντιδρούν με διαφορετικό τρόπο σε μία συγκεκριμένη κατάσταση (Γιαννακοπούλου, 2002).

Κάποιοι/ες εκπαιδευτικοί με τον καιρό συνηθίζουν σε έναν συγκεκριμένο τρόπο εργασίας, ο οποίος δεν τους είναι κοπιώδης και αισθάνονται ασφάλεια ακολουθώντας τον. Οι συγκεκριμένοι/ες εκπαιδευτικοί μετατρέπονται με την πάροδο των χρόνων σε εκτελεστές των οδηγιών του διοικητικού κέντρου (Μάνεσης, Κατσαούνος & Τσερεγκούνη, 2006).

Από την άλλη πλευρά, κάποιοι/ες άλλοι/ες εκπαιδευτικοί στηρίζουν την επαγγελματική τους ανάπτυξη στις γνώσεις που διευρύνουν και εμπλουτίζουν τη σκέψη τους. Στην περίπτωση αυτή αναδιαμορφώνεται η αυτοαντίληψή τους και η άποψη που

έχουν για τον κόσμο, γεγονός που έχει ως συνέπεια την αναδιάταξη του αξιακού τους κόσμου (Λανάρης, 2005). Ο βαθμός κατά τον οποίο η εμπειρία του/της εκπαιδευτικού χρησιμοποιείται για τον αέναο αναστοχασμό του/της σχετίζεται με το βαθμό κατά τον οποίο εκείνος/η αποδεσμεύεται από το μηχανισμό του γραφειοκρατικού κλίματος που υπάρχει στο σχολείο (Smyth, 1995).

Στην έρευνα αυτή διερευνήθηκε το πως η επαγγελματική εμπειρία των εκπαιδευτικών μουσικής (ή η έλλειψη αυτής) τους/τις επηρεάζουν στην εκλογή τραγουδιών για τη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου*. Επίσης ερευνήθηκε ο τρόπος με τον οποίον η επαγγελματική εξέλιξη των εκπαιδευτικών μουσικής επιδρά στα κριτήρια με τα οποία οι εκπαιδευτικοί μουσικής επιλέγουν τραγούδια για τη συγκεκριμένη *σχολική γιορτή* και στην όλη διαδικασία επιλογής τραγουδιών (από τους /τις εκπαιδευτικούς μουσικής) για την εν λόγω περίπτωση εν γένει.

2.5 Χαρακτηριστικά αγροτικών/επαρχιακών σχολείων

Η αστικοποίηση υπήρξε ταχύτατη στον Ελλαδικό χώρο μετά τον δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο, τόσο από την άποψη της ανακατανομής του πληθυσμού (αύξηση του πληθυσμού στις αστικές περιοχές με παράλληλη μείωση του πληθυσμού στις ημιαστικές και αγροτικές περιοχές), όσο και από την εξάπλωση του αστικού τρόπου ζωής στον ημιαστικό και αγροτικό πληθυσμό.

Οι αστικές περιοχές έχουν πληθυσμό άνω των 10.000 κατοίκων, ασχολούνται με τον δευτερογενή και τριτογενή τομέα της οικονομίας (βιομηχανία, εμπόριο, παροχή υπηρεσιών) και χαρακτηρίζονται από κοινωνική - επαγγελματική ετερογένεια, ανωνυμία και μειωμένες διαπροσωπικές σχέσεις. Οι αγροτικές περιοχές έχουν πληθυσμό κάτω των 2.000 κατοίκων, ασχολούνται με τον πρωτογενή τομέα της

οικονομίας (γεωργία, κτηνοτροφία) και χαρακτηρίζονται από κοινωνική – επαγγελματική ομοιογένεια και οικείες διαπροσωπικές σχέσεις. (Τσαούσης, 1999).

Καθώς στις αγροτικές περιοχές οι κυριότερες λειτουργίες συντελούνται ή ελέγχονται σε μεγάλο βαθμό διαμέσου των μηχανισμών της οικογένειας, του συγγενικού δικτύου, της εκκλησίας, των ηθών και των εθίμων και γενικά των σχέσεων ενός κλειστού κυκλώματος ανθρώπινων αλληλεξαρτήσεων, ο/η εκπαιδευτικός ενός σχολείου αγροτικής περιοχής θα πρέπει, επιπρόσθετα, να προσαρμοστεί στην τοπική κοινωνία και να καλλιεργήσει καλές σχέσεις με τα μέλη της (Παπασταμάτης, 1995).

Ένας / μία εκπαιδευτικός που εργάζεται σε σχολείο αγροτικής περιοχής θα πρέπει να λαμβάνει υπ' όψιν του/της, επιπρόσθετα, τις απαιτήσεις του κοινωνικού – οικονομικού συστήματος, πέραν των δυνατοτήτων των μαθητών/τριών για να οργανώσει το διδακτικό του/της έργο, καθώς το σχολείο είναι υποχρεωμένο να λειτουργεί και να προσαρμόζεται στο πλαίσιο των δομών της κοινωνίας που βρίσκεται (Κωνσταντίνου, 2001).

Μία από τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι εκπαιδευτικοί των αγροτικών σχολείων είναι η απομόνωση που αισθάνονται από την υπόλοιπη εκπαιδευτική κοινότητα, γι' αυτό και συχνά ενημερώνονται για θέματα που τους ενδιαφέρουν μέσω διαδικτύου (Μπρούζος, 2002).

Είναι φανερό ότι ο τρόπος εργασίας των εκπαιδευτικών επηρεάζεται όταν το σχολείο στο οποίο εργάζονται βρίσκεται σε αγροτική περιοχή. Στην παρούσα έρευνα διερευνήθηκε το αν η προαναφερθείσα επίδραση ισχύει και στην περίπτωση που ένας/μία εκπαιδευτικός μουσικής καλείται να επιλέξει τραγούδια για τη σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου.

2.6 Φύλο εκπαιδευτικών και εκπαιδευτική διαδικασία

Έρευνες τόσο στον ελλαδικό χώρο όσο και στο εξωτερικό έχουν δείξει διαφοροποίηση του στυλ διδασκαλίας ανδρών και γυναικών, είτε λόγω προσαρμογής στα στερεότυπα του φύλου τους είτε λόγω των ιδιαίτερων φυσικών χαρακτηριστικών που επηρεάζουν την ψυχοσύνθεσή τους (Σαββίδου, 1996; Lacey, Saleh & Gorman, 1998)

Οι άνδρες εκπαιδευτικοί θεωρούνται περισσότερο αυταρχικοί και απαιτητικοί, ενώ οι γυναίκες εκπαιδευτικοί έχουν πιο ελεύθερο στυλ διδασκαλίας. Επιπρόσθετα οι γυναίκες εκπαιδευτικοί είναι πιο δημοκρατικές σε σχέση με τους άντρες συναδέλφους τους. (Lacey, Saleh & Gorman, 1998).

Έρευνες στον ελλαδικό χώρο (Κωνσταντίνου, 2001; Σαββίδου, 1996) δείχνουν ότι οι άντρες εκπαιδευτικοί χρησιμοποιούν δασκαλοκεντρικές μεθόδους διδασκαλίας και την επιβολή ποινών σε μαθητές/τριες σε στατιστικά σημαντικότερο βαθμό σε σχέση με τις γυναίκες εκπαιδευτικούς

Από την άλλη πλευρά, όμως, έχει διατυπωθεί και η άποψη ότι οι άντρες και οι γυναίκες εκπαιδευτικοί συμπεριφέρονται ανάλογα με τη θέση που κατέχουν στην εκπαίδευση και όχι ανάλογα με τα γνωρίσματα / στερεότυπα του φύλου τους (Connell, 2005).

Από τα παραπάνω είναι φανερό ότι η διδακτική πράξη είναι το αποτέλεσμα αλληλεπίδρασης του γνωστικού αντικειμένου, του εκάστοτε εκπαιδευτικού συστήματος, των μαθητών/τριών και διαφόρων άλλων παραγόντων (Χρυσοστόμου, 2009).

Ο/Η κάθε εκπαιδευτικός βρίσκεται σε ένα περιβάλλον (ανθρωπογενές και μη), με το οποίο αλληλεπιδρά, προκειμένου να φέρει εις πέρας το εκπαιδευτικό του/της έργο. Το σχολικό κλίμα παίζει καθοριστικό ρόλο στην επιτέλεση του εκπαιδευτικού έργου.

Στην παρούσα εργασία διαφαίνεται το πώς στοιχεία του σχολικού κλίματος (αλληλεπίδραση με την ηγεσία της σχολικής μονάδας, με τους/τις εκπαιδευτικούς της σχολικής μονάδας, με τους/τις μαθητές/τριες, με τους γονείς των μαθητών/τριών, υλικοτεχνικές υποδομές κ.ά) επηρεάζουν τους/τις εκπαιδευτικούς μουσικής στην επιλογή τραγουδιών για τη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου*.

Επιπρόσθετα, ο/η κάθε εκπαιδευτικός καλείται να ασκήσει το λειτούργημά του/της στα πλαίσια ενός συγκεκριμένου εκπαιδευτικού συστήματος. Στην παρούσα εργασία διερευνήθηκαν το πώς οι πρωτοβουλίες του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος και η επαγγελματική εξέλιξη των εκπαιδευτικών στον ελλαδικό χώρο επιδρούν κατά την επιλογή τραγουδιών για τη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου* από τους/τις εκπαιδευτικούς μουσικής.

Στην ανάλυση και ερμηνεία των δεδομένων της έρευνας αυτής θα διαφανεί το πώς οι προαναφερθέντες παράγοντες του εκπαιδευτικού περιβάλλοντος επηρεάζουν έμμεσα τους/τις εκπαιδευτικούς μουσικής στην επιλογή τραγουδιών για τη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου*.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Δεν υπάρχει μόνο μία συνταγή για το σχεδιασμό μίας έρευνας, καθώς η υιοθέτηση ποσοτικής ή ποιοτικής μεθοδολογίας εξαρτάται από τη φύση των ερευνητικών ερωτημάτων και καθοδηγείται από τη γενική ιδέα της «καταλληλότητας για το σκοπό» (Cohen, Manion & Morrison, 2007:117). Στην ποσοτική έρευνα ελέγχεται μία θεωρία, ενώ στην ποιοτική αναπτύσσεται θεωρία. Στην ποιοτική έρευνα εξετάζεται η διαδικασία και το αποτέλεσμα, πράγμα το οποίο δεν εξετάζεται στην ποσοτική έρευνα. Στην ποσοτική έρευνα το δείγμα μπορεί να είναι αριθμητικά μεγαλύτερο σε σχέση με την ποιοτική έρευνα (Froelich & Frierson – Campbell, 2013).

Η μεθοδολογία που επιλέχτηκε ήταν η μικτή, για την πληρέστερη κατανόηση και ανάλυση των διαστάσεων των ερευνητικών ερωτημάτων. Οι στάσεις και οι πεποιθήσεις μπορούν να μετρηθούν και ποσοτικά, ως διατακτικές μεταβλητές, αλλά και ποιοτικά, όπου φαίνεται με περισσότερη λεπτομέρεια ο πλούτος τους. Τα ερευνητικά ερωτήματα σχετίζονται άμεσα με το πλαίσιο της έρευνας (ελληνική εκπαιδευτική πραγματικότητα) κάτι το οποίο συμβαίνει στην ποιοτική έρευνα (Cohen, Manion & Morrison, 2007). Χρησιμοποιήθηκε η ενιαία μορφή (embedded design) της μικτής μεθοδολογίας (Παπαναστασίου & Παπαναστασίου, 2014: 240), όπου στην ποιοτική έρευνα διενεργήθηκε και ένα ποσοτικό κομμάτι για την ενίσχυση της έρευνας.

Χρησιμοποιήθηκε η μελέτη περίπτωσης (case study), «όπου μελετάται με λεπτομέρεια ένα άτομο, μία ομάδα ή ένα φαινόμενο» (Παπαναστασίου & Παπαναστασίου, 2005: 221) η οποία είναι καταλληλότερη για τη μελέτη πολύπλοκων εκπαιδευτικών φαινομένων.

3.1 Το δείγμα

Το δείγμα της έρευνας ήταν εκπαιδευτικοί μουσικής που εργάζονται σε δημοτικά σχολεία και ημερήσια γυμνάσια γενικής παιδείας της ελληνικής επικράτειας (είτε δημόσια είτε ιδιωτικά). Οι προαναφερθέντες εκπαιδευτικοί μπορούν να είναι είτε μόνιμοι (να εργάζονται με σύμβαση εργασίας αορίστου χρόνου) είτε αναπληρωτές (να εργάζονται με σύμβαση εργασίας ορισμένου χρόνου).

Δεν έλαβαν μέρος στην έρευνα εκπαιδευτικοί μουσικής που υπηρετούν σε Σχολικές Μονάδες Ειδικής Αγωγής, σε Μουσικά Σχολεία, σε Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας, σε Καλλιτεχνικά Σχολεία και σε Διαπολιτισμικά Σχολεία, καθώς τα σχολεία αυτά έχουν ένα διαφορετικό πλαίσιο λειτουργίας¹³.

Στην Ελλάδα δεν υπηρετούν εκπαιδευτικοί μουσικής στα Γενικά Λύκεια, Επαγγελματικά Λύκεια και στα εσπερινά σχολεία δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, καθώς στα σχολεία αυτά δεν διδάσκεται το μάθημα της μουσικής (Ελληνική Δημοκρατία, 2013^α; Ελληνική Δημοκρατία, 2013^β, Ελληνική Δημοκρατία, 2013^γ, και Ελληνική Δημοκρατία 2014). Γι' αυτόν ακριβώς το λόγο η έρευνα δεν θα έχει δεδομένα από τραγούδια *σχολικών γιορτών 28^{ης} Οκτωβρίου* των προαναφερθέντων τύπων σχολείων.

3.2 Ερευνητικά εργαλεία

¹³ Το πλαίσιο λειτουργίας των Σχολικών Μονάδων Ειδικής Αγωγής καθορίζεται από το Νόμο 3699/2008 στο Ελληνική Δημοκρατία, 2008. Το πλαίσιο λειτουργίας των Μουσικών Σχολείων διέπεται από το Νόμο 1824/1988 που βρίσκεται στο Ελληνική Δημοκρατία, 1988. Το πλαίσιο λειτουργίας των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας προσδιορίζεται από το Νόμο 2525/1997 στο Ελληνική Δημοκρατία, 1997. Το πλαίσιο λειτουργίας των Καλλιτεχνικών Σχολείων καθορίζεται από την υπ' αριθμόν 107922/Γ7 Υπουργική Απόφαση που βρίσκεται στο Ελληνική Δημοκρατία, 2003β). Το πλαίσιο λειτουργίας των Διαπολιτισμικών Σχολείων διέπεται από το Νόμο 2413/1996 που βρίσκεται στο Ελληνική Δημοκρατία, 1996.

Τα εργαλεία συλλογής δεδομένων ήταν τα εξής:

- ✓ Ημιδομημένη συνέντευξη σε εκπαιδευτικούς μουσικής, η οποία αποτελεί το κύριο εργαλείο της έρευνας.
- ✓ Ερωτηματολόγιο, το οποίο συμπληρώθηκε από εκπαιδευτικούς μουσικής, οι οποίοι/ες δεν συμμετείχαν στις συνεντεύξεις.
- ✓ Αρχειακό υλικό: Προγράμματα *σχολικών γιορτών της 28^{ης} Οκτωβρίου* από Γυμνάσια και Δημοτικά Σχολεία του νομού Αιτωλοακαρνανίας.

Με τα παραπάνω εργαλεία έχουμε τριγωνοποίηση / τριγωνισμό, δηλαδή επιβεβαίωση των ίδιων ερευνητικών ευρημάτων μέσα από τη χρήση περισσότερων του ενός ερευνητικών εργαλείων, πράγμα το οποίο συντελεί στην εγκυρότητα των αποτελεσμάτων (Froelich & Frierson – Campbell, 2013: 149).

Δεδομένα για τα τραγούδια που χρησιμοποιούνται στη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου* πάρθηκαν από το ερωτηματολόγιο (μέσω ερωτήσεων ανοικτού τύπου), από τα προγράμματα *σχολικών γιορτών* διαφόρων *σχολικών μονάδων* και από τις συνεντεύξεις. Από το ερωτηματολόγιο υπήρχε η δυνατότητα να ληφθούν δεδομένα από μεγαλύτερο αριθμό εκπαιδευτικών μουσικής, από τις συνεντεύξεις υπήρχε, επιπρόσθετα, η δυνατότητα διερεύνησης των κριτηρίων επιλογής των συγκεκριμένων τραγουδιών (η οποία δεν ήταν εφικτή μέσω του ερωτηματολογίου). Οι τίτλοι τραγουδιών από τα προγράμματα των διαφόρων *σχολικών μονάδων* αντιπαρατέθηκαν με αυτούς που αναφέρθηκαν στο ερωτηματολόγιο και στις συνεντεύξεις. Σε όλα τα μέσα συλλογής δεδομένων ζητήθηκαν τίτλοι τραγουδιών που χρησιμοποιήθηκαν όχι μόνο στην πιο πρόσφατα οργανωθείσα *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου*, αλλά και τίτλοι τραγουδιών που χρησιμοποιήθηκαν σε αντίστοιχες *σχολικές γιορτές* του παρελθόντος και τίτλοι τραγουδιών που προτίθενται να χρησιμοποιηθούν σε αντίστοιχη *σχολική γιορτή* στο μέλλον για τον καλύτερο προσδιορισμό των τραγουδιών που χρησιμοποιούνται στη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου*.

Οι στάσεις των εκπαιδευτικών μουσικής σχετικά με το ρεπερτόριο της *σχολικής γιορτής της 28^{ης} Οκτωβρίου* προσδιορίστηκαν στο ερωτηματολόγιο τόσο με ερωτήσεις κλειστού τύπου (διατακτικές μεταβλητές) όσο και με ερώτηση ανοικτού τύπου. Με τις συνεντεύξεις οι προαναφερθείσες στάσεις εμπλουτίστηκαν με περισσότερα ποιοτικά δεδομένα.

Δεδομένα για τις αλλαγές των εκπαιδευτικών μουσικής στις επιλογές τραγουδιών για τις *σχολικές γιορτές της 28^{ης} Οκτωβρίου* κατά την πάροδο των χρόνων πάρθηκαν και από το ερωτηματολόγιο με ερώτηση κλειστού τύπου (διατακτική μεταβλητή) και από τις συνεντεύξεις όπου οι εκπαιδευτικοί ερμήνευσαν τις προαναφερθείσες αλλαγές.

Η επίδραση του σχολικού περιβάλλοντος στις επιλογές τραγουδιών για τις *σχολικές γιορτές της 28^{ης} Οκτωβρίου* μετρήθηκε τόσο ποσοτικά μέσω του ερωτηματολογίου (ερωτήσεις κλειστού τύπου, διατακτικές μεταβλητές) όσο και ποιοτικά μέσω των συνεντεύξεων. Τα ποιοτικά δεδομένα στη συγκεκριμένη περίπτωση έδωσαν μία άλλη ερμηνεία των ποσοτικών δεδομένων καθώς τα ποιοτικά δεδομένα διαφώτισαν σημαντικές καθημερινές λεπτομέρειες των εκπαιδευτικών μουσικής, που δεν θα μπορούσαν με κανέναν τρόπο να διερευνηθούν μέσω του ερωτηματολογίου.

Τα κριτήρια επιλογής τραγουδιών για τις *σχολικές γιορτές της 28^{ης} Οκτωβρίου* ερευνήθηκαν τόσο μέσω του ερωτηματολογίου (ερώτηση πολλαπλών επιλογών, κατηγοριακές μεταβλητές) όσο μέσω των συνεντεύξεων. Τα δεδομένα του ερωτηματολογίου και των συνεντεύξεων στην περίπτωση αυτή όχι μόνο διασταυρώθηκαν αλλά και αλληλοσυμπληρώθηκαν.

3.2.1 Ημιδομημένες Συνεντεύξεις

Η συνέντευξη είναι μία ανταλλαγή απόψεων μεταξύ δύο (ή περισσότερων) ατόμων για ένα θέμα κοινού ενδιαφέροντος με στόχο την παραγωγή γνώσης. Δίνεται

έμφαση στον κοινωνικό πυρήνα των ερευνητικών δεδομένων. Οι συμμετέχοντες/ουσες στη συνέντευξη μπορούν να εκφράσουν τις ερμηνείες τους για τον κόσμο στον οποίο ζουν και να εκφράσουν τον τρόπο με τον οποίο προσεγγίζουν διάφορες καταστάσεις από τη δική τους σκοπιά (Cohen, Manion & Morrison, 2007).

Από τα τρία είδη συνεντεύξεων που υπάρχουν (δομημένη, ημιδομημένη και ελεύθερη) (Παπαναστασίου & Παπαναστασίου, 2005) για την παρούσα έρευνα κρίθηκε καταλληλότερη η ημιδομημένη συνέντευξη, καθώς σε αυτή δίνονται τόσο ευκαιρίες για εμβάθυνση όσο και για διευκρινιστικές ερωτήσεις. Επιπρόσθετα, οι απαντήσεις των συμμετεχόντων μπορούν να οδηγήσουν και σε κατευθύνσεις, ενδιαφέρουσες για την έρευνα, μη προσχεδιασμένες (Froelich & Frierson – Campbell, 2013).

Οι λόγοι για τους οποίους δεν προτιμήθηκαν για την παρούσα έρευνα η δομημένη και η ελεύθερη συνέντευξη είναι οι εξής:

- ✓ Η δομημένη συνέντευξη μπορεί να θεωρηθεί ένα είδος «προφορικού ερωτηματολογίου» (Παπαναστασίου & Παπαναστασίου, 2005: 117) με πρακτικά μηδαμινές ελευθερίες τροποποιήσεων.
- ✓ Η σύγκριση των απαντήσεων, στις ελεύθερες συνεντεύξεις, είναι δύσκολη υπόθεση καθώς συνεντεύξεις διαφορετικών ατόμων για το ίδιο θέμα μπορούν να έχουν πολύ διαφορετική τροπή (Παπαναστασίου & Παπαναστασίου, 2005).

3.2.1.1 Σχεδιασμός πρωτόκολλου συνέντευξης

Κατά τη διάρκεια του σχεδιασμού του πρωτοκόλλου συνέντευξης λήφθηκαν υπ' όψιν τα ερευνητικά ερωτήματα.

Ο σκοπός της πρώτης ερώτησης ήταν η διερεύνηση των στάσεων των εκπαιδευτικών μουσικής σχετικά με το ρεπερτόριο που χρησιμοποιείται στις σχολικές γιορτές της 28^{ης} Οκτωβρίου. Κάποιοι/ες εκπαιδευτικοί διέκριναν τυποποιήσεις του

ρεπερτορίου και σε αυτές τις περιπτώσεις υπήρχαν διευκρινιστικές ερωτήσεις από την ερευνήτρια με στόχο τη συλλογή πλουσιότερων ποιοτικών δεδομένων.

Οι επόμενες τέσσερις ερωτήσεις (ερωτήσεις 2-5) αποσκοπούσαν στον προσδιορισμό των τραγουδιών που χρησιμοποιούνται δια τη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου*. Σε περίπτωση που ο τίτλος τραγουδιών που έδιναν οι συμμετέχοντες/ουσες στη συνέντευξη ήταν διαφορούμενος, ασαφής ή άγνωστος στην ερευνήτρια γίνονταν διευκρινιστικές ερωτήσεις προκειμένου να προσδιοριστεί με ακρίβεια ο τίτλος τραγουδιού. Σε κάποιες περιπτώσεις είτε η ερευνήτρια είτε ο/η συμμετέχων/ουσα στη συνέντευξη τραγουδούσε τους πρώτους στίχους του τραγουδιού για να γίνει πλήρως κατανοητό για ποιο τραγούδι γινόταν λόγος.

Στόχος της ερώτησης 6 ήταν η διερεύνηση των κριτηρίων επιλογής των τραγουδιών για τη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου*. Τυχόν αλλαγή των προαναφερθέντων κριτηρίων (και τραγουδιών) κατά το πέρασμα του χρόνου διερευνούσαν οι ερωτήσεις 7 και 8.

Οι υπόλοιπες ερωτήσεις (ερωτήσεις 9-18) αποσκοπούσαν να διαφωτίσουν τον τρόπο που το σχολικό περιβάλλον επηρεάζει τις επιλογές των εκπαιδευτικών μουσικής αναφορικά με τα χρησιμοποιούμενα τραγούδια για τη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου*. Σε περίπτωση που ο/η εκπαιδευτικός μουσικής επιθυμούσε να εξιστορήσει κάποιο γεγονός σχετικό με τις ερωτήσεις, η ερευνήτρια προέτρεπε τον/την εκπαιδευτικό να αναφέρει το γεγονός αυτό στοχεύοντας, πάντα, στη συλλογή πλουσιότερων ποιοτικών δεδομένων.

3.2.1.2 Πραγματοποίηση συνεντεύξεων

Πάρθηκαν συνεντεύξεις από δεκατέσσερις εκπαιδευτικούς μουσικής που εργάζονται σε δημοτικά σχολεία και ημερήσια γυμνάσια και ήταν διαθέσιμοι/ες να

συμμετάσχουν στην έρευνα (επιλεκτική δειγματοληψία - convenience sampling, Παπαναστασίου & Παπαναστασίου, 2005:165-166).

Οι συνεντεύξεις έλαβαν χώρα στο χρονικό διάστημα μεταξύ 25 Οκτωβρίου και 9 Δεκεμβρίου 2014. Στοιχεία των εκπαιδευτικών που συμμετείχαν στη συνέντευξη υπάρχουν στο Παράρτημα 7. Οι συνεντεύξεις έγιναν είτε δια ζώσης, είτε μέσω Skype, είτε τηλεφωνικά. Ο τρόπος διεξαγωγής της συνέντευξης εξαρτήθηκε από τις ανάγκες του/της κάθε εκπαιδευτικού μουσικής. Στις δια ζώσης συνεντεύξεις οι συμμετάσχοντες/ουσες στην έρευνα υπέγραψαν σχετική επιστολή συναίνεσης στην έρευνα, η οποία βρίσκεται στο Παράρτημα 6.

Καθώς η ερευνήτρια υπηρετεί στη δημόσια δευτεροβάθμια εκπαίδευση, αντιμετωπίστηκε από τους/ τις συμμετέχοντες/ουσες στη συνέντευξη ως συνάδελφος, γεγονός το οποίο συνείσφερε στην αμεσότητα και στο θετικό κλίμα κατά τη διάρκεια της συνέντευξης.

Σε περιπτώσεις που η ερευνήτρια θεωρούσε ότι τίθεται θέμα ευαίσθητων προσωπικών δεδομένων των συμμετεχόντων/ουσών στην έρευνα, έκανε επιπρόσθετη διευκρινιστική ερώτηση κατά πόσον τα συγκεκριμένα δεδομένα μπορούν να συμπεριληφθούν στην έρευνα. Σε τέτοιες περιπτώσεις η ερευνήτρια ακολουθούσε τις επιθυμίες των συμμετεχόντων/ουσών στην έρευνα.

3.2.2 Ερωτηματολόγιο

Το ερωτηματολόγιο είναι μία σειρά από ερωτήσεις σχετικά με ένα θέμα όπου οι συμμετέχοντες/ουσες καλούνται να απαντήσουν γραπτά. Οι προαναφερθείσες ερωτήσεις επιδιώκουν τη συλλογή των αναγκαίων ερευνητικών πληροφοριών (Παπαναστασίου & Παπαναστασίου, 2005). Το ερωτηματολόγιο είναι πολύ κοινό μέσο

συλλογής δεδομένων στην εκπαιδευτική έρευνα, καθώς επιτρέπει τη σχετικά εύκολη συλλογή δεδομένων από μεγαλύτερο δείγμα ατόμων (Cohen, Manion & Morrison, 2007). Στην παρούσα έρευνα, το ερωτηματολόγιο δεν αποτελεί κύριο εργαλείο συλλογής δεδομένων, αλλά συμπληρωματικό ως προς τη συνέντευξη.

Στην αρχή του ερωτηματολογίου υπήρχε συνοδευτική αποστολή, η οποία παρουσίαζε το σκοπό της έρευνας, τη σημασία της και διαβεβαίωνε για την ανωνυμία.

Το ερωτηματολόγιο αποτελείτο από πέντε μέρη. Στο πρώτο μέρος συλλέχτηκαν δημογραφικά και υπηρεσιακά στοιχεία των συμμετεχόντων/ουσών στην έρευνα (Φύλο, οικογενειακή κατάσταση, βαθμίδα εκπαίδευσης, τόπος / περιφέρεια σχολείου υπηρεσίας, ηλικία εκπαιδευτικών, χρόνια υπηρεσίας εκπαιδευτικών).

Στο δεύτερο μέρος του ερωτηματολογίου συλλέχτηκαν στοιχεία σχετικά με το βαθμό επίδρασης του σχολικού περιβάλλοντος στην επιλογή τραγουδιών για τη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου*¹⁴. Οι συγκεκριμένες μεταβλητές είναι ανεξάρτητες και διατακτικές. Χρησιμοποιήθηκε η κλίμακα Likert πέντε διαβαθμίσεων (καθόλου, λίγο, αρκετά, πολύ, πάρα πολύ).

Στο τρίτο μέρος του ερωτηματολογίου συλλέχτηκαν στοιχεία σχετικά με τον τρόπο εύρεσης ρεπερτορίου για τη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου*. Οι ανεξάρτητες μεταβλητές του τμήματος αυτού είναι κατηγοριακές.

Στο τέταρτο μέρος του ερωτηματολογίου συλλέχτηκαν στοιχεία σχετικά με τις στάσεις των εκπαιδευτικών σχετικά με το ρεπερτόριο για τη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου*. Και στο σημείο αυτό χρησιμοποιήθηκε η κλίμακα Likert πέντε

¹⁴ Στο ερωτηματολόγιο διερευνήθηκαν τα εξής στοιχεία του σχολικού περιβάλλοντος που επιδρούν στην επιλογή τραγουδιών για τη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου*: ύπαρξη / ανυπαρξία αλλοδαπών μαθητών/τριών στο σχολείο, ύπαρξη / ανυπαρξία μαθητών/τριών από μικτούς γάμους, ύπαρξη / ανυπαρξία μαθητών/τριών που δεν είναι Χριστιανοί/ές, αλληλεπίδραση της ηγεσίας του σχολείου με τους/τις εκπαιδευτικούς μουσικής, αλληλεπίδραση των υπόλοιπων εκπαιδευτικών του συλλόγου διδασκόντων του σχολείου με τον/την εκπαιδευτικό μουσικής, αλληλεπίδραση εκπαιδευτικού μουσικής με άλλους/ες εκπαιδευτικούς άλλων ειδικοτήτων με τους/τις οποίους/ες συνδιοργανώνεται η εν λόγω *σχολική γιορτή*.

διαβαθμίσεων (καθόλου, λίγο, αρκετά, πολύ, πάρα πολύ), αλλά και ερώτηση ανοικτού τύπου σχετικά με το θέμα αυτό.

Στο πέμπτο μέρος του ερωτηματολογίου συλλέχθηκαν στοιχεία σχετικά με τις εξαρτημένες μεταβλητές, το ρεπερτόριο για τη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου* και τα κριτήρια επιλογής αυτού, κατηγοριακές μεταβλητές. Στο σημείο αυτό χρησιμοποιήθηκε μία ερώτηση πολλαπλών επιλογών και οι υπόλοιπες ερωτήσεις ήταν ανοικτού τύπου.

Η αξία των ερωτήσεων ανοικτού τύπου που χρησιμοποιήθηκαν στο ερωτηματολόγιο αυτό είναι σημαντική για να κατανοηθεί η πολυπλοκότητα των στάσεων των εκπαιδευτικών μουσικής σχετικά με το ρεπερτόριο της *σχολικής γιορτής της 28^{ης} Οκτωβρίου* και να καθοριστούν τα τραγούδια που χρησιμοποιούνται στην εν λόγω *σχολική γιορτή*.

Πριν την αποστολή του ερωτηματολογίου προς συμπλήρωσή του, αυτό συμπληρώθηκε πιλοτικά από τρεις εκπαιδευτικούς μουσικής και μετά την ανατροφοδότηση πήρε την τελική του μορφή.

Κατόπιν, το ερωτηματολόγιο αποστάλθηκε και συμπληρώθηκε ηλεκτρονικά από εκπαιδευτικούς μουσικής πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (μέσω της πλατφόρμας Google drive) από 1^η έως και 15^η Νοεμβρίου 2014, χρονικό διάστημα όπου οι εκπαιδευτικοί μουσικής είχαν ολοκληρώσει τη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου* του 2014. Το ερωτηματολόγιο αναρτήθηκε στην ομάδα *Καθηγητές Μουσικής – Music Teachers* του δικτύου κοινωνικής δικτύωσης Facebook και στάλθηκε ηλεκτρονικά στο forum αποφοίτων των Τμημάτων Μουσικών Σπουδών των ελληνικών Α.Ε.Ι.. Και οι δύο προαναφερθείσες ομάδες είναι κλειστές (η ερευνήτρια είναι μέλος και των δύο αυτών ομάδων) και αυτός ήταν ο λόγος επιλογής των ομάδων αυτών για να αποσταλεί το ερωτηματολόγιο.

Οι λόγοι για τους οποίους επιλέχτηκε η ηλεκτρονική αποστολή και συμπλήρωση του ερωτηματολογίου είναι οι εξής:

- ✓ Το ερωτηματολόγιο μπορεί να συμπληρωθεί από εκπαιδευτικούς μουσικής από όλη την Ελλάδα, εφ' όσον υπάρχει πρόσβαση στο διαδίκτυο.
- ✓ Το ερωτηματολόγιο μπορεί να γίνει πιο ελκυστικό, καθώς μπορεί να παρουσιαστεί με ευφάνταστο τρόπο (Παπαναστασίου & Παπαναστασίου, 2005).

Ένα μειονέκτημα της ηλεκτρονικής αποστολής και συμπλήρωσης ενός ερωτηματολογίου είναι ότι μπορεί να συμπληρωθεί μόνο από άτομα που έχουν πρόσβαση σε υπολογιστή και διαδίκτυο (Cohen, Manion & Morrison, 2007). Το γεγονός αυτό στην παρούσα έρευνα δεν αποτελεί τροχοπέδη, καθώς όλοι/ες οι εκπαιδευτικοί στην Ελλάδα έχουν πρόσβαση τόσο σε υπολογιστή όσο και στο διαδίκτυο στις σχολικές μονάδες που εκείνοι/ες υπηρετούν.

3.2.3 Αρχειακό υλικό (Προγράμματα σχολικών γιορτών 28^{ης} Οκτωβρίου)

Τα προγράμματα σχολικών γιορτών 28^{ης} Οκτωβρίου είναι ουσιαστικά αρχειακό υλικό, ερευνητικό εργαλείο το οποίο αποτελεί κύριο εργαλείο συλλογής δεδομένων στην ιστορική έρευνα (Froelich & Frierson – Campbell, 2013), παρ' όλα αυτά μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως μη κύριο εργαλείο συλλογής δεδομένων (σε μη ιστορικές έρευνες) για λόγους τριγωνισμού.

Πραγματοποιήθηκαν επισκέψεις σε δημοτικά σχολεία και ημερήσια γυμνάσια του Νομού Αιτωλοακαρνανίας με σκοπό τη συλλογή προγραμμάτων σχολικών γιορτών 28^{ης} Οκτωβρίου είτε του 2014 είτε παλαιότερων ετών (ανάλογα με το υλικό που υπήρχε στην κάθε σχολική μονάδα), το χρονικό διάστημα μεταξύ 29 Οκτωβρίου – 14 Νοεμβρίου 2014.

3.3 Περιορισμοί

Διερευνήθηκε το πώς επηρεάζονται οι επιλογές των εκπαιδευτικών σχετικά με τα τραγούδια της *σχολικής γιορτής της 28^{ης} Οκτωβρίου* σε σχέση το φύλο, με την αρχική τους εκπαίδευση, την εργασιακή τους σχέση και τον τόπο του σχολείου στο οποίο εργάζονται.

Άλλοι παράγοντες, οι οποίοι ενδεχομένως να επηρεάζουν τις προαναφερθείσες επιλογές των εκπαιδευτικών μουσικής, όπως η προσωπικότητα και το πολιτισμικό κεφάλαιο των εκπαιδευτικών μουσικής, δεν εξετάστηκαν, καθώς τίθεται θέμα δεοντολογίας (ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα εκπαιδευτικών μουσικής, τα οποία, ενδεχομένως, να δημιουργήσουν επισφάλειες στους/στις συμμετέχοντες/ουσες εκπαιδευτικούς στην τρέχουσα οικονομική – πολιτική συγκυρία στην Ελλάδα).

Παρά το γεγονός ότι υπήρχε πρόθεση να συμμετάσχουν στις συνεντεύξεις εκπαιδευτικοί μουσικής που εργάζονται σε ιδιωτικά σχολεία, τελικά αυτό δεν κατέστη δυνατόν. Ως εκ τούτου τα ποιοτικά δεδομένα της παρούσας έρευνας προέρχονται από εκπαιδευτικούς μουσικής που εργάζονται αποκλειστικά σε δημόσια σχολεία. Επιπρόσθετα το ερωτηματολόγιο συμπληρώθηκε μόνο από έναν/μία εκπαιδευτικό μουσικής που εργάζεται σε ιδιωτικό σχολείο. Τυχόν επεξεργασία των δεδομένων σε σχέση με τον τύπο σχολείο (ιδιωτικό - δημόσιο) θα είχε επιπτώσεις στην αξιοπιστία των αποτελεσμάτων στο κομμάτι αυτό. Γι όλους τους προαναφερθέντες λόγους, τα δεδομένα του ερωτηματολογίου δεν εξετάστηκαν σε σχέση με τον τύπο σχολείου που εργάζονται οι εκπαιδευτικοί μουσικής.

3.4 Τρόπος ανάλυσης δεδομένων

Η ανάλυση των δεδομένων των συνεντεύξεων ήταν ερμηνευτική. Για την επεξεργασία των συνεντεύξεων, αυτές απομαγνητοφωνήθηκαν και ανασυντέθηκαν με

νέο τρόπο, ώστε να δημιουργηθεί όσο το δυνατόν μία εικόνα με λογική συνέπεια που να μπορεί να μεταδώσει αυτό που είδε ο ερευνητής/τρια στα δεδομένα των συνεντεύξεων (Cohen, Manion & Morrison, 2007: 474-482).

Για την επεξεργασία και τη στατιστική ανάλυση των δεδομένων του ερωτηματολογίου χρησιμοποιήθηκε το πρόγραμμα Excell 2007 σε επίπεδο περιγραφικής στατιστικής λόγω της πληθώρας των κατηγοριακών και διατακτικών κατηγοριών μεταβλητών (και απουσίας ισοδιαστημικών και αναλογικών κατηγοριών μεταβλητών) σε συνδυασμό με το γεγονός ότι το ερωτηματολόγιο δεν συμπληρώθηκε από εξαιρετικά μεγάλο αριθμό εκπαιδευτικών μουσικής.

Αναφορικά με τις ανοικτού τύπου ερωτήσεις, οι απαντήσεις στην ερώτηση «Εν συντομία εκφράστε την άποψή σας σχετικά με το λόγο ύπαρξης των τραγουδιών στη σχολική γιορτή σας 28^{ης} Οκτωβρίου» αναλύθηκαν και επεξεργάστηκαν με τον τρόπο που αυτό έγινε στις συνεντεύξεις. Δηλαδή υπήρξε ένα «ποιοτικό κομμάτι» μέσα στα αποτελέσματα του ερωτηματολογίου.

Στην επεξεργασία των απαντήσεων στις ερωτήσεις:

- ✓ «Αναφέρατε από δύο ως πέντε τίτλους τραγουδιών που χρησιμοποιήσατε στην πιο πρόσφατη σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου που έχετε (συνδι)οργανώσει.»
- ✓ «Αναφέρατε από δύο ως πέντε τίτλους τραγουδιών που έχετε σκοπό να χρησιμοποιήσετε σε κάποια μελλοντική σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου (και δεν έχετε χρησιμοποιήσει ποτέ στο παρελθόν).»
- ✓ «Αναφέρατε από δύο ως πέντε τίτλους τραγουδιών που χρησιμοποιήσατε σε σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου στο παρελθόν (και δεν χρησιμοποιήσατε την τρέχουσα σχολική χρονιά).»

των οποίων ο σκοπός είναι ο προσδιορισμός του ρεπερτορίου της *σχολικής γιορτής της 28^{ης} Οκτωβρίου*, προέκυψαν τα εξής θέματα:

Δεν αναφέρονταν πάντα οι επίσημοι τίτλοι των τραγουδιών από τους/τις εκπαιδευτικούς μουσικής (στο ερωτηματολόγιο αλλά και στις συνεντεύξεις). Στις συνεντεύξεις, λόγω της φύσης του εργαλείου, ήταν πολύ εύκολο να γίνουν διευκρινίσεις σχετικά με το ποιο τραγούδι γινόταν λόγος κάθε φορά. Η φύση, όμως, του ερωτηματολογίου δεν επιτρέπει τέτοιου είδους διευκρινίσεις. Παρακάτω θα γίνει λόγος για δυσκολίες που υπήρξαν στην ταυτοποίηση κάποιων τραγουδιών στο ερωτηματολόγιο και το πώς αυτές αντιμετωπίστηκαν στην έρευνα αυτή.

Πολλά τραγούδια αναφέρονταν όχι με τους επίσημους τους τίτλους, στο ερωτηματολόγιο, αλλά είτε με τον πρώτο στίχο τους είτε με την αρχή της επωδούς τους. Στον παρακάτω πίνακα φαίνεται το πώς αναφέρθηκαν τα τραγούδια στο ερωτηματολόγιο και ο επίσημος τίτλος τους.

Πίνακας 1. Επίσημοι τίτλοι τραγουδιών και τίτλοι τραγουδιών όπως αναφέρθηκαν στο ερωτηματολόγιο

Τίτλος τραγουδιού όπως αναφέρθηκε από τους/τις εκπαιδευτικούς στο ερωτηματολόγιο	Επίσημος τίτλος τραγουδιού
<i>Μέσα μας βαθεία για σένα, Η Σημαία, Σημαία, Σημαία Γαλανόλευκη</i>	<i>Ύμνος στη Σημαία¹⁵</i>
<i>Βροντάει ο Όλυμπος</i>	<i>Στ' άρματα</i>
<i>Γυναίκες Ηπειρώτισσες</i>	<i>Οι Ηπειρώτισσες</i>
<i>Μελαχρινέ Ναπολιτάνο</i>	<i>Ο Ναπολιτάνος</i>
<i>Έφεδρος Ανθυπολοχαγός</i>	<i>Ο Έφεδρος</i>
<i>Ο Ντούτσε, Ντούτσε</i>	<i>Βάζει ο Ντούτσε τη στολή του</i>
<i>Τα πολυβόλα σώπασαν</i>	<i>Μη με ρωτάς</i>
<i>Στην ποταμιά</i>	<i>Στην ποταμιά σωπαίνει το κανόνι</i>
<i>Των εχθρών τα φουσάτα περάσαν</i>	<i>Η Ελλάδα ποτέ δεν πεθαίνει</i>
<i>Μικρό μου κόκκινο τριαντάφυλλο</i>	<i>Κόκκινο τριαντάφυλλο</i>
<i>Θαλάσσης [Γιώργος Θαλάσσης]</i>	<i>Ο μικρός ήρωας</i>
<i>Χακί [του 'παν θα βάλεις το χακί]</i>	<i>Στρατιώτης</i>
<i>Νύχτωσε και στο Γεντί</i>	<i>Νύχτωσε χωρίς φεγγάρι</i>
<i>Σαν ατσάλινο τείχος</i>	<i>Στους καπεταναίους του ΕΛΑΣ.</i>
<i>Καισαριανή</i>	<i>Σαββατόβραδο στην Καισαριανή</i>
<i>Ντούτσε κορόιδο</i>	<i>Πω πω τι έπαθε ο Μουσολίνι</i>

¹⁵ Ενώ το τραγούδι αυτό αναφέρεται ως *Σημαία* στο ψηφιακό ανθολόγιο Ευτέρπη (<http://euterpe.mmb.org.gr/euterpe/handle/123456789/389>), αναφέρεται ως *Ύμνος εις την Σημαίαν* στο Αργυρόπουλος, 1937 και ως *Ύμνος στη Σημαία* στο Αποστολίδου & Ζεπάτου 2010. Λόγω της επικράτησης της δημοτικής στις μέρες μας, χρησιμοποιήθηκε ο τίτλος *Ύμνος στη Σημαία*.

<i>Μην απελπίζεσαι</i>	<i>Κάνε λιγάκι υπομονή</i>
<i>Τούτος ο λαός</i>	<i>Ο Λαός</i>

Το τραγούδι *Στη Ρώμη* είναι ευρέως γνωστό με τον πρώτο στίχο της επωδού του (*Κορόιδο Μουσολίνι*). Το εν λόγω τραγούδι τόσο στις συνεντεύξεις όσο και στο ερωτηματολόγιο αναφερόταν αποκλειστικά και μόνο ως *Κορόιδο Μουσολίνι*. Για το λόγο αυτό στα αποτελέσματα αναφέρεται σε παρένθεση ο ανεπίσημος τίτλος του τραγουδιού.

Αναφέρθηκαν τίτλοι τραγουδιών (χωρίς συνθέτες ή στιχουργούς), τα οποία παραπέμπουν σε περισσότερα του ενός τραγούδια. Λόγω της αμφισημίας που δημιουργείται χωρίς καμία δυνατότητα περαιτέρω διευκρίνησης, τα τραγούδια αυτά δεν λήφθηκαν υπ' όψιν. Παρατίθεται πίνακας με τέτοια τραγούδια.

Πίνακας 2. Τίτλοι τραγουδιών που παραπέμπουν σε περισσότερα του ενός τραγούδια.

Τίτλοι τραγουδιών όπως αναφέρθηκαν στο ερωτηματολόγιο	Πιθανά αναφερόμενα τραγούδια
<i>Πατρίδα</i>	<i>Πατρίδα πατρίδα, Πατρίδα</i> (στίχοι και μουσική: Αλκίνοος Ιωαννίδης), <i>Η Πατρίδα</i> (στίχοι: Λίνα Νικολακοπούλου και Χαρούλα Αλεξίου, μουσική: Νίκος Αντύπας), <i>Πατρίδα μου</i> (στίχοι: Μιχάλης Μπουρμπούλης, μουσική: Μίκης Θεοδωράκης), <i>Πατρίδα</i> (στίχοι: XPlicit Μουσική: Marina)
<i>Μακεδονία</i>	<i>Μακεδονία ξακουστή</i> (στίχοι και μουσική: παραδοσιακό), <i>Η μάνα του Αλέξανδρου</i> (στίχοι: Πάνος Θεοδωρίδης Μουσική: Γιάννης Μαρκόπουλος)
<i>28 Οκτωβρίου 1940</i>	<i>1940</i> (στίχοι: Κ.Χ. Μύρης μουσική: Γιάννης Μαρκόπουλος) <i>28 Οκτωβρίου</i> (στίχοι και μουσική: Στέφανος Βαρελάς)
<i>Το ΟΧΙ</i>	<i>Το ΟΧΙ αποκοιμήθηκε στην αγκαλιά του ΝΑΙ</i> (στίχοι και μουσική: Λουδοβίκος των Ανωγείων) <i>Το ΟΧΙ του 1940</i> (στίχοι και μουσική: Σπύρος Καλφόπουλος)
<i>Ειρήνη</i>	<i>Το τραγούδι της Ειρήνης, Ειρήνη</i> (στίχοι: Γιάννης Ρίτσος, Μουσική: Σπύρος Σαμοΐλης), <i>Ειρήνη</i> (στίχοι: Βασίλης

Το τραγούδι *Μπήκαν στην Πόλη οι οχτροί* διασκευάστηκε το 2011 από το συγκρότημα Sexpyr. Στις συνεντεύξεις διευκρινίστηκε ότι χρησιμοποιήθηκε το αρχικό τραγούδι και όχι η διασκευή αυτού. Γι' αυτόν ακριβώς το λόγο και στο ερωτηματολόγιο θεωρήθηκε ότι γίνεται λόγος για το αρχικό τραγούδι (του 1972). Για τον ίδιο λόγο, επίσης θεωρήθηκε ότι το τραγούδι *Ψηλά στο Μέτωπο* είναι το αρχικό και όχι η διασκευή αυτού από το συγκρότημα Boiling Blood.

Υπάρχουν δύο τραγούδια με τον τίτλο *Χαϊδάρι*. Το ένα, είναι σε στίχους και σε μουσική του Μάρκου Βαμβακάρη και το άλλο είναι σε στίχους Κώστα Κοφινιώτη και μουσική του Κουρνάζου (ψευδώνυμο του ερμηνευτή Νίκου Γούναρη). Όταν έγινε λόγος για τα τραγούδια αυτά σε συνέντευξη, διευκρινίστηκε ότι χρησιμοποιήθηκε το τραγούδι του Μάρκου Βαμβακάρη. Γι' αυτόν ακριβώς το λόγο και στο ερωτηματολόγιο θεωρήθηκε ότι γίνεται λόγος για το τραγούδι του Μάρκου Βαμβακάρη.

Υπάρχουν δύο αποδόσεις στα ελληνικά του τραγουδιού *Λιλή Μαρλέν*. Η πρώτη, είναι αγνώστου, σατιρίζει τους Γερμανούς κατακτητές και είναι της εποχής του πολέμου (υπάρχει στη δισκογραφική δουλειά *ΤΟ ΒΗΜΑ, Τα τραγούδια του '40*). Η δεύτερη απόδοση στα ελληνικά είναι του Μάκη Φωτιάδη και βρίσκεται στη δισκογραφική δουλειά του 1985 *Φύλλο πορείας*. Επειδή δεν υπάρχει δυνατότητα διευκρίνησης, λόγω της φύσης του ερωτηματολογίου, αναφέρονται και οι δύο αποδόσεις στα ελληνικά.

Αναφορικά με το τραγούδι *Willkommen* δεν αναφέρεται αν χρησιμοποιήθηκαν οι αρχικοί στίχοι ή η απόδοση του τραγουδιού στην ελληνική γλώσσα. Καθώς το θέμα αυτό δεν μπορεί να διασαφηνιστεί (καθώς η αναφορά του τραγουδιού αυτού έγινε στο ερωτηματολόγιο) αναφέρονται τόσο οι αρχικοί στίχοι, όσο και η απόδοση του τραγουδιού στην ελληνική γλώσσα.

Η κατηγοριοποίηση των τραγουδιών ήταν επίσης άλλο ένα θέμα. Ακολουθήθηκαν δύο κατηγοριοποιήσεις και τα τραγούδια εξετάστηκαν υπό το πρίσμα και των δύο αυτών κατηγοριοποιήσεων. Η μία κατηγοριοποίηση έχει να κάνει με το μουσικό είδος στο οποίο ανήκει το κάθε τραγούδι και άλλη έχει να κάνει με τη θεματική του τραγουδιού. Οι προαναφερθείσες κατηγοριοποιήσεις ακολουθούνται και στα *Ανθολόγια Μουσικών Κειμένων* του Δημοτικού και του Γυμνασίου (Μόσχος, Τουμπακάρη & Τόμπλερ, 2010; Μόσχος, Κανδυλάκη & Τόμπλερ, 2010))

Τα τραγούδια με βάση το μουσικό τους είδος κατατάσσονται ως εξής:

- ✓ Μουσική χρησιμοποιούμενη από την ελληνική Ορθόδοξη Εκκλησία (απολυτίκια κ.τ.λ.)
- ✓ Ελαφρά μουσική. Είναι ευρωπαϊκού τύπου αστική μουσική και είναι μετεξέλιξη της Αθηναϊκής επιθεώρησης και της Αθηναϊκής καντάδας, είδη τα οποία αναπτύχθηκαν από τα τέλη του 19^{ου} αιώνα στην Αθήνα. Η ελαφρά μουσική «έκανε τον κύκλο» της στις αρχές της δεκαετίας του 1960 (Λιάβας, 2009).
- ✓ Ρεμπέτικο τραγούδι. Τα ρεμπέτικα τραγούδια είναι αστικά λαϊκά τραγούδια με προγόνους τα αστικά λαϊκά τραγούδια της Κων/πολης, της Σμύρνης και των Ιωαννίνων. Έχουν κάποια στοιχεία της ελληνικής παραδοσιακής μουσικής. Το ρεμπέτικο τραγούδι μεταπολεμικά (και κυρίως μετά το 1953 όπου ο Μανώλης Χιώτης εισάγει την τέταρτη χορδή στο μπουζούκι) μετεξελίσσεται στη λεγόμενη λαϊκή μουσική (Λιάβας, 2009: 306-307).
- ✓ Λαϊκό τραγούδι. Αποτελεί τη μετεξέλιξη του ρεμπέτικου τραγουδιού από τη δεκαετία του 1950 και μετά. Χαρακτηριστικό αυτών είναι η χρήση της δυτικοευρωπαϊκής αρμονίας, εγκαταλείποντας σε μεγάλο βαθμό στοιχεία του παραδοσιακού μουσικού συστήματος (Λιάβας, 2009).
- ✓ Παραδοσιακά - Νεοδημοτικά τραγούδια. Τα νεοδημοτικά τραγούδια σαφώς και έχουν στοιχεία της ελληνικής παραδοσιακής μουσικής με τις ακόλουθες διαφορές: η

μουσική δημιουργία είναι επώνυμη, (σε αντίθεση με των ανώνυμη μουσική δημιουργία των δημοτικών τραγουδιών), η ηχογράφηση αποτελεί τρόπο διάδοσης των νεοδημοτικών τραγουδιών (σε αντίθεση με την προφορική παράδοση ως τρόπο διάδοσης των δημοτικών τραγουδιών) και η ηχογράφηση του τραγουδιού αποτελεί την τελική μορφή του τραγουδιού (σε αντίθεση με την «επεξεργασία» των δημοτικών τραγουδιών από το λαό πριν αυτά αποκτήσουν την τελική τους μορφή) (Λιάβας, 2009:296).

✓ Γνήσια Αντάρτικα τραγούδια. Τα γνήσια αντάρτικα τραγούδια κατατάσσονται σε ειδική κατηγορία λόγω των συνθηκών κάτω από τις οποίες δημιουργούνταν και διαδίδονταν. Τα τραγούδια αυτά δημιουργούνταν στον τόπο της μάχης από τους ίδιους τους αντάρτες μαχητές που συμμετείχαν σε κάποιο πολεμικό γεγονός. Πολλές φορές ο αντάρτης-στιχουργός (ο οποίος δεν είχε, συχνά, καμία μουσική παιδεία) χρησιμοποιούσε προϋπάρχουσες μελωδίες για να μελοποιήσει τους δικούς του στίχους. Από το τέλος του εμφυλίου πολέμου μέχρι το 1974 τα τραγούδια αυτά ήταν απαγορευμένα στον ελλαδικό χώρο και διαδίδονταν σε αριστερούς κύκλους, παράνομα και με διαδικασίες που χαρακτηρίζουν την προφορική παράδοση. Ευρεία διάδοση και ηχογραφήσεις των τραγουδιών αυτών λαμβάνουν χώρα από το 1974 και μετά (Κούγκουλος, 2013).

✓ Έντεχνο τραγούδι (δεκαετιών 1960-1970).

✓ Έντεχνη δυτικότροπη μουσική. Πρόκειται για μουσική στα πρότυπα της έντεχνης ευρωπαϊκής μουσικής.

✓ Ελληνικά δημοφιλή τραγούδια (δεκαετιών 1980 - σήμερα).

✓ Ξένα δημοφιλή τραγούδια (διεθνοποιημένα και μη).

✓ Σχολικά τραγούδια. Πρόκειται για τραγούδια γραμμένα αποκλειστικά για σχολική χρήση (Κοκκίδου, 2006).

✓ Στρατιωτικά εμβατήρια. Πρόκειται για απλά κομμάτια, με έντονο επαναλαμβανόμενο ρυθμό, τα οποία παίζονται κυρίως κατά τη διάρκεια στρατιωτικών παρελάσεων (Μοντσενίγος, 1958).

Σύμφωνα με τη βιβλιογραφία (Βαλκάνος, Βοζίκας & Κουτσογέρας, 2006) στις *σχολικές γιορτές* μπορούν να συναντηθούν οι εξής θεματικές κατηγορίες τραγουδιών :

✓ Τραγούδια που περιγράφουν τα γεγονότα του πολέμου ή τις συνέπειες αυτών. Τα τραγούδια αυτά, για τη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου*, χωρίζονται στις εξής υποκατηγορίες:

- i) Τραγούδια σχετικά με τον ελληνοϊταλικό πόλεμο (εμπύχωση των στρατιωτών και του υπόλοιπου λαού, σάτιρα του Μουσολίνι και των Ιταλών)
- ii) Τραγούδια σχετικά με την κατοχή
- iii) Τραγούδια σχετικά με την αντίσταση
- iv) Τραγούδια σχετικά με τον εμφύλιο πόλεμο.

✓ Αντιφασιστικά, φιλειρηνικά, αντιπολεμικά, αγωνιστικά τραγούδια. Τα τραγούδια αυτά εντάσσονται σε μία ενιαία κατηγορία καθώς σχετίζονται με τις μεταμορφώσεις και τους συμβολισμούς που προστίθενται στην εν λόγω εθνική επέτειο και διαφοροποιούνται ανάλογα με τις κοινωνικές και πολιτικές συγκυρίες: οικουμενική «συμμαχία» των λαών, αντίσταση κατά του φασισμού, υπεράσπιση οικουμενικών αξιών (ελευθερία, δημοκρατία).

Πέραν των παραπάνω κατηγοριών, στην παρούσα έρευνα αναφέρθηκαν επίσης:

✓ τραγούδια με φιλοπατριωτικό περιεχόμενο. Αποφεύγεται η έκφραση *πατριωτικά τραγούδια* καθώς τα *πατριωτικά τραγούδια* υπήρξαν υποσύνολο των *σχολικών τραγουδιών* και είχαν περιεχόμενο συχνά αλυτρωτικό (Κοκκίδου, 2006), πράγμα το οποίο δεν συμβαίνει στα τραγούδια με φιλοπατριωτικό περιεχόμενο που καταγράφηκαν στην έρευνα αυτή.

- ✓ έργα θρησκευτικού περιεχομένου
- ✓ τραγούδια με περιεχόμενο που δεν ανήκει σε καμία από τις παραπάνω κατηγορίες.

Στο Παράρτημα 4 έχουν κατηγοριοποιηθεί όλα τα τραγούδια τα οποία αναφέρονται στην παρούσα εργασία κατά τους τρόπους που έχουν προαναφερθεί (κατά μουσικό είδος και κατά θεματολογία).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΑΝΑΛΥΣΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ-ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Τα αποτελέσματα της έρευνας αυτής παρουσιάζονται, στη συνέχεια, με βάση τα ερευνητικά ερωτήματα, λαμβάνοντας δεδομένα από όλα τα ερευνητικά εργαλεία.

Αρχικά παρουσιάζονται τα δημογραφικά στοιχεία των εκπαιδευτικών που συμπλήρωσαν το ερωτηματολόγιο. Στη συνέχεια, παρουσιάζονται οι στάσεις των εκπαιδευτικών μουσικής σχετικά με το ρεπερτόριο της *σχολικής γιορτής της 28^{ης} Οκτωβρίου*. Κατόπιν, περιγράφεται η αλληλεπίδραση των εκπαιδευτικών μουσικής και του σχολικού περιβάλλοντος στην επιλογή τραγουδιών για την συγκεκριμένη *σχολική γιορτή*. Τέλος, παρουσιάζονται τα τραγούδια που χρησιμοποιούνται στην εν λόγω *σχολική γιορτή* (από το σύνολο των ερευνητικών εργαλείων) και τα κριτήρια επιλογής τους από τους/τις εκπαιδευτικούς μουσικής. Από το ερωτηματολόγιο παρουσιάζονται μόνο τα αποτελέσματα, τα οποία είναι στατιστικά σημαντικά. Σε κάποιες περιπτώσεις, στο ερωτηματολόγιο, ομαδοποιούνται κάποιες απαντήσεις ούτως ώστε να διαφανούν καλύτερα κάποια αποτελέσματα. Τα τραγούδια, τα οποία αναφέρονται στο ερωτηματολόγιο, έχουν κατηγοριοποιηθεί με βάση τόσο τη θεματική τους όσο και το μουσικό τους είδος, διότι οι κατηγοριοποιήσεις αυτές είναι χρήσιμες στη διεξαγωγή συμπερασμάτων. Στο Παράρτημα 5 παρατίθενται οι εν λόγω πίνακες με τους τίτλους των τραγουδιών για τους οποίους έγινε λόγος στο ερωτηματολόγιο.

4.1 Δημογραφικά στοιχεία εκπαιδευτικών που συμπλήρωσαν το ερωτηματολόγιο

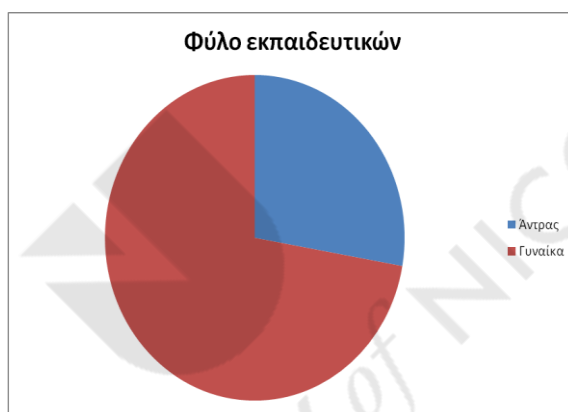
Το ερωτηματολόγιο συμπληρώθηκε από 90 εκπαιδευτικούς μουσικής.

Οι 25 εκπαιδευτικοί είναι άντρες (27,77% αυτών) και οι 65 είναι γυναίκες (72,22% αυτών). Περί τα τρία τέταρτα των συμμετεχόντων εκπαιδευτικών μουσικής είναι γυναίκες και περί το ένα τέταρτο άντρες.

Πίνακας 3 Φύλο συμμετεχόντων εκπαιδευτικών μουσικής

Φύλο εκπαιδευτικών	Αριθμός εκπαιδευτικών	Ποσοστό
Άντρας	25	27,77%
Γυναίκα	65	72,22%
Σύνολο	90	100,00%

Γράφημα 1. Φύλο συμμετεχόντων εκπαιδευτικών μουσικής

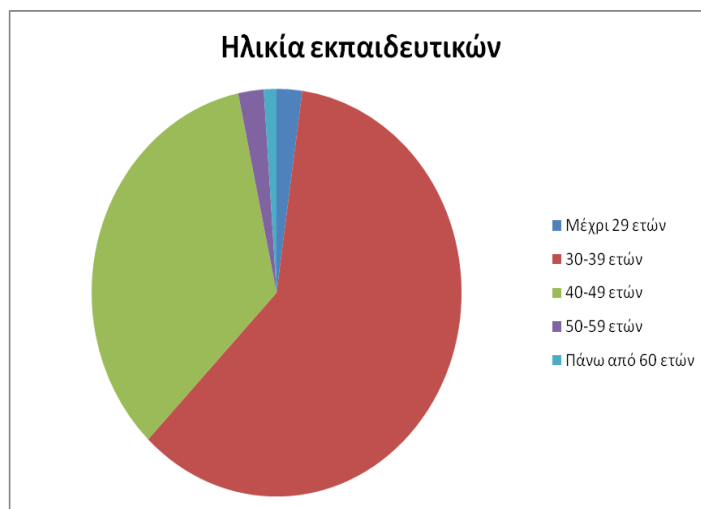

Αναφορικά με την ηλικία των εκπαιδευτικών μουσικής οι 2 (2,22% αυτών) είναι κάτω των 29 ετών, οι 54 (60,00% αυτών) είναι από 30 μέχρι 39 ετών, οι 31 (34,44% αυτών) είναι από 40 μέχρι 49 ετών, οι 2 (2,22% αυτών) από 50 έως 59 ετών και 1 (1,12% αυτών) είναι πάνω από 60 ετών. Οι περισσότεροι/ες από τους/τις ερωτηθέντες/είσες εκπαιδευτικούς μουσικής είναι από 30 έως 39 ετών. Σημαντικότατο ποσοστό των ερωτηθέντων εκπαιδευτικών μουσικής έχουν ηλικία από 40 έως 49 ετών.

Πίνακας 4 Ηλικία συμμετεχόντων εκπαιδευτικών μουσικής

Ηλικία εκπαιδευτικών	Αριθμός εκπαιδευτικών	Ποσοστό
Μέχρι 29 ετών	2	2,22%
30-39 ετών	54	60,00%
40-49 ετών	31	34,44%
50-59 ετών	2	2,22%
Πάνω από 60 ετών	1	1,12%
Σύνολο	90	100,00%

Γράφημα 2. Ηλικία συμμετεχόντων εκπαιδευτικών μουσικής

Η πλειονότητα των εκπαιδευτικών μουσικής που συμπλήρωσαν το ερωτηματολόγιο είναι παντρεμένοι/ες (54 εκπαιδευτικοί, 60,00% αυτών). Ανύπαντροι/ες είναι 30 εκπαιδευτικοί (33,33% αυτών). 5 εκπαιδευτικοί είναι είτε σε διάσταση είτε διαζευγμένοι/ες (5,55% αυτών) και 1 εκπαιδευτικός είναι χήρος/α (1,12% αυτών). Οι περισσότεροι/ες από τους/τις ερωτηθέντες/είς εκπαιδευτικούς μουσικής είναι έγγαμοι/ες και το ένα τρίτο αυτών είναι άγαμοι/ες.

Πίνακας 5 Οικογενειακή κατάσταση συμμετεχόντων εκπαιδευτικών μουσικής

Οικογενειακή κατάσταση	Αριθμός εκπαιδευτικών	Ποσοστό
Ανύπαντρος/η	30	33,33%
Παντρεμένος/η	54	60,00%
Σε διάσταση – Διαζευμένος/η	5	5,55%
Χήρος /α	1	1,12%
Σύνολο	90	100,00%

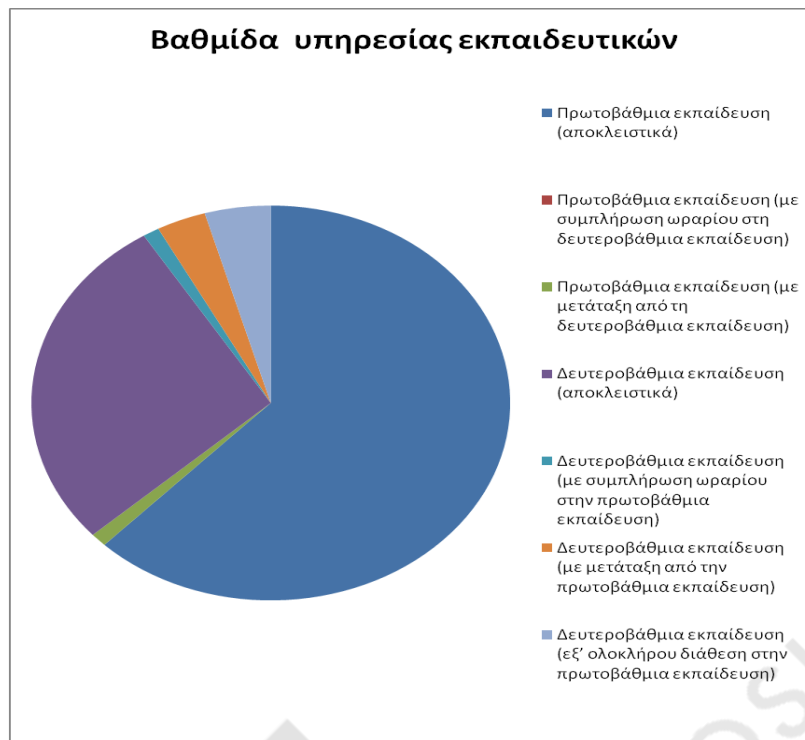
Οι περισσότεροι/ες εκπαιδευτικοί μουσικής που συμπλήρωσαν το ερωτηματολόγιο υπηρετούν αποκλειστικά στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση (56 εκπαιδευτικοί, 62,22% αυτών). Στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση αποκλειστικά υπηρετούν 25 εκπαιδευτικοί (27,79% αυτών). 3 εκπαιδευτικοί υπηρετούν στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση με μετάταξη από την πρωτοβάθμια εκπαίδευση (3,33% αυτών), 1 εκπαιδευτικός υπηρετεί στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση με μετάταξη από τη

δευτεροβάθμια εκπαίδευση (1,11% αυτών), 4 εκπαιδευτικοί ανήκουν στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση και έχουν διατεθεί εξ' ολοκλήρου στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση (4,44% αυτών), ενώ δεν έχει συμπληρώσει το ερωτηματολόγιο κάποιος/α εκπαιδευτικό που ανήκει στη πρωτοβάθμια εκπαίδευση και έχει διατεθεί εξ' ολοκλήρου στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (0% αυτών). Παραπάνω από τους/τις μισούς/ές από τους/τις ερωτηθέντες/είσες εκπαιδευτικούς μουσικής υπηρετούν αποκλειστικά στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση και το λιγότερο του ενός τρίτου αυτών υπηρετεί αποκλειστικά στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

Πίνακας 6 Βαθμίδα υπηρεσίας συμμετεχόντων εκπαιδευτικών μουσικής

Βαθμίδα υπηρεσίας εκπαιδευτικού	Αριθμός εκπαιδευτικών	Ποσοστό
Πρωτοβάθμια εκπαίδευση (αποκλειστικά)	56	62,22%
Πρωτοβάθμια εκπαίδευση (με συμπλήρωση ωραρίου στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση)	0	0,00%
Πρωτοβάθμια εκπαίδευση (με μετάταξη από τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση)	1	1,11%
Δευτεροβάθμια εκπαίδευση (αποκλειστικά)	25	27,79%
Δευτεροβάθμια εκπαίδευση (με συμπλήρωση ωραρίου στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση)	1	1,11%
Δευτεροβάθμια εκπαίδευση (με μετάταξη από την πρωτοβάθμια εκπαίδευση)	3	3,33%
Δευτεροβάθμια εκπαίδευση (εξ' ολοκλήρου διάθεση στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση)	4	4,44%
Σύνολο	90	100,00%

Γράφημα 3. Βαθμίδα υπηρεσίας συμμετεχόντων εκπαιδευτικών μουσικής.

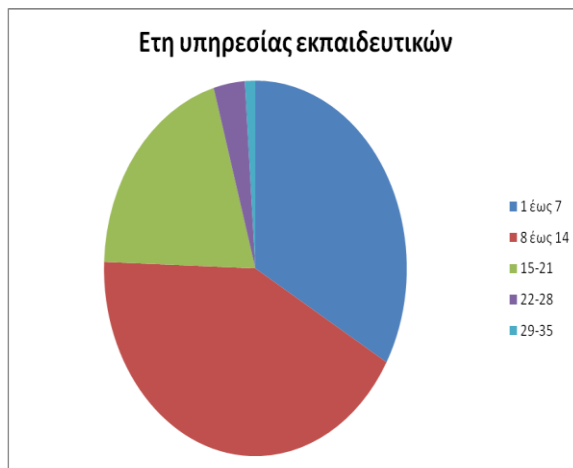

Από τους/τις εκπαιδευτικούς μουσικής που συμπλήρωσαν το ερωτηματολόγιο, οι 30 (33,33% αυτών) έχουν από 1-7 έτη υπηρεσίας, οι 38 (42,22% αυτών) 8-14 έτη υπηρεσίας, οι 18 (20,00% αυτών) από 15-21 έτη υπηρεσίας, οι 3 (3,33% αυτών) από 22-28 έτη υπηρεσίας και 1(1,12% αυτών) από 29-35 έτη υπηρεσίας. Λιγότεροι/ες από τους/τις μισούς/ές από τους/τις ερωτηθέντες/είσες εκπαιδευτικούς μουσικής έχουν από 8 έως 14 έτη υπηρεσίας. Περίπου το ένα τρίτο αυτών έχει από 1 έως 7 έτη υπηρεσίας και το ένα πέμπτο αυτών έχει από 15-21 έτη υπηρεσίας.

Πίνακας 7 Έτη υπηρεσίας συμμετεχόντων εκπαιδευτικών μουσικής

Έτη υπηρεσίας	Αριθμός εκπαιδευτικών	Ποσοστό
1-7	30	33,33%
8-14	38	42,22%
15-21	18	20,00%
22-28	3	3,33%
29-35	1	1,12%
Σύνολο	90	100,00%

Γράφημα 4. Έτη υπηρεσίας συμμετεχόντων εκπαιδευτικών μουσικής.

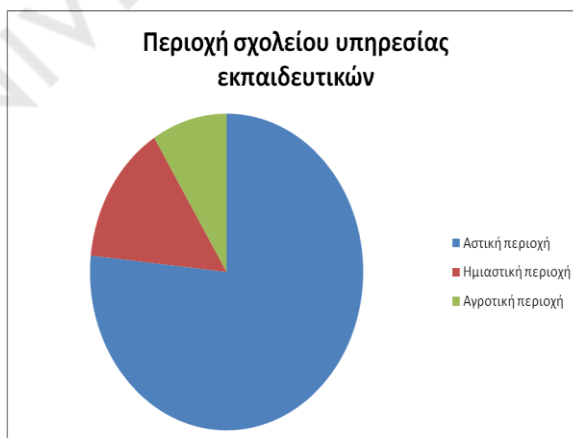

Από τους/τις εκπαιδευτικούς μουσικής που συμπλήρωσαν το ερωτηματολόγιο, οι 69 (76,66% αυτών) υπηρετούν σε σχολεία αστικών περιοχών, οι 13 (14,44% αυτών), σε σχολεία ημιαστικών περιοχών και οι 8 (8,90% αυτών) σε σχολεία αγροτικών περιοχών. Η πλειονότητα των ερωτηθέντων εκπαιδευτικών μουσικής εργάζονται σε σχολεία αστικών περιοχών.

Πίνακας 8 Περιοχή σχολείου υπηρεσίας συμμετεχόντων εκπαιδευτικών μουσικής

Περιοχή υπηρεσία εκπαιδευτικών	Αριθμός εκπαιδευτικών	Ποσοστό
Αστική περιοχή	69	76,66%
Ημιαστική περιοχή	13	14,44%
Αγροτική περιοχή	8	8,90%
Σύνολο	90	100,00%

Γράφημα 5. Περιοχή σχολείου υπηρεσίας συμμετεχόντων εκπαιδευτικών μουσικής.

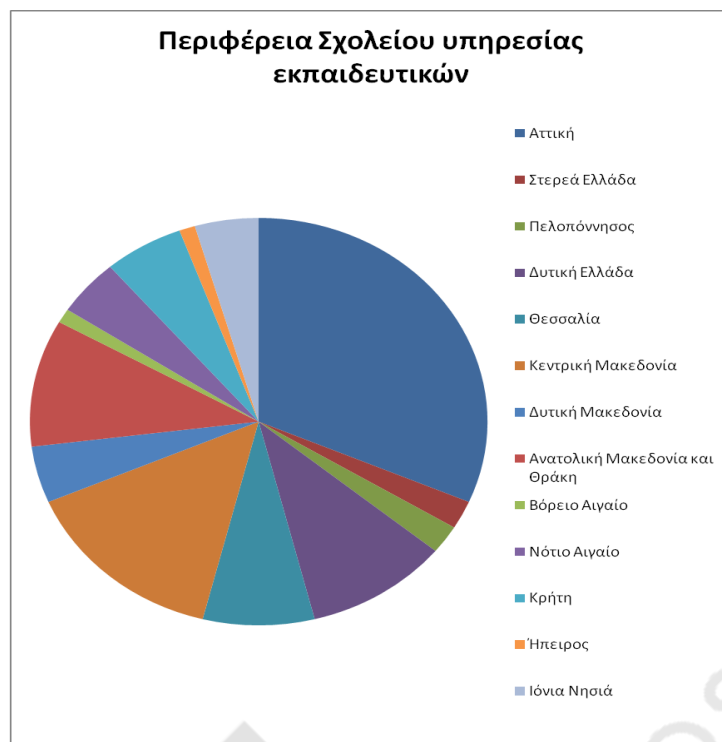
Από τους/τις εκπαιδευτικούς μουσικής που συμπλήρωσαν το ερωτηματολόγιο οι 28 (31,11% αυτών) υπηρετούν στην περιφέρεια Αττικής, οι 2 (2,22% αυτών) στην

περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας, οι 2 (2,22% αυτών) στην περιφέρεια Πελοποννήσου, οι 9 (10,00% αυτών) στην περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας, οι 7 (7,77% αυτών) στην περιφέρεια Θεσσαλίας, οι 13 (14,44% αυτών) στην περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας, οι 4 (4,44% αυτών) στην περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας, οι 9 (10,00% αυτών) στην περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, 1 (1,11% αυτών) στην περιφέρεια Βορείου Αιγαίου, 4 (4,44% αυτών) στην περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου, 5 (6,70% αυτών) στην περιφέρεια Κρήτης, 1 (1,11% αυτών) στην περιφέρεια Ηπείρου και 4 (4,44% αυτών) στην περιφέρεια Ιονίων νήσων. Περίπου το ένα τρίτο των ερωτηθέντων εκπαιδευτικών μουσικής εργάζονται σε σχολεία της περιφέρειας Αττικής, περίπου το ένα έκτο αυτών σε σχολεία της Κεντρικής Μακεδονίας και το ένα δέκατο αυτών σε σχολεία της Δυτικής Ελλάδας και της Ανατολικής Μακεδονίας & Θράκης.

Πίνακας 9 Περιφέρεια σχολείου υπηρεσίας συμμετεχόντων εκπαιδευτικών μουσικής

Περιφέρεια όπου υπηρετούν οι εκπαιδευτικοί	Αριθμός εκπαιδευτικών	Ποσοστό
Αττική	28	31,11%
Στερεά Ελλάδα	2	2,22%
Πελοπόννησος	2	2,22%
Δυτική Ελλάδα	9	10,00%
Θεσσαλία	7	7,77%
Κεντρική Μακεδονία	13	14,44%
Δυτική Μακεδονία	4	4,44%
Ανατολική Μακεδονία και Θράκη	9	10,00%
Βόρειο Αιγαίο	1	1,11%
Νότιο Αιγαίο	4	4,44%
Κρήτη	5	6,70%
Ήπειρος	1	1,11%
Ιόνια Νησιά	4	4,44%
Σύνολο	90	100,00%

Γράφημα 6. Περιφέρεια σχολείου υπηρεσίας συμμετεχόντων εκπαιδευτικών μουσικής.

Από τους/τις εκπαιδευτικούς μουσικής που συμπλήρωσαν το ερωτηματολόγιο, οι 67 (74,44% αυτών) είναι μόνιμοι/ες εκπαιδευτικοί και οι 23 αναπληρωτές/τριες εκπαιδευτικοί (25,56% αυτών). Περί τα τρία τέταρτα των ερωτηθέντων εκπαιδευτικών μουσικής είναι μόνιμοι/ες εκπαιδευτικοί και περί το ένα τέταρτο αυτών είναι αναπληρωτές/τριες.

Πίνακας 10 Υπαλληλική σχέση συμμετεχόντων εκπαιδευτικών μουσικής

Υπαλληλική σχέση	Αριθμός εκπαιδευτικών	Ποσοστό
Μόνιμος/η	67	74,44%
Αναπληρωτής/τρια	23	25,56%
Σύνολο	90	100,00%

Από τους/τις εκπαιδευτικούς μουσικής που συμπλήρωσαν το ερωτηματολόγιο οι 89 (98,88%), εργάζονται σε δημόσιο σχολείο και 1 (1,12% αυτών) σε ιδιωτικό σχολείο. Η πλειονότητα των ερωτηθέντων εκπαιδευτικών μουσικής εργάζεται σε δημόσιο σχολείο.

Πίνακας 11 Τύπος σχολείου υπηρεσίας συμμετεχόντων εκπαιδευτικών μουσικής

Τύπος σχολείου	Αριθμός	Ποσοστό
----------------	---------	---------

εκπαιδευτικών		
Δημόσιο	89	98,88%
Ιδιωτικό	1	1,12%
Σύνολο	90	100,00%

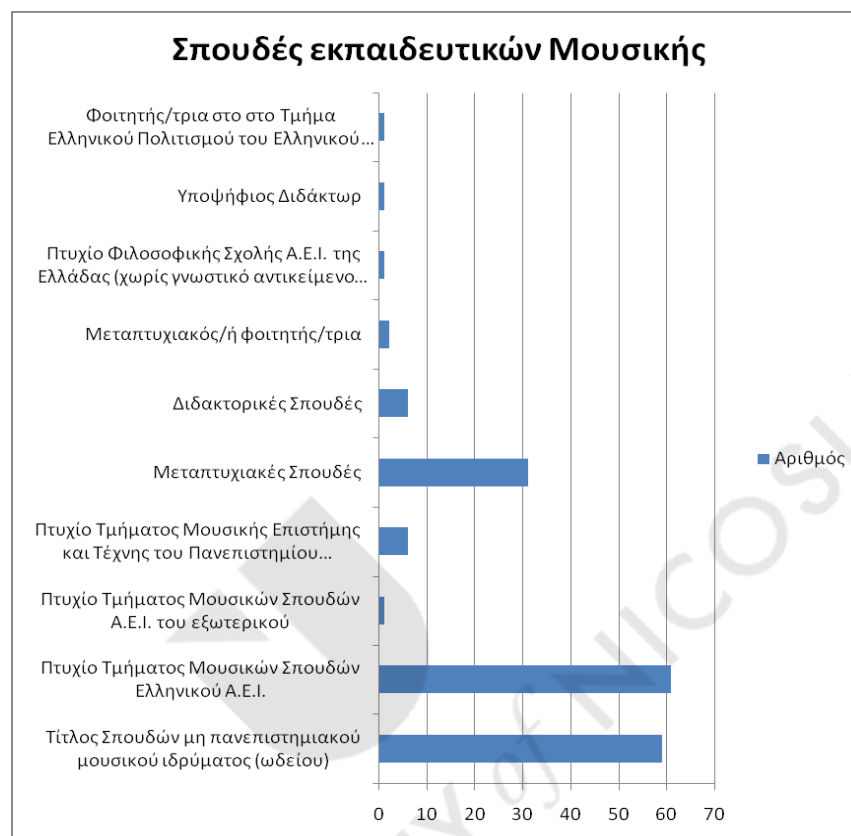
Από τους/τις εκπαιδευτικούς μουσικής που απάντησαν το ερωτηματολόγιο οι 59 (65,55% αυτών) είναι κάτοχοι τίτλου σπουδών μη πανεπιστημιακού μουσικού ιδρύματος (ωδείου), οι 61 (67,77% αυτών) έχουν πτυχίο τμήματος Μουσικών Σπουδών Ανώτατου Εκπαιδευτικούς Ιδρύματος (Α.Ε.Ι. εφεξής) της Ελλάδας, 1 (1,11% αυτών) διαθέτει πτυχίο τμήματος Μουσικών Σπουδών Α.Ε.Ι. του εξωτερικού, οι 6 (6,66% αυτών) έχουν πτυχίο Τμήματος Μουσικής Επιστήμης και Τέχνης του Πανεπιστημίου Μακεδονίας, 31 (34,44% αυτών) έχουν μεταπτυχιακές σπουδές, 6 (6,66%) έχουν διδακτορικές σπουδές, 2 (2,22% αυτών) είναι μεταπτυχιακοί/ές φοιτητές/τριες, 1 (1,11% αυτών) διαθέτει πτυχίο Φιλοσοφικής Σχολής Α.Ε.Ι. της Ελλάδας (χωρίς γνωστικό αντικείμενο τη μουσική), 1 (1,11% αυτών) είναι υποψήφιος/α διδάκτωρ και 1 (1,11% αυτών) φοιτεί στο Τμήμα Ελληνικού Πολιτισμού του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου. Η πλειονότητα των ερωτηθέντων εκπαιδευτικών μουσικής είναι κάτοχοι είτε τίτλου σπουδών μη πανεπιστημιακού μουσικού ιδρύματος (Ωδείου) είτε πτυχίου Τμήματος Μουσικών Σπουδών Ελληνικού Α.Ε.Ι. Περί το ένα τρίτο αυτών έχει μεταπτυχιακές σπουδές.

Πίνακας 12 Σπουδές συμμετεχόντων εκπαιδευτικών μουσικής

Σπουδές	Αριθμός	Ποσοστό
Τίτλος Σπουδών μη πανεπιστημιακού μουσικού ιδρύματος (ωδείου)	59	65,55%
Πτυχίο Τμήματος Μουσικών Σπουδών Ελληνικού Α.Ε.Ι.	61	67,77%
Πτυχίο Τμήματος Μουσικών Σπουδών Α.Ε.Ι. του εξωτερικού	1	1,11%
Πτυχίο Τμήματος Μουσικής Επιστήμης και Τέχνης του Πανεπιστημίου Μακεδονίας	6	6,66%
Μεταπτυχιακές Σπουδές	31	34,44%
Διδακτορικές Σπουδές	6	6,66%
Μεταπτυχιακός/ή φοιτητής/τρια	2	2,22%
Πτυχίο Φιλοσοφικής Σχολής Α.Ε.Ι. της Ελλάδας (χωρίς	1	1,11%

γνωστικό αντικείμενο τη μουσική)		
Υποψήφιος Διδάκτωρ	1	1,11%
Φοιτητής/τρια στο Τμήμα Ελληνικού Πολιτισμού του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου	1	1,11%

Γράφημα 7. Σπουδές συμμετεχόντων εκπαιδευτικών μουσικής.

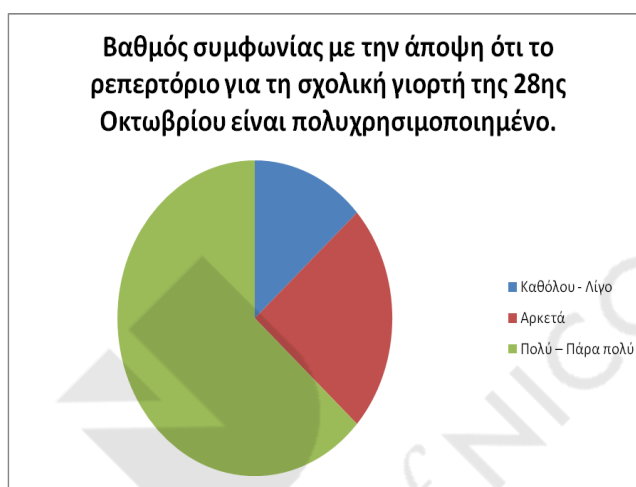
4.2 Στάσεις των εκπαιδευτικών μουσικής σχετικά με το ρεπερτόριο της σχολικής γιορτής της 28^{ης} Οκτωβρίου

Στην ερώτηση «Σε ποιο βαθμό συμφωνείτε με την άποψη ότι το ρεπερτόριο για τη σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου είναι πολυχρησιμοποιημένο;», 2 εκπαιδευτικοί μουσικής (2,22% αυτών) απάντησαν «Καθόλου», 10 (11,11% αυτών) απάντησαν «Λίγο», 21 (23,33% αυτών) απάντησαν «Αρκετά», 38 (42,22% αυτών) απάντησαν «Πολύ» και 19 (21,12% αυτών) απάντησαν «Πάρα πολύ». Η πλειονότητα των ερωτηθέντων εκπαιδευτικών μουσικής θεωρεί ότι τα τραγούδια που ακούγονται στη σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου είναι πολυχρησιμοποιημένα.

Πίνακας 13. Βαθμός συμφωνίας με την άποψη ότι το ρεπερτόριο για τη σχολική γιορτή της 28ης Οκτωβρίου είναι πολυχρησιμοποιημένο.

Απαντήσεις εκπαιδευτικών	Αριθμός Εκπαιδευτικών	Ποσοστό
Καθόλου - Λίγο	12	13,33%
Αρκετά	21	21,33%
Πολύ – Πάρα πολύ	57	63,34%
Σύνολο	90	100,00%

Γράφημα 8. Βαθμός συμφωνίας με την άποψη ότι το ρεπερτόριο για τη σχολική γιορτή της 28ης Οκτωβρίου είναι πολυχρησιμοποιημένο.

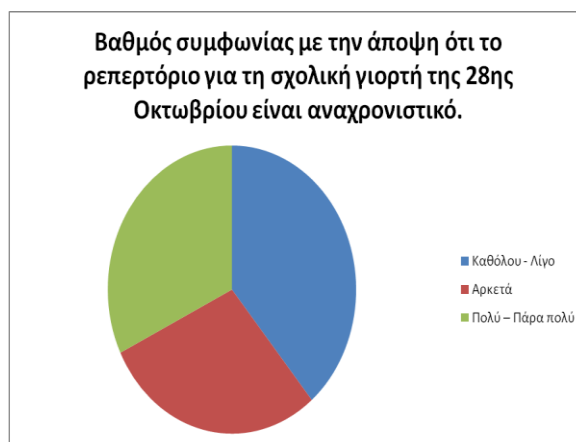
Στην ερώτηση «Σε ποιο βαθμό συμφωνείτε με την άποψη ότι το ρεπερτόριο για τη σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου είναι αναχρονιστικό;», 13 εκπαιδευτικοί μουσικής (14,44% αυτών) απάντησαν «Καθόλου», 22 (24,44% αυτών) απάντησαν «Λίγο», 26 (28,88% αυτών) απάντησαν «Αρκετά», 17 (18,88% αυτών) απάντησαν «Πολύ» και 12 (13,36% αυτών) απάντησαν «Πάρα πολύ». Ένα αξιόλογο ποσοστό των ερωτηθέντων εκπαιδευτικών μουσικής θεωρεί ότι τα τραγούδια που χρησιμοποιούνται στη σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου είναι αναχρονιστικά ενώ ένα άλλο εξ' ίσου σημαντικό ποσοστό αυτών να διαφωνεί με την παραπάνω άποψη.

Πίνακας 14. Βαθμός συμφωνίας με την άποψη ότι το ρεπερτόριο για τη σχολική γιορτή της 28ης Οκτωβρίου είναι αναχρονιστικό.

Απαντήσεις εκπαιδευτικών	Αριθμός Εκπαιδευτικών	Ποσοστό
Καθόλου - Λίγο	35	38,88%
Αρκετά	26	28,88%
Πολύ – Πάρα πολύ	29	32,24%

Σύνολο	90	100,00%
--------	----	---------

Γράφημα 9. Βαθμός συμφωνίας με την άποψη ότι το ρεπερτόριο για τη σχολική γιορτή της 28ης Οκτωβρίου είναι αναχρονιστικό.

Οι εκπαιδευτικοί μουσικής θεωρούν ότι τα τραγούδια που χρησιμοποιούνται γενικά στα σχολεία για τη σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου:

1. είναι ανακυκλούμενα, όπου χρησιμοποιείται κατά κόρον ένας μικρός αριθμός τραγουδιών, σε σχέση με αυτά που θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν.

Γενικώς υπάρχει μία επανάληψη ή τουλάχιστον οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί που αναλαμβάνουν κάθε φορά τη γιορτή ... ε... ζητάνε γενικώς τραγούδια τα οποία έχουμε πει αρκετές φορές... (εκπαιδευτικός 1, συνέντευξη)

...Εγώ είμαι της θέσης... της άποψης ότι κάθε χρόνο μα μην είναι τα ίδια και τα ίδια ... να μην είναι συνέχεια *Κορόιδο Μουσολίνι, Βάζει ο Ντούτσε τη στολή του* και τα «κλασσικά». Πάντα κάτι καινούργιο κάθε φορά... (εκπαιδευτικός 5, συνέντευξη)

Αναγνωρίζεται μια κατάσταση, κατά την οποία χρησιμοποιείται ένας περιορισμένος αριθμός τραγουδιών στη σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου,

... Δεν θα πρέπει να ακούγονται συνέχεια τα ίδια και τα ίδια τραγούδια... (ερωτηματολόγιο)

αναγνωρίζοντας την ύπαρξη περαιτέρω τραγουδιών, που δεν χρησιμοποιούνται ευρέως στην εν λόγω σχολική γιορτή και την ανάγκη χρησιμοποίησης τέτοιων τραγουδιών, γεγονός το οποίο απαιτεί ψάξιμο από την πλευρά των εκπαιδευτικών μουσικής.

... Θεωρώ ότι υπάρχουν παλιά τραγούδια τα οποία έχουν πολύ όμορφες μελωδίες και τα παιδιά χαίρονται που τα τραγουδούν. Ωστόσο θα θέλαμε και καινούργιο ρεπερτόριο ώστε να εμπλουτίσουμε το υπάρχον...(ερωτηματολόγιο)

... Δεν το έχω ψάξει αυτή τη στιγμή, αλλά ψάχνοντας, ας πούμε, να ανανεώσω το ρεπερτόριο... (εκπαιδευτικός 9, συνέντευξη)

2. δεν ανταποκρίνονται στη σύγχρονη κοινωνική πραγματικότητα

... Γενικά... απ' αυτά που έχω ακούσει ότι βάζουνε... μέχρι ένα σημείο... τα θεωρώ λίγο παρωχημένα... ξεπερασμένα κάποια πράγματα... (εκπαιδευτικός 7, συνέντευξη)

... Εγώ θεωρώ ότι είναι παρωχημένα... (εκπαιδευτικός 13, συνέντευξη)

3. συμβάλλουν στο να μάθουν οι μαθητές/τριες διάφορα ιστορικά γεγονότα και το ιστορικό υπόβαθρο της εποχής εκείνης.

... Αποτελούν μία σύντομη περιγραφή συναισθημάτων, στιγμιότυπων και καταστάσεων της ιστορίας. Όχι όμως αποκλειστικά της ιστορίας των βιβλίων αλλά και της ζωής, όπως εκείνη διαμορφωνόταν εκείνη την περίοδο. Έτσι οι μαθητές συμμετέχουν ενεργά και "μεταφέρονται" νοερά σε αυτές τις καταστάσεις και τους δίδεται η δυνατότητα να αλληλεπιδράσουν και να συγκρίνουν τα προσωπικά τους βιώματα και συναισθήματα με εκείνα της εποχής του 1940 και όλα αυτά μέσω της μουσικής, η οποία κατά κοινή ομολογία λειτουργεί και ψυχαγωγικά....(ερωτηματολόγιο)

... Πρέπει να υπάρχουν [τα τραγούδια της σχολικής γιορτής της 28^{ης} Οκτωβρίου].... Αυτά είναι η παράδοση του τόπου μας, είναι μέσα από την ιστορία μας.... Είναι κάτι που δεν πρέπει να ξεχαστεί... (εκπαιδευτικός 2, συνέντευξη)

4. στοχεύουν στην εθνική διαπαιδαγώγηση των μαθητών/τριών

... προσφέρουν ηθική ανάταση και προβάλλουν μεγάλα ιδανικά...(ερωτηματολόγιο)

... Τιμάμε τους παλαιότερους για την προσφορά τους...(ερωτηματολόγιο)

5. κάνουν λόγο κατά πολύ περισσότερο για τον ελληνοϊταλικό πόλεμο και κατά πολύ λιγότερο για τα ιστορικά γεγονότα που ακολούθησαν (κατοχή, αντίσταση, εμφύλιος πόλεμος).

... Ακούω πολύ να ασχολούνται με το Αλβανικό Έπος, *Βάζει ο Ντούτσε τη στολή του* και τα λοιπά και αφήνουμε λίγο στην άκρη το θέμα της κατοχής, το θέμα των γερμανών... δεν λέμε πολλά πράγματα για τέτοια... αντίσταση, κατοχή... κατοχικά τραγούδια, που πρέπει να είναι πάρα πολύ επίκαιρα... Αυτό... Έχω βαρεθεί τους δασκάλους που βάζουν το *Κορόιδο Μουσολίνι* και το *Βάζει ο Ντούτσε!* Δεν μπορώ άλλο, πραγματικά!... (εκπαιδευτικός 12, συνέντευξη)

... Νομίζω ότι δίνουν μεγάλη έμφαση στον ελληνοϊταλικό πόλεμο... στο μέτωπο... στο πόσο γενναίοι ήταν ... και πόσο λαχταρούσαν να πάνε να πολεμήσουν και τα λοιπά και τα λοιπά... ενώ στην πραγματικότητα έχει πολύ περισσότερο ψωμί... Δηλαδή, δίνουν πολύ μεγάλη σημασία ... νομίζω ότι αναλωνόμαστε πάρα πολύ στον ελληνοϊταλικό

πόλεμο και δεν δίνουμε μεγάλη σημασία σ' αυτό που ακολούθησε... (εκπαιδευτικός 13, συνέντευξη)

6. είναι περισσότερο ποίκιλα σε σχέση με το παρελθόν

... Τα Τελευταία χρόνια, έχουν λίγο βελτιωθεί. Ακούω πολύ το δίσκο *Αλβανία*, ας πούμε... Ότι βάζουνε και θεωρώ πολύ καλύτερα από τα «παλιά»... (εκπαιδευτικός 11, συνέντευξη)

7. είναι ποίκιλα και ο/η εκπαιδευτικός μουσικής έχει πολλά περιθώρια επιλογών

... Υπάρχει μεγάλη ποικιλία... μπορεί να χρησιμοποιηθεί, ας πούμε, ... να χρησιμοποιηθούν πολλά τραγούδια ... ανάλογα τον εκπαιδευτικό. (εκπαιδευτικός 9, συνέντευξη)

8. είναι περιορισμένα μη δίνοντας στον/στην εκπαιδευτικό μουσικής πολλά περιθώρια επιλογών

... δεν είναι μεγάλη η γκάμα... οι επιλογές μας είναι περισσότερο από αυτά της Βέμπο και από το δίσκο αυτό... της *Αλβανίας* αυτόν με τον Κατσαρό και τη Μαρινέλλα... Δηλαδή δεν έχουμε πολλές επιλογές... (εκπαιδευτικός 8, συνέντευξη)

9. είναι τραγούδια αισθητικά όμορφα

... νομίζω ότι κάποια είναι πολύ ωραία... (εκπαιδευτικός 3, συνέντευξη)

10. δίνουν μία ευχάριστη ποικιλία στη γιορτή (ειδικά όταν το υπόλοιπο τμήμα της γιορτής είναι πληκτικό), εμπλουτίζοντάς την και διεγείροντας περαιτέρω το ενδιαφέρον των μαθητών/τριών (αλλά και των γονέων και των εκπαιδευτικών) που την παρακολουθούν.

... δίνουν επιπλέον ενδιαφέρον στη γιορτή, ώστε να μην βαριούνται οι συμμετέχοντες (μαθητές) και οι θεατές (γονείς, μαθητές και εκπαιδευτικοί)... (ερωτηματολόγιο)

... Δίνει «παλμό» στη σχολική γιορτή - κάνει τη γιορτή πιο ενδιαφέρουσα για τους μαθητές (κατά τη γνώμη συναδέλφων, είναι το μόνο μέρος που παρακολουθούν οι μαθητές)-... (ερωτηματολόγιο)

11. δίνουν μία ευκαιρία να βιώσουν οι μαθητές/τριες την εμπειρία της συμμετοχής σε χορωδία ή και της συνοδείας της χορωδίας με κάποιο μουσικό όργανο.

... αποτελούν μια προέκταση του μαθήματος της μουσικής. Οι μαθητές μαθαίνουν καινούρια τραγούδια, διδάσκονται τον τρόπο με τον οποίο εμφανίζεται μια χορωδία και τη σχέση μαέστρου - χορωδών, συμμετέχουν παίζοντας κάποιο μουσικό όργανο(αν υπάρχει τέτοια δυνατότητα), κάνουν μουσική στην πράξη ...(ερωτηματολόγιο)

... [Είναι αναγκαία για] την καλλιτεχνική έκφραση των μαθητών μέσα από μια εθνική επέτειο...(ερωτηματολόγιο)

12. συμβάλλουν στο να έρθουν οι μαθητές/τριες σε επαφή με τραγούδια συνθετών και στιχουργών σημαντικής καλλιτεχνικής αξίας (είτε της εποχής εκείνης είτε μεταγενέστερων).

...προσφέρουν στους μαθητές την ευκαιρία να έρθουν σε επαφή με μεγάλα τραγούδια, μεγάλα μουσικά και ποιητικά έργα και τους δημιουργούς τους. Άρα συνεισφέρουν και στην αισθητική καλλιέργεια των παιδιών...(ερωτηματολόγιο)

... καλύτερα να τραγουδάμε τραγούδια μεγάλων συνθετών και όχι σχολικό ρεπερτόριο...(ερωτηματολόγιο)

13. μπορούν να μεταφέρουν φιλειρηνικά, αντιπολεμικά και αντιφασιστικά μηνύματα, επικαιροποιώντας τα μηνύματα της συγκεκριμένης σχολικής γιορτής, αμβλύνοντας μίση του παρελθόντος.

... Η γιορτή της 28ης Οκτωβρίου είναι μια θαυμάσια ευκαιρία ευαισθητοποίησης των παιδιών (και των γονιών τους, που θα παρακολουθήσουν την γιορτή) για θέματα όπως ο Ναζισμός, το Ολοκαύτωμα, αλλά και ο δοσιλογισμός την εποχή του Β Παγκοσμίου στην Ελλάδα. Είναι μια θαυμάσια ευκαιρία σύνδεσης με την σύγχρονη πραγματικότητα, δεδομένου ότι παρατηρείται άνοδος της ακροδεξιάς σε όλη την Ευρώπη. Τέλος, θεωρώ ότι μέσα από γιορτές όπως αυτή μπορεί και πρέπει να υπάρχει ρεπερτόριο που να τονίζει την αλληλεγγύη περισσότερο από ό,τι την πολεμική λαγνεία που διακρίνει το ρεπερτόριο αυτήν την στιγμή (τα περισσότερα θεατρικά προβάλλουν έναν εθνικό εαυτό πολεμοχαρή). Θα έπρεπε να είναι μια γιορτή μνήμης...(ερωτηματολόγιο)

... Τα τραγούδια για την 28η Οκτωβρίου όπως και για κάθε εθνική γιορτή πρέπει να συνδυάζουν δύο πράγματα ταυτόχρονα: την αγάπη για την πατρίδα και τον πολιτισμό που φέρει ανά τους αιώνες και την υπεράσπισή της όταν αυτός προσβάλλεται και συνθλίβεται και την ιδέα ότι ο πόλεμος δεν έχει νικητές. Η ιδέα του ΟΧΙ μπορεί επίσης να πάρει διαστάσεις και προσωπικών επιλογών και κοινωνικών στην επεξεργασία με τα παιδιά.... (ερωτηματολόγιο)

14. προσφέρουν μία (ακόμη) ευκαιρία για συνεργασία και αλληλεπίδραση μεταξύ μαθητών/τριών.

... Συμμετέχουν ομαδικά όλα τα παιδιά της τάξης που διοργανώνει τη γιορτή...(ερωτηματολόγιο)

... Ενθαρρύνεται η συμμετοχή μεγαλύτερης ομάδας μαθητών... (ερωτηματολόγιο)

Δραστηριότητες που θα βοηθήσουν την αισθητική πλευρά της ερμηνείας των τραγουδιών, την ευφάνταστη παρουσίαση και την πολύπλευρη απόδοσή τους θεωρούνται εξαιρετικά σημαντική για τα τραγούδια που παρουσιάζονται στη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου*

... Είναι ευεργετική όταν συζητείται το περιεχόμενο των τραγουδιών με τα παιδιά (κάτι το οποίο είναι κυρίως ευθύνη των εκπαιδευτικών μουσικής)... (ερωτηματολόγιο)

Ενώ κάποιοι/ες εκπαιδευτικοί μουσικής θεωρούν απαραίτητα τα τραγούδια στη συγκεκριμένη *σχολική γιορτή*,

... Φυσικά και πρέπει να υπάρχουν τραγούδια στις σχολικές εορτές... (ερωτηματολόγιο)

... Κατά τη γνώμη μου, δεν μπορεί να υπάρξει σχολική γιορτή χωρίς μουσική. Ισχύει, βέβαια, για όλες τις εκδηλώσεις της σχολικής ζωής και όχι μόνο για την 28η Οκτωβρίου... (ερωτηματολόγιο)

κάποιοι/ες άλλες εκπαιδευτικοί μουσικής δεν τα θεωρούν απαραίτητα.

... Για αισθητικούς λόγους, ή γιατί έτσι έχουμε συνηθίσει τις σχολικές γιορτές. Θα μπορούσε κάποια γιορτή και να μην περιλαμβάνει τραγούδια στο πρόγραμμα. (Προσωπικά έχω παρακολουθήσει 25η Μαρτίου χωρίς ποιήματα και τραγούδια, τελείως διαφορετική και ενδιαφέρουσα)... (ερωτηματολόγιο)

... Δεν θεωρώ ότι είναι απολύτως απαραίτητα τα τραγούδια. Έχω παρακολουθήσει θεατρική παράσταση στη γιορτή χωρίς τραγούδια με φοβερή ποιότητα και πολύ όμορφα αποτελέσματα... (ερωτηματολόγιο)

Επιπρόσθετα, διατυπώνεται ο προβληματισμός σχετικά με τις σχολικές γιορτές εν γένει, με τον τρόπο που οι σχολικές γιορτές δομούνται και με τον επιφανειακό ρόλο που (ενδεχομένως) να παίζουν τα τραγούδια στη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου*,

... Προτιμώ πάντως η γιορτή να μην είναι ο αυτοσκοπός, χάνεται σημαντικός χρόνος από το Α τρίμηνο με την προετοιμασία των γιορτών και τελικά δεν ξέρω αν τα παιδιά που παρακολουθούν ή και συμμετέχουν ακόμη αντιλαμβάνονται την ουσία της 28ης Οκτ. ή και οποιαδήποτε άλλης γιορτής. Η περίπτωση του ο κάθε δάσκαλος κάνει κάτι στην τάξη του και αντίστοιχα κι εγώ ως μουσικός εκείνη την μέρα να δουλέψω ρεπερτόριο της εποχής, μου είναι πιο προτιμητέα... (ερωτηματολόγιο)

... Ο κλασικός τρόπος ποιημάτων/κειμένων και εμβόλιμων τραγουδιών είναι αναχρονιστικός και συχνά χάνει το νόημα του στα παιδιά... (ερωτηματολόγιο)

επισημαίνοντας την αναγκαιότητα αλλαγής του τρόπου αλληλεπίδρασης μεταξύ των εκπαιδευτικών προκειμένου να υπάρξουν ρηξικέλευθες αλλαγές στην εν λόγω γιορτή.

.... Υπάρχει άμεσα η ανάγκη διάδρασης μεταξύ των ειδικοτήτων ούτως ώστε να αλλάξει ριζικά η αντιμετώπιση που έχει το σύνολο της εκπαιδευτικής κοινότητας, από τους γονείς

μέχρι τους δασκάλους για το τι πρέπει να γίνεται για τον εορτασμό της 28^{ης} Οκτωβρίου...(ερωτηματολόγιο)

Τέλος, υπάρχουν αμφισβητήσεις του εθνικεντρικού χαρακτήρα των *σχολικών γιορτών* εν γένει.

... Η ιστορία, όπως και η θρησκεία (κι πρόσφατα η αρχαιολογία) αποτελούν συνεκτικό μέσο για τους λαούς. Με αφορμή τις σχολικές γιορτές έρχομαι πολύ συχνά σε εσωτερική σύγκρουση, επειδή διαφωνώ με την αμιγώς εθνικοπατριωτική διάσταση αυτών. Φέτος κάναμε μια απόπειρα να μιλήσουμε γενικότερα για το θέμα του φασισμού μέσα από την τέχνη, με έμφαση στην Γερμανία (εκφυλισμένη τέχνη, αισθητικό ιδεώδες των ναζί κτλ). Η γιορτή σε γενικές γραμμές άρεσε, αν και πολλοί αναρωτήθηκαν αν είμαστε "νόμιμοι"....(ερωτηματολόγιο)

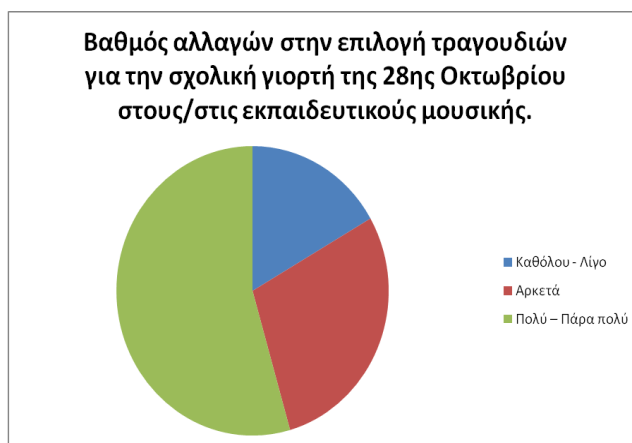
4.2.1. Αλλαγή στάσεων εκπαιδευτικών μουσικής στην πάροδο του χρόνου σχετικά με το ρεπερτόριο της σχολικής γιορτής της 28^{ης} Οκτωβρίου.

Στην ερώτηση «Σε ποιο βαθμό πιστεύετε ότι έχει αλλάξει κάτι κατά τη διάρκεια σας καριέρας σας κάτι στην επιλογή τραγουδιών για την 28^η Οκτωβρίου;», 3 εκπαιδευτικοί μουσικής (3,36% αυτών) απάντησαν «Καθόλου», 12 (13,33% αυτών) απάντησαν «Λίγο», 26 (28,88% αυτών) απάντησαν «Αρκετά», 32 (35,55% αυτών) απάντησαν «Πολύ» και 17 (18,88% αυτών) απάντησαν «Πάρα πολύ». Αλλαγές στην επιλογή τραγουδιών (είτε σε μικρότερο είτε σε μεγαλύτερο βαθμό) για τη συγκεκριμένη *σχολική γιορτή* έχει κάνει η πλειονότητα των ερωτηθέντων εκπαιδευτικών.

Πίνακας 15. Βαθμός αλλαγών στην επιλογή τραγουδιών για την *σχολική γιορτή της 28ης Οκτωβρίου* στους/στις εκπαιδευτικούς μουσικής.

Απαντήσεις εκπαιδευτικών	Αριθμός Εκπαιδευτικών	Ποσοστό
Καθόλου - Λίγο	15	16,69%
Αρκετά	26	28,88%
Πολύ – Πάρα πολύ	49	54,43%
Σύνολο	90	100,00%

Γράφημα 10. Βαθμός αλλαγών στην επιλογή τραγουδιών για την *σχολική γιορτή της 28ης Οκτωβρίου* στους/στις εκπαιδευτικούς μουσικής.

Ο ακόλουθος πίνακας δείχνει τις απαντήσεις στην ερώτηση «Σε ποιο βαθμό πιστεύετε ότι έχει αλλάξει κάτι κατά τη διάρκεια σας καριέρας σας κάτι στην επιλογή τραγουδιών για την 28^η Οκτωβρίου;» σε σχέση με τον τόπο που βρίσκονται τα σχολεία στα οποία εργάζονται οι εκπαιδευτικοί μουσικής (αγροτική, αστική, ημιαστική περιοχή). Τα ποσοστά είναι επί του τόπου που βρίσκονται τα σχολεία στα οποία εργάζονται οι εκπαιδευτικοί μουσικής. Ο βαθμός αλλαγών στην εκλογή τραγουδιών για τη συγκεκριμένη περίπτωση (κατά την επαγγελματική πορεία) είναι σημαντικά μικρότερος για τους/τις ερωτηθέντες/είσες εκπαιδευτικούς μουσικής που εργάζονται σε σχολεία αγροτικών περιοχών σε σχέση με τους/τις εκπαιδευτικούς μουσικής που εργάζονται σε σχολεία ημιαστικών και αστικών περιοχών.

Πίνακας 16. Βαθμός αλλαγών στην επιλογή τραγουδιών για την *σχολική γιορτή της 28ης Οκτωβρίου* στους/στις εκπαιδευτικούς μουσικής σε σχέση με τον τόπο του σχολείου στο οποίο εργάζονται οι εκπαιδευτικοί μουσικής.

Απαντήσεις Εκπαιδευτικών	Αγροτική περιοχή		Αστική περιοχή		Ημιαστική περιοχή	
	Αριθμός	Ποσοστό	Αριθμός	Ποσοστό	Αριθμός	Ποσοστό
Καθόλου - Λίγο	5	62,50%	9	13,05%	1	7,71%
Αρκετά	1	12,50%	23	33,33%	2	15,38%
Πολύ – Πάρα πολύ	2	25,00%	37	53,62%	10	76,91%
Σύνολο	8	100,00%	69	100,00%	13	100,00%

Οι εκπαιδευτικοί μουσικής σκέφτονται, τώρα, διαφορετικά όσον αφορά την επιλογή τραγουδιών για τη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου* σε σχέση με τον τρόπο που σκέφτονταν στην αρχή της καριέρας τους. Συγκεκριμένα κάποιοι/ες εκπαιδευτικοί μουσικής αναζητούν τραγούδια για την εν λόγω γιορτή, τα οποία δεν τους είναι γνωστά, με αποτέλεσμα να γνωρίζουν (και να χρησιμοποιούν), πλέον, μεγαλύτερο αριθμό τραγουδιών σε σχέση με αυτόν που χρησιμοποιούσαν στην αρχή της καριέρας τους,

...Ακόμα μπορεί να ψάχνομαι, ειδικά στο διαδίκτυο, έτσι;... Μπορεί να βρω κάποιο που να μην ταιριάζει πολύ στη γιορτή, να μην μ' αρέσει πολύ, αλλά το καταγράφω για επόμενη, έτσι;... (εκπαιδευτικός 11, συνέντευξη)

Κατ' αρχάς νομίζω ότι κάθε χρόνο μαθαίνω και νέα τραγούδια που εγώ η ίδια δεν τα έχω υπ' όψιν μου... δεν ξέρω πως μου συμβαίνει αυτό... πάντα βρίσκω κάτι καινούργιο και να συμπληρώσω τη λίστα μου... γιατί έχω φτιάξει μία λίστα με τραγούδια για κάθε μία γιορτή... σε ένα κομμάτι χαρτί, ξέρω γω, τα συγκεντρώνω για να τα θυμάμαι... τα έχω λίγο μαζεμένα... Έχω παρατηρήσει ότι σε κάθε γιορτή συμπληρώνω και κάτι καινούργιο, οπότε εγώ η ίδια μαθαίνω κομμάτια που *ούτε κατά διάνοια* [έμφαση] δεν τα είχα μάθει στο σχολείο μαθήτρια ... *ούτε κατά διάνοια* [έμφαση] τα έχω ακούσει ποτέ ως ακροάτρια... και ξέρεις... ίσως και λόγω ηλικίας δεν τα έχω ακούσει ποτέ εγώ ... όχι ότι είμαι τρελή ηλικία, αλλά... ενδεχομένως η μαμά μου να τα έχει ακούσει και να τα ξέρει κι εγώ να μην τα έχω ακούσει ποτέ... Δηλαδή το *Καπνισμένο τσουκάλι*... όλο το δίσκο αυτό... εγώ δεν τον είχα υπ' όψιν μου... τον έμαθα επειδή η μαμά μου κάτι μου είχε πει κάποια στιγμή και το έψαξα και μου άρεσε ένα τραγούδι πάρα πάρα πολύ... (εκπαιδευτικός 4, συνέντευξη)

γεγονός το οποίο έχει, συχνά, ως αποτέλεσμα να παίρνουν, πλέον, περισσότερες πρωτοβουλίες στην επιλογή των τραγουδιών σε σχέση με αυτές που έπαιρναν όταν ήταν νεοδιόριστοι/ες.

...Ψάχνοντας με τα χρόνια βρίσκεις μπροστά σου συνέχεια υλικό... Ας πούμε, παλιότερα, τα πρώτα χρόνια, έκανα ό,τι μου ζητούσαν οι δάσκαλοι, δεν είχα η ίδια εγώ ψαχτεί, να κάνω προτάσεις «δες υπάρχει κι αυτό, υπάρχει κι εκείνο...», έκανα αυτά τα γνωστά που ζητούσαν οι δάσκαλοι, τα δικά τους γνωστά σε κάθε γιορτή σ' αυτή τη συγκεκριμένη που λέμε τώρα... που είπαμε ποια είναι τα «γνωστά»... Μετά σιγά σιγά ψάχνοντας και βρίσκοντας υλικό μπροστά μου... ψάχνοντας κι εγώ, ρε παιδί μου, πολύ ... ψάχτηκα δηλαδή και κάθε φορά ψάχνω, δηλαδή κάθε χρόνο τα τραγούδια τα αλλάζω... Κάποιες φορές εξαντλούνται βέβαια... τι άλλο;... τι να πω; [γέλια] (εκπαιδευτικός 12, συνέντευξη)

Τολμάω [να βάλω τραγούδια που δεν θα έβαζα στο παρελθόν για τη σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου] (εκπαιδευτικός 14, συνέντευξη).

Κάποιοι/ες άλλοι/ες εκπαιδευτικοί μουσικής χρησιμοποιούν, πλέον, διαφορετικά τραγούδια, σε σχέση με αυτά που χρησιμοποιούσαν κατά την αρχή της καριέρας τους.

... παλιά χρησιμοποιούσα και τραγούδια... ξέρεις τα πατριωτικά τραγούδια του τύπου *Η Ελλάδα ποτέ δεν πεθαίνει*... Πολύ πολύ παλιά... Στα πρώτα χρόνια... Μετά τα σταμάτησα γιατί δεν... δεν με εξέφραζαν ιδιαίτερα... προσωπικά... και δεν μου τα ξαναζητήσαν και ποτέ... είναι κι αυτό... ποτέ... ποτέ... (εκπαιδευτικός 1, συνέντευξη)

...Έχει αλλάξει ο τρόπος που σκέφτομαι... πράγματα που δεν τα είχα υπ' όψιν μου... *Το Ψωμί στο τραπέζι* το τραγούδι δεν το σκεφτόμουν... ακούγοντας... ψάχνοντας... (εκπαιδευτικός 7, συνέντευξη)

Επιπρόσθετα σε κάποιους/ες εκπαιδευτικούς δίνονται, πλέον, περισσότερες πρωτοβουλίες στην επιλογή των τραγουδιών σε σχέση με αυτές που τους δίνονταν όταν ήταν νεοδιόριστοι/ες.

... Αυτό που έχει αλλάξει, λοιπόν, είναι ότι βιώνω μεγαλύτερη ελευθερία... (εκπαιδευτικός 12, συνέντευξη)

... Με έχουν τελείως ελεύθερη... τα πρώτα χρόνια είχαν πολύ περισσότερο λόγο [οι δάσκαλοι]... (εκπαιδευτικός 13, συνέντευξη)

4.3 Αλληλεπίδραση εκπαιδευτικών μουσικής και σχολικού περιβάλλοντος στην επιλογή τραγουδιών για τη σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου

Στο σημείο αυτό θα παρουσιαστεί το πώς η αλληλεπίδραση των εκπαιδευτικών μουσικής με το υπόλοιπο σχολικό περιβάλλον (τόπος σχολείου, μαθητές/τριες, διευθυντής/ντρια, υπόλοιποι εκπαιδευτικοί, υλικοτεχνική υποδομή του σχολείου) επηρεάζει τις επιλογές των τραγουδιών για τη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου*.

4.3.1 Τόπος σχολείου

Ο τόπος στον οποίο βρίσκεται το σχολείο (αγροτική, αστική, ημιαστική περιοχή) σε πολλές περιπτώσεις δεν επηρεάζει τις επιλογές τραγουδιών για τη *σχολική γιορτή της*

28^{ης} Οκτωβρίου (εκπαιδευτικοί 4,7,10 και 12). Μάλιστα προτείνεται η πολιτισμική ομογενοποίηση με απώτερο σκοπό την ισότητα των ευκαιριών στην εκπαίδευση.

... Όλα τα παιδιά έχουν δικαίωμα να μάθουν ισάξια... Ό,τι μαθαίνουν στην πόλη, να μαθαίνουν τα ίδια πράγματα... Δεν μ' ενδιαφέρει ο διαχωρισμός... (εκπαιδευτικός 4, συνέντευξη)

..Κατ' αρχή, τα χωριά που δουλεύω δεν είναι καθόλου απομακρυσμένα, κοντά ... [σε αστική περιοχή], και ούτως η άλλως η ιστορία είναι η ίδια για όλους... (εκπαιδευτικός 12, συνέντευξη)

Κάποιοι/ες εκπαιδευτικοί μουσικής διαφοροποιούν τις επιλογές τους ανάλογα με τον τόπο που βρίσκεται το σχολείο κατά δύο τρόπους.

1. Χρήση τραγουδιών της τοπικής μουσικής παράδοσης που τυχόν υπάρχουν για την λόγω εθνική επέτειο

... εκτός αν έχουμε κάποια τοπικά τραγούδια, τα οποία μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε... δηλαδή, μπορεί να είναι δηλαδή κάποια παραδοσιακά, ας πούμε, του τόπου, τα οποία μπορεί να ταιριάζουν με το πνεύμα και να χρησιμοποιηθούν... (εκπαιδευτικός 8, συνέντευξη)

2. Χρήση πιο «κλασσικού» ρεπερτορίου σε σχολεία αγροτικών περιοχών και χρήση μιας μεγαλύτερης ποικιλίας τραγουδιών στα σχολεία αστικών περιοχών.

...Αν είναι το σχολείο σε χωριό και σε μια πιο κλειστή κοινωνία, θα προτιμήσω τα «κλασσικά»... Στην πόλη είναι πιο ανοιχτό το ... [σκέψη]... είναι πιο ανοιχτές οι επιλογές... (εκπαιδευτικός 5, συνέντευξη)

...Όταν είμαι σε χωριό κοιτάζω να βάζω πιο γνωστά και πιο παραδοσιακά τραγούδια... Όταν είμαι σε πόλη κοιτάζω να βάζω πιο σύγχρονα τραγούδια που τα παιδιά μπορούν να δουλέψουν... (εκπαιδευτικός 2, συνέντευξη)

Τέλος, κάποιοι/ες εκπαιδευτικοί μουσικής δεν έχουν άποψη για το θέμα αυτό, καθώς δεν έχουν εργαστεί ποτέ σε σχολεία αγροτικών περιοχών (εκπαιδευτικοί 9,11 και 13).

4.3.2 Μαθητές/τριες

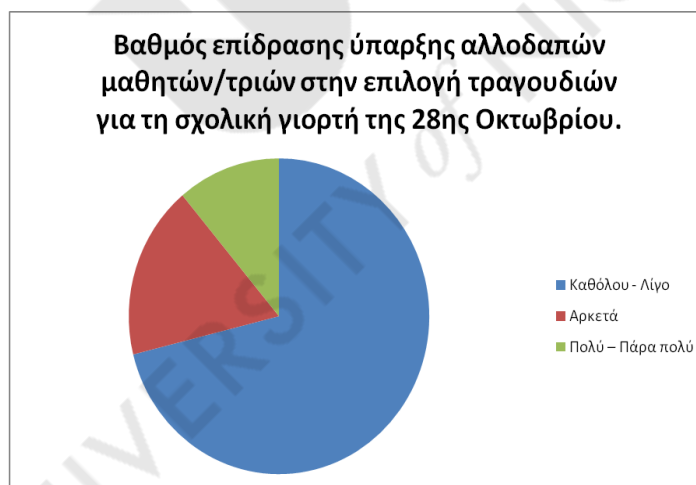
Στην ερώτηση «Σε ποιο βαθμό η ύπαρξη στο σχολείο μαθητών και μαθητριών μη ελληνικής καταγωγής επηρεάζει τα τραγούδια που θα επιλέξετε για τη σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου;», 40 εκπαιδευτικοί μουσικής (44,44% αυτών) απάντησαν

«Καθόλου», οι 24 (26,66% αυτών) απάντησαν «Λίγο», οι 16 (17,77% αυτών) απάντησαν «Αρκετά», οι 8 (8,88% αυτών) απάντησαν «Πολύ» και οι 2 (2,25% αυτών) απάντησαν «Πάρα πολύ». Η πλειονότητα των ερωτηθέντων εκπαιδευτικών μουσικής δεν επηρεάζεται από την ύπαρξη αλλοδαπών μαθητών/τριών κατά τη επιλογή τραγουδιών για τη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου*.

Πίνακας 17. Βαθμός επίδρασης ύπαρξης αλλοδαπών μαθητών/τριών στην επιλογή τραγουδιών για τη *σχολική γιορτή της 28ης Οκτωβρίου*.

Απαντήσεις Εκπαιδευτικών	Αριθμός Εκπαιδευτικών	Ποσοστό
Καθόλου - Λίγο	64	71,10%
Αρκετά	16	17,77%
Πολύ – Πάρα πολύ	10	10,01%
Σύνολο	90	100,00%

Γράφημα 11. Βαθμός επίδρασης ύπαρξης αλλοδαπών μαθητών/τριών στην επιλογή τραγουδιών για τη *σχολική γιορτή της 28ης Οκτωβρίου*.

Ο παρακάτω πίνακας δείχνει τις απαντήσεις στην ερώτηση «Σε ποιο βαθμό η ύπαρξη στο σχολείο μαθητών και μαθητριών μη ελληνικής καταγωγής επηρεάζει τα τραγούδια που θα επιλέξετε για τη σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου;» σε σχέση με το φύλο των εκπαιδευτικών μουσικής. Τα ποσοστά είναι επί του φύλου των εκπαιδευτικών μουσικής. Ο βαθμός επίδρασης ύπαρξης αλλοδαπών μαθητών/τριών στην εκλογή τραγουδιών για την εν λόγω *σχολική γιορτή* είναι σημαντικά μεγαλύτερος στις γυναίκες εκπαιδευτικούς μουσικής σε σχέση με τους άντρες συναδέλφους τους.

Πίνακας 18. Βαθμός επίδρασης ύπαρξης αλλοδαπών μαθητών/τριών στην επιλογή τραγουδιών για τη σχολική γιορτή της 28ης Οκτωβρίου σε σχέση με το φύλο των εκπαιδευτικών μουσικής.

Απαντήσεις εκπαιδευτικών	Αριθμός ανδρών	Ποσοστό	Αριθμός γυναικών	Ποσοστό
Καθόλου - Λίγο	19	76,00%	45	69,22%
Αρκετά	5	20,00%	11	16,92%
Πολύ – Πάρα πολύ	1	4,00%	9	13,86%
Σύνολο	25	100,00%	65	100,00%

Ο ακόλουθος πίνακας δείχνει τις απαντήσεις στην ερώτηση «Σε ποιο βαθμό η ύπαρξη στο σχολείο μαθητών και μαθητριών μη ελληνικής καταγωγής επηρεάζει τα τραγούδια που θα επιλέξετε για τη σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου;» σε σχέση με τον τόπο που βρίσκονται τα σχολεία στα οποία εργάζονται οι εκπαιδευτικοί μουσικής (αγροτική, αστική, ημιαστική περιοχή). Τα ποσοστά είναι επί του τόπου που βρίσκονται τα σχολεία στα οποία εργάζονται οι εκπαιδευτικοί μουσικής. Οι ερωτηθέντες/είσες εκπαιδευτικοί μουσικής που εργάζονται σε σχολεία αγροτικών περιοχών επηρεάζονται πολύ και πάρα πολύ από την ύπαρξη αλλοδαπών μαθητών/τριών κατά την εκλογή τραγουδιών για τη συγκεκριμένη περίπτωση σε σημαντικά μεγαλύτερο βαθμό σε σχέση με τους/τις συνεδέλφους τους που εργάζονται σε σχολεία αστικών και ημιαστικών περιοχών.

Πίνακας 19. Βαθμός επίδρασης ύπαρξης αλλοδαπών μαθητών/τριών στην επιλογή τραγουδιών για τη σχολική γιορτή της 28ης Οκτωβρίου σε σχέση με τον τόπο του σχολείου στο οποίο εργάζονται οι εκπαιδευτικοί μουσικής.

Απαντήσεις Εκπαιδευτικών	Αγροτική περιοχή		Αστική περιοχή		Ημιαστική περιοχή	
	Αριθμός	Ποσοστό	Αριθμός	Ποσοστό	Αριθμός	Ποσοστό
Καθόλου - Λίγο	4	62,50%	48	69,55%	11	84,60%
Αρκετά	0	0,00%	14	20,28%	2	15,40%
Πολύ – Πάρα πολύ	3	37,50%	7	10,17%	0	0,00%
Σύνολο	8	100,00%	69	100,00%	13	100,00%

Ο επόμενος πίνακας δείχνει τις απαντήσεις στην ερώτηση «Σε ποιο βαθμό η ύπαρξη στο σχολείο μαθητών και μαθητριών μη ελληνικής καταγωγής επηρεάζει τα τραγούδια που θα επιλέξετε για τη σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου;» σε σχέση την υπαλληλική σχέση των εκπαιδευτικών μουσικής. Τα ποσοστά είναι επί της υπαλληλικής σχέσης των εκπαιδευτικών μουσικής. Οι αναπληρωτές/τριες εκπαιδευτικοί μουσικής που συμπλήρωσαν το ερωτηματολόγιο επηρεάζονται σε σημαντικά μεγαλύτερο βαθμό σε σχέση με τους/τις μόνιμους/ες συνεδέλφους τους από την ύπαρξη αλλοδαπών μαθητών/τριών όταν καλούνται να εκλέξουν τραγούδια για την εν λόγω *σχολική γιορτή*.

Πίνακας 20. Βαθμός επίδρασης ύπαρξης αλλοδαπών μαθητών/τριών στην επιλογή τραγουδιών για τη *σχολική γιορτή της 28ης Οκτωβρίου* σε σχέση με την υπαλληλική σχέση των εκπαιδευτικών μουσικής.

Απαντήσεις εκπαιδευτικών	Αριθμός μονίμων εκπαιδευτικών	Ποσοστό μονίμων εκπαιδευτικών	Αριθμός αναπληρωτών/τριών εκπαιδευτικών	Ποσοστό αναπληρωτών/τριών εκπαιδευτικών
Καθόλου - Λίγο	49	73,13%	15	65,75%
Αρκετά	12	17,91%	4	17,39%
Πολύ – Πάρα Πολύ	6	8,96%	4	17,40%
Σύνολο	67	100,00%	23	100,00%

Στην ερώτηση «Σε ποιο βαθμό η ύπαρξη στο σχολείο μαθητών και μαθητριών από μικτούς γάμους επηρεάζει τα τραγούδια που θα επιλέξετε για τη σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου;», 49 εκπαιδευτικοί μουσικής (54,44% αυτών) απάντησαν «Καθόλου», οι 23 (25,55% αυτών) απάντησαν «Λίγο», οι 9 (10,00% αυτών) απάντησαν «Αρκετά», οι 8 (8,88% αυτών) απάντησαν «Πολύ» και 1 (1,13% αυτών) απάντησε «Πάρα πολύ». Η πλειονότητα των ερωτηθέντων εκπαιδευτικών μουσικής δεν επηρεάζεται από την ύπαρξη μαθητών/τριών από μικτούς γάμους όταν καλούνται να εκλέξουν τραγούδια για την *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου*.

Πίνακας 21. Βαθμός επίδρασης ύπαρξης μαθητών/τριών μικτών γάμων στην επιλογή ρεπερτορίου για τη *σχολική γιορτή της 28ης Οκτωβρίου*.

Απαντήσεις Εκπαιδευτικών	Αριθμός Εκπαιδευτικών	Ποσοστό
Καθόλου - Λίγο	72	79,99%

Αρκετά	9	10,00%
Πολύ – Πάρα πολύ	9	10,01%
Σύνολο	90	100,00%

Ο επόμενος πίνακας δείχνει τις απαντήσεις στην ερώτηση «Σε ποιο βαθμό η ύπαρξη στο σχολείο μαθητών και μαθητριών από μικτούς γάμους επηρεάζει τα τραγούδια που θα επιλέξετε για τη σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου;» σε σχέση με τον τόπο που βρίσκονται τα σχολεία στα οποία εργάζονται οι εκπαιδευτικοί μουσικής (αγροτική, αστική, ημιαστική περιοχή). Τα ποσοστά είναι επί του τόπου που βρίσκονται τα σχολεία στα οποία εργάζονται οι εκπαιδευτικοί μουσικής. Οι ερωτηθέντες/είσες εκπαιδευτικοί μουσικής που υπηρετούν σε σχολεία αγροτικών περιοχών επηρεάζονται από την ύπαρξη μαθητών/τριών από μικτούς γάμους σε μεγαλύτερο βαθμό σε σχέση με τους/τις συναδέλφους τους που υπηρετούν σε σχολεία αστικών και ημιαστικών περιοχών.

Πίνακας 22. Βαθμός επίδρασης ύπαρξης μαθητών/τριών μικτών γάμων στην επιλογή τραγουδιών για τη *σχολική γιορτή της 28ης Οκτωβρίου* σε σχέση με τον τόπο του σχολείου στο οποίο εργάζονται οι εκπαιδευτικοί μουσικής.

Απαντήσεις Εκπαιδευτικών	Αγροτική περιοχή		Αστική περιοχή		Ημιαστική περιοχή	
	Αριθμός	Ποσοστό	Αριθμός	Ποσοστό	Αριθμός	Ποσοστό
Καθόλου - Λίγο	5	62,50%	56	81,15%	11	84,62%
Αρκετά	1	12,50%	7	10,14%	1	7,69%
Πολύ – Πάρα πολύ	2	25,00%	6	8,71%	1	7,69%
Σύνολο	8	100,00%	69	100,00%	13	100,00%

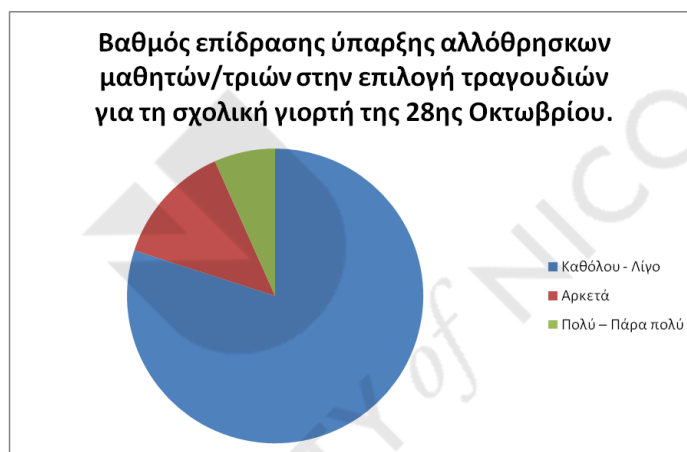
Στην ερώτηση «Σε ποιο βαθμό η ύπαρξη στο σχολείο μαθητών και μαθητριών που δεν είναι Χριστιανοί/ές επηρεάζει τα τραγούδια που θα επιλέξετε για τη σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου;», 52 εκπαιδευτικοί μουσικής (57,77% αυτών) απάντησαν «Καθόλου», οι 20 (22,22% αυτών) απάντησαν «Λίγο», οι 12 (13,33% αυτών) απάντησαν «Αρκετά», οι 5 (5,55% αυτών) απάντησαν «Πολύ» και 1 (1,13% αυτών)

απάντησε «Πάρα πολύ». Η πλειονότητα των ερωτηθέντων εκπαιδευτικών μουσικής δεν επηρεάζεται από την ύπαρξη αλλόθρησκων μαθητών/τριών όταν καλείται να εκλέξει τραγούδια για τη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου*.

Πίνακας 23. Βαθμός επίδραση ύπαρξης αλλόθρησκων μαθητών/τριών στην επιλογή τραγουδιών για τη *σχολική γιορτή της 28ης Οκτωβρίου*.

Απαντήσεις Εκπαιδευτικών	Αριθμός Εκπαιδευτικών	Ποσοστό
Καθόλου - Λίγο	72	79,99%
Αρκετά	12	13,33%
Πολύ – Πάρα πολύ	6	6,68%
Σύνολο	90	100,00%

Γράφημα 12. Βαθμός επίδρασης ύπαρξης αλλόθρησκων μαθητών/τριών στην επιλογή τραγουδιών για τη *σχολική γιορτή της 28ης Οκτωβρίου*.

Ο επόμενος πίνακας δείχνει τις απαντήσεις στην ερώτηση «Σε ποιο βαθμό η ύπαρξη στο σχολείο μαθητών και μαθητριών που δεν είναι Χριστιανοί/ές επηρεάζει τα τραγούδια που θα επιλέξετε για τη σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου;» σε σχέση την υπαλληλική σχέση των εκπαιδευτικών μουσικής. Τα ποσοστά είναι επί της υπαλληλικής σχέσης των εκπαιδευτικών μουσικής. Οι ερωτηθέντες/είσες αναπληρωτές/τριες εκπαιδευτικοί μουσικής επηρεάζονται πολύ και πάρα πολύ από την ύπαρξη αλλόθρησκων μαθητών/τριών κατά την εκλογή τραγουδιών για τη συγκεκριμένη περίπτωση σε σημαντικά μεγαλύτερο βαθμό σε σχέση με τους/τις μόνιμους/ες συναδέλφους τους.

Πίνακας 24. Βαθμός επίδρασης ύπαρξης αλλόθρησκων μαθητών/τριών στην επιλογή τραγουδιών για τη *σχολική γιορτή της 28ης Οκτωβρίου* σε σχέση με την υπαλληλική σχέση των εκπαιδευτικών μουσικής.

Απαντήσεις εκπαιδευτικών	Αριθμός μονίμων εκπαιδευτικών	Ποσοστό μονίμων εκπαιδευτικών	Αριθμός αναπληρωτών/τριών εκπαιδευτικών	Ποσοστό αναπληρωτών/τριών εκπαιδευτικών
Καθόλου - Λίγο	54	80,61%	18	78,25%
Αρκετά	11	16,41%	1	4,36%
Πολύ – Πάρα πολύ	2	2,98%	4	17,39%
Σύνολο	67	100,00%	23	100,00%

Στις συνεντεύξεις έγινε αναφορά για μαθητές/τριες αλβανικής καταγωγής¹⁶ και για μαθητές/τριες γερμανικής ή ιταλικής καταγωγής¹⁷.

Αναφέρθηκε ότι μαθητές/τριες αλβανικής καταγωγής δυσανασχετούν όταν καλούνται να τραγουδήσουν τραγούδια όπου γίνεται αναφορά για την χώρα καταγωγής τους.

... αλλά βλέπω ότι όταν ακούν αλβανικά βουνά και Αλβανία... λίγο έτσι... Δεν τους αρέσει και ιδιαίτερα... Βλέπω κάτι παιδιά ότι δεν είναι τόσο σε... φάση να τραγουδήσουν εθνικά τραγούδια. Το θεωρώ ότι ... επειδή δεν είναι ο τόπος τους... ίσως γιατί αναφέρονται και τα αλβανικά βουνά... (εκπαιδευτικός 3)

Κάποιοι/ες εκπαιδευτικοί μουσικής δεν ασχολούνται με την προαναφερθείσα αντίδραση, καθώς θεωρούν ότι δεν ο τρόπος αναφοράς των χώρας αυτής δεν προσβάλλει.

...εγώ δεν το διαχειρίζομαι καθόλου... γιατί δεν έχω δει να λέει κάτι κακό. Δηλαδή, πιο πολύ λέει ... κοροϊδεύει τους Ιταλούς... Δεν λέει κάτι κακό... Ιταλούς δεν έχουμε... Δεν λέει κάτι κακό για την Αλβανία... απλά αναφέρει για αλβανικά βουνά και ... ξέρω εγώ... σαν αναφορά στη γεωγραφική της θέση ... Δεν υπάρχει... Ξέρεις κάποιο τραγούδι που να ... κατηγορεί, ας πούμε; ... (εκπαιδευτικός 3)

¹⁶ Η πλειονότητα των αλλοδαπών μαθητών/τριών στην Ελλάδα είναι αλβανικής καταγωγής (Σκούρτου, Βρατσάλης & Γκόβαρης, 2004).

¹⁷ Στην παρούσα έρευνα έγινε λόγος για μαθητές/τριες γερμανικής ή ιταλικής καταγωγής λόγω της φύσης της εν λόγω *σχολικής γιορτής*.

Κάποιοι/ες άλλοι/ες εκπαιδευτικοί μουσικής αποφεύγουν τραγούδια όπου γίνεται αναφορά στην Αλβανία προς αποφυγή δυσανασχέτησης από μαθητές/τριες αλβανικής καταγωγής.

... Προσπαθώ να μην αναφέρονται πολύ στην Αλβανία, βασικά... Νομίζω ότι είναι λίγο λεπτό το θέμα... και ενώ τα παιδιά μπορεί να μην το δικαιολογήσουν ιδιαίτερα αν κάποιος γονέας είναι ξινός... μπορεί να υπάρχει θέμα... μόνο έχω αντιμετωπίσει προβλήματα με τ' Αλβανικά σύνορα, με το Αργυρόκαστρο μ' ένα τραγούδι που υπάρχει... *Πήραμε τ' Αργυρόκαστρο*... και κάτι, δεν θυμάμαι, κάτι ακόμα... κάτι λέγαμε και λένε ότι το παιδί είναι από την Αλβανία και δεν ... Το Έφεδρος Ανθυπολοχαγός που λέει «τι γύρευες στ' αλβανικά βουνά μονάκριβε νησιώτη»... Μόνο προβλήματα με τους Αλβανούς... (εκπαιδευτικός 4)

Κάποιοι/ες άλλοι εκπαιδευτικοί μουσικής δεν επιλέγουν τραγούδια με θέμα τον πόλεμο αυτόν καθεαυτόν, όχι λόγω της ύπαρξης αλλοδαπών μαθητών/τριών στα σχολεία αλλά για δικούς τους προσωπικούς λόγους.

... Δεν μ' αρέσουν τα πολεμικά [τραγούδια]... Μ' αρέσουν αυτά [τα τραγούδια] που μιλάνε για ειρήνη... (εκπαιδευτικός 9)

Η ύπαρξη αλλοδαπών μαθητών/τριών στο σχολείο δεν επηρεάζει κάποιους άλλους εκπαιδευτικούς μουσικής (εκπαιδευτικοί 2,5,10,13 και 12 που συμμετείχαν στις συνεντεύξεις) για τους εξής λόγους:

✓ οι αλλοδαποί/ές μαθητές/τριες ανήκουν στη δεύτερη γενιά μεταναστών

...εδώ στα χωριά υπάρχουνε ένα δυο Αλβανάκια, τα οποία, όμως, είναι πάρα πολλά χρόνια εδώ... και είναι πολύ καλά ενταγμένα μέσα στην κοινωνία... Δεν έχω αντιμετωπίσει αυτό το θέμα των αλλοδαπών, δηλαδή... (εκπαιδευτικός 12)

✓ στη συγκεκριμένη *σχολική γιορτή* εορτάζονται συγκεκριμένα ιστορικά γεγονότα

...με τον ίδιο τρόπο πάντα επιλέγονται [τα τραγούδια]... δηλαδή... με την έννοια ότι και αυτά τα παιδιά ακολουθούν το πνεύμα της γιορτής, δηλαδή, και δεν μπορείς να κάνεις κάτι να προσαρμόσεις, να αλλοιώσεις δηλαδή, ας πούμε, το πνεύμα της γιορτής λόγω της ύπαρξης αλλοδαπών... (εκπαιδευτικός 8)

✓ οι αλλοδαποί/ές μαθητές/τριες μετέχουν της ελληνικής παιδείας, τμήμα της οποίας είναι και η *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου*.

... εφ' όσον [οι αλλοδαποί/ές μαθητές/τριες] φοιτούν σε ελληνικό σχολείο, ακολουθούν την ελληνική νομοθεσία... (εκπαιδευτικός 14).

✓ τόσο η Ελλάδα και η Αλβανία βίωσαν τον δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο.

...Για την 28^η Οκτωβρίου δεν έχω αντιμετωπίσει προβλήματα... διότι ιστορικά οι Αλβανοί ήτανε... που έχουμε περισσότερο Αλβανούς, και δεν έχουμε Βούλγαρους εδώ πέρα, έχουμε ελάχιστους... Οι Αλβανοί ήταν κι αυτοί ... είχανε το ίδιο πρόβλημα μ' εμάς με τους Ιταλούς και τους Γερμανούς... (εκπαιδευτικός 6)

Υπάρχουν και εκπαιδευτικοί μουσικής, οι οποίοι/ες δεν αντιμετωπίζουν θέματα με αλλοδαπούς/ές μαθητές/τριες αλβανικής καταγωγής επειδή στα σχολεία στα οποία υπηρετούν δεν υπάρχουν αλλοδαποί/ές μαθητές/τριες εν γένει (εκπαιδευτικοί 1 και 11 που συμμετείχαν στις συνεντεύξεις).

Πολλοί/ές εκπαιδευτικοί μουσικής δεν είχαν ποτέ μαθητές/τριες γερμανικής ή ιταλικής καταγωγής (εκπαιδευτικοί 2, 4,5 και 8 που συμμετείχαν στις συνεντεύξεις), οπότε δεν έχουν αντιμετωπίσει τη διοργάνωση μίας *σχολικής γιορτής 28^{ης} Οκτωβρίου* με μαθητές/τριες είτε γερμανικής είτε ιταλικής καταγωγής. Κάποιοι/ες εκπαιδευτικοί δεν επηρεάζονται από την ύπαρξη μαθητών/τριών γερμανικής ή ιταλικής καταγωγής (εκπαιδευτικοί 10 και 14 που συμμετείχαν στις συνεντεύξεις) κατά την επιλογή τραγουδιών για τη συγκεκριμένη *σχολική γιορτή*.

Παρατηρούνται οι ακόλουθοι τρόποι διαχείρισης των μαθητών ιταλικής ή γερμανικής καταγωγής κατά την επιλογή τραγουδιών για τη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου*:

1. Αποφυγή τραγουδιών με περιεχόμενο είτε αλυτρωτικό είτε πολεμικό είτε σατιρικό (για τους ιταλούς)

...Παράδειγμα το *Βάζει ο Ντούτσε τη στολή του* και το *Κορόιδο Μουσολίνι* δεν μ' αρέσει... δεν βάζω τραγούδια που θίγουν γερμανούς, ιταλούς και τα λοιπά... (εκπαιδευτικός 9)

... Εάν είχα Ιταλούς, δεν θα έβαζα ποτέ το *Ντούτσε* ή στη *Ρώμη σημαία γαλανόλευκη θα μπει ελληνική*... Δηλαδή... Είναι τραβηγμένο μόνο του κι αυτό! Το τραγούδι αυτό το τραγουδάγαν μία εποχή άλλη! Όταν πολεμάς, είναι ένα άλλο θέμα, θα του το πεις, όσο παράλογο κι αν είναι... Αλλά τώρα, μετά από 60 χρόνια... το να πω εγώ «ακόμα και στη Ρώμη γαλανόλευκη θα μπει ελληνική». Και το παιδάκι, τι θ' ακούσει τώρα; Πες μου... Δηλαδή δεν θα τσαντιστεί;... (εκπαιδευτικός 11)

2. Αλλαγή στον τρόπο παρουσίασης του πλαισίου κάτω από το οποίο γράφτηκαν τα τραγούδια αυτά και του περιεχομένου των στίχων των τραγουδιών με σκοπό τη διαπολιτισμική κατανόηση.

..Πάντως γενικά, εγώ, προσπαθώ, μια ειρηνική κατάσταση, πλέον, χωρίς να ξεχνάω το παρελθόν, λέω στα παιδιά ότι το παρελθόν δεν είναι για να μισιόμαστε... (εκπαιδευτικός 11)

... απέφυγα να αναφερθώ υποτιμητικά στις χώρες τους... ωστόσο υποτιμητικά αναφέρθηκα στο Μουσολίνι και στο Χίτλερ ... από εκεί και πέρα, δηλαδή, έβαλα... προσπάθησα να εξηγήσω και τα παιδιά συμφώνησαν ότι έτσι είναι... (εκπαιδευτικός 7)

Πολλοί/ές εκπαιδευτικοί μουσικής δεν είχαν ποτέ μαθητές/τριες από μικτούς γάμους (εκπαιδευτικοί 1,4,5 και 12 που συμμετείχαν στις συνεντεύξεις) οπότε δεν έχουν αντιμετωπίσει τη διοργάνωση μίας *σχολικής γιορτής 28^{ης} Οκτωβρίου* με μαθητές/τριες από μικτούς γάμους. Κάποιοι/ες εκπαιδευτικοί δεν επηρεάζονται από την ύπαρξη μαθητών/τριών από μικτούς γάμους (εκπαιδευτικοί 8 και 13 που συμμετείχαν στις συνεντεύξεις) κατά την επιλογή τραγουδιών για την εν λόγω *σχολική γιορτή*. Τέλος, κάποιοι/ες εκπαιδευτικοί μουσικής αλλάζουν τον τρόπο παρουσίασης του πλαισίου κάτω από το οποίο γράφτηκαν τα τραγούδια αυτά και του περιεχομένου των στίχων των τραγουδιών λαμβάνοντας υπ' όψιν τα σύγχρονα δεδομένα τόσο τα παγκόσμια όσο και της ελληνικής κοινωνίας και πολιτικής.

...Είναι με μια ελληνογερμανίδα και συζητούσαμε, το ίδιο και στο ολόημερο αυτό... και κάναμε κάποια τραγούδια για την 28^η Οκτωβρίου... και ήταν γιορτή που είχε αντίσταση μέσα ... κι επειδή είχα πολλή ώρα και για να εξυπηρετήσω και το συνάδελφο να ξεκουραστεί λίγο είχα βάλει και το *Οι γερμανοί ξανάρχονται* με τ' άλλα τραγούδια... το οποίο εγώ το θεωρώ και ένα από τα ωραιότερα έργα που έχουν γραφτεί για τον εμφύλιο, να πω την αλήθεια... Λοιπόν... ε... το παιδί έκλαιγε... οπότε καθίσαμε και συζητήσαμε και της μίλησα για τα Καλάβρυτα και ότι έρχονται οι Γερμανοί στα Καλάβρυτα και ζητάνε συγγνώμη ... και ότι δεν μιλάμε για κείνη... δεν ήταν όλοι οι Γερμανοί το ίδιο... μιλάμε γι' αυτούς τους συγκεκριμένους... και κάποιοι είχαν παρασυρθεί κιόλας... (εκπαιδευτικός 6)

4.3.3 Ηγεσία σχολικής μονάδας

Στην ερώτηση «Κατά πόσο θεωρείτε ότι οι σχέσεις σας με τον/την διευθυντή/ντρια, επηρεάζει την επιλογή τραγουδιών για τη σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου;», οι 49 εκπαιδευτικοί μουσικής (54,44% αυτών) απάντησαν, «Καθόλου», οι 18 (20,00% αυτών) απάντησαν «Λίγο», οι 14 (16,66% αυτών) απάντησαν «Αρκετά», οι 6 (6,66% αυτών) απάντησαν «Πολύ» και οι 3 (2,24% αυτών) απάντησαν «Πάρα πολύ». Η πλειονότητα των ερωτηθέντων εκπαιδευτικών μουσικής δεν επηρεάζεται από

την αλληλεπίδραση που έχει με την ηγεσία της σχολικής μονάδας όταν καλείται να εκλέξει τραγούδι για τη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου*.

Πίνακας 25. Βαθμός επίδρασης σχέσης με διευθυντή/ντρια στην επιλογή τραγουδιών για τη *σχολική γιορτή της 28ης Οκτωβρίου*

Απαντήσεις Εκπαιδευτικών	Αριθμός Εκπαιδευτικών	Ποσοστό
Καθόλου - Λίγο	67	74,44%
Αρκετά	14	16,66%
Πολύ – Πάρα πολύ	9	8,90%
Σύνολο	90	100,00%

Γράφημα 13. Βαθμός επίδρασης σχέσης με διευθυντή/ντρια στην επιλογή τραγουδιών για τη *σχολική γιορτή της 28ης Οκτωβρίου*.

Ο ακόλουθος πίνακας δείχνει τις απαντήσεις στην ερώτηση «Κατά πόσο θεωρείτε ότι οι σχέσεις σας με τον/την διευθυντή/ντρια, επηρεάζει την επιλογή τραγουδιών για τη σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου;» σε σχέση με την ηλικία των εκπαιδευτικών μουσικής. Τα ποσοστά είναι επί της ηλικίας των εκπαιδευτικών μουσικής. Η επίδραση της σχέσης των ερωτηθέντων εκπαιδευτικών μουσικής με την ηγεσία της σχολικής μονάδας είναι αντιστρόφως ανάλογη της ηλικίας που έχουν.

Πίνακας 26. Βαθμός επίδρασης σχέσης με διευθυντή/ντρια στην επιλογή τραγουδιών για τη *σχολική γιορτή της 28ης Οκτωβρίου* σε σχέση με την ηλικία των εκπαιδευτικών μουσικής

Απαντήσεις εκπαιδευτικών	Μέχρι 29 ετών	Ποσοστό	30-39 ετών	Ποσοστό	40-49 ετών	Ποσοστό	50-59 ετών	Ποσοστό	Άνω των 60 ετών	Ποσοστό
Καθόλου - Λίγο	2	100,00 %	41	75,92%	22	70,96%	2	100,00%	0	0,00%
Αρκετά	0	0,00%	7	12,96%	7	22,58%	0	0,00%	0	0,00%

Πολύ – Πάρα πολύ	0	0,00%	6	11,12%	2	6,46%	0	0,00%	1	100,00%
Σύνολο	2	100,00 %	54	100,00%	31	100,00%	2	100,00%	1	100,00%

Ο παρακάτω πίνακας δείχνει τις απαντήσεις στην ερώτηση «Κατά πόσο θεωρείτε ότι οι σχέσεις σας με τον/την διευθυντή/ντρια, επηρεάζει την επιλογή τραγουδιών για τη σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου;» σε σχέση με τα χρόνια υπηρεσίας των εκπαιδευτικών μουσικής είτε στην πρωτοβάθμια είτε στην δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Τα ποσοστά είναι επί των χρόνων υπηρεσίας των εκπαιδευτικών μουσικής είτε στην πρωτοβάθμια είτε στην δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Η επίδραση της σχέσης των ερωτηθέντων εκπαιδευτικών μουσικής με την ηγεσία της σχολικής μονάδας είναι αντιστρόφως ανάλογη των ετών υπηρεσίας τους στην πρωτοβάθμια ή δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

Πίνακας 27. Βαθμός επίδρασης σχέσης με διευθυντή/ντρια στην επιλογή τραγουδιών για τη σχολική γιορτή της 28ης Οκτωβρίου σε σχέση με τα έτη υπηρεσίας των εκπαιδευτικών μουσικής

	1-7 έτη		8-14 έτη		15-21 έτη		22-28 έτη		29-35 έτη	
	Αριθμός	Ποσοστό	Αριθμός	Ποσοστό	Αριθμός	Ποσοστό	Αριθμός	Ποσοστό	Αριθμός	Ποσοστό
Καθόλου - Λίγο	21	71,54%	28	73,68%	15	83,34%	3	100,00%	0	0,00%
Αρκετά	5	16,66%	6	15,80%	3	16,66%	0	0,00%	0	0,00%
Πολύ – Πάρα πολύ	4	11,86%	4	10,52%	0	0,00%	0	0,00%	1	100,00%
Σύνολο	30	100,00%	38	100,00%	18	100,00%	3	100,00%	1	100,00%

Ο ακόλουθος πίνακας δείχνει τις απαντήσεις στην ερώτηση «Κατά πόσο θεωρείτε ότι οι σχέσεις σας με τον/την διευθυντή/ντρια, επηρεάζει την επιλογή τραγουδιών για τη σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου;» σε σχέση με τον τόπο που βρίσκονται τα σχολεία στα οποία εργάζονται οι εκπαιδευτικοί μουσικής (αγροτική, αστική, ημιαστική

περιοχή). Τα ποσοστά είναι επί του τόπου που βρίσκονται τα σχολεία στα οποία εργάζονται οι εκπαιδευτικοί μουσικής. Ο βαθμός επίδρασης από τη σχέση των ερωτηθέντων εκπαιδευτικών μουσικής με την ηγεσία της σχολικής μονάδας είναι σημαντικός και πολύ σημαντικός σε μεγαλύτερο βαθμό στους/στις εκπαιδευτικούς μουσικής που εργάζονται σε σχολεία αγροτικών και ημιαστικών περιοχών σε σχέση με τους/τις συνεδέλφους τους που υπηρετούν σε σχολεία αστικών περιοχών.

Πίνακας 28. Βαθμός επίδρασης σχέσης με διευθυντή/ντρια στην επιλογή τραγουδιών για τη *σχολική γιορτή της 28ης Οκτωβρίου* σε σχέση με τον τόπο του σχολείου στο οποίο εργάζονται οι εκπαιδευτικοί μουσικής

	Αγροτική περιοχή		Αστική περιοχή		Ημιαστική περιοχή	
	Αριθμός	Ποσοστό	Αριθμός	Ποσοστό	Αριθμός	Ποσοστό
Καθόλου - Λίγο	6	75,00%	53	76,80%	8	61,53%
Αρκετά	1	12,50%	11	15,94%	2	15,38%
Πολύ – Πάρα πολύ	1	12,50%	5	7,26%	3	23,09%
Σύνολο	8	100,00%	69	100,00%	13	100,00%

Ο επόμενος πίνακας δείχνει τις απαντήσεις στην ερώτηση «Κατά πόσο θεωρείτε ότι οι σχέσεις σας με τον/την διευθυντή/ντρια, επηρεάζει την επιλογή τραγουδιών για τη σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου;» σε σχέση την υπαλληλική σχέση των εκπαιδευτικών μουσικής. Τα ποσοστά είναι επί της υπαλληλικής σχέσης των εκπαιδευτικών μουσικής. Οι ερωτηθέντες/είσες αναπληρωτές/τριες εκπαιδευτικοί μουσικής επηρεάζονται σε σημαντικά μεγαλύτερο βαθμό από την αλληλεπίδραση που έχουν με την ηγεσία της σχολικής μονάδας κατά την εκλογή τραγουδιών για την εν λόγω περίπτωση σε σχέση με τους/τις μόνιμους/ες συναδέλφους τους.

Πίνακας 29. Βαθμός επίδρασης σχέσης με διευθυντή/ντρια στην επιλογή τραγουδιών για τη *σχολική γιορτή της 28ης Οκτωβρίου* σε σχέση με την υπαλληλική σχέση των εκπαιδευτικών μουσικής.

Απαντήσεις εκπαιδευτικών	Αριθμός μόνιμων εκπαιδευτικών	Ποσοστό μόνιμων εκπαιδευτικών	Αριθμός αναπληρωτών/τριών εκπαιδευτικών	Ποσοστό αναπληρωτών/τριών εκπαιδευτικών
Καθόλου - Λίγο	53	79,09%	14	60,86%
Αρκετά	10	14,95%	4	17,39%
Πολύ – Πάρα	4	5,96%	5	21,75%

πολύ				
Σύνολο	67	100,00%	23	100,00%

Η σχέση του/της εκπαιδευτικού μουσικής με τον/την διευθυντή/ντρια του σχολείου δεν επηρεάζει κάποιους/ες εκπαιδευτικούς μουσικής στις επιλογές τους στα τραγούδια για τη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου* (εκπαιδευτικοί 2,7,8, 10 και 11 που συμμετείχαν στις συνεντεύξεις).

Κάποιοι/ες άλλοι εκπαιδευτικοί μουσικής είναι της άποψης ότι η σχέση με τον/την διευθυντή/ντρια του σχολείου επηρεάζει τις επιλογές των τραγουδιών για τη συγκεκριμένη *σχολική γιορτή* κατά έμμεσο τρόπο, λόγω του γεγονότος ότι ο/η διευθυντής/ντρια του σχολείου συνεισφέρει τη δημιουργία του σχολικού κλίματος,

...γιατί ο διευθυντής μπορεί να χαλάσει το κλίμα, μπορεί και να το φτιάξει ... αυτός είναι ο κύριος άνθρωπος που φτιάχνει ή χαλάει το κλίμα... (εκπαιδευτικός 13, συνέντευξη)

... Σε κάθε γιορτή το επηρεάζει.... Σε μεγάλο βαθμό... (εκπαιδευτικός 1, συνέντευξη)

είτε κατά τρόπο θετικό

...Σίγουρα όταν έχεις καλή σχέση με το διευθυντή και τους δασκάλους, έχεις περισσότερη όρεξη να δουλέψεις και πολύ ... να κάνεις περισσότερα πράγματα... (εκπαιδευτικός 6, συνέντευξη)

είτε κατά τρόπο αρνητικό

...Πέρυσι ήμουν σε μία... σε ένα σχολείο... που η διευθύντρια... είχε βλέψεις να γίνει σχολική σύμβουλος... Πράγμα που σημαίνει ότι ήθελε να είναι ο φάκελός της άψογος... άρα λοιπόν ... έδινε πάρα πολύ μεγάλες ελευθερίες στους γονείς... Μείωνε πάρα πολύ όλους τους εκπαιδευτικούς, όχι μόνο μ' εμένα, έτσι; (εκπαιδευτικός 13, συνέντευξη)

Κάποιοι/ες εκπαιδευτικοί ζητούν τη γνώμη του/της διευθυντή/ντριας όταν έχουν αμφιβολίες στο κατά πόσον πρέπει να ακουστεί ένα τραγούδι στο χώρο του σχολείου, χωρίς να έχουν, όμως, συναντήσει κάποια αντίρρηση από την πλευρά του/της διευθυντή/ντριας

Εκπαιδευτικός: ...Πάντα βέβαια ζητάω ... πάντα αν είναι κάτι το πιο ακραίο ... ζητάω την έγκριση ... αλλά κι αυτό τυπικό είναι

Ερευνήτρια: Το λες «έγκριση». Δεν το λες «συμβουλή»... «να το συζητήσεις»... «να το διαπραγματευτείς»... Δηλαδή να εγκρίνει ο διευθυντής αν το τραγούδι ταιριάζει ή...

Εκπαιδευτικός: Όχι αν ταιριάζει... το αν ταιριάζει ... αν αρμόζει... αν πρέπει να ακουστεί σε ένα σχολικό χώρο...

Ερευνήτρια: Αυτό σου έχει τύχει, δηλαδή να είσαι σε σκέψεις αν ταιριάζει να ειπωθεί σε σχολείο και να ζητήσεις τη γνώμη του διευθυντή;

Εκπαιδευτικός: Αυτό το κάνω, αλλά ποτέ δεν μου έχει τύχει να βρω δυσκολία ... (εκπαιδευτικός 7, συνέντευξη)

Εκπαιδευτικοί με πάνω από εικοσαετή υπηρεσία στο χώρο της ελληνικής δημόσιας εκπαίδευσης ανέφεραν περιστατικά παρέμβασης των διευθυντών/ντριών στο απώτερο παρελθόν σχετικά με τα τραγούδια που θα παρουσιάζονταν στη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου*.

Εκπαιδευτικός: ...Παλιότερα... υπήρχε κάποιος έλεγχος, τέλος πάντων...

Ερευνήτρια: Για περιέγραφέ μου αυτόν τον έλεγχο...

Εκπαιδευτικός: Παλιότερα...

Ερευνήτρια: Πριν πόσα χρόνια;

Εκπαιδευτικός: Μπορεί να ήτανε και 20 χρόνια... έβλεπες δηλαδή... να δει ποια τραγούδια να βάλω... να μην το βάλεις... δεν είναι ωραίο... δεν είναι σωστό... δεν είναι έτσι... Μετά, από κει και πέρα... έβαζα εγώ τι αποφάσιζα... χωρίς να με ρωτά κανείς... (εκπαιδευτικός 9, συνέντευξη)

Εκπαιδευτικός: ...κάποτε ... και δεν μου 'χει ξανατύχει ποτέ, βέβαια... κάποτε... αν θυμάμαι καλά κι αν άκουσα καλά... σε ένα γυμνάσιο είχαμε επιλέξει αντιστασιακά τραγούδια και ο διευθυντής άκουσε τις πρόβες και επενέβη και μας τα απαγόρευσε όλα

Ερευνήτρια: Α... έτσι... απόφαση δική του και το απαγόρευσε... Αυτό έγινε πριν πόσα χρόνια;

Εκπαιδευτικός: Πριν είκοσι ... είκοσι τρία χρόνια... Δεν έχει ξαναγίνει αυτό ποτέ... Δηλαδή αυτό έχει γίνει μόνο μία φορά... (εκπαιδευτικός 1, συνέντευξη)

Υπάρχουν και περιπτώσεις εκπαιδευτικών που στην αρχή της καριέρας τους μεριμνούσαν να μην προκαλέσουν συγκρούσεις με τον/την διευθυντή/ντρια του σχολείου, γεγονός που επηρέαζε την επιλογή των τραγουδιών για τη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου*.

...Τι άλλο είχα βάλει... [σκέψη]... τη Σημαία... τα πολύ πολύ παραδοσιακά... ήμουνα τότε στο δημοτικό ωρομίσθια... πρώτες χρονιές... ήθελα να τα πάω και με τους διευθυντές καλά, να μην κάνω διάφορα... (εκπαιδευτικός 14, συνέντευξη)

4.3.4 Εκπαιδευτικοί Συλλόγου Διδασκόντων

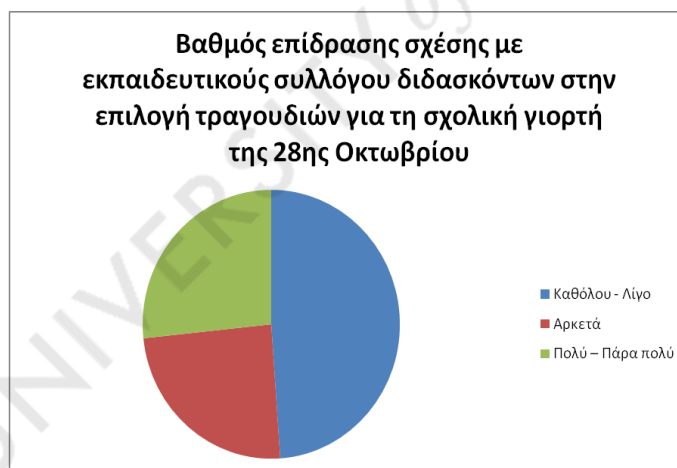
Στην ερώτηση «Κατά πόσο θεωρείτε ότι οι σχέσεις σας με τους/τις υπόλοιπους/ες εκπαιδευτικούς του συλλόγου διδασκόντων του σχολείου, επηρεάζει την επιλογή τραγουδιών για τη σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου;», οι 18 εκπαιδευτικοί μουσικής (20,00% αυτών) απάντησαν «Καθόλου», οι 26 (28,88% αυτών) απάντησαν «Λίγο», οι

22 (24,44% αυτών) απάντησαν «Αρκετά», οι 18 (20,00% αυτών) απάντησαν «Πολύ» και οι 6 (6,68% αυτών) απάντησαν «Πάρα Πολύ». Περίπου οι μισοί/ές από τους/τις ερωτηθέντες/είσες εκπαιδευτικούς μουσικής πρακτικά δεν επηρεάζονται από την αλληλεπίδραση που έχουν με τους/τις εκπαιδευτικούς τους συλλόγου διδασκόντων κατά την εκλογή τραγουδιών για τη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου*. Οι υπόλοιποι/ες μισοί/ές από τους/τις ερωτηθέντες/είσες εκπαιδευτικούς μουσικής επηρεάζονται είτε αρκετά είτε πολύ – πάρα πολύ από τη σχέση τους με τους/τις εκπαιδευτικούς του συλλόγου διδασκόντων στη συγκεκριμένη περίπτωση.

Πίνακας 30. Βαθμός επίδρασης σχέσης με εκπαιδευτικούς συλλόγου διδασκόντων στην επιλογή τραγουδιών για τη *σχολική γιορτή της 28ης Οκτωβρίου*

Απαντήσεις Εκπαιδευτικών	Αριθμός Εκπαιδευτικών	Ποσοστό
Καθόλου - Λίγο	44	48,88%
Αρκετά	22	24,44%
Πολύ – Πάρα πολύ	24	26,68%
Σύνολο	90	100,00%

Γράφημα 14. Βαθμός επίδρασης σχέσης με εκπαιδευτικούς συλλόγου διδασκόντων στην επιλογή τραγουδιών για τη *σχολική γιορτή της 28ης Οκτωβρίου*

Ο επόμενος πίνακας δείχνει τις απαντήσεις στην ερώτηση «Κατά πόσο θεωρείτε ότι οι σχέσεις σας με τους/τις υπόλοιπους/ες εκπαιδευτικούς του συλλόγου διδασκόντων του σχολείου, επηρεάζει την επιλογή τραγουδιών για τη σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου;» σε σχέση με τον τόπο που βρίσκονται τα σχολεία στα οποία εργάζονται οι εκπαιδευτικοί μουσικής (αγροτική, αστική, ημιαστική περιοχή). Τα

ποσοστά είναι επί του τόπου που βρίσκονται τα σχολεία στα οποία εργάζονται οι εκπαιδευτικοί μουσικής. Οι ερωτηθέντες/είσες εκπαιδευτικοί μουσικής που εργάζονται σε σχολεία αγροτικών περιοχών επηρεάζονται σε σημαντικά μεγαλύτερο βαθμό από την αλληλεπίδραση που έχουν με τους/τις εκπαιδευτικούς του συλλόγου διδασκόντων κατά την εκλογή τραγουδιών για τη συγκεκριμένη περίπτωση, σε σχέση με τους/τις συνάδελφους τους που υπηρετούν σε σχολεία ημιαστικών και αστικών περιοχών.

Πίνακας 31. Βαθμός επίδρασης σχέσης με εκπαιδευτικούς συλλόγου διδασκόντων στην επιλογή τραγουδιών για τη σχολική γιορτή της 28ης Οκτωβρίου σε σχέση με τον τόπο του σχολείου στο οποίο εργάζονται οι εκπαιδευτικοί μουσικής.

Απαντήσεις Εκπαιδευτικών	Αγροτική περιοχή		Αστική περιοχή		Ημιαστική περιοχή	
	Αριθμός	Ποσοστό	Αριθμός	Ποσοστό	Αριθμός	Ποσοστό
Καθόλου - Λίγο	2	25,00%	35	50,71%	7	53,83%
Αρκετά	3	37,50%	17	24,63%	2	15,38%
Πολύ – Πάρα πολύ	3	37,50%	17	24,66%	4	30,79%
Σύνολο	8	100,00%	69	100,00%	13	100,00%

Ο παρακάτω πίνακας δείχνει τις απαντήσεις στην ερώτηση «Κατά πόσο θεωρείτε ότι οι σχέσεις σας με τους/τις υπόλοιπους/ες εκπαιδευτικούς του συλλόγου διδασκόντων του σχολείου, επηρεάζει την επιλογή τραγουδιών για τη σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου;» σε σχέση με τις σπουδές των εκπαιδευτικών μουσικής. Λήφθηκε υπ' όψιν ο ανώτερος τίτλος σπουδών που διαθέτουν. Οι (μεταπτυχιακοί/ές διδακτορικοί/ές προπτυχιακοί/ές) φοιτητές/τριες κατατάχθηκαν με βάση τον ανώτερο τίτλο σπουδών. Εδώ αξίζει να σημειωθεί ότι οι κάτοχοι πτυχίου Τμήματος Μουσικής Επιστήμης και Τέχνης του Πανεπιστημίου Μακεδονίας έχουν επίσης είτε μεταπτυχιακές είτε διδακτορικές σπουδές εκτός από έναν/μία. Τα ποσοστά είναι επί των σπουδών των εκπαιδευτικών μουσικής. Οι ερωτηθέντες/είσες εκπαιδευτικοί μουσικής που είναι πτυχιούχοι Τμημάτων Μουσικών Σπουδών Α.Ε.Ι. επηρεάζονται σε σημαντικά μικρότερο βαθμό από την αλληλεπίδραση που έχουν με τους/τις

εκπαιδευτικούς του συλλόγου διδασκόντων κατά την εκλογή τραγουδιών για την εν λόγω σχολική γιορτή, σε σχέση με τους υπόλοιπους/ες συνάδελφους τους.

Πίνακας 32. Βαθμός επίδρασης σχέσης με εκπαιδευτικούς συλλόγου διδασκόντων στην επιλογή τραγουδιών για τη σχολική γιορτή της 28ης Οκτωβρίου σε σχέση με τις σπουδές των εκπαιδευτικών μουσικής.

Απαντήσεις Εκπαιδευτικών	Τίτλος Σπουδών μη πανεπιστημιακού μουσικού ιδρύματος (ωδείου)		Πτυχίο Τμήματος Μουσικών Σπουδών Α.Ε.Ι. (Ελλάδας, Εξωτερικού)		Μεταπτυχιακές σπουδές		Διδακτορικές Σπουδές		Πτυχίο Τμήματος Μουσικής Τέχνης και Επιστήμης Πανεπιστημίου Μακεδονίας	
	Αριθμός	Ποσοστό	Αριθμός	Ποσοστό	Αριθμός	Ποσοστό	Αριθμός	Ποσοστό	Αριθμός	Ποσοστό
Καθόλου - Λίγο	7	35,00%	19	52,77%	13	48,14%	4	66,66%	1	100,00%
Αρκετά	8	40,00%	9	25,00%	4	14,83%	1	16,67%	0	0,00%
Πολύ – Πάρα πολύ	5	25,00%	8	22,23%	10	37,03%	1	16,67%	0	0,00%
Σύνολο	20	100,00%	36	100,00%	27	100,00%	6	100,00%	1	100,00%

Η σχέση των εκπαιδευτικών μουσικής με τους/τις υπόλοιπους/ες εκπαιδευτικούς του συλλόγου διδασκόντων δεν επηρεάζει τους/τις περισσότερους/ες στις επιλογές τους στα τραγούδια για τη σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου (εκπαιδευτικοί 2,4,5,7,8,9,10 και 11 που συμμετείχαν στις συνεντεύξεις). Κάποιοι/ες άλλοι/ες εκπαιδευτικοί μουσικής θεωρούν ότι η σχέση με τους/τις υπόλοιποι/ες εκπαιδευτικούς του σχολείου επηρεάζουν κατά έμμεσο τρόπο στην επιλογή τραγουδιών για τη σχολική γιορτή της

28^{ης} Οκτωβρίου, λόγω της συμβολή τους στη δημιουργία του σχολικού κλίματος κατά τρόπο παρόμοιο που προαναφέρθηκε για τους/τις διευθυντές/ντριες.

4.3.5 Συνεργαζόμενοι/ες εκπαιδευτικοί για τη σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου

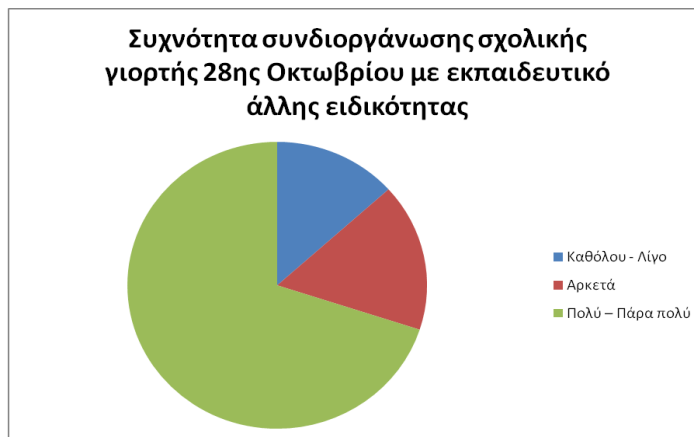
Εξαιρετικό ενδιαφέρον παρουσιάζει η αλληλεπίδραση των εκπαιδευτικών μουσικής με τους/τις εκπαιδευτικούς με τους/τις οποίους/ες συνεργάζονται για τη σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου, η οποία και εξετάζεται ξεχωριστά, λόγω της σημαντικότητάς της. Άξιο παρατήρησης είναι το γεγονός ότι όλοι/ες οι εκπαιδευτικοί μουσικής (ανεξάρτητα από τη βαθμίδα στην οποία βρίσκονται) συνεργάζονται με άλλους/ες εκπαιδευτικούς στα πλαίσια της προετοιμασίας της σχολικής γιορτής της 28^{ης} Οκτωβρίου.

Στην ερώτηση «Πόσο συχνά διοργανώνετε με κάποιον/α άλλον/η εκπαιδευτικό τη σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου;», 5 εκπαιδευτικοί μουσικής (2,23% αυτών) απάντησαν «Καθόλου», οι 10 (11,11% αυτών) απάντησαν «Λίγο», οι 15 (16,66% αυτών) απάντησαν «Αρκετά», οι 18 (20,00% αυτών) απάντησαν «Πολύ» και 45 (50,00% αυτών) απάντησε «Πάρα πολύ». Η πλειονότητα των ερωτηθέντων εκπαιδευτικών μουσικής διοργανώνει με κάποιον/α άλλον/η εκπαιδευτικό τη σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου.

Πίνακας 33. Συχνότητα συνδιοργάνωσης σχολικής γιορτής 28ης Οκτωβρίου με εκπαιδευτικό άλλης ειδικότητας.

Απαντήσεις Εκπαιδευτικών	Αριθμός Εκπαιδευτικών	Ποσοστό
Καθόλου - Λίγο	12	13,34%
Αρκετά	15	16,66%
Πολύ – Πάρα πολύ	63	70,00%
Σύνολο	90	100,00%

Γράφημα 15. Συχνότητα συνδιοργάνωσης σχολικής γιορτής 28ης Οκτωβρίου με εκπαιδευτικό άλλης ειδικότητας

Ο επόμενος πίνακας δείχνει τις απαντήσεις στην ερώτηση «Πόσο συχνά διοργανώνετε με κάποιον/α άλλον/η εκπαιδευτικό τη σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου;» σε σχέση με τον τόπο που βρίσκονται τα σχολεία στα οποία εργάζονται οι εκπαιδευτικοί μουσικής (αγροτική, αστική, ημιαστική περιοχή). Τα ποσοστά είναι επί του τόπου που βρίσκονται τα σχολεία στα οποία εργάζονται οι εκπαιδευτικοί μουσικής. Οι ερωτηθέντες/είσες εκπαιδευτικοί μουσικής που εργάζονται σε σχολεία αστικών περιοχών διοργανώνουν την τη λόγω *σχολική γιορτή* σε μεγαλύτερο βαθμό σε συνεργασία με άλλον/η εκπαιδευτικό σε σχέση με τους/τις συναδέλφους τους που εργάζονται σε σχολεία αγροτικών και ημιαστικών περιοχών.

Πίνακας 34. Συχνότητα συνδιοργάνωσης σχολικής γιορτής 28ης Οκτωβρίου με εκπαιδευτικό άλλης ειδικότητας σε σχέση με τον τόπο του σχολείου στο οποίο εργάζονται οι εκπαιδευτικοί μουσικής.

Απαντήσεις Εκπαιδευτικών	Αγροτική περιοχή		Αστική περιοχή		Ημιαστική περιοχή	
	Αριθμός	Ποσοστό	Αριθμός	Ποσοστό	Αριθμός	Ποσοστό
Καθόλου - Λίγο	1	12,50%	9	13,06%	2	15,38%
Αρκετά	2	25,00%	9	13,04%	4	30,76%
Πολύ - Πάρα πολύ	5	62,50%	51	73,90%	5	53,86%
Σύνολο	8	100,00%	69	100,00%	13	100,00%

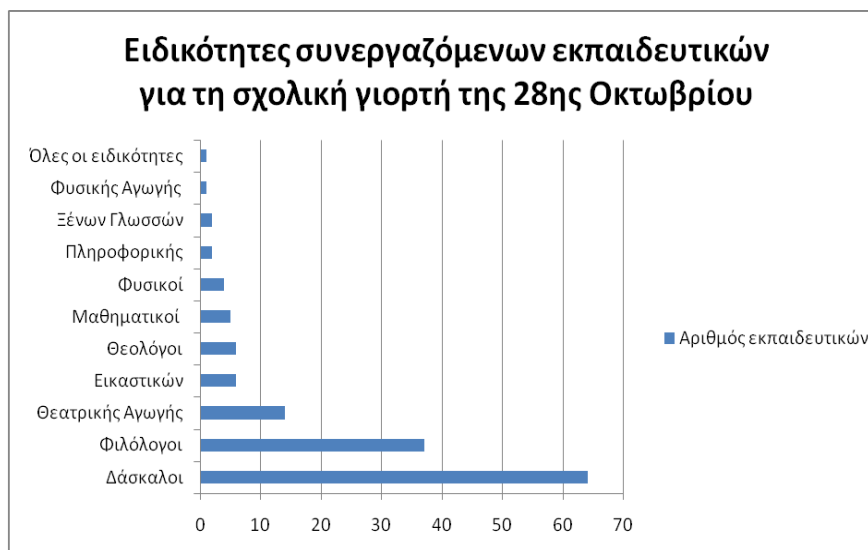
4.3.5.1 Ειδικότητες συνεργαζόμενων εκπαιδευτικών στα πλαίσια της οργάνωσης της σχολικής γιορτής της 28^{ης} Οκτωβρίου

Στην ερώτηση «Τι ειδικότητα έχουν οι εκπαιδευτικοί με τους/τις οποίους/ες (πιθανόν) έχετε κατά καιρούς συνεργαστεί στα πλαίσια της σχολικής γιορτής της 28^{ης} Οκτωβρίου», οι 64 εκπαιδευτικοί μουσικής (71,11% αυτών) έχουν συνεργαστεί με δασκάλους/ες, οι 37 (41,11% αυτών) έχουν συνεργαστεί με φιλόλογους, οι 14 (15,55% αυτών) έχουν συνεργαστεί με εκπαιδευτικούς θεατρικής αγωγής, οι 6 (6,66% αυτών) έχουν συνεργαστεί με εκπαιδευτικούς εικαστικών, οι 5 (5,55% αυτών) έχουν συνεργαστεί με μαθηματικούς, οι 6 (6,66% αυτών) έχουν συνεργαστεί με θεολόγους, οι 4 (4,44% αυτών) έχουν συνεργαστεί με φυσικούς, οι 2 (2,22%) έχουν συνεργαστεί με εκπαιδευτικούς πληροφορικής, οι 2 (2,22% αυτών) έχουν συνεργαστεί με εκπαιδευτικούς ξένων γλωσσών και 1 (1,11% αυτών) έχουν συνεργαστεί με εκπαιδευτικούς φυσικής αγωγής. Η πλειονότητα των ερωτηθέντων εκπαιδευτικών μουσικής συνεργάζεται είτε με φιλόλογους είτε με δασκάλους/ες για τη διοργάνωση της σχολικής γιορτής της 28^{ης} Οκτωβρίου.

Πίνακας 35. Ειδικότητες συνεργαζόμενων εκπαιδευτικών για τη σχολική γιορτή της 28ης Οκτωβρίου.

Ειδικότητα εκπαιδευτικών	Αριθμός εκπαιδευτικών	Ποσοστό
Δάσκαλοι	64	71,11%
Φιλόλογοι	37	41,11%
Θεατρικής Αγωγής	14	15,55%
Εικαστικών	6	6,66%
Θεολόγοι	6	6,66%
Μαθηματικοί	5	5,55%
Φυσικοί	4	4,44%
Πληροφορικής	2	2,22%
Ξένων Γλωσσών	2	2,22%
Φυσικής Αγωγής	1	1,11%
Όλες οι ειδικότητες	1	1,11%

Γράφημα 16. Ειδικότητες συνεργαζόμενων εκπαιδευτικών για τη σχολική γιορτή της 28ης Οκτωβρίου.

Ο επόμενος πίνακας δείχνει τις απαντήσεις στην ερώτηση «Τι ειδικότητα έχουν οι εκπαιδευτικοί με τους/τις οποίους/ες (πιθανόν) έχετε κατά καιρούς συνεργαστεί στα πλαίσια της σχολικής γιορτής της 28^{ης} Οκτωβρίου» σε σχέση τη βαθμίδα εκπαίδευσης στην οποία υπηρετούν οι εκπαιδευτικοί μουσικής. Τα ποσοστά είναι επί της βαθμίδας εκπαίδευσης στην οποία εργάζονται οι εκπαιδευτικοί μουσικής. Το σύνολο των ερωτηθέντων εκπαιδευτικών μουσικής που εργάζονται αποκλειστικά στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση έχει συνεργαστεί με δασκάλους/ες στα πλαίσια της διοργάνωσης της *σχολικής γιορτής της 28^{ης} Οκτωβρίου*. Η πλειονότητα των ερωτηθέντων εκπαιδευτικών μουσικής που υπηρετούν αποκλειστικά στην δευτεροβάθμια εκπαίδευση έχει συνεργαστεί με φιλολόγους για την προετοιμασία της συγκεκριμένης *σχολικής γιορτής*.

Πίνακας 36. Ειδικότητες συνεργαζομένων εκπαιδευτικών για τη σχολική γιορτή της 28ης Οκτωβρίου σε σχέση με τη βαθμίδα εκπαίδευσης στην οποία εργάζονται οι εκπαιδευτικοί μουσικής.

Ειδικότητα εκπαιδευτικών	Δευτεροβάθμια εκπαίδευση (αποκλειστικά)		Δευτεροβάθμια Εκπ. (εξ' ολοκλήρου διάθεση στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση)		Δευτερ. Εκπ. (μετάταξη από την πρωτοβάθμια εκπαίδευση)		Δευτεροβάθμια εκπ. (συμπλήρωση ωραρίου στην πρωτοβάθμια εκπ.)		Πρωτοβάθμια εκπαίδευση (αποκλειστικά)		Πρωτοβάθμια εκπαίδευση (μετάταξη από την δευτεροβάθμια εκπαίδευση)	
	Αριθμός	Ποσοστό	Αριθμός	Ποσοστό	Αριθμός	Ποσοστό	Αριθμός	Ποσοστό	Αριθμός	Ποσοστό	Αριθμός	Ποσοστό
Δάσκαλοι	3	12,00 %	3	75,00 %	2	66,66 %	0	0,00%	56	100,00 %	1	100,00 %
Φιλολόγοι	23	92,00 %	3	75,00 %	3	100,00 %	1	100,00 %	6	10,71%	1	100,00 %
Θεατρικής Αγωγής	0	0,00%	2	50,00 %	0	0,00%	0	0,00%	12	21,42%	0	0,00%
Εικαστικών	1	4,00%	1	25,00 %	0	0,00%	0	0,00%	5	8,92%	0	0,00%
Θεολόγοι	4	16,00 %	2	50,00 %	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
Μαθηματικοί	5	20,00 %	2	50,00 %	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
Φυσικοί	3	12,00 %	1	25,00 %	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
Πληροφορική	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	2	3,57%	0	0,00%
Ξένων Γλωσσών	1	4,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	1	1,78%	0	0,00%
Φυσικής Αγωγής	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	1	1,78%	0	0,00%
Όλες ειδικότητες	1	4,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%

Ο ακόλουθος πίνακας δείχνει τις απαντήσεις στην ερώτηση «Τι ειδικότητα έχουν οι εκπαιδευτικοί με τους/τις οποίους/ες (πιθανόν) έχετε κατά καιρούς συνεργαστεί στα πλαίσια της σχολικής γιορτής της 28^{ης} Οκτωβρίου» σε σχέση την υπαλληλική σχέση των εκπαιδευτικών μουσικής. Τα ποσοστά είναι επί της υπαλληλικής σχέσης των εκπαιδευτικών μουσικής. Η πλειονότητα των ερωτηθέντων αναπληρωτών/τριών εκπαιδευτικών μουσικής συνεργάζεται με εκπαιδευτικούς που υπηρετούν στην

πρωτοβάθμια εκπαίδευση (δάσκαλοι/ες, εκπαιδευτικοί θεατρικής αγωγής, εκπαιδευτικοί εικαστικών, πληροφορικής κ.τ.λ.) κατά την διοργάνωση της *σχολικής γιορτής της 28^{ης} Οκτωβρίου*.

Πίνακας 37. Ειδικότητες συνεργαζομένων εκπαιδευτικών για τη *σχολική γιορτή της 28ης Οκτωβρίου* σε σχέση με την υπαλληλική σχέση των εκπαιδευτικών μουσικής.

Ειδικότητα εκπαιδευτικών	Αριθμός μονίμων εκπαιδευτικών	Ποσοστό μονίμων εκπαιδευτικών	Αριθμός αναπληρωτών/τριών εκπαιδευτικών	Ποσοστό αναπληρωτών/τριών εκπαιδευτικών
Δάσκαλοι	44	65,67%	20	86,95%
Φιλολόγοι	32	47,76%	4	17,39%
Θεατρικής Αγωγής	6	8,95%	7	30,43%
Εικαστικών	4	5,97%	3	13,04%
Θεολόγοι	6	8,95%	0	0,00%
Μαθηματικοί	5	7,46%	0	0,00%
Φυσικοί	4	5,97%	1	4,34%
Πληροφορικής	0	0,00%	2	8,69%
Ξένων Γλωσσών	0	0,00%	2	2,98%
Φυσικής Αγωγής	1	1,79%	0	0,00%
Όλες οι ειδικότητες	1	1,49%	0	0,00%

Οι εκπαιδευτικοί μουσικής που συμμετείχαν στις συνεντεύξεις και εργάζονται στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση συνεργάζονται πάντα με δασκάλους για τη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου*. Σε περίπτωση που υπάρχουν εκπαιδευτικοί άλλων ειδικοτήτων στα δημοτικά σχολεία προσφέρουν έργο ανάλογο της ειδικότητάς τους: ο/η εκπαιδευτικός θεατρικής αγωγής επιμελείται την κίνηση των μαθητών/τριών, ο/η εκπαιδευτικός εικαστικών ασχολείται με τυχόν κατασκευές και ο/η εκπαιδευτικός πληροφορικής αναλαμβάνει την επιμέλεια του ήχου και (τυχόν) διαφόρων προβολών.

... Με τον εκπαιδευτικό της πληροφορικής, με την έννοια ότι αναλαμβάνει να προβάλλει κάποια slides, κάποια ... με τον προτζέκτορα και τα λοιπά... (εκπαιδευτικός 8, συνέντευξη)

... κυρίως τους θεατρολόγους, γιατί έχουν ένα μεγάλο κομμάτι, με τους πληροφορικάριους που έχουν την επιμέλεια του ήχου... (εκπαιδευτικός 13, συνέντευξη)

Οι εκπαιδευτικοί μουσικής που συμμετείχαν στις συνεντεύξεις και υπηρετούν στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση συνεργάζονται ως επί το πλείστον με φιλολόγους για τη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου*, αλλά συνεργάζονται και με εκπαιδευτικούς άλλων ειδικοτήτων όπως μαθηματικοί, φυσικοί, χημικοί, αγγλικής γλώσσας, γαλλικής γλώσσας και θεολόγοι. Οι εκπαιδευτικοί εικαστικών αναλαμβάνουν (συχνά) έργο συναφές με την ειδικότητά τους.

...μία φορά η καλλιτεχνικών, ας πούμε που ανέλαβε έφτιαξε κάποιες αφίσες... μαζί με τα παιδιά... (εκπαιδευτικός 3, συνέντευξη)

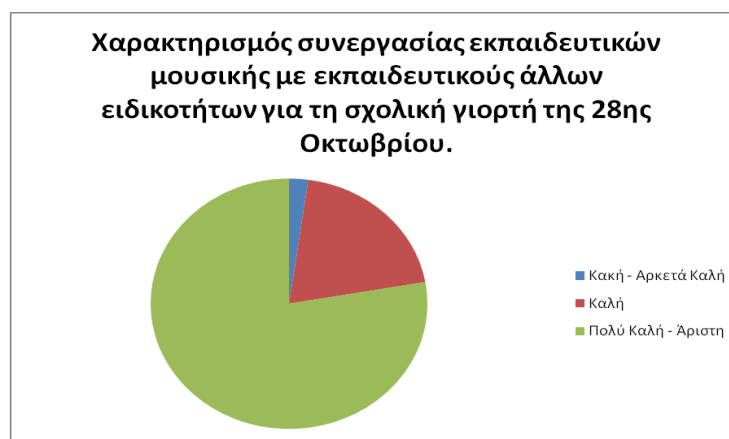
4.3.5.2 Αλληλεπίδραση εκπαιδευτικών μουσικής με εκπαιδευτικούς άλλων ειδικοτήτων στα πλαίσια της οργάνωσης της *σχολικής γιορτής της 28^{ης} Οκτωβρίου*

Στην ερώτηση «Σε περίπτωση που έχετε συνεργαστεί με άλλους/ες εκπαιδευτικούς στα πλαίσια της σχολικής γιορτής της 28^{ης} Οκτωβρίου, πως θα χαρακτηρίζατε τη συνεργασία σας;» 0 εκπαιδευτικοί μουσικής (0,00% αυτών) απάντησαν «Κακή», 2 (2,23% αυτών) απάντησαν «Αρκετά Καλή», 18 (20,00% αυτών) απάντησαν «Καλή», 46 (51,11% αυτών) απάντησαν «Πολύ καλή» και 24 (26,66% αυτών) απάντησαν «Άριστη». Η πλειονότητα των εκπαιδευτικών μουσικής χαρακτηρίζει «πολύ καλή» και «άριστη» τη συνεργασία τους με εκπαιδευτικούς άλλων ειδικοτήτων για τη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου*.

Πίνακας 38. Χαρακτηρισμός συνεργασίας εκπαιδευτικών μουσικής με εκπαιδευτικούς άλλων ειδικοτήτων για τη *σχολική γιορτή της 28ης Οκτωβρίου*.

Απαντήσεις εκπαιδευτικών	Αριθμός εκπαιδευτικών	Ποσοστό
Κακή - Αρκετά Καλή	2	2,23%
Καλή	18	20,00%
Πολύ Καλή - Άριστη	70	77,77%
Σύνολο	90	100,00%

Γράφημα 17. Χαρακτηρισμός συνεργασίας εκπαιδευτικών μουσικής με εκπαιδευτικούς άλλων ειδικοτήτων για τη *σχολική γιορτή της 28ης Οκτωβρίου*.

Ο ακόλουθος πίνακας δείχνει τις απαντήσεις στην ερώτηση «Σε περίπτωση που έχετε συνεργαστεί με άλλους/ες εκπαιδευτικούς στα πλαίσια της σχολικής γιορτής της 28^{ης} Οκτωβρίου, πως θα χαρακτηρίζατε τη συνεργασία σας;» σε σχέση με τον τόπο που βρίσκονται τα σχολεία στα οποία εργάζονται οι εκπαιδευτικοί μουσικής (αγροτική, αστική, ημιαστική περιοχή). Τα ποσοστά είναι επί του τόπου που βρίσκονται τα σχολεία στα οποία εργάζονται οι εκπαιδευτικοί μουσικής. Το σύνολο των ερωτηθέντων εκπαιδευτικών μουσικής που εργάζεται σε σχολεία αγροτικών περιοχών χαρακτηρίζει ως «πολύ καλή» και «άριστη» τη συνεργασία τους με εκπαιδευτικούς άλλων ειδικοτήτων για την εν λόγω *σχολική γιορτή*, γεγονός το οποίο δεν συμβαίνει στους/στις ερωτηθέντες/είσες εκπαιδευτικούς μουσικής που υπηρετούν σε σχολεία ημιαστικών και αστικών περιοχών.

Πίνακας 39. Χαρακτηρισμός συνεργασίας εκπαιδευτικών μουσικής με εκπαιδευτικούς άλλων ειδικοτήτων για τη *σχολική γιορτή της 28ης Οκτωβρίου* σε σχέση με τον τόπο του σχολείου στο οποίο εργάζονται οι εκπαιδευτικοί μουσικής.

Απαντήσεις Εκπαιδευτικών	Αγροτική περιοχή		Αστική περιοχή		Ημιαστική περιοχή	
	Αριθμός	Ποσοστό	Αριθμός	Ποσοστό	Αριθμός	Ποσοστό
Κακή - Αρκετά Καλή	0	0,00%	1	1,47%	1	7,71%
Καλή	0	0,00%	15	21,73%	3	23,07%
Πολύ Καλή - Άριστη	8	100,00%	53	76,80%	9	69,22%
Σύνολο	8	100,00%	69	100,00%	13	100,00%

Στις συνεντεύξεις, αναφέρθηκαν οι εξής τρόποι αλληλεπίδρασης εκπαιδευτικών μουσικής και εκπαιδευτικών άλλων ειδικοτήτων προκειμένου να επιλεγούν τραγούδια για τη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου*:

1. εκπαιδευτικοί μουσικής και εκπαιδευτικοί άλλων ειδικοτήτων εργάζονται ανεξάρτητα και μετά συνταιριάζουν τα τραγούδια με τα υπόλοιπα στοιχεία της γιορτής (ποιήματα, θεατρικό έργο και τα λοιπά).

... Εγώ συνήθως τα ετοιμάζω και τους λέω τι έχω ετοιμάσει... (εκπαιδευτικός 3)

... Αποφασίζω εγώ τα τραγούδια που θέλω και απλά προσπαθούμε να τα «παντρέψουμε» με το κείμενο που έχουν εκείνοι... που ταιριάζουνε περισσότερο... (εκπαιδευτικός 13)

2. οι εκπαιδευτικοί άλλων ειδικοτήτων δείχνουν στους/στις εκπαιδευτικούς μουσικής το υπόλοιπο υλικό της σχολικής γιορτής ή ανακοινώνουν σε αυτούς/ές την επιμέρους θεματική της και κατόπιν οι εκπαιδευτικοί μουσικής προτείνουν τραγούδια.

... Τώρα μου λένε «Έχω αυτό. Τι προτείνεις; Αυτό είναι το κείμενο» ... Συνήθως μου λένε το ιστορικό της γιορτής και το χρονικό είναι πάντα ένα χρονικό, οπότε προσπαθούμε να τα βάζουμε ένα τραγουδάκι που ταιριάζει σε κάποια χρονική περίοδο... (εκπαιδευτικός 12)

...Όταν είναι αρμονικό, καθόμαστε κάτω και λέμε «τι σκετς έχεις;» «αυτό» «έχεις να προτείνεις κάτι;» «έχω να προτείνω αυτά» ... Μετά αν είναι κάτι που εγώ δεν συμφωνώ, αντιπροτείνω αυτό το τραγούδι, νομίζω ότι ταιριάζει καλύτερα ... και βγαίνει και γίνεται πραγματικά ένα πράγμα «το κάναμε μαζί»... φτιάχνουμε μαζί μια οντότητα που έχει μάνα και πατέρα... (εκπαιδευτικός 6)

3. οι εκπαιδευτικοί μουσικής και οι εκπαιδευτικοί άλλων ειδικοτήτων προτείνουν υλικό και από κοινού «στήνεται» η σχολική γιορτή.

... εγώ τα διαλέγω τα τραγούδια. Απλά, προσπαθώ να ταιριάζουν με ένα κείμενο... που είτε το έχω φτιάξει μαζί με το συνάδελφο είτε μόνος του ο συνάδελφος... (εκπαιδευτικός 11)

... Βάζουμε κάτω το τι προτείνει ο καθένας και τι υλικό έχει και ο ένας μετά προσαρμόζεται στον άλλον για να υπάρχει ένα νοηματικό περιεχόμενο... και φυσικά να γίνει κάτι πιο ενδιαφέρον ας πούμε... (εκπαιδευτικός 7)

4. οι εκπαιδευτικοί άλλων ειδικοτήτων επιβάλλουν στους/στις εκπαιδευτικούς μουσικής τα τραγούδια που επιθυμούν να παρουσιαστούν στη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου*, είτε με άμεσο τρόπο

... Προσπαθούν να παρέμβουν στο έργο μου.... Επιβάλλουν τη γνώμη τους, ενώ αυτό δεν είναι εφικτό.... Ο μουσικός δεν είναι κάποιο κουμπί που το πατάς και κάνει τα πάντα.... (εκπαιδευτικός 2)

... Μια φορά μόνο με τη διευθύντριά μου, στο σχολείο της οργανικής μου θέσης μου έκανε «παραγγελιά» σε εισαγωγικά ένα τραγούδι στην 28^η νομίζω, τα *Παραπονεμένα λόγια*... Τι να κάνω; Είναι δύσκολο τραγούδι ... έχει πολύ μεγάλη έκταση φωνητική... έχει πολύ μεγάλος εύρος η μελωδική του γραμμή, από πολύ χαμηλά μέχρι πολύ ψηλά, και το ήθελε και ήθελε να παίξουν δυο παιδιά που παίζανε μπουζούκι... Τα παιδιά που παίζανε μπουζούκι δεν ήταν σε τόσο καλή κατάσταση ... το παλέψανε, όμως... είχαμε ένα πρόβλημα με τις τονικότητες , εκεί που μπορούσαν αυτά να το παίξουνε, η χορωδία ζοριζότανε... Ζορίστηκε η χορωδία και το χατίρι της κυρίας έγινε. Δεν νομίζω ότι θα το ξανακάνω το τραγούδι αυτό... (εκπαιδευτικός 4)

είτε με έμμεσο τρόπο.

... Στην 28^η δεν μου έκανε κάποιο ... δεν με πίεσε για κάτι... Υπήρχε, όμως, μία πίεση, ένα κλίμα περίεργο του στυλ «πρόσεξε τις θα πεις και τι θα αποφασίσεις να βάλεις γιατί έχουνε κι' έναν χρυσανγίτη, ας πούμε, γονιό», κατάλαβες; Να είναι ευχαριστημένοι οι γονείς, δηλαδή θέλει μεσοβέζικα πράγματα που να μην προκαλέσουν... (εκπαιδευτικός 13)

5. ο/η εκπαιδευτικός μουσικής αγνοείται για την προετοιμασία των τραγουδιών για τη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου*, η οποία γίνεται είτε από άλλους εκπαιδευτικούς του σχολείου

...Φέτος, βέβαια, έγινε και κάτι σε ένα σχολείο και μάλιστα σε αυτό εδώ [στο σχολείο υπηρεσίας της εκπαιδευτικού] ... που συμβαίνουν όλα τα απίθανα... Μία καθηγήτρια ... των αγγλικών είναι αυτή ή φιλόλογος είναι... πήγε να κάνει χορωδία... χωρίς να ξέρω τίποτα! ... και μου είπε όταν πήγα «ρε συ πως διδάσκεις τα τραγούδια;» «Εγώ,...» λέει... «δεν μπορώ να τους τα διδάξω τα τραγούδια»... Της είπα να τους λέει φράση – φράση και σιγά σιγά και τα λοιπά. Εγώ της είπα «Κοίτα να δεις, συναδέλφισσα, δεν έχω εγώ πρόβλημα με αυτό που έκανες, γιατί εγώ δεν μπορώ να κάνω σε όλα τα σχολεία... κάνω στα δύο, αλλά, όμως, τουλάχιστον να με ενημερώνεις, αν όχι να με ρωτήσεις, γιατί αυτό είναι δική μου ειδικότητα... και είναι απαράδεκτο εκ μέρους σου...» Στα σχολεία είχαμε κάποιους πριν και ενημέρωναν γι' αυτό... «Δεν το σκέφτηκα, γιατί έρχεσαι μια φορά την εβδομάδα και έρχεσαι για λίγο ... Δεν το σκέφτηκα... Με συγχωρείς» ... δεν είναι μόνο αυτή αλλά όλος ο σύλλογος καθηγητών ... και έπρεπε κάποιος να το σκεφτεί... ο διευθυντής, ο υποδιευθυντής... Έπρεπε να σκεφτεί κανείς σε ένα σχολείο ότι έπρεπε να ενημερωθεί η μουσικός ... και τυπικά να ρωτηθεί ... και κατ' αρχήν θα έπρεπε να ζητήσουν από εμένα να κάνω χορωδία ... και μετά εγώ εφ' όσον δεν ... ποτέ δεν κάνω σε αυτό το σχολείο... Κατάλαβες;... Δεν κάνω ποτέ εδώ ... γιατί απλά προλαβαίνουν οι άλλες... (εκπαιδευτικός 3)

είτε από εκπαιδευτικούς μουσικής εκτός του χώρου της πρωτοβάθμιας ή της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

...Α... Να σου πω και το άλλο που γίνεται εδώ τον τελευταίο καιρό... Υπάρχουν σχολεία που φέρνουν μουσικό απ' έξω για να κάνει τα τραγούδια διαφόρων σχολικών γιορτών, ενώ στο σχολείο υπάρχει μουσικός... (εκπαιδευτικός 14)

4.3.5.3 Δυσκολίες στην αλληλεπίδραση εκπαιδευτικών μουσικής με εκπαιδευτικούς άλλων ειδικοτήτων στα πλαίσια της οργάνωσης της σχολικής γιορτής της 28^{ης} Οκτωβρίου

Στην παρούσα έρευνα, στις συνεντεύξεις, αναφέρθηκαν οι ακόλουθες δυσχέρειες στην αλληλεπίδραση εκπαιδευτικών μουσικής και εκπαιδευτικών άλλων ειδικοτήτων στα πλαίσια της *σχολικής γιορτής της 28^{ης} Οκτωβρίου* από τους/τις εκπαιδευτικούς μουσικής:

1. απαξίωση του έργου που προσφέρει ο/η εκπαιδευτικός μουσικής.

... Η κατάσταση αυτή ήταν άστα... Μέναμε κιόλας εκεί... Όλα μου τα κενά ... από τις πρώτες ώρες, πριν ξεκινήσω, δούλευα εκεί πέρα... Ήτανε μία κατάσταση, μία απαξίωση και από τους συναδέλφους «και σιγά και τι κάνεις εσύ, έκανε καλύτερα μία δασκάλα που είναι εκεί πέρα και τραγουδάει»... Η δασκάλα αυτή τραγουδά ερασιτεχνικά σε χορωδίες... να σαν τη θεία μου τη Μαρία... Αυτή έχει την εντύπωση ότι είναι τουλάχιστον ο von Karajan και πάει αυτή να διδάξουν στα παιδιά τραγούδια... Και ό,τι και να έβαζα , που εμένα μου αρέσει να τα δραματοποιώ κιόλας, να είναι λίγο σαν σκετσάκια... ότι, και να έκανα, ποτέ ... από κάτω ήταν παγωμάρα... feedback τίποτα... Τα ίδια πράγματα τα έκανα στα άλλα τα σχολεία, μπορώ να σου πω και με λιγότερο κόπο, και είχανε πολύ καλύτερο feedback και σίγουρα πολύ καλύτερη σχέση με τα παιδιά. ... (εκπαιδευτικός 6)

Στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση οι εκπαιδευτικοί μουσικής αισθάνονται απαξιωμένοι (σε πολύ μεγαλύτερο βαθμό σε σχέση με την δευτεροβάθμια εκπαίδευση) από τους/τις δασκάλες, ειδικά από τους εκείνους/ες που είναι κάτοχοι πτυχίου Παιδαγωγικών Ακαδημιών, πράγμα το οποίο σαφώς και δυσχεραίνει την συνεργασία για τη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου*.

...Όσο μεγαλύτεροι είναι οι δάσκαλοι τόσο χειρότερα είναι τα πράγματα, γιατί αυτοί πιστεύουν ότι η ειδικότητα στα σχολεία υπάρχουν μόνο για να υπάρχουν τα κενά των δασκάλων... (εκπαιδευτικός 6)

...[οι δάσκαλοι/ες] Δεν είναι τόσο ανοικτοί... Θεωρώ ότι φταίει το ότι για πολλά χρόνια ήταν υπεύθυνοι για όλα εκείνοι. Είναι θέμα ιεραρχίας, νομίζω, τους παίρνει κάποιος άλλος την πρωτοκαθεδρία... Όπως επίσης πολλοί από τους δασκάλους της Παιδαγωγικής Ακαδημίας είναι άλλης νοοτροπίας ... δεν είναι σαν και τους πιο νέους που έχουν τελειώσει [Παιδαγωγικά Τμήματα Δημοτικής Εκπαίδευσης]... Αυτοί από τα Παιδαγωγικά που έχουν πάρει μια πιο σφαιρική γνώση ... Κατά κύριο λόγο είναι πιο δασκαλοκεντρικοί αυτοί που είναι των Παιδαγωγικών Ακαδημιών... εκτός από κάποιες φωτεινές, φωτεινότητες εξαιρέσεις... έχουν επιμορφωθεί ή έχουν ψαχτεί από μόνοι τους και ακολουθούν πιο σύγχρονες μεθόδους... Είναι πιο συντηρητικοί, νομίζω, της Παιδαγωγικής Ακαδημίας... Μου φαίνεται... Αυτό που παρατηρώ ότι είναι πιο επιστημονική η προσέγγισή τους [των δασκάλων που είναι απόφοιτοι Παιδαγωγικών Τμημάτων Δημοτικής Εκπαίδευσης]... τα πράγματα... όσον αφορά τις γιορτές, έτσι; Δεν μπορώ να μιλήσω για το

μάθημά τους... Και αυτό που μου κάνει τρομερή εντύπωση, αρνητική, είναι ότι δίνουν μεγάλη σημασία στο τι θα πουν οι γονείς... Ενώ της Παιδαγωγικής Ακαδημίας, δεν το έχουν τόσο πολύ στο μυαλό τους, γιατί έχουνε περάσει.. είναι πιο μεγάλοι σε ηλικία, κι έχουνε περάσει από την εποχή που οι γονείς δεν παρέμβαιναν στα σχολεία... (εκπαιδευτικός 13)

...Πρώτη δυσκολία είναι η αδυναμία του να κατανοήσουν οι δάσκαλοι ότι, όχι οι καθηγητές, οι καθηγητές είναι άλλο στυλ... [γέλια]... δεν σημαίνει ότι υπάρχει κάποια κόντρα μαζί τους... όχι... απλά επειδή έχουν διδαχτεί μουσική στην Ακαδημία και επειδή πριν οριστούμε εμείς ως υπεύθυνοι μουσικής σ' ένα σχολείο, κάναν οι ίδιοι το μάθημα, πιστεύουν ότι η γνώμη τους μετράει ... μετράει η γνώμη τους αλλά... εντάξει... μέχρι εκεί που φτάνουν οι γνώσεις τους.... (εκπαιδευτικός 14)

2. εκπαιδευτικοί άλλων ειδικοτήτων επιβάλλουν στον/στην εκπαιδευτικό μουσικής να τραγουδήσουν οι μαθητές/τριες τραγούδια των οποίων οι φωνητικές απαιτήσεις είναι σημαντικά μεγαλύτερες από αυτές των μαθητών/τριών, με αποτέλεσμα οι μαθητές/τριες να μην μπορούν να αποδώσουν τα τραγούδια αυτά.

... Κάποιες στιγμές μπορεί να υπάρχουνε κάποιες δυσκολίες, με την έννοια ότι πρέπει να προσαρμόσουμε ... δηλαδή έχουμε να κάνουμε με τα παιδιά που είναι κάποιας ηλικίας ... και πρέπει να ... δηλαδή... τα τραγούδια να μπορέσουνε να αποδοθούνε και σωστά ... οπότε μπορεί κάποιος... ανάλογα με το υλικό δηλαδή των παιδιών ... μπορεί κάποια τραγούδια να μην μπορούν να αποδοθούνε ... οπότε μπορεί να μην τα χρησιμοποιήσουμε κιόλας... (εκπαιδευτικός 8)

... Δεν μπορεί, λοιπόν, ένας δάσκαλος να πει... «κάντε το *Λιόχαρη μεγαλόχαρη* την 28^η – Βίση, Νταλάρας – γιατί είναι χαρούμενο και μ' αρέσει...» Κι εγώ τους λέω «Το *Λιόχαρη μεγαλόχαρη* δεν λέγεται απ' τα παιδιά. Πρώτα πρώτα, είναι μονότονο... Δεύτερον... είναι άγνωστο... Τρίτον, δεν φτάνει η έκταση των φωνών τους...» «Όχι, κάνουν γιατί είναι χαρούμενο». Ε... οπότε εκεί, ανάλογα τι κλίμα θέλω να δημιουργήσω... Ή θα το αρνηθώ και θα προτείνω κάποιο άλλο, ή θα το κάνω και θα τα' αφήσω να πάει χάλια... (εκπαιδευτικός 14)

3. δεν υπάρχει επιθυμία και χρονικό περιθώριο για μια πιο βαθιά συνεργασία μεταξύ εκπαιδευτικών μουσικής και εκπαιδευτικών άλλων ειδικοτήτων, όπως επίσης δεν υπάρχουν οι απαραίτητες γνώσεις και δεξιότητες από τη μεριά των εκπαιδευτικών άλλων ειδικοτήτων.

...δεν υπάρχει ίσως... θέληση και χρόνος για καλύτερη συνεργασία θα 'λεγα... και γνώσεις και ικανότητες αν θέλεις... (εκπαιδευτικός 7)

4.3.6 Γονείς

Ενώ στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση σημαντικός αριθμός γονέων παρακολουθεί τη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου* στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση αυτό δεν συμβαίνει. Στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, είτε δεν έρχονται καθόλου οι γονείς

...Στο γυμνάσιο δεν έρχονται γονείς! (εκπαιδευτικός 2, συνέντευξη)

είτε έρχεται ένας εξαιρετικά μικρός αριθμός γονέων, κυρίως μαθητών/τριών που συμμετέχουν στη σχολική γιορτή.

...Κυρίως, [έρχονται] όταν παίζουν τα παιδιά τους ... δηλαδή... εκτός από τη χορωδία, έχουμε και μία μικρή ορχήστρα, κατά διαστήματα, κατά καιρούς δηλαδή αλλάζει κάθε φορά... παίζουν κιθάρες, αρμόνιο... Εκεί, τότε, έρχονται γονείς... Οι γονείς των παιδιών αυτών... Όχι άλλοι γονείς... (εκπαιδευτικός 9, συνέντευξη)

... Έρχονται ελάχιστοι γονείς... από τα παιδιά από την ορχήστρα έρχονται όλοι οι γονείς... και λίγοι ακόμα... δυο τρεις γονείς... (εκπαιδευτικός 10, συνέντευξη)

Οι εκπαιδευτικοί μουσικής αποδίδουν τη μη προσέλευση των γονέων στη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου* στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση είτε σε λόγους πρακτικούς

...Γιατί δεν χωράνε! ... Ναι ...γι' αυτό δεν έρχονται [οι γονείς στη σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου] ... γιατί... θέλουνε πάντοτε να έρχονται... αλλά δεν χωράνε... και επειδή το ξέρουν δεν έρχονται... (εκπαιδευτικός 1, συνέντευξη)

είτε στην κόπωση των γονέων να παρακολουθήσουν μία σχολική εκδήλωση, που την παρακολουθούν από την είσοδο του τέκνου τους στην τυπική εκπαίδευση.

... τα έχουν καμαρώσει έξι χρόνια τα παιδιά τους και δύο στο νήπιο και στο προνήπιο, οπότε είναι πιο κλειστού τύπου... πρωινές [οι σχολικές γιορτές] ... (εκπαιδευτικός 14, συνέντευξη)

4.3.7 Το σχολικό περιβάλλον στην ανατροφοδότηση των εκπαιδευτικών μουσικής για μελλοντικές σχολικές γιορτές της 28^{ης} Οκτωβρίου

Και στις δύο βαθμίδες εκπαίδευσης, οι γονείς αλλά και οι υπόλοιποι/ες εκπαιδευτικοί του σχολείου κάνουν θετικά σχόλια για τα τραγούδια που ακούν στη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου* (εκπαιδευτικοί 1,8,10 και 12 που συμμετείχαν στις

συνεντεύξεις). Θετικά σχόλια υπάρχουν επίσης όταν τα τραγούδια δεν είναι γνωστά είτε στους γονείς είτε στους/στις υπόλοιπους/ες εκπαιδευτικούς του σχολείου

...Για πέρσι που είχα βάλει πολεμικά ρεμπέτικα ... τους άρεσε το ρεπερτόριο [στους/στις υπόλοιπους/ες εκπαιδευτικούς του σχολείου] ... γενικά θέλουν διαφορετικά τραγούδια... τους άρεσε πολύ... (εκπαιδευτικός 3, συνέντευξη)

Εκπαιδευτικός: ... Ότι είναι πρωτότυπα [τα τραγούδια], μου λένε [οι γονείς], συνήθως.

Ερευνήτρια: Και οι υπόλοιποι συνάδελφοι;

Εκπαιδευτικός: Το ίδιο!... (εκπαιδευτικός 11, συνέντευξη)

Τα σχόλια τόσο των γονέων όσο και των υπόλοιπων εκπαιδευτικών είναι θετικά όταν τα τραγούδια συνοδεύονται από ορχήστρα στην οποία συμμετέχουν μαθητές/τριες.

Τους αρέσει πάρα πολύ, ειδικά με την ορχήστρα όταν την έχουμε... (εκπαιδευτικός 9, συνέντευξη)

Υπάρχουν περίπτωση όπου οι υπόλοιποι/ες εκπαιδευτικοί του σχολείου δεν κάνουν κάποιο σχόλιο για τα τραγούδια που ακούστηκαν για τη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου*.

Εκπαιδευτικός: ...Δεν λένε καμία γνώμη [οι άλλοι/ες εκπαιδευτικοί του σχολείου]...

Ερευνήτρια: Ούτε στο δημοτικό ούτε στο γυμνάσιο;

Εκπαιδευτικός: Ούτε στο δημοτικό ούτε στο γυμνάσιο! (εκπαιδευτικός 2, συνέντευξη)

Από την άλλη μεριά, διατυπώνεται η προβληματική κατά πόσο οι γονείς ασχολούνται (ή όχι) με τα τραγούδια αυτά καθεαυτά που ακούγονται στην εν λόγω σχολική γιορτή.

...Τους αρέσουν... Βασικά τους αρέσει, δεν νομίζω ότι δίνουν τόσο μεγάλη σημασία στο τι τραγούδια... οι γονείς δεν δίνουν σημασία στο τι τραγούδια μαθαίνουν τα παιδιά τους... Τους ενδιαφέρει το φαίνεσθαι, κι επειδή εγώ κάνω, ας πούμε, εκτός από χορωδία κάνω και ορχήστρα... επειδή κάνω οργανάκια και παίζουμε όλα, αυτό είναι που τους ενδιαφέρει, ότι το παιδί τους *φάνηκε* [με έμφαση] ... Το τι θα πει... δεν τους αφορά, νομίζω... (εκπαιδευτικός 13, συνέντευξη)

ή κατά πόσο αυτά που εκφράζουν οι γονείς είναι αυτά που πιστεύουν στην πραγματικότητα.

...εντάξει... συγχαρητήρια θα μου πουν ... αλλά αν πραγματικά τους άρεσε δεν έχουν εκφράσει άποψη, αλλά δεν έχουν εκφράσει άποψη και για δυσάρεστα... (εκπαιδευτικός 14, συνέντευξη)

Τα σχόλια που ακούν οι εκπαιδευτικοί μουσικής για τα τραγούδια που παρουσιάστηκαν στη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου* (τόσο από τους γονείς όσο και από τους/τις υπόλοιπους/ες εκπαιδευτικούς του σχολείου) δεν επηρεάζουν ένα σημαντικό ποσοστό εκπαιδευτικών μουσικής για τη διοργάνωση μελλοντικών *σχολικών γιορτών της 28^{ης} Οκτωβρίου* (εκπαιδευτικοί 1,4,6,9,10,11 και 13 που συμμετείχαν στις συνεντεύξεις).

Άλλοι/ες εκπαιδευτικοί μουσικής επηρεάζονται θετικά από τα προαναφερθέντα σχόλια. Συγκεκριμένα, λαμβάνουν θετική ανατροφοδότηση είτε για περαιτέρω βελτίωση επόμενων *σχολικών γιορτών της 28^{ης} Οκτωβρίου*

... ναι... λαμβάνονται υπ' όψιν ... όλες οι παρατηρήσεις ... να μπορέσει η επόμενη να είναι κάτι καλύτερο ... κάτι πιο αντιπροσωπευτικό... (εκπαιδευτικός 8, συνέντευξη)

...πρέπει να αφουγκραζόμαστε λιγάκι την κρίση των άλλων... όχι ν' αλλάξουμε πολιτική στην εκπαίδευση τη δική μας, στον τρόπο εκπαίδευσης, αλλά πρέπει να ακούμε τους άλλους... Εντάξει... Θα ακούσω γνώμες, θα βελτιωθώ, θα ακούσω κρίσεις, και αναλόγως αν με καλύπτουν ή αν εγώ διαπιστώσω ότι κάπου είμαι λάθος, διορθώνομαι... (εκπαιδευτικός 14, συνέντευξη)

είτε για περαιτέρω προσπάθεια και αναζήτηση τραγουδιών στις επόμενες *σχολικές γιορτές της 28^{ης} Οκτωβρίου*.

... προσπαθώ να κάνω περισσότερα πράγματα... Αν είμαι στο ίδιο σχολείο, που δεν γίνεται πάντα επειδή είμαι στη διάθεση [του Π.Υ.Σ.Δ.Ε.]¹⁸, προσπαθώ να κάνω και διαφορετικά πράγματα... (εκπαιδευτικός 2, συνέντευξη)

... εννοείται ότι με επηρεάζουν ... με επηρεάζουν στο να ψάχνομαι συνέχεια και να βάζω καινούργιο υλικό και να κάνω πράγματα (εκπαιδευτικός 12, συνέντευξη)

4.3.8 Πηγές πληροφόρησης εκπαιδευτικών μουσικής για περαιτέρω ρεπερτόριο

(πέραν αυτού που ήδη γνωρίζουν) για τη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου*

¹⁸ Υπάρχουν εκπαιδευτικοί και στην πρωτοβάθμια και στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση όλων των ειδικοτήτων, που δεν έχουν οργανική θέση (σε περίπτωση που ο αριθμός των οργανικών θέσεων είναι μικρότερος του αριθμού των εκπαιδευτικών που υπηρετούν) και κάθε σχολική χρονιά τοποθετούνται από τα κατά τόπου Περιφερειακά Υπηρεσιακά Συμβούλια Πρωτοβάθμιας / Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης (Π.Υ.Σ.Δ.Ε. για τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, Π.Υ.Σ.Π.Ε. για την πρωτοβάθμια εκπαίδευση) σε σχολεία όπου υπάρχουν λειτουργικά κενά (τα λειτουργικά κενά προκύπτουν για διάφορους λόγους π.χ. αποσπάσεις, μακροχρόνιες άδειες) εκπαιδευτικών σχετικής ειδικότητας. Οι εκπαιδευτικοί αυτοί/ές χαρακτηρίζονται από τη διοίκηση ως «ευρισκόμενος/η στη διάθεση του Π.Υ.Σ.Δ.Ε. ή Π.Υ.Σ.Π.Ε.» και συχνά τοποθετούνται σε διαφορετικά σχολεία από σχολική χρονιά σε σχολική χρονιά.

Στην ερώτηση «Έχετε ζητήσει ποτέ συμβουλή προς αναζήτηση περαιτέρω ρεπερτορίου (πέραν αυτού που γνωρίζετε) για τη σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου;» απάντησαν «ναι» 79 εκπαιδευτικοί μουσικής (87,77% αυτών) και «όχι» 11 εκπαιδευτικοί μουσικής (12,23% αυτών). Η πλειονότητα των ερωτηθέντων εκπαιδευτικών μουσικής έχει αναζητήσει συμβουλή προς αναζήτηση περαιτέρω ρεπερτορίου για τη σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου.

Πίνακας 40. Αναζήτηση συμβουλής προς αναζήτηση περαιτέρω ρεπερτορίου για τη σχολική γιορτή της 28ης Οκτωβρίου.

Απάντηση εκπαιδευτικών	Αριθμός εκπαιδευτικών	Ποσοστό
Ναι	79	87,77%
Όχι	11	12,23%
Σύνολο	90	100,00%

Στην ερώτηση «Σε περίπτωση που η απάντηση στην προηγούμενη ερώτηση είναι «ναι» αναφέρατε τον τρόπο που δίνεται η συμβουλή», 69 εκπαιδευτικοί μουσικής (76,66% αυτών) ανέφεραν «αλληλεπίδραση με άλλον/η εκπαιδευτικό μουσικής», οι 51 (56,66% αυτών) ανέφεραν «αλληλεπίδραση με εκπαιδευτικό άλλης ειδικότητας», οι 8 (8,88% αυτών) ανέφεραν «αλληλεπίδραση με σχολικό/ή σύμβουλο μουσικής», οι 0 (0,00% αυτών) ανέφεραν «αλληλεπίδραση με σχολικό/ή σύμβουλο άλλης ειδικότητας», οι 7 (7,77% αυτών) ανέφεραν «Αλληλεπίδραση με Υπεύθυνο/η Πολιτιστικών Θεμάτων / Υπεύθυνο/η Σχολικών Δραστηριοτήτων», οι 27% (30,00% αυτών) ανέφεραν «Ανάκληση ρεπερτορίου από τα μαθητικά χρόνια», οι 61 (67,77% αυτών) ανέφεραν «προσωπική αναζήτηση τραγουδιών σε έντυπα μέσα», οι 38 (42,22% αυτών) ανέφεραν «Προσωπική αναζήτηση τραγουδιών σε ιστοσελίδες κοινωνικής δικτύωσης (Facebook, Twitter κ.τ.λ.)», οι 67 (74,44% αυτών) ανέφεραν «Προσωπική αναζήτηση τραγουδιών σε ιστοσελίδες άλλες πλην ιστοσελίδων κοινωνικής δικτύωσης», 1 (1,11% αυτών) ανέφεραν «Ανάκληση ρεπερτορίου από σχετική δισκογραφία». Η πλειονότητα των εκπαιδευτικών μουσικής αναζητά συμβουλή προς αναζήτηση περαιτέρω ρεπερτορίου

για τη σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου είτε από άλλους/ες εκπαιδευτικούς μουσικής είτε από έντυπα μέσα είτε από το διαδίκτυο.

Πίνακας 41. Τρόποι αναζήτησης συμβουλής προς αναζήτηση περαιτέρω ρεπερτορίου για τη *σχολική γιορτή της 28ης Οκτωβρίου*.

Τρόπος συμβουλής	Αριθμός εκπαιδευτικών	Ποσοστό
Αλληλεπίδραση με άλλον/η εκπαιδευτικό μουσικής	69	76,66%
Αλληλεπίδραση με εκπαιδευτικό άλλης ειδικότητας.	51	56,66%
Αλληλεπίδραση με σχολικό/ή σύμβουλο μουσικής.	8	8,88%
Αλληλεπίδραση με σχολικό/ή σύμβουλο άλλης ειδικότητας.	0	0,00%
Αλληλεπίδραση με Υπεύθυνο/η πολιτιστικών Θεμάτων / Υπεύθυνο/η Σχολικών Δραστηριοτήτων.	7	7,77%
Ανάκληση σχετικού ρεπερτορίου από τα μαθητικά χρόνια.	27	30,00%
Προσωπική αναζήτηση τραγουδιών σε έντυπα μέσα	61	67,77%
Προσωπική αναζήτηση τραγουδιών σε ιστοσελίδες κοινωνικής δικτύωσης (Facebook, twitter κ.τ.λ.).	38	42,22%
Προσωπική αναζήτηση τραγουδιών σε ιστοσελίδες άλλες πλην ιστοσελίδων κοινωνικής δικτύωσης.	67	74,44%
Ανάκληση ρεπερτορίου από σχετική δισκογραφία	1	1,11%
Αναζήτηση στο προσωπικό αρχείο mp3	1	1,11%
Προσαρμογή στα ελληνικά ξενόγλωσσων τραγουδιών	1	1,11%
Όχι στην προηγούμενη ερώτηση	1	1,11%

Ο επόμενος πίνακας δείχνει τις απαντήσεις σχετικά με τον τρόπο που δίνεται η συμβουλή προς αναζήτηση περαιτέρω ρεπερτορίου (πέραν αυτού που γνωρίζετε) σε σχέση με τη βαθμίδα εκπαίδευσης όπου εργάζονται οι εκπαιδευτικοί μουσικής. Τα ποσοστά είναι επί της βαθμίδα εκπαίδευσης όπου εργάζονται οι εκπαιδευτικοί μουσικής. Οι ερωτηθέντες/είσες εκπαιδευτικοί μουσικής που εργάζονται αποκλειστικά στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση συμβουλευόμαστε εκπαιδευτικούς άλλων ειδικοτήτων προς αναζήτηση ρεπερτορίου για την εν λόγω *σχολική γιορτή* σε σημαντικά μεγαλύτερο

ποσοστό σε σχέση με τους/τις συναδέλφους τους που υπηρετούν αποκλειστικά στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

Πίνακας 42. Τρόποι αναζήτησης συμβουλής προς αναζήτηση περαιτέρω ρεπερτορίου για τη σχολική γιορτή της 28ης Οκτωβρίου σε σχέση με τη βαθμίδα εκπαίδευσης στην οποία εργάζονται οι εκπαιδευτικοί μουσικής.

Τρόπος συμβουλής	Δευτεροβάθμια εκπαίδευση (αποκλειστικά)		Δευτεροβάθμια Εκπ. (εξ' ολοκλήρου διάθεση στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση)		Δευτερ. Εκπ. (μετάταξη από την πρωτοβάθμια εκπαίδευση)		Δευτεροβάθμια εκπ. (συμπλήρωση ωραρίου στην πρωτοβάθμια εκπ.)		Πρωτοβάθμια εκπαίδευση (αποκλειστικά)		Πρωτοβάθμια εκπαίδευση (μετάταξη από την δευτεροβάθμια εκπαίδευση)	
	Αριθμός	Ποσοστό	Αριθμός	Ποσοστό	Αριθμός	Ποσοστό	Αριθμός	Ποσοστό	Αριθμός	Ποσοστό	Αριθμός	Ποσοστό
Αλληλεπίδραση με άλλον/η εκπαιδευτικό μουσικής.	17	68,00%	2	50,00%	3	100,00%	1	100,00%	45	80,35%	1	100,00%
Αλληλεπίδραση με εκπαιδευτικό άλλης ειδικότητας.	11	44,00%	1	25,00%	1	33,33%	1	100,00%	37	66,07%	0	0,00%
Αλληλεπίδραση με σχολικό/ή σύμβουλο μουσικής.	1	4,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	7	12,50%	0	0,00%
Αλληλεπίδραση με σχολικό/ή σύμβουλο άλλης ειδικότητας.	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
Αλληλεπίδραση με Υπεύθυνο/η πολιτιστικών Θεμάτων / Υπεύθυνο/η Σχολικών Δραστηριοτήτων.	1	4,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	6	10,71%	0	0,00%
Ανάκληση σχετικού ρεπερτορίου από τα μαθητικά χρόνια.	6	24,00%	1	25,00%	2	66,66%	0	0,00%	18	32,14%	0	0,00%
Προσωπική αναζήτηση τραγουδιών σε έντυπα μέσα	16	64,00%	3	75,00%	1	33,33%	0	0,00%	40	71,42%	1	100,00%
Προσωπική αναζήτηση τραγουδιών σε ιστοσελίδες κοινωνικής δικτύωσης (Facebook, twitter κ.τ.λ.).	10	40,00%	0	0,00%	2	66,66%	0	0,00%	26	46,42%	0	0,00%
Προσωπική αναζήτηση τραγουδιών σε άλλες ιστοσελίδες	19	76,00%	2	50,00%	2	66,66%	1	100,00%	42	75,00%	1	100,00%

πλην ιστοσελίδων κοινωνικής δικτύωσης.													
Ανάκληση ρεπερτορίου από σχετική δισκογραφία	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	1	1,78%	0	0,00%	
Αναζήτηση στο προσωπικό αρχείο mp3	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	1	1,78%	0	0,00%	
Προσαρμογή στα ελληνικά ξενόγλωσσων τραγουδιών	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	1	1,78%	0	0,00%	
Όχι στην προηγούμενη ερώτηση	1	4,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	

Ο ακόλουθος πίνακας δείχνει τις απαντήσεις σχετικά με τον τρόπο που δίνεται η συμβουλή προς αναζήτηση περαιτέρω ρεπερτορίου (πέραν του ήδη γνωστού) σε σχέση με τον τόπο που βρίσκονται τα σχολεία στα οποία εργάζονται οι εκπαιδευτικοί μουσικής (αγροτική, αστική, ημιαστική περιοχή). Τα ποσοστά είναι επί του τόπου που βρίσκονται τα σχολεία στα οποία εργάζονται οι εκπαιδευτικοί μουσικής. Οι ερωτηθέντες/είσες εκπαιδευτικοί μουσικής που εργάζονται σε σχολεία αγροτικών περιοχών συμβουλευόμαστε το διαδίκτυο προς αναζήτηση ρεπερτορίου για τη συγκεκριμένη *σχολική γιορτή* σε σημαντικά μεγαλύτερο ποσοστό σε σχέση με τους/τις συναδέλφους τους που υπηρετούν σε σχολεία ημιαστικών και αστικών περιοχών. Το ακριβώς αντίστροφο συμβαίνει στην αναζήτηση συμβουλής για το εν λόγω θέμα μέσω της αλληλεπίδραση με άλλον/η εκπαιδευτικό μουσικής.

Πίνακας 43. Τρόποι αναζήτησης συμβουλής προς αναζήτηση περαιτέρω ρεπερτορίου για τη *σχολική γιορτή της 28ης Οκτωβρίου* σε σχέση με τον τόπο του σχολείου στο οποίο εργάζονται οι εκπαιδευτικοί μουσικής.

Τρόπος συμβουλής	Αγροτική περιοχή		Αστική περιοχή		Ημιαστική περιοχή	
	Αριθμός	Ποσοστό	Αριθμός	Ποσοστό	Αριθμός	Ποσοστό
Αλληλεπίδραση με άλλον/η εκπαιδευτικό μουσικής .	4	50,00%	56	81,15%	9	69,23%
Αλληλεπίδραση με εκπαιδευτικό άλλης ειδικότητας.	3	37,50%	45	65,21%	3	23,07%
Αλληλεπίδραση με σχολικό/ή	1	12,50%	7	10,14%	0	0,00%

σύμβουλο μουσικής.							
Αλληλεπίδραση με σχολικό/ή σύμβουλο άλλης ειδικότητας.	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	
Αλληλεπίδραση με Υπεύθυνο/η πολιτιστικών Θεμάτων / Υπεύθυνο/η Σχολικών Δραστηριοτήτων.	0	0,00%	7	10,14%	0	0,00%	
Ανάκληση σχετικού ρεπερτορίου από τα μαθητικά χρόνια.	1	12,50%	22	31,88%	4	30,76%	
Προσωπική αναζήτηση τραγουδιών σε έντυπα μέσα	4	50,00%	52	75,36%	5	38,46%	
Προσωπική αναζήτηση τραγουδιών σε ιστοσελίδες κοινωνικής δικτύωσης (Facebook, twitter κ.τ.λ.).	1	12,50%	29	42,02%	8	61,53%	
Προσωπική αναζήτηση τραγουδιών σε ιστοσελίδες άλλες πλην ιστοσελίδων κοινωνικής δικτύωσης.	7	87,50%	53	76,81%	7	53,84%	
Ανάκληση ρεπερτορίου από σχετική δισκογραφία	0	0,00%	0	0,00%	1	7,69%	
Αναζήτηση στο προσωπικό αρχείο mp3	0	0,00%	1	1,44%	0	0,00%	
Προσαρμογή στα ελληνικά ξενόγλωσσων τραγουδιών	0	0,00%	1	1,44%	0	0,00%	
Όχι στην προηγούμενη ερώτηση	0	0,00%	0	0,00%	1	7,69%	

Ο επόμενος πίνακας δείχνει τις απαντήσεις σχετικά με τον τρόπο που δίνεται η συμβουλή προς αναζήτηση περαιτέρω ρεπερτορίου (πέραν του ήδη γνωστού) σε σχέση με την υπαλληλική σχέση των εκπαιδευτικών μουσικής. Τα ποσοστά είναι επί της υπαλληλικής σχέσης των εκπαιδευτικών μουσικής. Οι αναπληρωτές/τριες εκπαιδευτικοί που συμπλήρωσαν το ερωτηματολόγιο ανακαλούν σχετικό ρεπερτόριο από τα μαθητικά χρόνια σε σημαντικά μεγαλύτερο βαθμό σε σχέση με τους/τις μόνιμους/ες συναδέλφους τους.

Πίνακας 44. Τρόποι αναζήτησης συμβουλής προς αναζήτηση περαιτέρω ρεπερτορίου για τη *σχολική γιορτή της 28ης Οκτωβρίου* σε σχέση με την υπαλληλική σχέση των εκπαιδευτικών μουσικής.

Τρόπος συμβουλής	Αριθμός μονίμων εκπαιδευτικών	Ποσοστό μονίμων εκπαιδευτικών	Αριθμός αναπληρωτών/τριών εκπαιδευτικών	Ποσοστό αναπληρωτών/τριών εκπαιδευτικών
Αλληλεπίδραση με άλλον/η εκπαιδευτικό μουσικής .	51	76,11%	18	78,26%
Αλληλεπίδραση με εκπαιδευτικό άλλης ειδικότητας.	37	55,22%	14	60,86%
Αλληλεπίδραση με σχολικό/ή σύμβουλο μουσικής.	5	7,46%	3	13,04%
Αλληλεπίδραση με σχολικό/ή σύμβουλο άλλης ειδικότητας.	0	0,00%	0	0,00%
Αλληλεπίδραση με Υπεύθυνο/η πολιτιστικών Θεμάτων / Υπεύθυνο/η Σχολικών Δραστηριοτήτων.	6	8,95%	1	4,34%
Ανάκληση σχετικού ρεπερτορίου από τα μαθητικά χρόνια.	19	28,35%	8	34,78%
Προσωπική αναζήτηση τραγουδιών σε έντυπα μέσα	44	65,67%	17	65,38%
Προσωπική αναζήτηση τραγουδιών σε ιστοσελίδες κοινωνικής δικτύωσης (Facebook, twitter κ.τ.λ.).	25	37,31%	13	56,52%
Προσωπική αναζήτηση τραγουδιών σε ιστοσελίδες άλλες πλην ιστοσελίδων κοινωνικής δικτύωσης.	49	73,13%	18	78,26%
Ανάκληση ρεπερτορίου από σχετική δισκογραφία	1	1,49%	0	0,00%
Αναζήτηση στο προσωπικό αρχείο mp3	0	0,00%	1	4,34%
Προσαρμογή στα ελληνικά ξενόγλωσσων τραγουδιών	1	1,49%	0	0,00%
Όχι στην προηγούμενη ερώτηση	1	1,49%	0	0,00%

Ο ακόλουθος πίνακας δείχνει τις απαντήσεις σχετικά με τον τρόπο που δίνεται η συμβουλή προς αναζήτηση περαιτέρω ρεπερτορίου (πέραν του ήδη γνωστού) σε σχέση με την ηλικία των εκπαιδευτικών μουσικής. Τα ποσοστά είναι επί της ηλικίας των εκπαιδευτικών μουσικής. Η ανάκληση σχετικού ρεπερτορίου από τα μαθητικά χρόνια είναι αντιστρόφως ανάλογη της ηλικίας των εκπαιδευτικών μουσικής.

Πίνακας 45. Τρόποι αναζήτησης συμβουλής προς αναζήτηση περαιτέρω ρεπερτορίου για τη *σχολική γιορτή της 28ης Οκτωβρίου* σε σχέση με την ηλικία των εκπαιδευτικών μουσικής.

Τρόπος συμβουλής	Μέχρι 29 ετών	Ποσοστό	30-39 ετών	Ποσοστό	40-49 ετών	Ποσοστό	50-59 ετών	Ποσοστό	Άνω των 60 ετών	Ποσοστό
Αλληλεπίδραση με άλλον/η εκπαιδευτικό μουσικής .	2	100,00%	42	77,77%	24	77,14%	1	50,00%	0	0,00%
Αλληλεπίδραση με εκπαιδευτικό άλλης ειδικότητας.	1	50,00%	33	61,11%	17	54,83%	0	0,00%	0	0,00%
Αλληλεπίδραση με σχολικό/ή σύμβουλο μουσικής.	0	0,00%	5	9,25%	2	6,45%	1	50,00%	0	0,00%
Αλληλεπίδραση με σχολικό/ή σύμβουλο άλλης ειδικότητας.	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
Αλληλεπίδραση με Υπεύθυνο/η πολιτιστικών Θεμάτων / Υπεύθυνο/η Σχολικών Δραστηριοτήτων.	0	0,00%	3	5,55%	4	12,90%	0	0,00%	0	0,00%
Ανάκληση σχετικού ρεπερτορίου από τα μαθητικά χρόνια.	1	50,00%	16	29,62%	10	32,50%	0	0,00%	0	0,00%
Προσωπική αναζήτηση τραγουδιών σε έντυπα μέσα	2	100,00%	35	64,81%	21	67,74%	2	100,00%	1	100,00%
Προσωπική αναζήτηση τραγουδιών σε ιστοσελίδες κοινωνικής δικτύωσης (Facebook, twitter κ.τ.λ.).	1	50,00%	25	46,29%	12	38,70%	0	0,00%	0	0,00%
Προσωπική αναζήτηση τραγουδιών σε ιστοσελίδες άλλες πλην ιστοσελίδων κοινωνικής δικτύωσης.	2	100,00%	42	77,77%	21	67,74%	2	100,00%	0	0,00%
Ανάκληση ρεπερτορίου από σχετική δισκογραφία	0	0,00%	0	0,00%	1	3,22%	0	0,00%	0	0,00%
Αναζήτηση στο προσωπικό αρχείο mp3	0	0,00%	1	1,85%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
Προσαρμογή στα ελληνικά ξενόγλωσσων τραγουδιών	0	0,00%	0	0,00%	1	3,22%	0	0,00%	0	0,00%
Όχι στην προηγούμενη ερώτηση	0	0,00%	0	0,00%	1	3,22%	0	0,00%	0	0,00%

Πολλοί/ές εκπαιδευτικοί μουσικής που συμμετείχαν στις συνεντεύξεις έχουν ζητήσει συμβουλή προς αναζήτηση περαιτέρω ρεπερτορίου (πέραν αυτού που ήδη γνωρίζουν) για τη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου*. Οι περισσότεροι/ες συμβουλευόνται άλλους/ες εκπαιδευτικούς μουσικής με μεγαλύτερη εμπειρία στο θέμα αυτό (εκπαιδευτικοί 3,6,7 και 13). Κάποιοι/ες εκπαιδευτικοί μουσικής συμβουλευόνται εκπαιδευτικούς άλλων ειδικοτήτων με μεγαλύτερη εμπειρία στο θέμα αυτό: είτε δασκάλους (εκπαιδευτικός 13) είτε φιλολόγους (εκπαιδευτικός 10). Άλλοι/ες εκπαιδευτικοί μουσικής αναζητούν περαιτέρω τραγούδια για τη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου* είτε στο διαδίκτυο (όχι σε δίκτυα κοινωνικής δικτύωσης) (εκπαιδευτικοί 11, 14 και 12) είτε σε βιβλία (εκπαιδευτικός 2) είτε σε δισκογραφία (εκπαιδευτικός 2).

4.3.9 Υποδομές σχολείου

Παρατηρείται από τους/τις εκπαιδευτικούς μουσικής που συμμετείχαν στις συνεντεύξεις έλλειψη των απαραίτητων υποδομών (ή η μη πρόσβασή τους στις προαναφερθείσες υποδομές) ούτως ώστε να προβληθεί με τον καλύτερο δυνατό τρόπο η δουλειά που έχουν κάνει αναφορικά με τα τραγούδια της *σχολικής γιορτής της 28^{ης} Οκτωβρίου*.

... γενικά φέτος ήταν πολύ πεσμένοι οι άνθρωποι... ενώ τραγουδήσαμε καλά κι έπαιξα καλά κι εγώ... ήταν μια γιορτή απίστευτα άσχημη λόγω της ακουστικής του χώρου... Πήγαμε στο γυμναστήριο που φτιάχτηκε φέτος ... και δεν έχει καθόλου υλικά για να απορροφήσουν τον ήχο ... Δεν μπορείς να φανταστεί τι γινόταν ... μιλάγανε... σφυράγανε... ήταν λες κι έκανες λαϊκή αγορά... Καθόλου καλή [ακουστική]... Και μιλάμε όση ώρα λέγανε τα ποιήματα και έκαναν εκφώνηση του λόγου ήταν δραματικά... οπότε μου είπαν συγχαρητήρια κάποιοι ... αλλά και κάποιοι μου είπαν ότι δεν τα είχαν ακούσει... (εκπαιδευτικός 3)

... Και να σε αφήνει να έχεις πρόσβαση σε αίθουσα ... έχουμε μία αίθουσα που είναι αμφιθέατρο, που έχω βάλει εκεί το αρμόνιο... Όταν μου λέει [ο διευθυντής] ότι «δεν θα πας εκεί μέσα» δεν μπορώ... δεν μου φαίνεται πάρα πολύ εύκολο να κουβαλάω το αρμόνιο, το οποίο είναι και από τα μεγάλα ... από τάξη σε τάξη ... [ο λόγος της μη εισόδου στην αίθουσα αυτή είναι] ... να μη γίνει καταστροφή αυτών που είναι μέσα... (εκπαιδευτικός 6)

4.4 Τραγούδια χρησιμοποιούμενα στη σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου

Στους πίνακες που ακολουθούν καταγράφονται οι τίτλοι τραγουδιών που αναφέρθηκαν και στα τρία ερευνητικά εργαλεία της παρούσας έρευνας (συνέντευξη, ερωτηματολόγιο και αρχειακό υλικό).

Στην περίπτωση του ερωτηματολογίου, αναφέρονται τα ποσοστά χρήσης των τραγουδιών, των μουσικών ειδών στα οποία ανήκουν τα αναφερθέντα τραγούδια και των θεματικών κατηγοριών που καλύπτουν τα εν λόγω τραγούδια. Οι πίνακες με τους τίτλους τραγουδιών εμπεριέχουν μόνο τους τίτλους τραγουδιών που έχουν στατιστική

σημαντικότητα. Οι πίνακες με το σύνολο των τίτλων των τραγουδιών που αναφέρθηκαν στο ερωτηματολόγιο βρίσκονται στο Παράρτημα 5.

Στους τίτλους τραγουδιών του αρχειακού υλικού, ο κάθε πίνακας αναφέρει τίτλους τραγουδιών από μία συγκεκριμένη σχολική μονάδα. Επιπρόσθετα, γίνεται αναφορά στο αν κατά τις χρονιές από τις οποίες είναι το αρχειακό υλικό του κάθε σχολείου ο/η εκπαιδευτικός μουσικής είναι ο/η ίδιος/α ή όχι. Σε περίπτωση που στο ίδιο σχολείο χρησιμοποιείται ο ίδιος τίτλος τραγουδιού διαφορετικές σχολικές χρονιές αναγράφεται στην ίδια γραμμή (στις στήλες βρίσκονται οι χρονιές χρήσης τους) προκειμένου να διαφαίνονται τυχόν ομοιότητες ή διαφορές στους τίτλους τραγουδιών από χρονιά σε χρονιά στην ίδια σχολική μονάδα.

Αναφορικά με τους τίτλους τραγουδιών για τους οποίους έγινε λόγος στις συνεντεύξεις, αναφέρονται και οι εκπαιδευτικοί, οι οποίοι/ες έκαναν χρήση του κάθε τίτλου τραγουδιού. Τα ποσοστά χρήσης των τραγουδιών *Ο Έφεδρος*, *Ο Ναπολιτάνος* και *Οι Ηπειρώτισσες* είναι σημαντικά υψηλότερα σε σχέση με τα ποσοστά χρήσης των υπόλοιπων τραγουδιών στην πιο πρόσφατη σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου.

Πίνακας 46. Τραγούδια χρησιμοποιηθέντα στην πιο πρόσφατη σχολική γιορτή της 28ης Οκτωβρίου.

Τίτλος τραγουδιού	Αριθμός εκπαιδευτικών που το χρησιμοποίησαν	Ποσοστό
<i>Ακορντεόν.</i>	17	18,88%
<i>Βάζει ο Ντούτσε τη στολή του.</i>	10	11,11%
<i>Δυο παιδιά απ' το Βραχώρι.</i>	10	11,11%
<i>Ο Έφεδρος.</i>	22	24,44%
<i>Ο Ναπολιτάνος.</i>	25	27,77%
<i>Οι Ηπειρώτισσες.</i>	23	25,55%
<i>Παιδιά, της Ελλάδος παιδιά.</i>	4	4,44%
<i>Στη Ρώμη (Κορόιδο Μουσολίνι)</i>	14	15,55%
<i>Της δικαιοσύνης ήλπε νοητέ.</i>	9	10,00%
<i>Ύμνος στη Σημαία.</i>	11	12,22%

Τα ποσοστά χρήσης των τραγουδιών *Βάζει ο Ντούτσε τη στολή τους*, *Δυο παιδιά απ' το Βραχώρι*, *Ο Ναπολιτάνος* και *Στη Ρώμη (Κορόιδο Μουσολίνι)* είναι σημαντικά

μεγαλύτερα στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση (αποκλειστικά) σε σχέση με τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (αποκλειστικά) στην πιο πρόσφατη σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου.

Πίνακας 47. Τραγούδια χρησιμοποιηθέντα στην πιο πρόσφατη σχολική γιορτή της 28ης Οκτωβρίου σε σχέση με τη βαθμίδα εκπαίδευσης στην οποία εργάζονται οι εκπαιδευτικοί μουσικής (ποσοστά επί της βαθμίδας εκπαίδευσης στην οποία εργάζονται οι εκπαιδευτικοί μουσικής).

Τίτλος τραγουδιού	Δευτεροβάθμια εκπαίδευση(αποκλειστικά)		Πρωτοβάθμια εκπαίδευση (αποκλειστικά)		Δευτεροβάθμια εκπαίδευση (με μετάταξη από την πρωτοβάθμια)		Δευτεροβάθμια εκπαίδευση (εξ' ολοκλήρου διάθεση στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση)		Δευτεροβάθμια εκπαίδευση (με συμπλήρωση ωραρίου στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση)		Πρωτοβάθμια εκπαίδευση (με μετάταξη από τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση)	
	Αριθμός	Ποσοστό	Αριθμός	Ποσοστό	Αριθμός	Ποσοστό	Αριθμός	Ποσοστό	Αριθμός	Ποσοστό	Αριθμός	Ποσοστό
Ακορντεόν.	5	20,00%	10	17,85%	0	0,00%	2	50,00%	0	0,00%	0	0,00 %
Βάζει ο Ντούτσε τη στολή του.	1	4,00%	9	16,07%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00 %
Δυο παιδιά απ' το Βραχώρι.	1	1,00%	8	14,28%	0	0,00%	1	25,00%	0	0,00%	0	0,00 %
Ο Έφεδρος.	5	20,00%	16	28,57%	0	0,00%	0	0,00%	1	100%	0	0,00 %
Ο Ναπολιτάνος.	5	20,00%	18	32,14%	0	0,00%	1	25,00%	0	0,00%	1	100%
Οι Ηπειρώτισσες.	7	28,00%	15	26,78%	1	33,33%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00 %
Παιδιά, της Ελλάδος παιδιά.	2	8,00%	2	3,57%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00 %
Στη Ρώμη (Κορόιδο Μουσολίνι)	2	8,00%	11	19,64%	0	0,00%	1	100%	0	0,00%	0	0,00 %
Της δικαιοσύνης ήλπε νοητέ.	4	16,00%	5	8,92%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00 %
Ύμνος στη Σημαία.	2	8,00%	8	14,28%	0	0,00%	1	25,00%	0	0,00%	0	0,00 %

Τα ποσοστά χρήσης των τραγουδιών *Βάζει ο Ντούτσε τη στολή του* και *Στη Ρώμη (Κορόιδο Μουσολίνι)* είναι σημαντικά μεγαλύτερα στους/στις ερωτηθέντες/είσες

αναπληρωτές/τριες εκπαιδευτικούς μουσικής σε σχέση με τους/τις μόνιμους/ες συναδέλφους τους στην πιο πρόσφατη σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου.

Πίνακας 48. Τραγούδια χρησιμοποιηθέντα στην πιο πρόσφατη σχολική γιορτή της 28ης Οκτωβρίου σε σχέση με την υπαλληλική σχέση των εκπαιδευτικών μουσικής (ποσοστά επί της υπαλληλικής σχέσης των εκπαιδευτικών μουσικής).

Τίτλος τραγουδιού	Αναπληρωτές/ τριες εκπαιδευτικοί		Μόνιμοι/ες εκπαιδευτικοί	
	Αριθμός	Ποσοστό	Αριθμός	Ποσοστό
<i>Ακορντεόν.</i>	6	26,08%	11	16,41%
<i>Βάζει ο Ντούτσε τη στολή του.</i>	4	17,39%	6	8,95%
<i>Δυο παιδιά απ' το Βραχώρι</i>	1	4,34%	9	13,43%
<i>Ο Έφεδρος.</i>	6	26,08%	16	23,88%
<i>Ο Ναπολιτάνος.</i>	5	21,73%	20	29,85%
<i>Οι Ηπειρώτισσες.</i>	7	30,43%	16	23,88%
<i>Παιδιά, της Ελλάδος παιδιά.</i>	1	4,34%	3	4,47%
<i>Στη Ρώμη (Κορόιδο Μουσολίνι)</i>	5	21,73%	9	13,43%
<i>Της δικαιοσύνης ήλπε νοητέ.</i>	1	4,34%	8	11,94%
<i>Ύμνος στη Σημαία.</i>	4	17,39%	7	10,44%

Το ποσοστό χρήσης των περισσότερων τραγουδιών φθίνει όσο αυξάνουν τα έτη υπηρεσία των ερωτηθέντων εκπαιδευτικών μουσικής στην πιο πρόσφατη σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου.

Πίνακας 49. Τραγούδια χρησιμοποιηθέντα στην πιο πρόσφατη σχολική γιορτή της 28ης Οκτωβρίου σε σχέση με τα έτη υπηρεσίας των εκπαιδευτικών μουσικής (ποσοστό επί των ετών υπηρεσίας των εκπαιδευτικών μουσικής)¹⁹.

Τίτλος τραγουδιού	1-7 έτη		8-14 έτη		15-21 έτη		22-27 έτη	
	Αριθμός	Ποσοστό	Αριθμός	Ποσοστό	Αριθμός	Ποσοστό	Αριθμός	Ποσοστό
<i>Ακορντεόν.</i>	7	23,33%	8	21,05%	1	5,55%	1	33,33%
<i>Βάζει ο Ντούτσε τη στολή του.</i>	4	13,33%	4	10,52%	1	5,55%	1	33,33%
<i>Δυο παιδιά απ' το Βραχώρι</i>	3	10,00%	5	15,78%	2	11,11%	0	0,00%
<i>Ο Έφεδρος.</i>	8	26,66%	10	26,31%	2	11,11%	2	66,66%
<i>Ο Ναπολιτάνος.</i>	6	20,00%	14	36,84%	3	16,66%	2	66,66%

¹⁹ Τα τραγούδια που επιλέχθηκαν από τους/τις εκπαιδευτικούς από 29-35 έτη υπηρεσίας είναι «αμφίσημα» και δεν συμπεριελήφθησαν.

<i>Οι Ηπειρώτισσες.</i>	7	23,33%	11	28,94%	5	27,77%	1	33,33%
<i>Παιδιά, της Ελλάδος παιδιά.</i>	1	3,33%	2	5,26%	1	5,55%	0	0,00%
<i>Στη Ρώμη (Κορόιδο Μουσολίνι)</i>	5	16,66%	6	15,78%	2	11,11%	1	33,33%
<i>Της δικαιοσύνης ήλπε νοητέ.</i>	2	6,66%	2	5,26%	2	11,11%	3	100.00%
<i>Ύμνος στη Σημαία.</i>	2	6,66%	8	21,05%	1	5,55%	0	0,00%

Τα ποσοστά χρήσης των τραγουδιών *Βάζει ο Ντούτσε τη στολή του* και *Στη Ρώμη (Κορόιδο Μουσολίνι)* είναι σημαντικά μεγαλύτερα σε σχέση με τα υπόλοιπα τραγούδια στις σχολικές γιορτές της 28^{ης} Οκτωβρίου του παρελθόντος.

Πίνακας 50. Τραγούδια χρησιμοποιηθέντα σε σχολικές γιορτές της 28ης Οκτωβρίου του παρελθόντος.

Τίτλος τραγουδιού	Αριθμός εκπαιδευτικών που το χρησιμοποίησαν	Ποσοστό
<i>Ακορντεόν.</i>	14	15,55%
<i>Βάζει ο Ντούτσε τη στολή του.</i>	28	31,11%
<i>Δυο παιδιά απ' το Βραχώρι.</i>	6	6,66%
<i>Ο Έφεδρος.</i>	10	11,11%
<i>Ο Ναπολιτάνος.</i>	8	8,88%
<i>Οι Ηπειρώτισσες.</i>	16	17,77%
<i>Παιδιά, της Ελλάδος παιδιά.</i>	16	17,77%
<i>Στη Ρώμη (Κορόιδο Μουσολίνι)</i>	25	27,77%
<i>Της δικαιοσύνης ήλπε νοητέ.</i>	2	2,22%
<i>Ύμνος στη Σημαία.</i>	10	11,11%

Το ποσοστό χρήσης των περισσότερων τραγουδιών (με εξαίρεση τα τραγούδια: *Ακορντεόν*, *Της δικαιοσύνης ήλπε νοητέ* και *Ύμνος στη Σημαία*) είναι σημαντικά μεγαλύτερο στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση (αποκλειστικά) σε σχέση με την δευτεροβάθμια εκπαίδευση (αποκλειστικά) στις σχολικές γιορτές της 28^{ης} Οκτωβρίου του παρελθόντος.

Πίνακας 51. Τραγούδια χρησιμοποιηθέντα σε σχολικές γιορτές της 28ης Οκτωβρίου του παρελθόντος σε σχέση με τη βαθμίδα εκπαίδευσης στην οποία εργάζονται οι εκπαιδευτικοί μουσικής (ποσοστά επί της βαθμίδας εκπαίδευσης στην οποία εργάζονται οι εκπαιδευτικοί μουσικής).

Τίτλος τραγουδιού	Δευτεροβάθμια εκπαίδευση (αποκλειστικά)		Πρωτοβάθμια (αποκλειστικά)		Δευτεροβάθμια εκπαίδευση (με μετάταξη από την πρωτοβάθμια)		Δευτεροβάθμια εκπαίδευση (εξ' ολοκλήρου διάθεση στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση)		Δευτεροβάθμια εκπαίδευση (με συμπλήρωση ωραρίου στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση)		Πρωτοβάθμια εκπαίδευση (με μετάταξη από τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση)	
	Αριθμός	Ποσοστό	Αριθμός	Ποσοστό	Αριθμός	Ποσοστό	Αριθμός	Ποσοστό	Αριθμός	Ποσοστό	Αριθμός	Ποσοστό
Ακορντεόν.	5	20,00%	9	16,07%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
Βάζει ο Ντούτσε τη στολή του.	7	28,00%	19	33,92%	1	33,33%	0	0,00%	0	0,00%	1	100%
Δuo παιδιά απ' το Βραχώρι.	1	4,00%	4	7,14%	0	0,00%	1	25,00%	0	0,00%	0	0,00%
Ο Έφεδρος.	2	8,00%	7	12,50%	0	0,00%	1	25,00%	0	0,00%	0	0,00%
Ο Ναπολιτάνος.	1	4,00%	6	10,71%	0	0,00%	1	25,00%	0	0,00%	0	0,00%
Οι Ηπειρώτισσες.	2	8,00%	11	19,64%	1	33,33%	1	25,00%	1	100%	0	0,00%
Παιδιά, της Ελλάδος παιδιά.	1	4,00%	15	26,78%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
Στη Ρώμη (Κορόιδο Μουσολίνι)	3	12,00%	18	32,14%	2	66,66%	0	0,00%	1	100%	1	100%
Της δικαιοσύνης ήλπε νοητέ.	1	4,00%	1	1,78%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
Ύμνος στη Σημαία.	10	40,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%

Τα ποσοστά χρήσης των συγκεκριμένων τραγουδιών σε μελλοντική σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου είναι μονοψήφια.

Πίνακας 52. Τραγούδια που προτίθενται να χρησιμοποιηθούν σε μελλοντική σχολική γιορτή της 28ης Οκτωβρίου.

Τίτλος τραγουδιού	Αριθμός εκπαιδευτικών που προτίθεται να το χρησιμοποιήσουν	Ποσοστό
Ακορντεόν.	4	4,44%
Βάζει ο Ντούτσε τη στολή του.	1	1,11%
Δuo παιδιά απ' το Βραχώρι.	3	3,33%
Ο Έφεδρος.	6	6,66%
Ο Ναπολιτάνος.	5	5,55%

<i>Οι Ηπειρώτισσες.</i>	6	6,66%
<i>Παιδιά, της Ελλάδος παιδιά.</i>	4	4,44%
<i>Ύμνος στη Σημαία.</i>	2	2,22%

Στο Δημοτικό Σχολείο ημιαστικής περιοχής τα 5 από τα 9 τραγούδια που χρησιμοποιήθηκαν σε τέσσερεις σχολικές γιορτές της 28^{ης} Οκτωβρίου (οι οποίες οργανώθηκαν από τον/την ίδιο/α εκπαιδευτικό μουσικής) έχουν χρησιμοποιηθεί δύο φορές.

Πίνακας 53. Τραγούδια σχολικών γιορτών 28^{ης} Οκτωβρίου ετών 2011-2014 δημοτικού σχολείου ημιαστικής περιοχής (ίδιος/α εκπαιδευτικός μουσικής όλες τις αναφερθείσες χρονιές)

2011	2012	2013	2014
		<i>Ακορντεόν</i>	<i>Ακορντεόν</i>
	<i>Ο Ναπολιτάνος</i>		<i>Ο Ναπολιτάνος</i>
<i>Πήραμε τ' Αργυρόκαστρο</i>			<i>Πήραμε τ' Αργυρόκαστρο</i>
<i>Παιδιά, της Ελλάδος παιδιά</i>			<i>Παιδιά, της Ελλάδος παιδιά</i>
<i>Βάζει ο Ντούτσε τη στολή του</i>		<i>Βάζει ο Ντούτσε τη στολή του</i>	
		<i>Ύμνος στη Σημαία</i>	
		<i>Στη Ρώμη (Κορόιδο Μουσολίνι)</i>	
	<i>Οι Ηπειρώτισσες</i>		
	<i>Της αγάπης αίματα</i>		

Στο Δημοτικό Σχολείο αστικής περιοχής 1 χρησιμοποιήθηκαν εντελώς διαφορετικοί τίτλοι τραγουδιών σε δύο σχολικές γιορτές της 28^{ης} Οκτωβρίου, οργανωμένες από διαφορετικούς/ές εκπαιδευτικούς μουσικής.

Πίνακας 54. Τραγούδια σχολικών γιορτών 28^{ης} Οκτωβρίου ετών 2011 και 2014 δημοτικού σχολείου αστικής περιοχής 1 (διαφορετικοί/ές εκπαιδευτικοί μουσικής τις αναφερθείσες χρονιές)

2011	2014
<i>Επιδρομή στον Πειραιά</i>	
<i>Το κόλπο σου δεν έπιασε</i>	
<i>Με θάρρος αγωνίζομαι</i>	
	<i>Ο μικρός στρατιώτης</i>
	<i>Ο Ναπολιτάνος</i>
	<i>Οι Ηπειρώτισσες</i>

Στο Δημοτικό Σχολείο αστικής περιοχής 2 χρησιμοποιήθηκαν σχεδόν τα ίδια τραγούδια (εξαιρουμένου ενός) σε δύο σχολικές γιορτές της 28^{ης} Οκτωβρίου, οργανωμένες από τον/την ίδιο/α εκπαιδευτικό μουσικής.

Πίνακας 55. Τραγούδια σχολικών γιορτών 28ης Οκτωβρίου ετών 2013 και 2014 δημοτικού σχολείου αστικής περιοχής 2 (ίδιος/α εκπαιδευτικός μουσικής τις αναφερθείσες χρονιές)

2013	2014
<i>Ο Ναπολιτάνος</i>	<i>Ο Ναπολιτάνος</i>
<i>Οι Ηπειρώτισσες</i>	<i>Οι Ηπειρώτισσες</i>
<i>Ο Έφεδρος</i>	<i>Ο Έφεδρος</i>
<i>Παιδιά, της Ελλάδος παιδιά</i>	<i>Παιδιά, της Ελλάδος παιδιά</i>
<i>Βάζει ο Ντούτσε τη στολή του</i>	<i>Βάζει ο Ντούτσε τη στολή του</i>
<i>Στη Ρώμη (Κορόιδο Μουσολίνι)</i>	<i>Στη Ρώμη (Κορόιδο Μουσολίνι)</i>
	<i>Το τραγούδι της Ειρήνης</i>

Στο Γυμνάσιο ημιαστικής περιοχής από τα 5 τραγούδια που χρησιμοποιήθηκαν σε δύο σχολικές γιορτές της 28^{ης} Οκτωβρίου, των οποίων την επιμέλεια είχαν διαφορετικοί/ές εκπαιδευτικοί μουσικής, κοινά ήταν δύο τραγούδια.

Πίνακας 56. Τραγούδια σχολικών γιορτών 28ης Οκτωβρίου ετών 2007 και 2008 γυμνασίου ημιαστικής περιοχής (διαφορετικοί/ές εκπαιδευτικοί μουσικής τις αναφερθείσες χρονιές)..

2007	2008
<i>Μη με ρωτάς</i>	
<i>Ύμνος στη Σημαία</i>	
<i>Ο Έφεδρος</i>	
<i>Παιδιά, της Ελλάδος παιδιά</i>	<i>Παιδιά, της Ελλάδος παιδιά</i>
<i>Στη Ρώμη (Κορόιδο Μουσολίνι)</i>	<i>Στη Ρώμη (Κορόιδο Μουσολίνι)</i>
	<i>Άρχισε ο χειμώνας</i>
	<i>Ντούτσε - Ντούτσε</i>
	<i>Το όνειρο του Μπενίτο</i>

Στο Γυμνάσιο αστικής περιοχής χρησιμοποιήθηκαν εντελώς διαφορετικοί τίτλοι τραγουδιών σε δύο σχολικές γιορτές της 28^{ης} Οκτωβρίου, τις οποίες επιμελήθηκαν διαφορετικοί/ές εκπαιδευτικοί μουσικής.

Πίνακας 57. Τραγούδια σχολικών γιορτών 28ης Οκτωβρίου ετών 2013 και 2014 γυμνασίου αστικής περιοχής (διαφορετικοί/ές εκπαιδευτικοί μουσικής τις αναφερθείσες χρονιές).

2013	2014
<i>Ακορντεόν</i>	
<i>Οι Ηπειρώτισσες</i>	
<i>Μη με ρωτάς</i>	
	<i>Συννεφιασμένη Κυριακή</i>

<i>Ο Ναπολιτάνος</i>
<i>Μάνα θα τους περιμένει</i>

Στο Δημοτικό Σχολείο αγροτικής περιοχής 1 χρησιμοποιήθηκαν εντελώς διαφορετικοί τίτλοι τραγουδιών σε δύο σχολικές γιορτές της 28^{ης} Οκτωβρίου, οι οποίες οργανώθηκαν από διαφορετικούς/ές εκπαιδευτικούς μουσικής.

Πίνακας 58. Τραγούδια σχολικών γιορτών 28ης Οκτωβρίου ετών 2012 και 2014 δημοτικού σχολείου αγροτικής περιοχής 1 (διαφορετικοί/ές εκπαιδευτικοί μουσικής τις αναφερθείσες χρονιές).

2012	2014
	<i>Ύμνος στη σημαία</i>
	<i>Βάζει ο Ντούτσε τη στολή του</i>
	<i>Στη Ρώμη (Κορόιδο Μουσολίνι)</i>
	<i>Ακορντεόν</i>
<i>Βρες αν μπορείς τι σου έφερα απόψε</i>	
<i>Θα πάω να το πω στον Ερυθρό Σταυρό</i>	
<i>Ματσάκια πεντοχίλιαρα</i>	
<i>Φιφίκος</i>	
<i>Συννεφιασμένη Κυριακή</i>	

Από τα 6 τραγούδια που χρησιμοποιήθηκαν στο Δημοτικό Σχολείο αγροτικής περιοχής 2 σε δύο σχολικές γιορτές της 28^{ης} Οκτωβρίου (των οποίων την επιμέλεια είχαν διαφορετικοί/ές εκπαιδευτικοί μουσικής) το ένα τραγούδι είναι κοινό.

Πίνακας 59. Τραγούδια σχολικών γιορτών 28ης Οκτωβρίου ετών 2012 και 2014 δημοτικού σχολείου αγροτικής περιοχής 2 (διαφορετικοί/ές εκπαιδευτικοί μουσικής τις αναφερθείσες χρονιές).

2012	2014
	<i>Ύμνος στη σημαία</i>
	<i>Βάζει ο Ντούτσε τη στολή του</i>
<i>Στη Ρώμη (Κορόιδο Μουσολίνι)</i>	<i>Στη Ρώμη (Κορόιδο Μουσολίνι)</i>
	<i>Ακορντεόν</i>
<i>Ο Μουσολίνι βγήκε στο παζάρι</i>	
<i>Άκου Ντούτσε μου τα νέα</i>	

Ορισμένοι/ες εκπαιδευτικοί μουσικής που συμμετείχαν στις συνεντεύξεις θεωρούν ότι **κάποια** τραγούδια είναι στενά συνδεδεμένα με εν λόγω σχολική γιορτή τα οποία και αποκαλούνται: «κλασσικά» (εκπαιδευτικοί 3, 10, 2, 5, 4) «παλιό ρεπερτόριο» (εκπαιδευτικός 10), «παλιά» (εκπαιδευτικός 11), «κλασσικούρες» (εκπαιδευτικός 6),

«παραδοσιακά» (εκπαιδευτικοί 9 και 14), «τα γνωστά τραγούδια» (εκπαιδευτικός 12).

Τα τραγούδια αυτά είναι τα ακόλουθα:

- *Βάζει ο Ντούτσε τη στολή του* (εκπαιδευτικοί 10, 11, 3, 4, 5, 2 και 12)
- *Η Ελλάδα ποτέ δεν πεθαίνει* (εκπαιδευτικοί 11, 3, 6, 5, 9 και 2)
- *Στη Ρώμη (Κορόιδο Μουσολίνι)* (εκπαιδευτικοί 10, 4, 5, 2 και 12)
- *Παιδιά, της Ελλάδος παιδιά* (εκπαιδευτικοί 10, 3, 5 και 2)
- *Βροντούν της Πίνδου οι κορφές* (εκπαιδευτικοί 11, 6 και 4)
- *Πίνδος* (εκπαιδευτικός 14)
- *Ύμνος στη Σημαία* (εκπαιδευτικοί 6, 5, 2 και 14)
- *Περνάει ο Στρατός της Ελλάδος* (εκπαιδευτικός 4)
- *Πω πω τι έπαθε ο Μουσολίνι* (εκπαιδευτικός 3)
- Δισκογραφική δουλειά *Αλβανία* (εκπαιδευτικός 10), την οποίας τραγούδια είναι τα ακόλουθα:
- *Ο Ναπολιτάνος* (εκπαιδευτικός 2)
- *Δυο παιδιά απ' το Βραχώρι* (εκπαιδευτικός 12)
- *Οι Ηπειρώτισσες* (εκπαιδευτικός 12)

Η εκπαιδευτικός 6 θεωρεί ότι «οι κλασσικούρες» είναι τραγούδια ασήμαντης καλλιτεχνικής αξίας. Γι' αυτόν ακριβώς το λόγο δεν αποκαλεί κατ' αυτόν τον τρόπο τα τραγούδια *Βάζει ο Ντούτσε τη στολή του* και *Παιδιά, της Ελλάδος παιδιά*, τα οποία και θεωρεί ότι έχουν σημαντική καλλιτεχνική αξία.

... Αυτά [τα τραγούδια *Βάζει ο Ντούτσε τη στολή του* και *Παιδιά, της Ελλάδος παιδιά*] τα θεωρώ πολύ ανώτερα εγώ προσωπικά... καλλιτεχνικά διότι είναι πράγματα που σκεφτήκανε ... πάνω στην έκρηξη του πολέμου και έχουνε μία αλήθεια.... (εκπαιδευτικός 6)

Τα τραγούδια, τα οποία χρησιμοποιήθηκαν από τους/τις εκπαιδευτικούς μουσικής που συμμετείχαν στις συνεντεύξεις στη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου* του 2014 φαίνονται στον πίνακα που έπεται:

Πίνακας 60. Τραγούδια που χρησιμοποιήθηκαν από τους/τις εκπαιδευτικούς μουσικής που συμμετείχαν στις συνεντεύξεις στη σχολική γιορτή της 28ης Οκτωβρίου του 2014.

Τίτλος τραγουδιού	Συμμετέχοντες/ουσες στις συνεντεύξεις εκπαιδευτικοί μουσικής που έκαναν χρήση του τραγουδιού			
<i>Αγρίμια κι αγριμάκια μου</i>	4			
<i>Αδερφέ Ισραηλίτη</i>	1			
<i>Ακορντεόν</i>	9	2	10	
<i>Αξιον Εστί</i>	11			
<i>Αχ Ελλάδα σ' αγαπώ</i>	6			
<i>Βάζει ο Ντούτσε τη στολή του</i>	2	8		
<i>Γεια σας φανταράκια μας</i>	3			
<i>Γιατί να γίνω μάννα</i>	1			
<i>Δεν θέλω να μου δέσετε τα μάτια</i>	1			
<i>Ειρήνη</i>	8			
<i>Εμείς που μείναμε</i>	12			
<i>Ένας ξύλινος σταυρός</i>	1			
<i>Η Ελλάδα ποτέ δεν πεθαίνει</i>	6			
<i>Ηρωες</i>	13	12		
<i>Κάνε κουράγιο Ελλάδα μου</i>	7			
<i>Καταχνιά</i>	1			
<i>Μες στον κόσμο</i>	7			
<i>Μη με ρωτάς</i>	10			
<i>Μπήκαν στην πόλη οι οχτροί</i>	6			
<i>Ο Δραπέτης</i>	7			
<i>Ο δρόμος</i>	9			
<i>Ο Έφεδρος</i>	6	10		
<i>Ο Ναπολιτάνος</i>	4	13	8	12
<i>Ο Νεοζηλανδός</i>	1			
<i>Ο Σταμούλης ο λοχίας</i>	12			
<i>Οι Ηπειρώτισσες</i>	6			
<i>Ομηρία</i>	1			
<i>Παιδιά της Ελλάδος παιδιά</i>	9	8		
<i>Πείνα</i>	1			
<i>Πω πω τι έπαθε ο Μουσολίνι</i>	3			

Στ' άρματα	4	
Στη Ρώμη (Κορόιδο Μουσολίνι)	2	8
Στρατιώτης	4	
Τα ραφτικά της γιαγιάς	4	
Τι κι αν με ρίζεις στο κελί	1	
Το τραγούδι της Ειρήνης	1	
Το ψωμί είναι στο τραπέζι	7	
Ύμνος στη σημαία	6	2
Ο Φασισμός	13	
Ψηλά στ' αλβανικά βουνά	3	

Τα τραγούδια τα οποία χρησιμοποιήθηκαν από τους/τις εκπαιδευτικούς μουσικής, που συμμετείχαν στις συνεντεύξεις, σε σχολικές γιορτές της 28^{ης} Οκτωβρίου περασμένων ετών φαίνονται στον πίνακα:

Πίνακας 61. Τραγούδια που χρησιμοποιήθηκαν από τους/τις εκπαιδευτικούς μουσικής που συμμετείχαν στις συνεντεύξεις σε σχολικές γιορτές της 28ης Οκτωβρίου παρελθόντων ετών.

Τίτλος τραγουδιού	Συμμετέχοντες/ουσες στις συνεντεύξεις εκπαιδευτικοί μουσικής που έκαναν χρήση του τραγουδιού			
Ακορντεόν	8	1		
Άντρα μου πάει	1			
Αρνιέμαι	9			
Άσμα Ασμάτων	1			
Αχ χελιδόνι μου	1			
Βάζει ο Ντούτσε τη στολή του	3	5	1	
Γιατί να γίνω μάννα	1			
Δυο παιδιά απ' το Βραχώρι	1	5		
Έβαλε ο Θεός σημάδι	11			
Είμαι του ΕΛΑΣ αντάρτης	1			
Είμαστε δυο	9			
Έκτορας και Ανδρομάχη	4			
Η Ελλάδα ποτέ δεν πεθαίνει	3	5	9	1
Η Μπαλάντα του νεκρού στρατιώτη	7			
Η οπισθοχώρηση	1			
Ηρωες	1			
Καταχνιά	7			

<i>Κόκκινο τριαντάφυλλο</i>	1			
<i>Μάνα θα τους περιμένει</i>	5	7		
<i>Μάνα μου κρύψε το σπαθί</i>	1			
<i>Μικρός λαός</i>	9			
<i>Μικρός λαός</i>	4			
<i>Να 'ναι γλυκό το βόλι</i>	1			
<i>Νύχτα ευλογημένη</i>	1			
<i>Ο Αντώνης</i>	12			
<i>Ο Δραπέτης</i>	12			
<i>Ο Έφεδρος</i>	13	4	5	1
<i>Οι Ηπειρώτισσες</i>	1			
<i>Όνειρο</i>	1			
<i>Παιδιά, της Ελλάδος παιδιά</i>	3	5	1	
<i>Πω πω τι έπαθε ο Μουσολίνι</i>	1	3		
<i>Σαββατόβραδο στην Καισαριανή</i>	1			
<i>Στ' άρματα</i>	1			
<i>Μαχητές</i>	1			
<i>Το κλάμα της γυναίκας του μετανάστη</i>	1			
<i>Το τραγούδι του Άρη</i>	1			
<i>Το τραγούδι του Μοριά</i>	1			
<i>Τούτες τις μέρες</i>	4			
<i>Τρίτος Παγκόσμιος</i>	4			
<i>Ύμνος στη Σημαία</i>	10	9	5	

Σε μία μελλοντική σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου κάποιον/ες άλλοι/ες εκπαιδευτικοί μουσικής θα ήθελαν να χρησιμοποιήσουν τραγούδια είτε από μουσικά είδη, είτε από ιστορικές περιόδους που δεν έχουν χρησιμοποιήσει στο παρελθόν.

... θα μπορούσε να υπάρχει ... αυτή τη στιγμή δεν μου έρχεται κάτι ιδιαίτερα στο νου, έτσι;... Δεν μου έρχεται... Θα μπορούσαν θα μουν τραγούδια που να εμβαθύνουν πιο πολύ στην έννοια της κατοχικής περιόδου... δηλαδή να περιγράφουν την κατάσταση που έζησε ο κόσμος εκείνα τα χρόνια... (εκπαιδευτικός 8)

... Στο μέλλον για γιορτή της 28^{ης} ... [σκέψη]... Ρεμπέτικα και μοντέρνα... (εκπαιδευτικός 14)

Κάποιοι/ες άλλοι/ες εκπαιδευτικοί μουσικής, που συμμετείχαν στις συνεντεύξεις, έχουν κατά νου συγκεκριμένους τίτλους τραγουδιών που δεν έχουν χρησιμοποιήσει στο

παρελθόν, και σκοπεύουν να τα χρησιμοποιήσουν σε μία μελλοντική *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου*.

Πίνακας 62. Τραγούδια που προτίθενται να χρησιμοποιηθούν από τους/τις εκπαιδευτικούς μουσικής που συμμετείχαν στις συνεντεύξεις σε κάποια *σχολική γιορτή της 28ης Οκτωβρίου* του μέλλοντος.

Τίτλος τραγουδιού	Συμμετέχοντες/ουσες στις συνεντεύξεις εκπαιδευτικοί μουσικής που επιθυμούν να χρησιμοποιήσουν το τραγούδι		
<i>Άξιον Εστί</i>	6		
<i>Κάνε κουράγιο Ελλάδα μου</i>	5		
<i>Λαέ σκλαβωμένε</i>	12		
<i>Μικρή πατρίδα</i>	4		
<i>Νυν και αεί</i>	6		
<i>Οι Ηπειρώτισσες</i>	4		
<i>Ο μικρός ήρωας</i>	12	4	
<i>Ποιος τη ζωή μου</i>	13		
<i>Στ' άρματα</i>	12		
<i>Συρματοπλέγματα</i>	4		
<i>Τρίτος παγκόσμιος</i>	13		

Κάποια τραγούδια δεν χρησιμοποιούνται από κάποιους/ες εκπαιδευτικούς μουσικής, που συμμετείχαν στις συνεντεύξεις, στη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου*, για λόγους που θα αναφερθούν στη συνέχεια.

Πίνακας 63. Τραγούδια που δεν χρησιμοποιούνται πλέον από κάποιους/ες εκπαιδευτικούς μουσικής που συμμετείχαν στις συνεντεύξεις σε *σχολικές γιορτές της 28ης Οκτωβρίου*.

Τίτλος τραγουδιού	Συμμετέχοντες/ουσες στις συνεντεύξεις εκπαιδευτικοί μουσικής που δεν χρησιμοποιούν το τραγούδι		
<i>Στη Ρώμη</i>	7	13	5
<i>Βάζει ο Ντούτσε τη στολή του</i>	7	13	5
<i>Βροντούν της Πίνδου οι κορφές</i>	6		
<i>Παιδιά της Ελλάδος παιδιά</i>	13	5	
<i>Η Ελλάδα ποτέ δεν πεθαίνει</i>	6		

Στο ερωτηματολόγιο αναφέρθηκαν 83 τίτλοι τραγουδιών που χρησιμοποιήθηκαν στη πιο πρόσφατη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου* και 70 τίτλοι τραγουδιών που προτίθενται να χρησιμοποιηθούν σε μελλοντική *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου* από τους οποίους οι 31 τίτλοι είναι κοινοί. Στις συνεντεύξεις, αναφέρθηκαν 40 τίτλοι τραγουδιών που χρησιμοποιήθηκαν στη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου* του 2014 και 11 τίτλοι τραγουδιών που προτίθενται να χρησιμοποιηθούν σε μελλοντική *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου* από τους οποίους οι 3 τίτλοι είναι κοινοί.

4.4.1 Μουσικά είδη στα οποία ανήκουν τα τραγούδια που χρησιμοποιούνται στη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου*

Στην ερώτηση «Σε ποια μουσικά είδη ανήκουν τα τραγούδια που επιλέγετε για τη σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου;» 33 εκπαιδευτικοί μουσικής (36,66% αυτών) ανέφεραν «ελληνική παραδοσιακή μουσική», 85 (94,44% αυτών) ανέφεραν «έντεχνο τραγούδι (τραγούδια Μ. Θεοδωράκη, Μ. Λοΐζου κ.τ.λ. δεκαετιών 1960-1970)», 14 (15,55% αυτών) ανέφεραν «Ελληνική έντεχνη / δυτικότροπη μουσική (π.χ. έργα του Μανώλη Καλομοίρη κ.ά)», 26 (28,88% αυτών) ανέφεραν «λαϊκό τραγούδι», 23 (25,55% αυτών) ανέφεραν «ρεμπέτικο τραγούδι», 49 (54,44% αυτών) ανέφεραν «Ελαφρά μουσική (τραγούδια των Αττίκ, Κώστα Γιαννίδη, Μιχάλη Σουγιούλ, Γιάννη Σπάρτακου κ.ά. εποχής 1920-1960 περίπου)», 31 (34,44% αυτών) ανέφεραν «σύγχρονα ελληνικά δημοφιλή τραγούδια», 13 (14,44% αυτών) ανέφεραν «διεθνοποιημένα δημοφιλή τραγούδια (pop, rock κ.τ.λ.)», 1 (1,11% αυτών) ανέφερε «Αντάρτικα τραγούδια», 1 (1,11% αυτών) ανέφερε «ξένα επαναστατικά τραγούδια» και 1 (1,11% αυτών) ανέφερε «οτιδήποτε μπορεί να ταιριάζει με τη γιορτή της τρέχουσας χρονιάς». Η πλειονότητα των ερωτηθέντων εκπαιδευτικών μουσικής επιλέγουν έντεχνα τραγούδια για τη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου* με μικρότερα ποσοστά αυτών να

επιλέγουν τραγούδια από το χώρο της ελαφράς μουσικής, ελληνικά παραδοσιακά τραγούδια και σύγχρονα ελληνικά δημοφιλή τραγούδια για την ίδια περίπτωση

Πίνακας 64. Μουσικά είδη τραγουδιών χρησιμοποιούμενων στη σχολική γιορτή της 28ης Οκτωβρίου.

Μουσικό είδος	Αριθμός εκπαιδευτικών	Ποσοστό
Ελληνική παραδοσιακή μουσική.	33	36,66%
Έντεχνο τραγούδι (τραγούδια των Μ. Θεοδωράκη, Μ. Λοΐζου κτλ. δεκαετιών 1960-1970).	85	94,44%
Ελληνική έντεχνη / δυτικότροπη μουσική (π.χ. έργα του Μανώλη Καλομοίρη κ.ά)	14	15,55%
Λαϊκό τραγούδι.	26	28,88%
Ρεμπέτικο τραγούδι.	23	25,55%
Ελαφρά μουσική (τραγούδια των Αττίκ, Κώστα Γιαννίδη, Μιχάλη Σουγιούλ, Γιάννη Σπάρτακου κ.ά. εποχής 1920-1960 περίπου).	49	54,44%
Σύγχρονα ελληνικά δημοφιλή τραγούδια.	31	34,44%
Διεθνοποιημένα δημοφιλή τραγούδια (pop, rock κ.τ.λ.).	13	14,44%
Αντάρτικα	2	2,22%
Ξένα επαναστατικά τραγούδια	1	1,11%
Οτιδήποτε μπορεί να ταιριάζει με τη γιορτή της τρέχουσας χρονιάς	1	1,11%

Ο ακόλουθος πίνακας δείχνει τις απαντήσεις στην ερώτηση «Σε ποια μουσικά είδη ανήκουν τα τραγούδια που επιλέγετε για τη σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου;» σε σχέση με την ηλικία των εκπαιδευτικών μουσικής. Τα ποσοστά είναι επί της ηλικίας των εκπαιδευτικών μουσικής. Η χρήση ελληνικών δημοφιλών τραγουδιών για τη σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου είναι αντιστρόφως ανάλογη της ηλικίας των ερωτηθέντων εκπαιδευτικών μουσικής.

Πίνακας 65. Μουσικά είδη τραγουδιών χρησιμοποιούμενων στη σχολική γιορτή της 28ης Οκτωβρίου σε σχέση με την ηλικία των εκπαιδευτικών μουσικής.

Μουσικό είδος	Μέχρι 29 ετών		30-39 ετών		40-49 ετών		50-59 ετών		Άνω των 60 ετών	
	Ποσοστό		Ποσοστό		Ποσοστό		Ποσοστό		Ποσοστό	
Ελληνική παραδοσιακή μουσική.	0	0,00%	17	31,48%	16	51,61%	0	0,00%	0	0,00%
Έντεχνο τραγούδι (τραγούδια των Μ. Θεοδωράκη, Μ. Λοΐζου κτλ. δεκαετιών 1960-1970).	2	100,00%	50	92,59%	31	100,00%	2	100,00%	0	0,00%
Ελληνική έντεχνη / δυτικότροπη μουσική (π.χ. έργα του Μανώλη Καλομοίρη κ.ά)	0	0,00%	7	12,96%	6	19,35%	1	50,00%	0	0,00%

Λαϊκό τραγούδι.	2	100,00%	15	27,77%	9	29,03%	0	0,00%	0	0,00%
Ρεμπέτικο τραγούδι.	0	0,00%	15	27,77%	7	22,58%	1	50,00%	0	0,00%
Ελαφρά μουσική (τραγούδια των Αττίκ, Κώστα Γιαννίδη, Μιχάλη Σουγιούλ, Γιάννη Σπάρτακου κ.ά. εποχής 1920-1960 περίπου).	1	50,00%	28	51,85%	18	58,06%	2	100,00%	0	0,00%
Σύγχρονα ελληνικά δημοφιλή τραγούδια.		0,00%	22	40,74%	8	25,80%	0	0,00%	1	100,00%
Διεθνοποιημένα δημοφιλή τραγούδια (pop, rock κ.τ.λ.).	0	0,00%	8	14,81%	5	16,12%	0	0,00%	0	0,00%
Αντάρτικα	0	0,00%	2	3,70%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
Ξένα επαναστατικά τραγούδια	0	0,00%	0	0,00%	1	3,22%	0	0,00%	0	0,00%
Οτιδήποτε μπορεί να ταιριάξει με τη γιορτή της τρέχουσας χρονιάς	0	0,00%	0	0,00%	1	3,22%	0	0,00%	0	0,00%

Ο επόμενος πίνακας δείχνει τις απαντήσεις στην ερώτηση «Σε ποια μουσικά είδη ανήκουν τα τραγούδια που επιλέγετε για τη σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου;» σε σχέση με βαθμίδα εκπαίδευσης όπου εργάζονται οι εκπαιδευτικοί μουσικής. Τα ποσοστά είναι επί της βαθμίδας εκπαίδευσης όπου εργάζονται οι εκπαιδευτικοί μουσικής. Οι ερωτηθέντες/είσες εκπαιδευτικοί μουσικής που εργάζονται αποκλειστικά στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση χρησιμοποιούν σε σημαντικότερο βαθμό λαϊκά και ξένα δημοφιλή τραγούδια στη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου* σε σχέση με τους/τις συναδέλφους τους που υπηρετούν αποκλειστικά στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση.

Πίνακας 66. Μουσικά είδη τραγουδιών χρησιμοποιούμενων στη *σχολική γιορτή της 28ης Οκτωβρίου* σε σχέση με τη βαθμίδα εκπαίδευσης στην οποία εργάζονται οι εκπαιδευτικοί μουσικής.

Μουσικό είδος	Δευτεροβάθμια (αποκλειστικά) εκπαιδευση		Δευτεροβάθμια Εκπ. (εξ' ολοκλήρου διάθεση στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση)		Δευτερ. Εκπ. (μετάταξη από την πρωτοβάθμια εκπαίδευση)		Δευτεροβάθμια εκπ. (συμπλήρωση ωραρίου στην πρωτοβάθμια εκπ.)		Πρωτοβάθμια εκπαιδευση (αποκλειστικά)		Πρωτοβάθμια εκπαιδευση (μετάταξη από την δευτεροβάθμια εκπαίδευση)	
	Αριθμός	Ποσοστό	Αριθμός	Ποσοστό	Αριθμός	Ποσοστό	Αριθμός	Ποσοστό	Αριθμός	Ποσοστό	Αριθμός	Ποσοστό
Ελληνική παραδοσιακή μουσική.	10	40,00%	2	50,00%	0	0,00%	0	0,00%	21	37,50%	0	0,00%
Έντεχνο τραγούδι (τραγούδια των Μ.	22	88,00%	3	75,00%	3	100,00%	1	100,00%	55	98,21%	1	100,00%

Θεοδωράκη, Μ. Λοΐζου κτλ. δεκαετιών 1960- 1970).													
Ελληνική έντεχνη / δυτικότροπη μουσική (π.χ. έργα του Μανώλη Καλομοίρη κ.ά)	3	12,00%	0	0,00%	1	33,33%	0	0,00%	10	17,85%	0	0,00%	
Λαϊκό τραγούδι.	10	40,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	16	28,57%	0	0,00%	
Ρεμπέτικο τραγούδι.	7	28,00%	0	0,00%	1	33,33%	0	0,00%	14	25,00%	1	100,00%	
Ελαφρά μουσική (τραγουδία των Αττίκ, Κώστα Γιαννίδη, Μιχάλη Σουγιούλ, Γιάννη Σπάρτακου κ.ά. εποχής 1920-1960 περίπου)	13	52,00%	1	25,00%	3	100,00%	0	0,00%	32	57,14%	0	0,00%	
Σύγχρονα ελληνικά δημοφιλή τραγουδία.	10	40,00%	2	50,00%	0	0,00%	0	0,00%	18	32,14%	1	100,00%	
Διεθνοποιημένα δημοφιλή τραγουδία (pop, rock κ.τ.λ.).	7	28,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	6	10,71%	0	0,00%	
Αντάρτικα	1	4,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	1	1,78%	0	0,00%	
Ξένα επαναστατικά τραγουδία	1	4,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	
Οτιδήποτε μπορεί να ταιριάζει με τη γιορτή της τρέχουσας χρονιάς	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	1	1,78%	0	0,00%	

Ο παρακάτω πίνακας δείχνει τις απαντήσεις στην ερώτηση «Σε ποια μουσικά είδη ανήκουν τα τραγουδία που επιλέγετε για τη σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου;» σε σχέση με τα χρόνια υπηρεσίας των εκπαιδευτικών μουσικής είτε στην πρωτοβάθμια είτε στην δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Τα ποσοστά είναι επί των χρόνων υπηρεσίας των εκπαιδευτικών μουσικής είτε στην πρωτοβάθμια είτε στην δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Η χρήση ελληνικών και ξένων δημοφιλών τραγουδιών στη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου* είναι αντιστρόφως ανάλογη της ηλικίας των ερωτηθέντων εκπαιδευτικών μουσικής.

Πίνακας 67. Μουσικά είδη τραγουδιών χρησιμοποιούμενων στη *σχολική γιορτή της 28ης Οκτωβρίου* σε σχέση με τα έτη υπηρεσίας των εκπαιδευτικών μουσικής.

	1-7 έτη	8-14 έτη	15-21 έτη	22-28 έτη	29-35 έτη
Μουσικό είδος					

		Αριθμός	Ποσοστό	Αριθμός	Ποσοστό	Αριθμός	Ποσοστό	Αριθμός	Ποσοστό	Αριθμός	Ποσοστό
Ελληνική παραδοσιακή μουσική.		14	46,66%	8	21,05%	9	50,00%	2	66,66%	0	0,00%
Έντεχνο τραγούδι (τραγούδια των Μ. Θεοδωράκη, Μ. Λοΐζου κτλ. δεκαετιών 1960-1970).		27	90,00%	37	97,36%	18	100,00%	3	100,00%	0	0,00%
Ελληνική έντεχνη δυτικότροπη μουσική (π.χ. έργα του Μανώλη Καλομοίρη κ.ά)	/	4	13,33%	5	13,15%	5	16,66%	0	0,00%	0	0,00%
Λαϊκό τραγούδι.		9	30,00%	11	28,94%	4	22,22%	2	66,66%	0	0,00%
Ρεμπέτικο τραγούδι.		7	23,33%	11	28,94%	4	22,22%	1	33,33%	0	0,00%
Ελαφρά μουσική (τραγούδια των Αττίκ, Κώστα Γιαννίδη, Μιχάλη Σουγιούλ, Γιάννη Σπάρτακου κ.ά. εποχής 1920-1960 περίπου).		15	50,00%	20	52,63%	13	72,22%	1	33,33%	0	0,00%
Σύγχρονα ελληνικά δημοφιλή τραγούδια.		12	40,00%	12	31,59%	5	27,77%	1	3,33%	1	100,00%
Διεθνοποιημένα δημοφιλή τραγούδια (pop, rock κ.τ.λ.).		6	20,00%	5	13,15%	1	5,55%	1	33,33%	1	100,00%
Αντάρτικα		1	3,33%	1	2,63%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
Ξένα επαναστατικά τραγούδια		0	0,00%	0	0,00%	1	5,55%	0	0,00%	0	0,00%
Οτιδήποτε μπορεί να ταιριάξει με τη γιορτή της τρέχουσας χρονιάς		0	0,00%	0	0,00%	1	5,55%	0	0,00%	0	0,00%

Ο ακόλουθος πίνακας δείχνει τις απαντήσεις στην ερώτηση «Σε ποια μουσικά είδη ανήκουν τα τραγούδια που επιλέγετε για τη σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου;» σε σχέση με τον τόπο που βρίσκονται τα σχολεία στα οποία εργάζονται οι εκπαιδευτικοί μουσικής (αγροτική, αστική, ημιαστική περιοχή). Τα ποσοστά είναι επί του τόπου που βρίσκονται τα σχολεία στα οποία εργάζονται οι εκπαιδευτικοί μουσικής. Οι ερωτηθέντες/είσες εκπαιδευτικοί μουσικής που εργάζονται σε σχολεία αγροτικών περιοχών χρησιμοποιούν σε μικρότερο βαθμό ελληνικά παραδοσιακά και λαϊκά τραγούδια στην εν λόγω *σχολική γιορτή* σε σχέση με τους/τις συναδέλφους τους που υπηρετούν σε σχολεία ημιαστικών και αστικών περιοχών.

Πίνακας 68. Μουσικά είδη τραγουδιών χρησιμοποιούμενων στη *σχολική γιορτή της 28ης Οκτωβρίου* σε σχέση με τον τόπο του σχολείου στο οποίο εργάζονται οι εκπαιδευτικοί μουσικής.

Μουσικό είδος	Αγροτική περιοχή	Αστική περιοχή	Ημιαστική περιοχή
---------------	------------------	----------------	-------------------

	Αριθμός	Ποσοστό	Αριθμός	Ποσοστό	Αριθμός	Ποσοστό
Ελληνική παραδοσιακή μουσική.	1	12,50%	27	39,13%	5	38,46%
Έντεχνο τραγούδι (τραγούδια των Μ. Θεοδωράκη, Μ. Λοΐζου κτλ. δεκαετιών 1960-1970).	7	87,50%	66	95,65%	12	92,30%
Ελληνική έντεχνη / δυτικότροπη μουσική (π.χ. έργα του Μανώλη Καλομοίρη κ.ά)	0	0,00%	12	17,39%	2	15,38%
Λαϊκό τραγούδι.	1	12,50%	22	31,88%	3	23,07%
Ρεμπέτικο τραγούδι.	3	37,50%	16	23,18%	4	30,76%
Ελαφρά μουσική (τραγούδια των Αττίκ, Κώστα Γιαννίδη, Μιχάλη Σουγιούλ, Γιάννη Σπάρτακου κ.ά. εποχής 1920-1960 περίπου).	3	37,50%	38	55,07%	8	61,53%
Σύγχρονα ελληνικά δημοφιλή τραγούδια.	2	25,00%	24	34,78%	5	38,46%
Διεθνοποιημένα δημοφιλή τραγούδια (pop, rock κ.τ.λ.).	0	0,00%	10	14,49%	3	23,07%
Αντάρτικα	2	25,00%	0	0,00%	0	0,00%
Ξένα επαναστατικά τραγούδια	0	0,00%	1	1,44%	0	0,00%
Οτιδήποτε μπορεί να ταιριάζει με τη γιορτή της τρέχουσας χρονιάς	0	0,00%	1	1,44%	0	0,00%

Ο επόμενος πίνακας δείχνει τις απαντήσεις στην ερώτηση «Σε ποια μουσικά είδη ανήκουν τα τραγούδια που επιλέγετε για τη σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου;» σε σχέση με την υπαλληλική σχέση των εκπαιδευτικών μουσικής. Τα ποσοστά είναι επί της υπαλληλικής σχέσης των εκπαιδευτικών μουσικής. Οι ερωτηθέντες/είσες αναπληρωτές/τριες εκπαιδευτικοί μουσικής χρησιμοποιούν τραγούδια από το χώρο της ελαφράς μουσικής για τη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου* σε μεγαλύτερο βαθμό σε σχέση με τους/τις μόνιμους/ες συνάδελφους τους. Οι ερωτηθέντες/είσες μόνιμοι/ες αναπληρωτές/τριες εκπαιδευτικοί μουσικής χρησιμοποιούν έντεχνα τραγούδια για την ίδια περίπτωση σε μεγαλύτερο βαθμό σε σχέση με τους/τις αναπληρωτές/τριες συναδέλφους τους.

Πίνακας 69. Μουσικά είδη τραγουδιών χρησιμοποιούμενων στη σχολική γιορτή της 28ης Οκτωβρίου σε σχέση με την υπαλληλική σχέση των εκπαιδευτικών μουσικής.

Μουσικό είδος	Αριθμός μονίμων εκπαιδευτικών	Ποσοστό μονίμων εκπαιδευτικών	Αριθμός αναπληρωτών/τριών εκπαιδευτικών	Ποσοστό αναπληρωτών/τριών εκπαιδευτικών
Ελληνική παραδοσιακή μουσική.	26	38,80%	7	30,43%
Έντεχνο τραγούδι (τραγούδια των Μ. Θεοδωράκη, Μ. Λοΐζου κτλ. δεκαετιών 1960-1970).	66	98,50%	19	82,60%
Ελληνική έντεχνη / δυτικότροπη μουσική (π.χ. έργα του Μανώλη Καλομοίρη κ.ά)	10	14,92%	4	17,39%
Λαϊκό τραγούδι.	22	32,83%	4	17,39%
Ρεμπέτικο τραγούδι.	21	31,34%	2	8,69%
Ελαφρά μουσική (τραγούδια των Αττίκ, Κώστα Γιαννίδη, Μιχάλη Σουγιούλ, Γιάννη Σπάρτακου κ.ά. εποχής 1920-1960 περίπου).	35	52,23%	14	73,91%
Σύγχρονα ελληνικά δημοφιλή τραγούδια.	22	32,83%	9	39,13%
Διεθνοποιημένα δημοφιλή τραγούδια (pop, rock κ.τ.λ.).	10	14,92%	3	13,04%
Αντάρτικα	2	2,98%	0	0,00%
Ξένα επαναστατικά τραγούδια	1	1,49%	0	0,00%
Οτιδήποτε μπορεί να ταιριάζει με τη γιορτή της τρέχουσας χρονιάς	1	1,49%	0	0,00%

Στο σημείο αυτό αξίζει να μελετηθούν τα μουσικά είδη στα οποία ανήκουν τα τραγούδια που χρησιμοποιούνται στη σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου από τους τίτλους τραγουδιών που αναφέρθηκαν στο ερωτηματολόγιο.

Ο παρακάτω πίνακας δείχνει σε ποια μουσικά είδη ανήκουν οι τίτλοι τραγουδιών που χρησιμοποιήθηκαν στην πιο πρόσφατη σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου. Το ποσοστά των σχολικών τραγουδιών και της μουσικής χρησιμοποιούμενης από την ελληνική ορθόδοξη εκκλησία είναι σημαντικά μικρότερα σε σχέση με τα ποσοστά άλλων μουσικών ειδών. Το ποσοστό χρήσης έντεχνων τραγουδιών είναι σημαντικά μεγαλύτερο σε σχέση με τα ποσοστά άλλων μουσικών ειδών.

Πίνακας 70. Μουσικά είδη που ανήκουν οι τίτλοι τραγουδιών που χρησιμοποιήθηκαν στην πιο πρόσφατη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου*.

Μουσικά είδη	Αριθμός τίτλων τραγουδιών που χρησιμοποιήθηκαν	Ποσοστό επί του συνόλου των τίτλων τραγουδιών
Μουσική χρησιμοποιούμενη από την ελληνική ορθόδοξη εκκλησία	1	1,20%
Έντεχνο τραγούδι (δεκαετιών 1960-1970)	33	39,76%
Ελληνική έντεχνη / δυτικότροπη μουσική	1	1,20%
Λαϊκό τραγούδι.	9	10,84%
Ρεμπέτικο τραγούδι.	5	6,02%
Ελαφρά μουσική	9	10,84%
Παραδοσιακά / Νεοδημοτικά τραγούδια	1	1,20%
Ελληνικά δημοφιλή τραγούδια (δεκαετιών 1980- σήμερα)	9	10,84%
Ξένα δημοφιλή τραγούδια	6	7,22%
Γνήσια Αντάρτικα τραγούδια	6	7,22%
Σχολικά τραγούδια	2	2,40%
Στρατιωτικά εμβατήρια	1	1,20%
Σύνολο	83	100,00%

Κάποιοι/ες εκπαιδευτικοί μουσικής, που συμμετείχαν στις συνεντεύξεις, δήλωσαν ότι επιλέγουν τραγούδια για τη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου* ανεξάρτητα από το μουσικό είδος των τραγουδιών (εκπαιδευτικοί 1,4)

...Δεν υπάρχουν τέτοια «στεγανά» [αναφορικά με το μουσικό είδος], νομίζω, στη γιορτή... (εκπαιδευτικός 4)

Τα μουσικά είδη, στα οποία ανήκουν τα τραγούδια που επιλέγονται για τη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου* από τους/τις εκπαιδευτικούς μουσικής που συμμετείχαν στις συνεντεύξεις παρουσιάζονται στον πίνακα που ακολουθεί.

Πίνακας 71. Μουσικά είδη τραγουδιών που χρησιμοποιούνται από τους/τις εκπαιδευτικούς μουσικής που συμμετείχαν στις συνεντεύξεις σε *σχολικές γιορτές της 28ης Οκτωβρίου*.

Μουσικά είδη	Εκπαιδευτικοί
Ρεμπέτικο τραγούδι	3,6,5 και 11
Ελαφρά μουσική	3,6,5,8 και 11
Λαϊκά (ελαφρολαϊκά) τραγούδια	6,11 και 8

Υπάρχουν και συμμετέχοντες/ουσες στις συνεντεύξεις εκπαιδευτικοί μουσικής που δεν επιλέγουν τραγούδια συγκεκριμένου μουσικού είδους για λόγους προσωπικού αισθητηρίου

...δεν μ' αρέσουνε ... να τραγουδά η χορωδία ρεμπέτικα... Δεν μ' αρέσει να τραγουδά η χορωδία ρεμπέτικα... Εμένα δεν μ' αρέσει, έτσι;... (εκπαιδευτικός 12)

και εκπαιδευτικοί μουσικής που επηρεάζονται από τα μουσικά όργανα που χρησιμοποιούνται στα διάφορα μουσικά είδη, έχοντας κατά νου μουσικά όργανα που (τυχόν) παίζουν μαθητές και μαθήτριες του σχολείου.

...Δημοτικά τραγούδια δεν θα επιλέξω αν δεν έχουν όργανα για να τα παίζουν... έστω και στο περίπου... όπως και τα ρεμπέτικα που σου είπα... η ενορχήστρωση... Από κει και πέρα ... (εκπαιδευτικός 7)

Από το σύνολο των δεδομένων στην πιο πρόσφατη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου* χρησιμοποιήθηκαν:

- ✓ 9 τίτλοι τραγουδιών από το χώρο της ελαφράς μουσικής
- ✓ 5 τίτλοι τραγουδιών από το χώρο του γνήσιου αντάρτικου τραγουδιού
- ✓ 38 τίτλοι τραγουδιών από το χώρο του ελληνικού έντεχνου τραγουδιών των δεκαετιών 1960-1970
- ✓ ένας τίτλος παραδοσιακού τραγουδιού (*Αγρίμια κι' αγριμάκια μου*) και ένας τίτλος νεοδημοτικού τραγουδιού (*Ψηλά στ' Αλβανικά βουνά*).
- ✓ 10 τίτλοι ελληνικών δημοφιλών τραγουδιών (δεκαετίας 1980 και πιο πρόσφατα) τραγουδιών.
- ✓ 4 τίτλοι ρεμπέτικων τραγουδιών
- ✓ 17 τίτλοι λαϊκών που χρησιμοποιήθηκαν στην πιο πρόσφατη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου*. Από τους 17 τίτλους λαϊκών που χρησιμοποιήθηκαν στην πιο πρόσφατη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου* τα 6 είναι από τη δισκογραφική δουλειά *Αλβανία* (*Δυο παιδιά απ' το Βραχώρι, Μάνα θα τους περιμένει, Ο Έφεδρος, Ο*

Ναπολιτάνος, Οι Ηπειρώτισσες, Πήραμε τα' Αργυρόκαστρο) και τα 9 από τη δισκογραφική δουλειά *Καταχνιά* (*Γιατί να γίνω μάννα, Δεν θέλω να μου δέσετε τα μάτια, Καταχνιά, Αδερφέ Ισραηλίτη, Ένας ξύλινος Σταυρός, Ο Νεοζηλανδός, Ομηρία, Πείνα, Τι κι αν με ρίξεις στο κελί*).

✓ 6 τίτλοι ξένων δημοφιλών τραγουδιών (διεθνοποιημένων και μη).

4.4.2 Θεματικές κατηγορίες στις οποίες ανήκουν τα τραγούδια που χρησιμοποιούνται στη σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου.

Αξίζει να μελετηθούν οι θεματικές κατηγορίες των τραγουδιών που παρουσιάζονται στη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου*. Ο ακόλουθος πίνακας δείχνει σε ποιες θεματικές κατηγορίες ανήκουν τα τραγούδια που χρησιμοποιήθηκαν στην πιο πρόσφατη σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου από τους/τις εκπαιδευτικούς μουσικής που συμπλήρωσαν το ερωτηματολόγιο. Τα ποσοστά χρήσης τραγουδιών σχετικά με τον ελληνοϊταλικό πόλεμο και αντιφασιστικών, αντιπολεμικών, φιλειρηνικών και αγωνιστικών τραγουδιών είναι σημαντικά μεγαλύτερα σε σχέση με αυτών χρήσης τραγουδιών των υπολοίπων θεματικών κατηγοριών.

Πίνακας 72. Θεματικές κατηγορίες τραγουδιών που χρησιμοποιούνται στην πιο πρόσφατη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου*.

Θεματική κατηγορία	Αριθμός τίτλων τραγουδιών που χρησιμοποιήθηκαν	Ποσοστό επί του συνόλου των τίτλων τραγουδιών
Τραγούδια σχετικά με τον ελληνοϊταλικό πόλεμο (εμψύχωση των στρατιωτών και του υπόλοιπου λαού, σάτιρα του Μουσολίνι και των Ιταλών)	20	23,81%
Τραγούδια σχετικά με την κατοχή	6 (*)	7,14%
Τραγούδια σχετικά με την αντίσταση	8	9,52%
Τραγούδια σχετικά με τον εμφύλιο πόλεμο	2	2,38%
Αντιφασιστικά, φιλειρηνικά, αντιπολεμικά, αγωνιστικά τραγούδια	28	33,34%
τραγούδια με φιλοπατριωτικό περιεχόμενο	5	5,95%

Έργα θρησκευτικού περιεχομένου	1	1,19%
Τραγούδια με περιεχόμενο που δεν ανήκει σε καμία από τις παραπάνω κατηγορίες	14(*)	16,67%
Σύνολο	84 ²⁰	100,00%

Από το σύνολο των δεδομένων της παρούσας έρευνας στην πιο πρόσφατη σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου χρησιμοποιήθηκαν:

- ✓ 37 τίτλοι αντιφασιστικών/φιλειρηνικών/αντιπολεμικών τραγουδιών
- ✓ 22 τίτλοι τραγουδιών που κάνουν λόγο για τον ελληνοϊταλικό πόλεμο
- ✓ 10 τίτλοι τραγουδιών που κάνουν λόγο για την κατοχή
- ✓ 11 τίτλοι τραγουδιών που κάνουν λόγο για την αντίσταση
- ✓ 2 τίτλοι τραγουδιών που κάνουν λόγο για τον εμφύλιο πόλεμο
- ✓ 5 τίτλοι τραγουδιών με φιλοπατριωτικό περιεχόμενο
- ✓ ένα έργο θρησκευτικού περιεχομένου
- ✓ 13 τίτλοι τραγουδιών που δεν εντάσσονται σε καμία από τις προαναφερθείσες κατηγορίες

4.4.3 Κριτήρια επιλογής τραγουδιών για τη σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου

Στην ερώτηση «Τι λαμβάνετε υπ' όψιν όταν καλείστε να επιλέξετε τραγούδια που θα παρουσιαστούν στη σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου;», 45 εκπαιδευτικοί μουσικής (50,00% αυτών) ανέφεραν «υψηλή ποιότητα μουσικής και λόγου», 44 (49,44% αυτών) ανέφεραν «ευκολία διδασκαλίας των τραγουδιών», 26 (28,88% αυτών) ανέφεραν «τραγούδια καταξιωμένων καλλιτεχνών», 69 (76,66% αυτών) ανέφεραν «να κεντρίζουν το ενδιαφέρον των μαθητών/τριών», 21 (23,33% αυτών) ανέφεραν «να είναι

²⁰ Στο ερωτηματολόγιο αναφέρθηκαν 83 τίτλοι τραγουδιών. Στον πίνακα φαίνονται 84 τίτλοι τραγουδιών επειδή το τραγούδι *Λιλή Μαρλέν* ανήκει σε δύο κατηγορίες για λόγους που ήδη έχουν αναφερθεί στο κεφάλαιο της Μεθοδολογίας: το τραγούδι *Λιλή Μαρλέν* ανήκει σε δύο κατηγορίες και στον πίνακα φαίνεται με το σύμβολο (*)

ελκυστικά στο κοινό», 19 (21,11% αυτών) ανέφεραν «να είναι άγνωστα στο ευρύ κοινό», 20 (22,22% αυτών) ανέφεραν «να αντιπροσωπεύουν διάφορα μουσικά είδη», οι 48 (53,33% αυτών) ανέφεραν «να μπορούν να απολαμβάνουν τα παιδιά τόσο στο παρόν όσο και στο μέλλον ως ενήλικες», 51 (56,66% αυτών) ανέφεραν «ηλικία των μελών της χορωδίας», 66 (73,33% αυτών) ανέφεραν «ικανότητες των μελών της χορωδίας», 56 (62,22% αυτών) ανέφερε «περιεχόμενο και ύφος της γιορτής της 28^{ης} Οκτωβρίου στην οποία θα παρουσιαστούν τα τραγούδια», 3 (3,33% αυτών) ανέφεραν «έργα γνώριμα για τα μέλη της χορωδίας», 61 (67,77% αυτών) ανέφερε «έργα με «μήνυμα» (έργα με κάποιο ιδιαίτερο μήνυμα)», 12 (23,33% αυτών) ανέφερε «έργα της τοπικής παράδοσης» και 1 (1,11% αυτών) ανέφερε «να έχουν σχέση με τα σκετς και τα ποιήματα των παιδιών». Τα κριτήρια επιλογής τραγουδιών των οποίων το ποσοστό είναι σημαντικά μεγαλύτερο σε σχέση με τα υπόλοιπα είναι τα εξής: να κεντρίζουν το ενδιαφέρον των μαθητών/τριών, ικανότητες των μελών της χορωδίας και έργα με «μήνυμα».

Πίνακας 73. Κριτήρια επιλογής τραγουδιών για τη σχολική γιορτή της 28ης Οκτωβρίου.

Κριτήρια επιλογής τραγουδιών	Αριθμός εκπαιδευτικών	Ποσοστό
Υψηλή ποιότητα Μουσικής και λόγου.	45	50,00%
Ευκολία διδασκαλίας των τραγουδιών.	44	49,44%
Τραγούδια καταξιωμένων καλλιτεχνών.	26	28,88%
Να κεντρίζουν το ενδιαφέρον των μαθητών/τριών.	69	76,66%
Να είναι ελκυστικά στο κοινό.	21	23,33%
Να είναι άγνωστα στο ευρύ κοινό.	19	21,11%
Να αντιπροσωπεύουν διάφορα μουσικά είδη	20	22,22%
Να μπορούν να τα απολαμβάνουν τα παιδιά τόσο στο παρόν όσο και στο μέλλον ως ενήλικες	48	53,33%
Ηλικία των μελών της χορωδίας.	51	56,66%
Ικανότητες των μελών της χορωδίας	66	73,33%
Περιεχόμενο και ύφος της γιορτής της 28 ^{ης} Οκτωβρίου στην οποία θα παρουσιαστούν τα τραγούδια.	56	62,22%
Έργα γνώριμα για τα μέλη της χορωδίας.	3	3,33%
Έργα με «μήνυμα» (έργα με κάποιο ιδιαίτερο μήνυμα).	61	67,77%
Έργα της τοπικής παράδοσης.	12	23,33%
Να έχουν σχέση με τα σκετς και τα ποιήματα των παιδιών	1	1,11%
Μουσικά όργανα στη διάθεση του/της εκπαιδευτικού	1	1,11%
Τραγούδια με πολιτικό μήνυμα	1	1,11%

Τραγούδια που περιγράφουν τη ματαιότητα του πολέμου - αντιπολεμικά	1	1,11%
---	---	-------

Ο παρακάτω πίνακας δείχνει τις απαντήσεις στην ερώτηση «Τι λαμβάνετε υπ' όψιν όταν καλείστε να επιλέξετε τραγούδια που θα παρουσιαστούν στη σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου;» σε σχέση με το φύλο των εκπαιδευτικών μουσικής. Τα ποσοστά είναι επί του φύλου των εκπαιδευτικών μουσικής. Οι γυναίκες ερωτηθείσες εκπαιδευτικοί μουσικής θεωρούν σε σημαντικά μεγαλύτερο ποσοστό σημαντικά τα κριτήρια της ευκολίας διδασκαλίας των τραγουδιών, της ηλικίας και των ικανοτήτων των μελών της χορωδίας και το ότι οι στίχοι να έχουν κάποιο ιδιαίτερο «μήνυμα» σε σχέση με τους άντρες συναδέλφους τους.

Πίνακας 74. Κριτήρια επιλογής τραγουδιών για τη σχολική γιορτή της 28ης Οκτωβρίου σε σχέση με το φύλο των εκπαιδευτικών μουσικής.

Κριτήρια επιλογής τραγουδιών	Αριθμός ανδρών	Ποσοστό	Αριθμός γυναικών	Ποσοστό
Υψηλή ποιότητα Μουσικής και λόγου.	10	40,00%	35	53,84%
Ευκολία διδασκαλίας των τραγουδιών.	10	40,00%	34	52,30%
Τραγούδια καταξιωμένων καλλιτεχνών.	3	12,00%	23	35,18%
Να κεντρίζουν το ενδιαφέρον των μαθητών/τριών.	18	72,00%	51	78,46%
Να είναι ελκυστικά στο κοινό.	7	28,00%	14	21,53%
Να είναι άγνωστα στο ευρύ κοινό.	6	24,00%	13	20,00%
Να αντιπροσωπεύουν διάφορα μουσικά είδη	1	4,00%	19	29,23%
Να μπορούν να τα απολαμβάνουν τα παιδιά τόσο στο παρόν όσο και στο μέλλον ως ενήλικες	14	56,00%	34	52,30%
Ηλικία των μελών της χορωδίας.	11	44,00%	40	61,53%
Ικανότητες των μελών της χορωδίας	16	64,00%	50	76,92%
Περιεχόμενο και ύφος της γιορτής της 28 ^{ης} Οκτωβρίου στην οποία θα παρουσιαστούν τα τραγούδια.	17	68,00%	39	60,00%
Έργα γνώριμα για τα μέλη της χορωδίας.	0	0,00%	3	4,61%
Έργα με «μήνυμα» (έργα με κάποιο ιδιαίτερο μήνυμα).	13	52,00%	48	73,84%
Έργα της τοπικής παράδοσης.	3	12,00%	9	13,84%
Να έχουν σχέση με τα σκετς και τα ποιήματα των παιδιών	0	0,00%	1	1,53%
Μουσικά όργανα στη διάθεση του/της εκπαιδευτικού	0	0,00%	1	1,53%
Τραγούδια με πολιτικό μήνυμα	1	4,00%	0	0,00%
Τραγούδια που περιγράφουν τη ματαιότητα του πολέμου - αντιπολεμικά	0	0,00%	1	1,53%

Ο ακόλουθος πίνακας δείχνει τις απαντήσεις στην ερώτηση «Τι λαμβάνετε υπ' όψιν όταν καλείστε να επιλέξετε τραγούδια που θα παρουσιαστούν στη σχολική γιορτή

της 28^{ης} Οκτωβρίου;» σε σχέση με βαθμίδα εκπαίδευσης όπου εργάζονται οι εκπαιδευτικοί μουσικής. Τα ποσοστά είναι επί της βαθμίδας εκπαίδευσης όπου εργάζονται οι εκπαιδευτικοί μουσικής. Οι ερωτηθέντες/είσες εκπαιδευτικοί μουσικής που εργάζονται αποκλειστικά στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση θεωρούν ως κριτήρια επιλογής τραγουδιών την ευκολία διδασκαλίας των τραγουδιών, το περιεχόμενο και το ύψος της *σχολικής γιορτής* που θα παρουσιαστούν τα τραγούδια και την ηλικία των μελών της χορωδίας σε πολύ μεγαλύτερο βαθμό σε σχέση με τους/τις συναδέλφους τους που εργάζονται αποκλειστικά στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Το ακριβώς αντίστροφο συμβαίνει αναφορικά με τα εξής κριτήρια: υψηλή ποιότητα μουσικής και λόγου, το τραγούδι να είναι καταξιωμένου/ων καλλιτέχνη/ών.

Πίνακας 75. Κριτήρια επιλογής τραγουδιών για τη *σχολική γιορτή της 28ης Οκτωβρίου* σε σχέση με τη βαθμίδα εκπαίδευσης στην οποία εργάζονται οι εκπαιδευτικοί μουσικής.

Κριτήρια επιλογής τραγουδιών	Δευτεροβάθμια (αποκλειστικά)		Δευτεροβάθμια Εκπ. (εξ' ολοκλήρου διάθεση στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση)		Δευτερ. Εκπ. (μετάταξη από την πρωτοβάθμια εκπαίδευση)		Δευτεροβάθμια εκπ. (συμπλήρωση ωραρίου στην πρωτοβάθμια εκπ.)		Πρωτοβάθμια (αποκλειστικά)		Πρωτοβάθμια εκπαιδευση (μετάταξη από την δευτεροβάθμια εκπαίδευση)	
	Αριθμός	Ποσοστό	Αριθμός	Ποσοστό	Αριθμός	Ποσοστό	Αριθμός	Ποσοστό	Αριθμός	Ποσοστό	Αριθμός	Ποσοστό
Υψηλή ποιότητα Μουσικής και λόγου.	9	36,00%	2	50,00%	2	66,66%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
Ευκολία διδασκαλίας των τραγουδιών.	11	44,00%	0	0,00%	2	66,66%	0	0,00%	31	55,35%	0	0,00%
Τραγούδια καταξιωμένων καλλιτεχνών.	18	72,00%	1	25,00%	0	0,00%	0	0,00%	16	28,57%	1	100,00%
Να κεντρίζουν το ενδιαφέρον των μαθητών/τριών.	18	72,00%	3	75,00%	1	33,33%	1	100,00%	42	75,00%	1	100,00%
Να είναι ελκυστικά στο κοινό.	48	32,00%	0	0,00%	0	0,00%	1	100,00%	12	21,42%	0	0,00%
Να είναι άγνωστα στο ευρύ κοινό.	7	28,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	12	21,42%	0	0,00%
Να αντιπροσωπεύουν διάφορα μουσικά είδη	5	20,00%	0	0,00%	1	33,33%	0	0,00%	14	25,00%	0	0,00%
Να μπορούν να τα απολαμβάνουν τα παιδιά	11	44,00%	2	50,00%	1	33,33%	0	0,00%	33	58,92%	1	100,00%

τόσο στο παρόν όσο και στο μέλλον ως ενήλικες												
Ηλικία των μελών της χορωδίας.	10	40,00%	2	50,00%	1	33,33%	0	0,00%	38	67,85%	0	0,00%
Ικανότητες των μελών της χορωδίας	17	68,00%	2	50,00%	3	100,00%	1	100,00%	37	66,07%	0	0,00%
Περιεχόμενο και ύφος της γιορτής της 28 ^{ης} Οκτωβρίου στην οποία θα παρουσιαστούν τα τραγούδια.	14	56,00%	1	25,00%	2	66,66%	0	0,00%	39	69,64%	0	0,00%
Έργα γνώριμα για τα μέλη της χορωδίας.	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	3	5,35%	0	0,00%
Έργα με «μήνυμα» (έργα με κάποιο ιδιαίτερο μήνυμα).	16	64,00%	3	75,00%	3	100,00%	1	100,00%	37	66,07%	1	100,00%
Έργα της τοπικής παράδοσης.	1	4,00%	1	25,00%	0	0,00%	0	0,00%	10	17,85%	0	0,00%
Να έχουν σχέση με τα σκετς και τα ποιήματα των παιδιών	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	1	1,78%	0	0,00%
Μουσικά όργανα στη διάθεση του/της εκπαιδευτικού	1	4,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
Τραγούδια με πολιτικό μήνυμα	1	4,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
Τραγούδια που περιγράφουν τη ματαιότητα του πολέμου - αντιπολεμικά	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	1	1,78%	0	0,00%

Ο επόμενος πίνακας δείχνει τις απαντήσεις στην ερώτηση «Τι λαμβάνετε υπ' όψιν όταν καλείστε να επιλέξετε τραγούδια που θα παρουσιαστούν στη σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου;» σε σχέση με τα χρόνια υπηρεσίας των εκπαιδευτικών μουσικής είτε στην πρωτοβάθμια είτε στην δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Τα ποσοστά είναι επί των χρόνων υπηρεσίας των εκπαιδευτικών μουσικής είτε στην πρωτοβάθμια είτε στην δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Η σημαντικότητα του κριτηρίων «ικανότητες των μελών της χορωδίας» και «να απολαμβάνουν τα τραγούδια τα παιδιά τόσο στο παρόν όσο και στο μέλλον ως ενήλικες» είναι ανάλογες των ετών υπηρεσία των ερωτηθέντων εκπαιδευτικών μουσικής.

Πίνακας 76. Κριτήρια επιλογής τραγουδιών για τη σχολική γιορτή της 28ης Οκτωβρίου σε σχέση με τα έτη υπηρεσίας των εκπαιδευτικών μουσικής.

1-7 έτη	8-14 έτη	15-21 έτη	22-28 έτη	29-35 έτη
---------	----------	-----------	-----------	-----------

Κριτήρια επιλογής τραγουδιών	Αριθμός		Ποσοστό		Αριθμός		Ποσοστό		Αριθμός		Ποσοστό		Αριθμός		Ποσοστό	
	Αριθμός		Ποσοστό		Αριθμός		Ποσοστό		Αριθμός		Ποσοστό		Αριθμός		Ποσοστό	
Υψηλή ποιότητα Μουσικής και λόγου.	16	53,33%	16	42,10%	11	61,11%	2	66,66%	0	0,00%						
Ευκολία διδασκαλίας των τραγουδιών.	15	50,00%	22	57,89%	6	33,33%	1	33,33%	0	0,00%						
Τραγούδια καταξιωμένων καλλιτεχνών.	11	36,66%	7	18,42%	8	44,44%	0	0,00%	0	0,00%						
Να κεντρίζουν το ενδιαφέρον των μαθητών/τριών.	24	80,00%	30	78,94%	11	61,11%	3	100,00%	1	100,00%						
Να είναι ελκυστικά στο κοινό.	8	26,66%	8	21,05%	4	22,22%	1	33,33%	0	0,00%						
Να είναι άγνωστα στο ευρύ κοινό.	10	33,33%	8	21,05%	1	5,55%	0	0,00%	0	0,00%						
Να αντιπροσωπεύουν διάφορα μουσικά είδη	6	20,00%	7	18,42%	6	33,33%	1	33,33%	0	0,00%						
Να μπορούν να τα απολαμβάνουν τα παιδιά τόσο στο παρόν όσο και στο μέλλον ως ενήλικες	14	46,66%	20	52,63%	11	61,11%	3	100,00%	0	0,00%						
Ηλικία των μελών της χορωδίας.	18	60,00%	22	57,89%	9	50,00%	2	66,66%	0	0,00%						
Ικανότητες των μελών της χορωδίας	21	70,00%	28	73,68%	15	83,33%	2	66,66%	0	0,00%						
Περιεχόμενο και ύφος της γιορτής της 28 ^{ης} Οκτωβρίου στην οποία θα παρουσιαστούν τα τραγούδια.	15	50,00%	23	60,52%	16	88,88%	2	66,66%	0	0,00%						
Έργα γνώριμα για τα μέλη της χορωδίας.	2	66,66%	1	2,63%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%						
Έργα με «μήνυμα» (έργα με κάποιο ιδιαίτερο μήνυμα).	19	63,33%	27	71,05%	13	72,22%	2	66,66%	0	0,00%						
Έργα της τοπικής παράδοσης.	7	23,33%	3	7,89%	2	11,11%	0	0,00%	0	0,00%						
Να έχουν σχέση με τα σκετς και τα ποιήματα των παιδιών	1	3,33%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%						
Μουσικά όργανα στη διάθεση του/της εκπαιδευτικού	0	0,00%	1	2,63%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%						
Τραγούδια με πολιτικό μήνυμα	1	3,33%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%						
Τραγούδια που περιγράφουν τη ματαιότητα του πολέμου – αντιπολεμικά	0	0,00%	1	2,63%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%						

Ο ακόλουθος πίνακας δείχνει τις απαντήσεις στην ερώτηση «Τι λαμβάνετε υπ’ όψιν όταν καλείστε να επιλέξετε τραγούδια που θα παρουσιαστούν στη σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου;» σε σχέση με την υπαλληλική σχέση των εκπαιδευτικών μουσικής. Τα ποσοστά είναι επί της υπαλληλικής σχέσης των εκπαιδευτικών μουσικής. Οι ερωτηθέντες/είσες μόνιμοι/ες εκπαιδευτικοί μουσικής θεωρούν σε σημαντικά

μεγαλύτερο βαθμό το κριτήριο το να έχουν οι στίχοι κάποιο ιδιαίτερο «μήνυμα» σε σχέση με τους/τις αναπληρωτές/τριες συναδέλφους τους.

Πίνακας 77. Κριτήρια επιλογής τραγουδιών για τη σχολική γιορτή της 28ης Οκτωβρίου σε σχέση με την υπαλληλική σχέση των εκπαιδευτικών μουσικής.

Κριτήρια επιλογής τραγουδιών	Αριθμός μονίμων εκπαιδευτικών	Ποσοστό μονίμων εκπαιδευτικών	Αριθμός αναπληρωτών/τριών εκπαιδευτικών	Ποσοστό αναπληρωτών/τριών εκπαιδευτικών
Υψηλή ποιότητα Μουσικής και λόγου.	34	50,74%	11	47,82%
Ευκολία διδασκαλίας των τραγουδιών.	34	50,74%	10	43,47%
Τραγούδια καταξιωμένων καλλιτεχνών.	22	32,83%	4	17,39%
Να κεντρίζουν το ενδιαφέρον των μαθητών/τριών.	51	76,11%	18	78,26%
Να είναι ελκυστικά στο κοινό.	17	25,37%	4	17,39%
Να είναι άγνωστα στο ευρύ κοινό.	13	19,40%	6	26,08%
Να αντιπροσωπεύουν διάφορα μουσικά είδη	16	23,88%	4	17,39%
Να μπορούν να τα απολαμβάνουν τα παιδιά τόσο στο παρόν όσο και στο μέλλον ως ενήλικες	37	55,22%	11	47,82%
Ηλικία των μελών της χορωδίας.	35	52,23%	16	69,56%
Ικανότητες των μελών της χορωδίας	52	77,61%	14	60,86%
Περιεχόμενο και ύφος της γιορτής της 28 ^{ης} Οκτωβρίου στην οποία θα παρουσιαστούν τα τραγούδια.	44	65,57%	12	52,17%
Έργα γνώριμα για τα μέλη της χορωδίας.	3	4,47%	0	0,00%
Έργα με «μήνυμα» (έργα με κάποιο ιδιαίτερο μήνυμα).	49	73,13%	12	52,17%
Έργα της τοπικής παράδοσης.	8	11,94%	4	17,39%
Να έχουν σχέση με τα σκετς και τα ποιήματα των παιδιών	0	0,00%	1	4,34%
Μουσικά όργανα στη διάθεση του/της εκπαιδευτικού	1	1,49%	0	0,00%
Τραγούδια με πολιτικό μήνυμα	1	1,49%	0	0,00%
Τραγούδια που περιγράφουν τη ματαιότητα του πολέμου – αντιπολεμικά	1	1,49%	0	0,00%

Ο παρακάτω πίνακας δείχνει τις απαντήσεις στην ερώτηση «Τι λαμβάνετε υπ' όψιν όταν καλείστε να επιλέξετε τραγούδια που θα παρουσιαστούν στη σχολική γιορτή

της 28^{ης} Οκτωβρίου;» σε σχέση με τις σπουδές των εκπαιδευτικών μουσικής. Λήφθηκε υπ' όψιν ο ανώτερος τίτλος σπουδών που διαθέτουν. Οι (μεταπτυχιακοί/ες διδακτορικοί/ες προπτυχιακοί/ες) φοιτητές/τριες κατατάχθηκαν με βάση τον ανώτερο τίτλο σπουδών. Εδώ αξίζει να σημειωθεί ότι οι κάτοχοι πτυχίου Τμήματος Μουσικής Επιστήμης και Τέχνης του Πανεπιστημίου Μακεδονίας έχουν επίσης είτε μεταπτυχιακές είτε διδακτορικές σπουδές εκτός από έναν/μία. Τα ποσοστά είναι επί των σπουδών των εκπαιδευτικών μουσικής. Οι ερωτηθέντες/είσες εκπαιδευτικοί μουσικής που είναι απόφοιτοι των Τμημάτων Μουσικών Σπουδών θεωρούν σε σημαντικά μεγαλύτερο βαθμό σημαντικά τα κριτήρια της ευκολίας διδασκαλίας των τραγουδιών, της ηλικίας και των ικανοτήτων των μελών της χορωδίας για την επιλογή τραγουδιών σε σχέση με τους/τις συναδέλφους τους που είναι κάτοχοι τίτλου μη πανεπιστημιακών μουσικών ιδρυμάτων (ωδείων).

Πίνακας 78. Κριτήρια επιλογής τραγουδιών για τη *σχολική γιορτή της 28ης Οκτωβρίου* σε σχέση με τις σπουδές των εκπαιδευτικών μουσικής.

Κριτήρια επιλογής τραγουδιών		Τίτλος Σπουδών μη πανεπιστημιακού μουσικού ιδρύματος (ωδείου)			
Αριθμός	Ποσοστό	Πτυχίο Τμήματος	Μουσικών Σπουδών	A.E.I.	(Ελλάδα)
Αριθμός	Ποσοστό	Εξωτερικού)			
Αριθμός	Ποσοστό	Μεταπτυχιακές σπουδές			
Αριθμός	Ποσοστό	Διδακτορικές Σπουδές			
Αριθμός	Ποσοστό	Πτυχίο Τμήματος Μουσικής Τέχνης και Επιστήμης Πανεπιστημίου Μακεδονίας			

Υψηλή ποιότητα Μουσικής και λόγου.	7	35,00%	28	77,77%	7	25,92%	2	33,33%	1	100,00%
Ευκολία διδασκαλίας των τραγουδιών.	8	40,00%	27	75,00%	3	11,11%	6	100,00%	0	0,00%
Τραγούδια καταξιωμένων καλλιτεχνών.	5	25,00%	15	41,66%	3	11,11%	2	33,33%	1	100,00%
Να κεντρίζουν το ενδιαφέρον των μαθητών/τριών.	13	65,00%	32	88,88%	18	66,66%	5	83,33%	1	100,00%
Να είναι ελκυστικά στο κοινό.	4	20,00%	12	33,33%	4	14,81%	1	16,66%	0	0,00%
Να είναι άγνωστα στο ευρύ κοινό.	1	5,00%	14	38,88%	3	11,11%	1	16,66%	0	0,00%
Να αντιπροσωπεύουν διάφορα μουσικά είδη	5	25,00%	12	33,33%	2	7,40%	1	16,66%	0	0,00%
Να μπορούν να τα απολαμβάνουν τα παιδιά τόσο στο παρόν όσο και στο μέλλον ως ενήλικες	12	60,00%	23	63,88%	7	25,92%	5	83,33%	1	100,00%
Ηλικία των μελών της χορωδίας.	9	45,00%	31	86,11%	7	25,92%	3	50,00%	1	100,00%
Ικανότητες των μελών της χορωδίας	12	60,00%	35	97,22%	12	44,44%	6	100,00%	1	100,00%
Περιεχόμενο και ύφος της γιορτής της 28 ^{ης} Οκτωβρίου στην οποία θα παρουσιαστούν τα τραγούδια.	12	60,00%	29	80,55%	10	37,03%	4	66,66%	1	100,00%
Έργα γνώριμα για τα μέλη της χορωδίας.	0	0,00%	2	5,55%	0	0,00%	1	16,66%	0	0,00%
Έργα με «μήνυμα» (έργα με κάποιο ιδιαίτερο μήνυμα).	10	50,00%	35	97,22%	10	37,03%	5	83,33%	1	100,00%
Έργα της τοπικής παράδοσης.	1	5,00%	0	0,00%	8	29,62%	2	33,33%	1	100,00%
Να έχουν σχέση με τα σκετς και τα ποιήματα των παιδιών	0	0,00%	1	2,77%	0	0,00%	0	0,00%	1	100,00%
Μουσικά όργανα στη διάθεση του/της εκπαιδευτικού	0	0,00%	1	2,77%	0	0,00%	0	0,00%	1	100,00%
Τραγούδια με πολιτικό μήνυμα	0	0,00%	0	0,00%	1	3,70%	0	0,00%	0	0,00%
Τραγούδια που περιγράφουν τη ματαιότητα του πολέμου – αντιπολεμικά	0	0,00%	1	2,77%	0	0,00%	0	0,00%	1	100,00%

Τα κριτήρια, με τα οποία οι εκπαιδευτικοί μουσικής που συμμετείχαν στις συνεντεύξεις επιλέγουν τραγούδια για τη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου*, χωρίζονται στις εξής κατηγορίες: κριτήρια που έχουν να κάνουν με κριτήρια παιδαγωγικής φύσης, κριτήρια που σχετίζονται με τη μουσική των τραγουδιών,

κριτήρια που έχουν σχέση με τους στίχους των τραγουδιών και κριτήρια που δεν εμπίπτουν σε κάποια από τις παραπάνω κατηγορίες.

4.4.3.1 Κριτήρια παιδαγωγικής φύσης

Τα κριτήρια επιλογής τραγουδιών για τη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου*, που έχουν σχέση με την παιδαγωγική και αναφέρθηκαν στις συνεντεύξεις είναι τα ακόλουθα:

1. προθυμία των μαθητών/τριών να μάθουν κάποιο καινούργιο τραγούδι.

...κι αν έχουν διάθεση να μάθουν κάποια άλλα... (εκπαιδευτικός 4)

2. να ελκύουν το ενδιαφέρον των μαθητών/τριών.

...Ειδικά στη δευτεροβάθμια, λαμβάνω υπ' όψιν μου τις ανησυχίες των παιδιών.... (εκπαιδευτικός 2)

..Σκέφτομαι ποιο [τραγούδι] θα μπορούσε να του αρέσει πιο πολύ... (εκπαιδευτικός 3)
...Αν θ' αρέσουν στα παιδιά... (εκπαιδευτικός 5)

3. ηλικία μαθητών/τριών

..Γενικά κοιτάω να επιλέγω τραγούδια ανάλογα με την ηλικία των παιδιών, ... (εκπαιδευτικός 2)

..επειδή έχω διδάξει και σε δημοτικό και σε γυμνάσιο εξαρτάται κάθε φορά κι απ' τη βαθμίδα που είσαι και με τι παιδιά έχεις να κάνεις... (εκπαιδευτικός 4)

4. μουσικές ικανότητες μαθητών/τριών.

...νομίζω ότι κοιτάω λίγο τις δυνατότητες των παιδιών και το υλικό που έχω ... από τα παιδιά εξαρτάται... (εκπαιδευτικός 4)

Κοιτάω, πρώτα απ' όλα να είναι ανάλογα με το υλικό που έχω, δηλαδή με τα παιδιά που έχω... (εκπαιδευτικός 10)

4.4.3.2 Κριτήρια σχετικά με τη μουσική των τραγουδιών

Από τους/τις εκπαιδευτικούς μουσικής που συμμετείχαν στις συνεντεύξεις αναφέρθηκαν τα εξής κριτήρια για την επιλογή τραγουδιών για τη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου* και σχετίζονται με τη μουσική των τραγουδιών:

1. τραγούδια άγνωστα στους/στις μαθητές/τριες.

... [στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση] έχοντας κατά νου να γνωρίσουν και κάτι διαφορετικό... (εκπαιδευτικός 2)

... Αν έχω ξαναδιδάξει στο ίδιο σχολείο... «έκανα πέρσι τα τραγούδια αυτά;»... γιατί δεν μ' αρέσει... θέλω να τ' αλλάξω... (εκπαιδευτικός 14)

2. τραγούδια γνωστά στους/στις μαθητές/τριες.

Στην πρωτοβάθμια τα παιδιά θέλουν πιο γνωστά τραγούδια... (εκπαιδευτικός 2)

3. τραγούδια με γρήγορη ρυθμική αγωγή και (κατά το δυνατόν) σε μείζονα τονικότητα.

... στα πιο γρήγορα... γιατί αυτά τους αρέσουν πιο πολύ ... τα πιο χαρούμενα τα πιο έντονα... (εκπαιδευτικός 3)

4. τα τραγούδια να είναι εύκολα για τους μαθητές/τριες.

... να μην είναι πολύ δύσκολα... (εκπαιδευτικός 3)

...[Κοιτάω] ...αν θα μπορέσουν να τα βγάλουν, να είναι εύκολα φυσικά... μελωδικά... (εκπαιδευτικός 10)

5. το επίπεδο της συνοδείας τους σε μουσικό όργανο να είναι τέτοιο ούτως ώστε να μπορεί να συνοδευτεί σε μουσικό όργανο είτε από εκπαιδευτικό μουσικής είτε από μαθητές/τριες.

... στην πέμπτη τάξη φέτος, σ' ένα σχολείο που είμαι, έχει δύο παιδιά που παίζουν λύρα... πάρα πολύ ωραία... Θέλουνε, λοιπόν, να παίζουνε στις γιορτές και, εντάξει, καλό είναι να ενθαρρύνουμε τα παιδιά να συμμετέχουνε σ' όλο αυτό, οπότε το ρεπερτόριο της τάξης, για παράδειγμα, αν είναι να μπει η τάξη αυτή η πέμπτη ένα τραγούδι, θα πει κάτι που να μπορούν και τα παιδιά να το παρουσιάσουν με τις λύρες... (εκπαιδευτικός 4)

...Το άλλο είναι ότι ... αν εγώ μπορώ να τα παίζω... στο πιάνο... Αν είναι πάρα πολύ γρήγορο ... αν είναι πάρα πολύ απαιτητικό, ας πούμε στη συνοδεία... το αποφεύγω... Δεν παίζω εγώ... γενικά δεν είναι σε καλό επίπεδο η τεχνική μου... (εκπαιδευτικός 3)

6. να παίζουν οι μαθητές/τριες κάποιο/α από τα μουσικά όργανα που ακούγονται στο τραγούδι.

Υπάρχει, υπάρχει [κάποιο αρμόνιο στο σχολείο]... πάντα θα έχουμε... εγώ παίζω... εντάξει... εγώ παίζω... προτιμώ, βέβαια, να παίζουν τα παιδιά... από όργανα που ήδη παίζουν τα παιδιά και βοηθάνε... από αυτήν την άποψη... μια υποτυπώδης ορχήστρα, ας πούμε... (εκπαιδευτικός 7)

7. το μουσικό είδος, στο οποίο ανήκει το τραγούδι, να είναι κοντά στις μουσικές προτιμήσεις των μαθητών/τριών.

... και να είναι κοντά στα ακούσματά τους... (εκπαιδευτικός 3)

... τι ακούει η τάξη αυτή [που έχει αναλάβει τη σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου] (εκπαιδευτικός 14)

4.4.3.3 Κριτήρια σχετικά με τους στίχους των τραγουδιών

Στις συνεντεύξεις έγινε λόγος από τους/τις συμμετέχοντες/ουσες σε αυτήν για τα ακόλουθα κριτήρια επιλογής τραγουδιών για τη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου* που σχετίζονται με τους στίχους των τραγουδιών:

1. το περιεχόμενο του τραγουδιού να σχετίζεται με την επιμέρους θεματική της γιορτής και με το περιεχόμενο της γιορτής γενικότερα.

... θεωρώ τη γιορτή σαν ένα ζωντανό οργανισμό... να υπάρχει ενότητα... δηλαδή εγώ πραγματικά στεναχωριέμαι πάρα πολύ όταν ένας έχει βάλει σκέτη αντίσταση και δεν μου έχει πει τίποτα για να βάλω... ή όταν έχει βάλει αστεία πράγματα και δεν με έχει ειδοποιήσει κι εγώ βάζω κάτι άσχετο... θέλω να είναι ... να έχει αρχή, μέση και τέλος και να έχει ενότητα στις έννοιες, ενότητα σ' αυτά που λέει... (εκπαιδευτικός 6)

...με τα κείμενα που έχουμε, τα ποιήματα, τα σκετς και τα λοιπά, τα οποία τα τραγουδία πρέπει να δένονται και με αυτά, έτσι; (εκπαιδευτικός 8)

2. οι στίχοι του τραγουδιού να κάνουν λόγο για ειρήνη.

Μ' αρέσουν αυτά που μιλάνε για ειρήνη... (εκπαιδευτικός 9)

3. το περιεχόμενο του τραγουδιού να είναι τέτοιο που να γίνεται αναγωγή στο σήμερα των μηνυμάτων της εν λόγω γιορτής και που να επικαιροποιείται η αρχική νοηματοδότησή της.

Πως συνδέονται με το σήμερα... να έχουνε μία εικόνα ... Να συνδεθεί με κάτι του παρελθόντος με το σήμερα, γιατί θεωρώ ότι η 28^η Οκτωβρίου είναι, κατά κύριο λόγο, γιορτή μνήμης... (εκπαιδευτικός 13)

...Κάτι πιο διαχρονικό... δηλαδή δεν στέκομαι τόσο στα ιστορικά γεγονότα... περισσότερο παίρνω αφορμή για κάτι πιο... τώρα ναι το να σταθείς στο γεγονός ξέρω εγώ εντάξει... έχει ίσως ένα τραγούδι, ας πούμε, απ' όλα... αλλά όχι όλα... (εκπαιδευτικός 7)

4. οι στίχοι του να είναι «κατάλληλοι» (στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση).

Τα λόγια προσέχω... Τα λόγια με φοβίζουν... Δεν θα ήθελα να είμαι εκτεθειμένη... ξέρεις... Αυτό... Τα σατιρικά έχουν ένα όριο... αυτό είναι... Είναι δημοτικό... δηλαδή, στο Λύκειο μπορεί να μην είχα έναν τέτοιο ενδοιασμό ... (εκπαιδευτικός 11)

5. να υπάρχει ισορροπία μεταξύ των αξόνων «συμμετοχή σε έναν αμυντικό πόλεμο» και «συνέπειες του πολέμου» στους στίχους του τραγουδιού.

Ποιο είναι το βασικό: Θα ήθελα να είναι ένα *ισοζυγισμένο* [τονισμένη η λέξη], *φιλόπατρες* [τονισμένη η λέξη] – καλά το λέω;- αλλά παράλληλα να υπάρχει πάντα και η έννοια ότι ο πόλεμος είναι μία αιματηρή κατάσταση... ότι έχει δύο πλευρές... Δηλαδή, ότι εγώ αμύνομαι όταν θες να μου φας τον πολιτισμό και να με καταρρακώσεις... κατάλαβες; ... Αυτή την έννοια... Είναι ένας πόλεμος «δίκαιος» σε εισαγωγικά... Εάν μπορεί να υπάρξει κάτι ένας «δίκαιος» πόλεμος... (εκπαιδευτικός 11)

4.4.3.4 Άλλα κριτήρια

Άλλα κριτήρια επιλογής τραγουδιών για τη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου* που αναφέρθηκαν στις συνεντεύξεις και δεν εμπίπτουν σε κάποια από τις παραπάνω κατηγορίες είναι τα παρακάτω:

1. το τραγούδι να αρέσει στον/στην εκπαιδευτικό μουσικής

...Κι αν κι' αρέσει εμένα κάτι πολύ, το οποίο θέλω, έχω την επιθυμία να το κάνω και θεωρώ ότι μπορούν να το πούμε και δεν έχει ειπωθεί πολύ ή καθόλου, έτσι, το επιλέγω... (εκπαιδευτικός 4)

2. αριθμός διαθέσιμων προβών για τα τραγούδια.

...αν έχεις χρόνο... (εκπαιδευτικός 4)

... αν μπορώ να πάω πολλές φορές... και να κάνω πολλές πρόβες... ... γιατί στα σχολεία που πάω μία φορά την βδομάδα είναι λίγο διαφορετικό ... διαφορετικά τα κριτήρια από το σχολείο που είναι η οργανική μου και πάω τρεις φορές την βδομάδα... Έχω δυνατότητα να κάνω πιο πολλές πρόβες, να βγάλω ένα δύσκολο κομμάτι... Στο άλλο το σχολείο ... έχω... ξέρω εγώ... τρεις φορές να κάνω πρόβα... δύο με τρεις... (εκπαιδευτικός 3)

3. πρόθεση να χρησιμοποιηθεί κάποιο αντιφασιστικό / αγωνιστικό τραγούδι στη *σχολική γιορτή* της εξέγερσης του Πολυτεχνείου

Εκπαιδευτικός: ...γιατί κάποια που τα θέλουν για τη 17^η αν καθήσουμε μαζί και τα δούμε μου λένε «μην το βάλεις αυτό, θα το βάλω εγώ μετά».

Ερευνήτρια: Δηλαδή είναι θέμα ότι κάποια τραγούδια του Θεοδωράκη που τα θες για 28^η τα θέλουν για Πολυτεχνείο..

Εκπαιδευτικός: [διακόπτει] ...ή το αντίθετο: αυτοί που τα θέλουν για Πολυτεχνείο μου λένε «μην τα βάλεις, θα τα βάλω εγώ μετά» ... χωρίς να μου δίνει το ελεύθερο, βέβαια, πάλι να διαλέξω για το Πολυτεχνείο κάποια... οι δάσκαλοι... (εκπαιδευτικός 14)

4.4.3.5 Κριτήρια επιλογής συγκεκριμένων τραγουδιών

Όταν κλήθηκαν οι εκπαιδευτικοί μουσικής που συμμετείχαν στις συνεντεύξεις να εξηγήσουν το λόγο για τον οποίον επέλεξαν συγκεκριμένα τραγούδια στη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου* (είτε αυτή του 2014 είτε κάποια προγενεστέρων χρόνων) έδωσαν απαντήσεις που φαίνονται στον πίνακα που ακολουθεί

Πίνακας 79. Κριτήρια επιλογής τραγουδιών για τη *σχολική γιορτή της 28ης Οκτωβρίου* των εκπαιδευτικών μουσικής που συμμετείχαν στις συνεντεύξεις.

Τίτλος τραγουδιού	Κριτήρια επιλογής τραγουδιού
<i>Αδερφέ Ισραηλίτη</i>	Τραγούδι άγνωστο σε μαθητές/τριες και η εκπαιδευτικός το χρησιμοποιεί για πρώτη φορά σε σχολική γιορτή
<i>Ακορντεόν</i>	άγνωστο τραγούδι στους/στις μαθητές/τριες περιγραφή της κατάστασης της κατοχής
<i>Άξιον Εστί</i>	Το ποιητικό κείμενο είναι εμπνευσμένο από τον Ελληνοϊταλικό πόλεμο
<i>Αχ Ελλάδα σ' αγαπώ</i>	επιβλήθηκε από άλλον/η εκπαιδευτικό
<i>Βάζει ο Ντούτσε τη στολή του</i>	Βαθμίδα εκπαίδευσης (πρωτοβάθμια εκπαίδευση) Ιστορικοί λόγοι
<i>Γεια σας φανταράκια μας</i>	τραγούδι γνωστό στην εκπαιδευτικό
<i>Γιατί να γίνω μάννα</i>	Τραγούδι άγνωστο σε μαθητές/τριες και η εκπαιδευτικός το χρησιμοποιεί για πρώτη φορά σε σχολική γιορτή
<i>Δεν θέλω να μου δέσετε τα μάτια</i>	Τραγούδι άγνωστο σε μαθητές/τριες και η εκπαιδευτικός το χρησιμοποιεί για πρώτη φορά σε σχολική γιορτή
<i>Έβαλε ο Θεός σημάδι</i>	Ταίριαζε με τα υπόλοιπα στοιχεία της γιορτής

<i>Ειρήνη</i>	το ποιητικό κείμενο έχει αισιόδοξο μήνυμα	
<i>Εμείς που μέναμε</i>	υπάρχει σε σχολικό εγχειρίδιο μουσικής	
<i>Ένας ξύλινος σταυρός</i>	Τραγούδι άγνωστο σε μαθητές/τριες και η εκπαιδευτικός το χρησιμοποιεί για πρώτη φορά σε σχολική γιορτή	
<i>Η Ελλάδα ποτέ δεν πεθαίνει</i>	επιβλήθηκε από άλλον/η εκπαιδευτικό	
<i>Η Μπαλάντα του νεκρού στρατιώτη</i>	Οι στίχοι έχουν διαχρονικό περιεχόμενο	
<i>Ηρωες</i>	Σημαντικότητα Εθνικής Αντίστασης	
<i>Κάνε κουράγιο Ελλάδα μου</i>	Τραγούδι άγνωστο σε μαθητές/τριες	
<i>Καταχνιά</i>	Τραγούδι άγνωστο σε μαθητές/τριες και η εκπαιδευτικός το χρησιμοποιεί για πρώτη φορά σε σχολική γιορτή	Οι στίχοι έχουν διαχρονικό περιεχόμενο
<i>Μάνα θα τους περιμένει</i>	Οι στίχοι έχουν διαχρονικό περιεχόμενο	
<i>Μες στον κόσμο</i>	Τραγούδι άγνωστο σε μαθητές/τριες	
<i>Ο Αντώνης</i>	Γιορτή αντιφασιστικού χαρακτήρα	
<i>Ο Δραπέτης</i>	Τραγούδι άγνωστο σε μαθητές/τριες	Γιορτή αντιφασιστικού χαρακτήρα
<i>Ο Έφεδρος</i>	άρεσε στον/στη εκπαιδευτικό	το τραγούδι αυτό αρέσει στους/στις μαθητές/τριες
<i>Ο Ναπολιτάνος</i>	υπάρχει σε σχολικό εγχειρίδιο μουσικής	δείχνει το άσχημο πρόσωπο του πολέμου
<i>Ο Νεοζηλανδός</i>	Τραγούδι άγνωστο σε μαθητές/τριες και η εκπαιδευτικός το χρησιμοποιεί για πρώτη φορά σε σχολική γιορτή	

<i>Ο Σταμούλης ο λοχίας</i>	Το σχολείο βρίσκεται στο νομό Αιτωλοακαρνανίας
<i>Ομηρία</i>	Τραγούδι άγνωστο σε μαθητές/τριες και η εκπαιδευτικός το χρησιμοποιεί για πρώτη φορά σε σχολική γιορτή
<i>Παιδιά της Ελλάδος παιδιά</i>	Ιστορικοί λόγοι
<i>Πείνα</i>	Τραγούδι άγνωστο σε μαθητές/τριες και η εκπαιδευτικός το χρησιμοποιεί για πρώτη φορά σε σχολική γιορτή
<i>Πω πω τι έπαθε ο Μουσολίνι</i>	τραγούδι γνωστό στην εκπαιδευτικό
<i>Στ' άρματα</i>	ταίριαζε με το σκετς
<i>Στη Ρώμη (Κορόιδο Μουσολίνι)</i>	Βαθμίδα εκπαίδευσης (πρωτοβάθμια εκπαίδευση) Ιστορικοί λόγοι
<i>Στρατιώτης</i>	άγνωστο τραγούδι στους/στις μαθητές/τριες
<i>Τα ραφτικά της γιαγιάς</i>	μικρή ηλικία μαθητών/τριών (γ' τάξη δημοτικού)
<i>Τι κι αν με ρίξεις στο κελί</i>	Τραγούδι άγνωστο σε μαθητές/τριες και η εκπαιδευτικός το χρησιμοποιεί για πρώτη φορά σε σχολική γιορτή
<i>Το τραγούδι της Ειρήνης</i>	Τραγούδι άγνωστο σε μαθητές/τριες και η εκπαιδευτικός το χρησιμοποιεί για πρώτη φορά σε σχολική γιορτή
<i>Το ψωμί είναι στο τραπέζι</i>	Τραγούδι άγνωστο σε μαθητές/τριες
<i>Τούτες τις μέρες</i>	το τραγούδι αυτό αρέσει στον/στην εκπαιδευτικό

<i>Υμνος στη σημαία</i>	επιβλήθηκε από άλλον/η εκπαιδευτικό	θεωρούνταν από την εκπαιδευτικό πιο κοντά στη γιορτή	Εορτασμός της σημαίας
<i>Ο Φασισμός</i>	Αύξηση ποσοστών της Χρυσής Αυγής		
<i>Ψηλά στ' αλβανικά βουνά</i>	τραγούδι γνωστό στην εκπαιδευτικό		

4.4.3.6 Κριτήρια μη χρησιμοποίησης συγκεκριμένων τραγουδιών

Τα κριτήρια μη χρησιμοποίησης κάποιων τραγουδιών για τη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου* από κάποιους/ες εκπαιδευτικούς μουσικής που συμμετείχαν στις συνεντεύξεις φαίνονται στον επόμενο πίνακα.

Πίνακας 80. Κριτήρια μη επιλογής τραγουδιών για τη *σχολική γιορτή της 28ης Οκτωβρίου* από τους/τις εκπαιδευτικούς μουσικής που συμμετείχαν στις συνεντεύξεις.

Τίτλος τραγουδιού	Κριτήρια μη επιλογής του τραγουδιού
<i>Στη Ρώμη (Κορόιδο Μουσολίνι)</i>	Έχει ήδη τραγουδηθεί σε προηγούμενες σχολικές χρονιές δεν ανταποκρίνεται στη σύγχρονη κοινωνική πραγματικότητα
<i>Βάζει ο Ντούτσε τη στολή του</i>	Έχει ήδη τραγουδηθεί σε προηγούμενες σχολικές χρονιές δεν ανταποκρίνεται στη σύγχρονη κοινωνική πραγματικότητα
<i>Βροντούν της Πίνδου οι κορφές</i>	δεν αρέσει στην εκπαιδευτικό
<i>Παιδιά της Ελλάδος παιδιά</i>	δεν ανταποκρίνεται στη σύγχρονη κοινωνική πραγματικότητα Έχει ήδη τραγουδηθεί σε προηγούμενες σχολικές χρονιές
<i>Η Ελλάδα ποτέ δεν πεθαίνει</i>	δεν αρέσει στην εκπαιδευτικό

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ- ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Στην εργασία αυτή επιχειρήθηκε η διερεύνηση των στάσεων των εκπαιδευτικών μουσικής σχετικά με το ρεπερτόριο της *σχολικής γιορτής της 28^{ης} Οκτωβρίου*, των κριτηρίων επιλογής τραγουδιών για τη *σχολική* αυτή *γιορτή* και πως η αλληλεπίδραση του/της εκπαιδευτικού μουσικής με το υπόλοιπο σχολικό περιβάλλον επηρεάζει τις επιλογές των τραγουδιών για την εν λόγω *σχολική γιορτή*.

Το δείγμα της παρούσας έρευνας, όμως, δεν είναι αντιπροσωπευτικό, ωστόσο τα συμπεράσματα μπορούν να θεωρηθούν μόνο ως πρώτα πειραματικά (tentative) συμπεράσματα μίας έρευνας στην οποία έγινε προσπάθεια να ανιχνευθούν οι στάσεις των εκπαιδευτικών μουσικής σχετικά με το ρεπερτόριο της *σχολικής γιορτής της 28^{ης} Οκτωβρίου*, τα κριτήρια επιλογής τραγουδιών για την προαναφερθείσα *σχολική γιορτή*, το πως η αλληλεπίδραση του/της εκπαιδευτικού μουσικής με το υπόλοιπο σχολικό περιβάλλον επηρεάζει τις επιλογές των τραγουδιών για την συγκεκριμένη *σχολική γιορτή*, όπως επίσης και να χαρτογραφηθεί το ρεπερτόριο της εν λόγω *σχολικής γιορτής*.

5.1. Τραγούδια *σχολικής γιορτής 28^{ης} Οκτωβρίου*.

5.1.1. Τίτλοι τραγουδιών.

5.1.1.1. Τυποποιημένοι τίτλοι τραγουδιών.

Σε όλα τα δεδομένα της παρούσας έρευνας φαίνεται ότι κάποια τραγούδια χρησιμοποιούνται περισσότερο στη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου*. Αυτά είναι τα εξής:

1. *Οι Ηπειρώτισσες*
2. *Ο Ναπολιτάνος*
3. *Ο Έφεδρος*
4. *Δυο παιδιά απ' το Βραχώρι*
5. *Βάζει ο Ντούτσε τη στολή του*
6. *Στη Ρώμη (Κορόιδο Μουσολίνι)*
7. *Παιδιά, της Ελλάδος παιδιά*
8. *Ύμνος στη Σημαία*
9. *Ακορντεόν*
10. *Της δικαιοσύνης ήλιε νοητέ.*

Τα 8 πρώτα τραγούδια, στις συνεντεύξεις, συχνά χαρακτηρίζονταν ως «κλασσικά», με την έννοια ότι είναι τα πλέον τυποποιημένα για την εν λόγω περίπτωση. Στις συνεντεύξεις, επιπρόσθετα, αναφέρεται ως «κλασσικό» το τραγούδι *Βροντούν τις Πίνδου οι κορφές*, όμως, τα ποσοστά χρησιμοποίησής του δεν είναι τόσο ψηλά όσο των προαναφερθέντων τραγουδιών. Στο αρχειακό υλικό, τα τραγούδια αυτά αναφέρονται σε μεγαλύτερη συχνότητα σε σχέση με άλλα τραγούδια.

Τα τραγούδια αυτά θα μπορούσαν να ενταχθούν στις εξής ομάδες: τα τέσσερα πρώτα τραγούδια αποτελούν μία ομάδα καθώς ανήκουν στην ίδια δισκογραφική δουλειά (*Αλβανία*) (τραγούδια ομάδας 1 εφεξής). Τα τρία επόμενα τραγούδια είναι τραγούδια που γράφτηκαν κατά την περίοδο του Ελληνοϊταλικού πολέμου (τραγούδια ομάδας 2 εφεξής), το όγδοο τραγούδι μαζί με το τραγούδι *Βροντούν της Πίνδου οι κορφές* ανήκουν στα λεγόμενα *σχολικά τραγούδια* (τραγούδια ομάδας 3 εφεξής) και τα

δύο τελευταία τραγούδια ανήκουν στο ίδιο μουσικό είδος (έντεχνο τραγούδι δεκαετιών 1960-1970) (τραγούδια ομάδας 4 εφεξής).

Άξιο παρατήρησης είναι ότι ενώ στο παρελθόν χρησιμοποιούνταν σε πολύ μεγαλύτερο βαθμό τα τραγούδια της ομάδας 2 και σε πολύ μικρότερο τα τραγούδια της ομάδας 1, στην πιο πρόσφατη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου* η κατάσταση αυτή έχει αντιστραφεί (χρησιμοποιούνται σε πολύ μεγάλο βαθμό τα τραγούδια της ομάδας 1 και σε μικρότερο βαθμό τα τραγούδια της ομάδας 2). Υπάρχει, λοιπόν, μία τάση τυποποίησης του ρεπερτορίου για τη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου*, με τους τίτλους των τραγουδιών, απλά, να αλλάζουν. Η τυποποίηση αυτή του ρεπερτορίου μπορεί να εξηγηθεί από μία σειρά από (πιθανά) αίτια:

- ✓ Οι εκπαιδευτικοί στην Ελλάδα έχουν περιορισμένα περιθώρια ανάπτυξης πρωτοβουλιών, λόγω του συγκεντρωτικού εκπαιδευτικού συστήματος και της υποχρεωτικής / δεσμευτικής τήρησης των αναλυτικών προγραμμάτων (Μαυρογιώργος, 1999). Συνεπώς οι εκπαιδευτικοί του ελλαδικού χώρου δεν είναι συνηθισμένοι/ες σε αναλήψεις σημαντικών ή ακόμα και ριζοσπαστικών πρωτοβουλιών αναφορικά με το εκπαιδευτικό τους έργο.
- ✓ Η σχετική αυτονομία των εκπαιδευτικών (που υπάρχει και στα συγκεντρωτικά εκπαιδευτικά συστήματα) συρρικνώνεται ή διευρύνεται, ανάλογα με την κοινωνικο – πολιτική συγκυρία και την κοινωνική δυναμική που αναπτύσσεται στην εκπαίδευση και την κοινωνία (Μαυρογιώργος, 2009). Η τρέχουσα κοινωνικο – πολιτική συγκυρία θα μπορούσε να συρρικνώσει σημαντικά την εν λόγω σχετική αυτονομία των εκπαιδευτικών στην Ελλάδα, όπως θα φανεί και στη συνέχεια.
- ✓ Η αξιολόγηση των εκπαιδευτικών, η οποία θεσμοθετήθηκε με το Προεδρικό Διάταγμα 152/2013 (στο Ελληνική Δημοκρατία, 2013^δ), αντιμετωπίστηκε με μεγάλη επιφυλακτικότητα και δυσπιστία από την εκπαιδευτική κοινότητα στον ελλαδικό χώρο και βιώθηκε από μεγάλη μερίδα της εκπαιδευτικής κοινότητας στην Ελλάδα ως

ασφυκτικός έλεγχος και παρακολούθηση των εκπαιδευτικών (Κάτσικας, 2014α). Το προαναφερθέν θεσμικό πλαίσιο της αξιολόγησης των εκπαιδευτικών επίκειται να καταργηθεί σύμφωνα με τις προγραμματικές δηλώσεις της κυβέρνησης που προέκυψε μετά τις εκλογές της 25^{ης} Ιανουαρίου 2015 αλλά θα υπάρξει κάποιο άλλο σε βάθος χρόνου (<http://www.primeminister.gov.gr/2015/02/08/13322>, Δανιήλ & Κάτσικας, 2015). Η όλη αυτή κατάσταση θα μπορούσε να ανάγει το «τυποποιημένο» ρεπερτόριο σε κάτι το «ασφαλές» για κάποια θετική αξιολόγηση κάποιου/ας εκπαιδευτικού μουσικής.

✓ Η είσοδος της ακροδεξιάς στο Ελληνικό κοινοβούλιο το 2012 (<http://www.hellenicparliament.gr/Vouli-ton-Ellinon/To-Politevma/Ekloges/Eklogika-apotelesmata-New/>) πυροδότησε παρεμβάσεις στο χώρο της εκπαίδευσης από μέλη του εν λόγω ακροδεξιού κόμματος (Ellinas, 2013; Παπαματθαίου, 2012; Κάτσικας, 2014β; <http://www.tovima.gr/society/article/?aid=668072>). Το γεγονός αυτό θα μπορούσε να δράσει ανασταλτικά στην επιλογή τραγουδιών (ειδικά αυτών που κάνουν λόγο για την αντίσταση και τον εμφύλιο ή τραγουδιών με αντιφασιστικό / αγωνιστικό περιεχόμενο), υπό τον φόβο παρεμβάσεων στελεχών της ακροδεξιάς.

✓ Υπάρχει μία γενικότερη τάση τυποποίησης του συνόλου των *σχολικών γιορτών* εν γένει (Παπανούτσος, 1976; Γιαννάκη, 2012; Βρεττός, 2001; Ελληνική Δημοκρατία, 2015).

Το τραγούδι *Ο Ναπολιτάνος* της ομάδας 1, υπάρχει στο σχολικό εγχειρίδιο της μουσικής της ΣΤ' τάξης του Δημοτικού Σχολείου (Θεοδωρακοπούλου & Παπαντώνης & Παρασκευοπούλου & Σπετσιώτης, 2010: 21). Από την δισκογραφική δουλειά *Αλβανία* χρησιμοποιούνται σε πολύ μεγαλύτερο βαθμό τα τραγούδια της ομάδας 1, σε σχέση με άλλα τραγούδια από την ίδια δισκογραφική δουλειά. Τα τραγούδια *Ο Έφεδρος*, *Ο Ναπολιτάνος* και *Δυο παιδιά απ' το Βραχώρι* χρησιμοποιούνται σε σημαντικά μεγαλύτερο βαθμό από εκπαιδευτικούς μουσικής που εργάζονται

αποκλειστικά στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Το τραγούδι *Οι Ηπειρώτισσες* χρησιμοποιείται από εκπαιδευτικούς μουσικής που εργάζονται τόσο στην πρωτοβάθμια όσο και στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Τα τραγούδια *Πήραμε τ' Αργυρόκαστρο* και *Μάνα θα τους περιμένει* χρησιμοποιούνται σε σημαντικά μικρότερο ποσοστό σε σχέση με τα υπόλοιπα τραγούδια της δισκογραφικής δουλειάς *Αλβανία*. Το τραγούδι *Μάνα μου κρύψε το σπαθί* έχει χρησιμοποιηθεί σε σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου του παρελθόντος σε πολύ μικρό ποσοστό.

Ενώ τα τραγούδια της ομάδας 2 χρησιμοποιούνταν στο παρελθόν σε σημαντικά μεγάλο ποσοστό, πλέον χρησιμοποιούνται σε σημαντικά μικρότερο ποσοστό, ειδικά στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Τα τραγούδια αυτά επιλέγονται περισσότερο από αναπληρωτές/τριες εκπαιδευτικούς και από εκπαιδευτικούς μουσικής που εργάζονται αποκλειστικά στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση.

Τα τραγούδια της ομάδας 1 (σε μεγαλύτερο βαθμό) και τα τραγούδια της ομάδας 2 (σε μικρότερο βαθμό) χρησιμοποιούνται σε σημαντικότερο ποσοστό από εκπαιδευτικούς μουσικής με 1-7 έτη υπηρεσίας σε σχέση με εκπαιδευτικούς μουσικής με περισσότερα χρόνια υπηρεσίας. Οι αναπληρωτές/τριες εκπαιδευτικοί μουσικής χρησιμοποιούν τα τραγούδια της ομάδας 2 (σε μεγαλύτερο βαθμό) και τα τραγούδια της ομάδας 1 (σε μικρότερο βαθμό) σε μεγαλύτερο ποσοστό σε σχέση με του μόνιμους/ες εκπαιδευτικούς μουσικής. Θα περίμενε κανείς οι εν λόγω εκπαιδευτικοί να μην ασχολούνται ιδιαίτερα με «τυποποιημένο» ρεπερτόριο.

Η στάση αυτή των συγκεκριμένων εκπαιδευτικών (αναπληρωτών, εχόντων 1-7 έτη υπηρεσίας) θα μπορούσε να έχει τις εξής αιτίες:

✓ Ο σχολικός μηχανισμός λειτουργεί ανασταλτικά στη διαδικασία κοινωνικοποίησης του/ης νεοδιόριστου/ης εκπαιδευτικού, καθώς ο/η εκπαιδευτικός οφείλει να επιδείξει τον «οφειλόμενο» σεβασμό στις αρχές του μηχανισμού του γραφειοκρατικού κλίματος που υπάρχει στο σχολείο (Zeichner & Tabachnick, 1981).

Οπότε ο/η πρωτοδιόριστος/η εκπαιδευτικός μουσικής, ενδεχομένως, να διστάζει να χρησιμοποιήσει μη τυποποιημένο ρεπερτόριο, προκειμένου να δείξει «υπακοή» σε μία κατάσταση που είναι παγιωμένη στην ελληνική εκπαιδευτική πραγματικότητα.

✓ Η ανάκληση πρακτικών από τα μαθητικά χρόνια είναι ένας από τους μηχανισμούς επιβίωσης του/της πρωτοδιόριστου/ης εκπαιδευτικού που τίθεται σχεδόν αυτόματα σε λειτουργία από το «σοκ της πράξης» που βιώνει ο/η νεοδιόριστος/η εκπαιδευτικός (Παπαναούμ, 2003). Συνεπώς, ένας/μία νεοδιόριστος/η εκπαιδευτικός μουσικής στα πλαίσια του προαναφερθέντος μηχανισμού, πιθανόν να χρησιμοποιήσει τραγούδια για τη *σχολική γιορτή της Οκτωβρίου* που χρησιμοποιούνταν κατά τα χρόνια που ο/η ίδιος/α ήταν μαθητής/τρια.

✓ Εκπαιδευτικοί χωρίς πείρα είναι θετικά διακείμενοι σε ένα «έτοιμο» και λεπτομερές αναλυτικό πρόγραμμα (Πάσουλα, 2005). Οπότε είναι πιθανόν εκπαιδευτικοί μουσικής χωρίς πείρα να μην είναι αρνητικοί/ές στην προαναφερθείσα τυποποίηση του ρεπερτορίου για τη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου*.

✓ Οι διορισμοί των νεοδιόριστων εκπαιδευτικών και οι προσλήψεις των αναπληρωτών/τριών εκπαιδευτικών γίνονται με «αιφνιδιαστικό» τρόπο, προβάλλοντας την αντίληψη του/της εκπαιδευτικού – «βαλίτσα», που βρίσκεται σε άμεση ετοιμότητα να διδάξει. Είναι φανερό ότι υπό αυτές τις συνθήκες δεν υπάρχει χρόνος για ενημέρωση και προγραμματισμό δραστηριοτήτων (Μαυρογιώργος, 2005). Ειδικά οι προσλήψεις των αναπληρωτών μπορεί να γίνουν και μετά την έναρξη της σχολικής χρονιάς, οπότε ο/η αναπληρωτής/τρια εκπαιδευτικός μουσικής είναι πιθανόν να κληθεί να ετοιμάσει τραγούδια για τη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου* με το που θα αναλάβει υπηρεσία σε σχολείο!

Με την πάροδο του χρόνου κάποιοι/ες εκπαιδευτικοί μουσικής αλλοτριώνονται και μετατρέπονται σε απλούς εκτελεστές/τριες των οδηγιών του διοικητικού κέντρου, καθώς πολλοί/ες εκπαιδευτικοί με τον καιρό συνηθίζουν σε έναν τρόπο δουλειάς, ο

οποίος δεν απαιτεί από αυτούς ιδιαίτερο κόπο, ενώ ταυτόχρονα τους παρέχει ασφάλεια (Μάνεσης, Κατσαούνος & Τσερεγκούνη, 2006).

Αυτό, όμως, δεν συμβαίνει για κάποιον άλλο αριθμό εκπαιδευτικών μουσικής, οι οποίοι/ες «αποδεσμεύονται» (σε μεγαλύτερο ή μικρότερο βαθμό) από τον προαναφερθέντα μηχανισμό του γραφειοκρατικού κλίματος στο σχολείο, πράγμα το οποίο φαίνεται και από τα ποσοστά επιλογής των τραγουδιών των ομάδων 1 και 2. Ο βαθμός αποδέσμευσής τους από το μηχανισμό αυτό εξαρτάται από το βαθμό που η εμπειρία αποκτά μετασχηματιστικό χαρακτήρα, δηλαδή από το βαθμό που η εμπειρία αποτελεί αντικείμενο ανάλυσης και αναστοχασμού διαρκείας και είναι αποτέλεσμα πάλης και διαρκούς διαπραγμάτευσης (Smyth, 1995).

Πιθανά αίτια για το φαινόμενο αυτό θα μπορούσαν να είναι τα εξής:

- ✓ Οι εγκύκλιες διατάξεις (και η κείμενη νομοθεσία γενικότερα) που αφορά τις σχολικές γιορτές (αλλά και το μάθημα της μουσικής) δίνουν πρωτοβουλίες στους/στις εκπαιδευτικούς σε πολύ μεγαλύτερο βαθμό σε σχέση με το παρελθόν (Γκόλια, 2006 για τις *σχολικές γιορτές* και Κοκκίδου, 2006 για το μάθημα της μουσικής).
- ✓ Οι έμπειροι/ες εκπαιδευτικοί μπορούν σε μεγαλύτερο βαθμό να αναπτύξουν ένα αναλυτικό πρόγραμμα σε μικροεπίπεδο και να σχεδιάσουν τα υλικά διδασκαλίας που χρησιμοποιούν (Πάσουλα, 2005). Οπότε οι έμπειροι/ες εκπαιδευτικοί μουσικής, πιθανότατα, έχουν τη γνώση και την πείρα να επιλέξουν τραγούδια πέραν των προαναφερθέντων τραγουδιών.

Τα τραγούδια της ομάδας 3 είναι τα μόνα τραγούδια από αυτά που χρησιμοποιούνται, πλέον, στη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου* τα οποία είναι *σχολικά τραγούδια*. Παρά το γεγονός ότι το τραγούδι αυτό υπάρχει στο ισχύον σχολικό εγχειρίδιο της Ε' Δημοτικού (Αποστολίδου & Ζεπάτου, 2010:56), κατατάσσεται στα τραγούδια της ομάδας 3, λόγω του γεγονότος ότι είναι *σχολικό τραγούδι*. Εδώ αξίζει να σημειωθεί ότι το τραγούδι *Ύμνος στη Σημαία* προτεινόταν για την εν λόγω σχολική

γιορτή στο αναλυτικό πρόγραμμα του μαθήματος της μουσικής του 1977 (Ελληνική Δημοκρατία, 1977). Τα τραγούδια αυτά χρησιμοποιούνται σε σημαντικά χαμηλότερο ποσοστό σε σχέση με τα τραγούδια των ομάδων 1 και 2. Ενώ στο παρελθόν το τραγούδι αυτό χρησιμοποιείτο σε σημαντικό ποσοστό από εκπαιδευτικούς μουσικής που εργάζονται αποκλειστικά στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση αυτό δεν ισχύει πλέον και χρησιμοποιείται και από εκπαιδευτικούς που υπηρετούν αποκλειστικά στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Τα χαμηλότερα ποσοστά χρησιμοποίησης του εν λόγω τραγουδιού μπορούν να εξηγηθούν από την περιθωριοποίηση (πρακτικά τη μη χρησιμοποίηση) των *σχολικών τραγουδιών* στα ισχύοντα σχολικά εγχειρίδια του μαθήματος της μουσικής, σε συνδυασμό με τις σύγχρονες κοινωνικο – πολιτικές συνθήκες (στις οποίες τέτοια τραγούδια είναι αμφίβολο αν ανταποκρίνονται πλέον).

Τα τραγούδια της ομάδας 4 χρησιμοποιούνται σε ποσοστό άξιο λόγου αλλά σε σαφώς μικρότερο ποσοστό σε σχέση με τα τραγούδια των ομάδων 1 και 2. Στις συνεντεύξεις, τα τραγούδια αυτά δεν χαρακτηρίζονται ως «κλασσικά», παρά το γεγονός ότι χρησιμοποιούνται σε ποσοστό μη αμελητέο.

5.1.1.2 Τίτλοι τραγουδιών που υπάρχουν σε σχολικά εγχειρίδια μουσικής

Στο σημείο αυτό αξίζει να γίνει λόγος για τα τραγούδια

- ✓ *Ντούτσε – Ντούτσε*
- ✓ *Άκου Ντούτσε μου τα νέα*
- ✓ *Στης Αλβανίας τα βουνά*
- ✓ *Νύχτωσε χωρίς φεγγάρι*

τα οποία υπάρχουν σε σχολικά εγχειρίδια του μαθήματος της μουσικής: το τραγούδι *Ντούτσε – Ντούτσε* υπάρχει στο σχολικό εγχειρίδιο μουσικής της Ε' Δημοτικού (στο Αποστολίδου & Ζεπάτου, 2010: 57), το τραγούδι *Άκου Ντούτσε μου τα νέα* υπάρχει στο

Ανθολόγιο Μουσικών Κειμένων του Δημοτικού (Μόσχος & Τουμπακάρη & Τόμπλερ, 2010: 49) και τα τραγούδια *Στης Αλβανίας τα Βουνά* και *Νύχτωσε χωρίς φεγγάρι* υπάρχουν στο *Ανθολόγιο Μουσικών Κειμένων* του Γυμνασίου (Μόσχος & Κανδυλάκη & Τόμπλερ, 2010: 66, και 68-69 αντίστοιχα).

Το τραγούδι *Ντούτσε – Ντούτσε* χρησιμοποιείται από ένα μικρό ποσοστό εκπαιδευτικών μουσικής. Το τραγούδι *Άκου Ντούτσε μου τα νέα* χρησιμοποιείται σε ακόμα μικρότερο ποσοστό εκπαιδευτικών μουσικής σε σχέση με το τραγούδι *Ντούτσε Ντούτσε*. Και τα δύο τραγούδια χρησιμοποιούνται κυρίως από εκπαιδευτικούς που υπηρετούν αποκλειστικά στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Δεν είναι τυχαίο το γεγονός ότι τα προαναφερθέντα τραγούδια υπάρχουν σε σχολικά εγχειρίδια μουσικής του δημοτικού σχολείου. Το τραγούδι *Στης Αλβανίας τα βουνά* προτίθεται να χρησιμοποιηθεί σε μία μελλοντική *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου* από ένα ελάχιστο ποσοστό εκπαιδευτικών. Το τραγούδι *Νύχτωσε χωρίς φεγγάρι* χρησιμοποιήθηκε σε *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου* του παρελθόντος από ένα ελάχιστο ποσοστό εκπαιδευτικών. Ενώ θα ήταν αναμενόμενο να χρησιμοποιούνται σε μεγαλύτερο βαθμό τα εν λόγω τραγούδια λόγω της ύπαρξής τους στα σχολικά εγχειρίδια του μαθήματος της μουσικής, αυτό δεν συμβαίνει. Αυτό, ενδεχομένως, είναι συνέπεια της δυναμικής που ακόμα και στις μέρες μας έχει η προαναφερθείσα τυποποίηση του ρεπερτορίου για τη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου*.

5.1.1.3 Τίτλοι τραγουδιών που δεν εντάσσονται σε κάποια από τις παραπάνω κατηγορίες

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η μελέτη των υπόλοιπων (πλην των προαναφερθέντων) τραγουδιών. Στη πιο πρόσφατη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου*, αυτά τα υπόλοιπα τραγούδια δείχνουν μία ποικιλία τόσο αναφορικά με το μουσικό τους

είδος (ελαφρά μουσική, ρεμπέτικο τραγούδι, έντεχνα τραγούδια, ελληνικά δημοφιλή τραγούδια, ξένα δημοφιλή τραγούδια) όσο και αναφορικά με τη θεματολογία που αυτά καλύπτουν (ελληνοϊταλικός πόλεμος, αντίσταση, εμφύλιος, κατοχή, αντιφασιστικά / αντιπολεμικά/αγωνιστικά τραγούδια), θέμα για το οποίο θα γίνει λόγος στη συνέχεια. Από την άλλη πλευρά, όμως, αυτά τα υπόλοιπα τραγούδια δεν επιλέχθηκαν από σημαντικό αριθμό εκπαιδευτικών μουσικής. Τα τραγούδια που προτίθενται να χρησιμοποιήσουν οι εκπαιδευτικοί μουσικής σε κάποια μελλοντική *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου* είναι λιγότερα αριθμητικά συγκρινόμενα με τα τραγούδια που χρησιμοποιήθηκαν στην πιο πρόσφατη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου*. Από τα παραπάνω φαίνεται ότι επιχειρείται δειλά-δειλά εμπλουτισμός του ρεπερτορίου της *σχολικής γιορτής της 28^{ης} Οκτωβρίου*. Από την άλλη πλευρά, όμως, πολλοί εκπαιδευτικοί μουσικής δεν έχουν κατά νου τίτλους τραγουδιών που θα μπορούσαν να χρησιμοποιήσουν σε κάποια μελλοντική *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου* που δεν έχουν χρησιμοποιήσει στο παρελθόν.

5.1.2 Θεματικές κατηγορίες τραγουδιών

Ενώ χρησιμοποιείται αξιόλογος αριθμός αντιφασιστικών, φιλειρηνικών, αντιπολεμικών αγωνιστικών τραγουδιών και τραγουδιών που κάνουν λόγο για τον ελληνοϊταλικό πόλεμο, δεν χρησιμοποιείται σημαντικός αριθμός τραγουδιών που κάνουν λόγο για την κατοχή, την αντίσταση και τον εμφύλιο πόλεμο, παρά το γεγονός ότι υπάρχουν πάρα πολλά τραγούδια για τις εν λόγω περιόδους (είτε γραμμένα την εποχή εκείνη είτε αργότερα), γεγονός που επισημαίνεται από κάποιους/ες εκπαιδευτικούς μουσικής που συμμετείχαν στις συνεντεύξεις. Το γεγονός αυτό είναι συνεπακόλουθο της επιλεκτικής αποσιώπησης σε ιστορικά γεγονότα, πρόσωπα ή

ιστορικές καταστάσεις που λαμβάνει χώρα στις εθνικές *σχολικές γιορτές* στον ελλαδικό χώρο γενικότερα (Γκόλια, 2006).

Ενδεικτικά αναφέρονται τα εξής τραγούδια που αναφέρονται στην κατοχή, στην αντίσταση και στον εμφύλιο πόλεμο και που θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν σε *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου*: *Θα πάω να το πω στον Ερυθρό Σταυρό, Μαυραγορίτες* (σε στίχους και μουσική: αγνώστου), *Μία οκά κολοκυθάκια, Σαλταδόρος, Μαυραγορίτες* (σε στίχους και μουσική: Μιχάλη Γενίτσαρη), *Στη φυλακή θα λιώσω, Του Κυριάκου το γαϊδούρι, οι λαδάδες, Κατοχή στην Τρούμπα, Επιδρομή στον Πειραιά, Το μπλόκο στην Καισαριανή, Πενθοφορεί η Κοκκινιά, Στέλιος Καρδάρας, Μπλόκος (βγήκανε νωρίς τα' αστέρια), Στην σκλαβωμένη Ελλάδα μας, Κάποια μάνα αναστενάζει, Ο ανάπηρος, Κουράγιο πια καρδιά μου, Το φανταράκι, Κατηγορώ την κοινωνία, Η Φυλακισμένη, Αδερφός τον αδερφό, ο Ανταρτόπληκτος, Για στάσου Χάρε και άλλα.*

Χρησιμοποιείται περιορισμένος αριθμός τραγουδιών με φιλοπατριωτικό περιεχόμενο, σε περιορισμένη συχνότητα και ακόμα πιο περιορισμένος αριθμός έργων θρησκευτικού περιεχομένου σε ακόμα πιο περιορισμένη συχνότητα, γεγονός το οποίο αποδίδεται στις σύγχρονες κοινωνικο - πολιτικές συνθήκες.

Τραγούδια που δεν εντάσσονται σε καμία από τις προηγούμενες θεματικές κατηγορίες χρησιμοποιούνται σε πολύ μικρό βαθμό, με ενδεχόμενες αιτίες την έμφαση σε συγκεκριμένα ιστορικά γεγονότα που δίνεται στις *σχολικές γιορτές* (Γκόλια, 2006) σε συνδυασμό με την επικράτηση των τυπικών σχολικών γιορτών στην Ελλάδα (Γιαννάκη, 2012).

5.1.3 Μουσικά είδη τραγουδιών

5.1.3.1 Ελαφρά Μουσική

Το γεγονός ότι ένα σημαντικότατο ποσοστό εκπαιδευτικών επιλέγει τραγούδια της ελαφράς μουσικής αντικατοπτρίζει:

- ✓ την προαναφερθείσα τυποποίηση των τραγουδιών που χρησιμοποιούνται στη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου* (τραγούδια ομάδας 2).
- ✓ το γεγονός ότι η ελαφρά μουσική ήταν προϊόν της κυρίαρχης ιδεολογίας την εποχή του δευτέρου παγκοσμίου πολέμου στον Ελλαδικό χώρο (Λιάβας, 2009).

Στις *σχολικές γιορτές της 28^{ης} Οκτωβρίου*, μολαταύτα, χρησιμοποιείται ένας περιορισμένος αριθμός τραγουδιών από το χώρο της ελαφράς μουσικής (κυρίως με ερμηνεύτρια τη Σοφία Βέμπο). Αξιοπαρατήρητος αριθμός εκπαιδευτικών μουσικής, που συμμετείχαν στις συνεντεύξεις, έχει την εντύπωση ότι μόνο η Σοφία Βέμπο ερμήνευε τραγούδια σχετικά με τον ελληνοϊταλικό πόλεμο.

Στην πραγματικότητα, η Σοφία Βέμπο έχει τραγουδήσει και άλλα τραγούδια πέραν των *Βάζει ο Ντούτσε τη στολή του, Παιδιά, της Ελλάδος παιδιά και Πω πω τι έπαθε ο Μουσολίνι*. Ενδεικτικά αναφέρονται τα εξής: *Άρχισε ο χειμώνας, Η γαλανή μας χώρα, Νίκη, Στον πόλεμο βγαίνει ο Ιταλός, Όχι καινούργιο πόλεμο, Το τραγούδι του Μοριά*. Επιπρόσθετα δεν ήταν μόνο η Σοφία Βέμπο, από το χώρο της ελαφράς μουσικής, που τραγουδούσε τραγούδια για τον πόλεμο την εποχή εκείνη. Τραγούδια για τον πόλεμο έχουν ερμηνευτεί και από:

- ✓ τη Ρένα Βλαχοπούλου (ενδεικτικά αναφέρονται τα τραγούδια: *Πατρίδα Πατρίδα, Θα σε πάρω να φύγουμε*),
- ✓ τη Δανάη Στρατηγοπούλου (ενδεικτικά αναφέρονται τα τραγούδια: *Άντε στο καλό, Το μυστικό μιας σκλάβας*),
- ✓ τις Άννα και Μαρία Καλουτά (ενδεικτικά αναφέρεται τα τραγούδια *Βζωνάκι γοργό, Οι ένδοξοι αεροπόροι μας*)
- ✓ την Κάκια Μένδρη (ενδεικτικά αναφέρεται τα τραγούδια *Παναγιά και Η ζωή ξαναρχίζει για μας*) και

- ✓ την Κούλα Νικολαΐδου (ενδεικτικά αναφέρεται το *Κορίτσι μου για σένα πολεμώ*).
- ✓ από τους Φώτη Αργυρόπουλο και Δημοσθένη Ζάττα (έλληνες μετανάστες στις Η.Π.Α.) (ενδεικτικά αναφέρονται τα τραγούδια *Μούργο Μουσολίνι*, *Τσιμπλιάρη Χιροχίτο*).

Οι αναπληρωτές/τριες εκπαιδευτικοί μουσικής χρησιμοποιούν τραγούδια της ελαφράς μουσικής σε μεγαλύτερο βαθμό σε σχέση με τους/τις μόνιμους/ες, γεγονός το οποίο μπορεί να εξηγηθεί από τη συχνότερη χρήση των τραγουδιών της ομάδας 2 από τους/τις συγκεκριμένους/ες εκπαιδευτικούς που έχει ήδη προαναφερθεί.

5.1.3.2 Γνήσια Αντάρτικα τραγούδια

Στις σχολικές γιορτές της 28^{ης} Οκτωβρίου χρησιμοποιείται μικρός αριθμός γνήσιων αντάρτικων τραγουδιών σε σχέση με αυτά που υπάρχουν από μικρό αριθμό εκπαιδευτικών μουσικής. Ενδεικτικά αναφέρονται τα εξής τραγούδια, τα οποία θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν στη σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου: *Καλαματιανή, Ύμνος του ΕΛΑΣ, Αιντε παιδιά, Είσαι Παιδί στα Δεκαεννήα σου, Η μάνα του αντάρτη, Σαμαρίνα, Ύμνος του Δημοκρατικού Στρατού Ελλάδας, Σφαίρες στη μέση, Της Καστανίτσας οι ξανθές, ο Φρούραρχος της Καστοριάς, Στο Γοργοπόταμο, Μισεύω*.

5.1.3.3 Έντεχνα τραγούδια δεκαετιών 1960-1970

Το γεγονός ότι η πλειονότητα των εκπαιδευτικών μουσικής επιλέγει έντεχνα τραγούδια των δεκαετιών 1960-1970 και ότι τα τραγούδια αυτά αποτελούν την πλειοψηφία των τραγουδιών που χρησιμοποιούνται στη σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου, αντικατοπτρίζει το γεγονός ότι τα έντεχνα τραγούδια των δεκαετιών 1960-

1970 θεωρούνται ότι έχουν σημαντικότερη καλλιτεχνική αξία (Βολιώτης – Καπετανάκης, 1989).

5.1.3.4 Ελληνικά παραδοσιακά / νεοδημοτικά τραγούδια

Παρά το γεγονός ότι οι εκπαιδευτικοί μουσικής δηλώνουν ότι χρησιμοποιούν σε σημαντικό ποσοστό ελληνικά παραδοσιακά τραγούδια, οι επιλογές των τραγουδιών δεν επιβεβαιώνουν τη σημαντική χρήση ελληνικών παραδοσιακών τραγουδιών στη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου*. Ενδεικτικά αναφέρονται τα εξής νεοδημοτικά τραγούδια, τα οποία θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν για τη συγκεκριμένη *σχολική γιορτή*: *Με δόξα να γυρίσεις, Όλα τα Ελληνόπουλα, Τεπελένι, Μέρα και νύχτα με το ντουφέκι, Μεσ στις Κλεισούρας τα βουνά, Ο Ρεζίλης, Στης Πίνδου τις βουνοκορφές, Συνταγματάρχης Μαρδοχαίος Φριζής, Απάνω στ' Αργυρόκαστρο*.

5.1.3.5 Ελληνική έντεχνη δυτικότροπη μουσική

Ενώ ένα ποσοστό εκπαιδευτικών μουσικής δηλώνει ότι χρησιμοποιεί τραγούδια της ελληνικής έντεχνης / δυτικότροπης μουσικής πρακτικά μόνο τρία τραγούδια από το εν λόγω είδος καταγράφηκαν στην έρευνα αυτή (*Ψηλά στο μέτωπο, Μαχητές, Το τραγούδι του Άρη*). Αυτό μπορεί να εξηγηθεί από το γεγονός ότι σε αυτό το είδος της μουσικής δεν είναι γνωστά τραγούδια, τα οποία είτε να περιγράφουν γεγονότα του δευτέρου παγκοσμίου πολέμου είτε να έχουν αγωνιστικό / φιλειρηνικό / αντιφασιστικό περιεχόμενο. Ενδεικτικά αναφέρονται τα εξής τραγούδια, τα οποία θα μπορούσαν να επιλεγούν για τη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου*: *Ο οδηγητής, Τ' ανταρτάκια, Τα Ελληνόπουλα το λένε, Ο Κοκοβιός, Της νιότης (Ύμνος της Ε.Π.Ο.Ν.), Ο Ύμνος της Π.Ε.Ε.Α., Στους δρόμους (Ύμνος της Εθνικής Αλληλεγγύης), Της Αθήνας, Κάθε πρωί,*

Κούρσεψαν την όμορφή μας χώρα, Θυσιαστήριο, Επίγραμμα: Στους δέκα Ήρωες της Καλλιθέας, 25 Μαρτίου 1821-25 Μαρτίου 1946, Η Ελλάδα σέρνει το χορό (Αντίσταση), Άνοιξη, Θάλασσα, Γ' όνειρο του παιδιού, Ύμνος στην Ειρήνη (Μπουκουβάλας, 2013).

5.1.3.6 Ελληνικά δημοφιλή τραγούδια (δεκαετιών 1980 – σήμερα)

Στις σχολικές γιορτές της 28^{ης} Οκτωβρίου χρησιμοποιούνται ελληνικά δημοφιλή τραγούδια (δεκαετίας 1980 και πιο πρόσφατα), με έναν σημαντικό αριθμό εκπαιδευτικών μουσικής να δηλώνει ότι χρησιμοποιεί τραγούδια από το συγκεκριμένο μουσικό είδος. Επιπρόσθετα θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν στη σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου τα εξής τραγούδια: *Μαύρη Νύχτα*, *Πατρίδα μου* (στίχοι: Χρήστος Μαυράκης, Θεόδωρος Δουλάμης & Γιώργος Λεκάκης μουσική: Χρήστος Μαυράκης), *Πατρίδα μου* (στίχοι: Μιχάλης Μπουρμπούλης, μουσική: Μίκης Θεοδωράκης), *Άμαχος*, *Κατασκευή ενόχων*, *Πατρίδα* (στίχοι και μουσική: Αλκίνοος Ιωαννίδης), *Πατρίδα* (στίχοι: XPlicit Μουσική: Marina), *Η Πατρίδα*, *Σκιτσάρω αγκυλωτό σταυρό την ώρα μου σκοτώνω*.

Η χρήση ελληνικών δημοφιλών τραγουδιών είναι αντιστρόφως ανάλογη τόσο της ηλικίας όσο και των ετών υπηρεσίας των εκπαιδευτικών μουσικής, γεγονός το οποίο μπορεί να συνδεθεί με τα επιχειρήματα που αναπτύσσονται από μερίδα εκπαιδευτικών μουσικής σχετικά με τη μη χρήση δημοφιλούς μουσικής στο μάθημα της μουσικής (Green, 2002):

- ✓ Το περιεχόμενο κάποιων στίχων δημοφιλών τραγουδιών θεωρείται από κάποιους/ες εκπαιδευτικούς ακατάλληλο.
- ✓ Όταν η δημοφιλής μουσική που χρησιμοποιείται δεν αρέσει σε κάποιους/ες μαθητές/τριες, δημιουργούνται προβλήματα στην τάξη.

- ✓ Πολλοί/ές εκπαιδευτικοί δυσκολεύονται να έχουν συνεχή ενημέρωση στα σύγχρονα είδη δημοφιλούς μουσικής και στα τραγούδια της σύγχρονης δημοφιλούς μουσικής κατ' επέκταση.

5.1.3.7 Ρεμπέτικα τραγούδια

Στις σχολικές γιορτές της 28^{ης} Οκτωβρίου χρησιμοποιείται ένας περιορισμένος αριθμός ρεμπέτικων τραγουδιών σε σχέση με αυτά που υπάρχουν. Ενδεικτικά αναφέρονται τα εξής ρεμπέτικα τραγούδια, τα οποία θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν στη σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου: *Με θάρρος αγωνίζομαι, Θα πάρω το ντουφέκι μου, Δεν με φοβίζει ο πόλεμος, Τους Κενταύρους δεν φοβάμαι (συντροφιά έχω τη λόγχη), Ψηλά στην Πίνδου τα βουνά (ψηλά βουνά κι απάτητα), Η λόγχη μας το θέλει, Μουσολίνι άλλαξε γνώμη, το ΟΧΙ του '40, Στον ύπνο σου την έβλεπες, Μας φέρθηκαν μαμπαμπέσικα, Καθόλου δεν το σκέφτηκες, Ο Αγύμναστος (ο Μάρκος φαντάρος), Την Αλβανία ξέγραψε, Η Ορφάνια, Πέντε Έλληνες στο Άδη.*

5.1.3.8 Λαϊκά τραγούδια

Ένας περιορισμένος αριθμός λαϊκών τραγουδιών χρησιμοποιούνται στη σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου, αν εξαιρεθούν τα τραγούδια από τη δισκογραφικές δουλειές *Αλβανία* (τα προαναφερθέντα τραγούδια της ομάδας 1) και *Καταχνιά*. Ενώ χρησιμοποιούνται τραγούδια από τη δισκογραφική δουλειά *Αλβανία* σε μεγαλύτερο βαθμό και *Καταχνιά* σε μικρότερο βαθμό, δεν χρησιμοποιούνται, πρακτικά, καθόλου τραγούδια από τις εξής δισκογραφικές δουλειές:

- ✓ *Ντοκουμέντα* (ενδεικτικά αναφέρονται τα τραγούδια: *Άντε να σαλτάρω, Φιφίκος, Μάνα ήρθανε ληστές, Η Κομαντατούρα*),

✓ *Μίλα μου για τη Λευτεριά* (ενδεικτικά αναφέρονται τα εξής τραγούδια: *Οκτώβρης ήταν, Αυτόν τον ουρανό, Φεγγάρι μου φυλακισμένο, Μίλα μου για τη λευτεριά, Από πείνα, Έξι τους βεράγανε, Οι τελευταίες μέρες*).

Λαϊκά τραγούδια χρησιμοποιούνται σε σημαντικά μεγαλύτερο βαθμό από εκπαιδευτικούς μουσικής που εργάζονται στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, πράγμα το οποίο θα μπορούσε να αποδοθεί στο αναπτυξιακό στάδιο των μαθητών/τριών της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

5.1.3.9 Ξένα δημοφιλή τραγούδια

Ξένα δημοφιλή τραγούδια (διεθνοποιημένα και μη) χρησιμοποιούνται σε μικρό ποσοστό, παρά το γεγονός ότι η μουσική που προτιμούν οι έφηβοι και στον ελλαδικό χώρο είναι η δημοφιλής μουσική (τόσο ελληνική όσο και διεθνοποιημένη) (Papapanagiotou, 1998). Επιπρόσθετα θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν τα εξής ξένα δημοφιλή τραγούδια για τη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου*: *Coat of arms, Resist and Bite, Inmate 4859, To Hell and Back, Wehrmacht, The Final solution*.

Η χρήση ξένων δημοφιλών τραγουδιών είναι αντιστρόφως ανάλογη των ετών υπηρεσίας των εκπαιδευτικών μουσικής, γεγονός το οποίο εξηγείται με την προβληματική που υπάρχει για τη μη χρήση δημοφιλούς μουσικής που προαναφέρθηκε για την ελληνική δημοφιλή μουσική. Επιπρόσθετα, ξένα δημοφιλή τραγούδια χρησιμοποιούνται σε σημαντικά μεγαλύτερο βαθμό από εκπαιδευτικούς μουσικής που εργάζονται στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, το οποίο μπορεί να αποδοθεί στο αναπτυξιακό στάδιο των μαθητών/τριών της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

5.1.3.10 Μουσική της Ελληνικής Ορθόδοξης Εκκλησίας – Στρατιωτικά Εμβατήρια – Σχολικά Τραγούδια

Η σημερινή εκπαιδευτική πραγματικότητα, όπως αυτή διαμορφώνεται από τις σύγχρονες κοινωνικές – πολιτικές συνθήκες συντελούν στο να χρησιμοποιούνται σε εξαιρετικά περιορισμένο βαθμό: μουσική της ελληνικής ορθόδοξης εκκλησίας, στρατιωτικά εμβατήρια και (σε λιγότερο περιορισμένο βαθμό) σχολικά τραγούδια.

5.2 Στάσεις εκπαιδευτικών μουσικής

Η προαναφερθείσα τυποποίηση του ρεπερτορίου είναι σαφώς αντιληπτή από τους/τις εκπαιδευτικούς μουσικής όλων των βαθμίδων. Δεν είναι τυχαίο το γεγονός ότι ένα σημαντικότερο ποσοστό εκπαιδευτικών μουσικής θεωρεί ότι το ρεπερτόριο για τη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου* είναι πολυχρησιμοποιημένο και ένα λίγο μικρότερο ποσοστό αυτών θεωρεί ότι το ρεπερτόριο αυτό δεν ανταποκρίνεται στη σύγχρονη κοινωνική - πολιτισμική πραγματικότητα. Άξιο παρατήρησης είναι το γεγονός ότι στο αρχειακό υλικό, η προαναφερθείσα επανάληψη είναι φανερά ειδικά όταν τα τραγούδια επιλέγονται από τον/την ίδιο/α εκπαιδευτικό μουσικής.

Παράλληλα διατυπώνεται η άποψη από κάποιους/ες εκπαιδευτικούς μουσικής ότι το ρεπερτόριο για τη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου* πρέπει να εμπλουτιστεί περαιτέρω.

Από την άλλη πλευρά υπάρχει μία διχογνωμία μεταξύ των εκπαιδευτικών μουσικής σχετικά με την ποικιλία του ρεπερτορίου για τη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου*: κάποιοι/ες εκπαιδευτικοί θεωρούν ότι είναι περιορισμένο (μόνο τα τραγούδια των ομάδων 1, 2 και 3), ενώ άλλοι/ες εκπαιδευτικοί μουσικής είναι της

άποψης ότι υπάρχει σημαντική ποικιλία τραγουδιών που μπορούν να χρησιμοποιηθούν στη συγκεκριμένη *σχολική γιορτή*.

Οι περισσότεροι/ες εκπαιδευτικοί μουσικής θεωρούν ότι τα τραγούδια είναι το πιο ενδιαφέρον τμήμα της *σχολικής γιορτής της 28^{ης} Οκτωβρίου*, γεγονός το οποίο αντικατοπτρίζει την τυποποίηση των *σχολικών γιορτών* που υπάρχει στην ελληνική πραγματικότητα (Παπανούτσος, 1976; Γιαννάκη, 2012; Βρεττός, 2001; Ελληνική Δημοκρατία, 2015).

Η πλειονότητα των εκπαιδευτικών μουσικής θεωρεί τα τραγούδια απαραίτητα στην εν λόγω *σχολική γιορτή*, με μεμονωμένο αριθμό εκπαιδευτικών μουσικής να διαφωνεί με την προαναφερθείσα άποψη.

Το φαινόμενο αυτό δείχνει για άλλη μια φορά την επικράτηση των παραδοσιακών δομών των *σχολικών γιορτών* (Ben - Amos & Bet-El, 1999; Zembylas, 2013; Lomsky – Feder, 2004) και την τυποποίηση αυτών, κατ' επέκταση, με τις εναλλακτικές δομές *σχολικών γιορτών* που προτείνονται στη βιβλιογραφία (Γραμματάς & Τζαμαργιάς, 2004; Μώρου & Μουγιακάκος, 2010; Βαλκάνος, Βοζίκας & Κουτσογέρας, 2006) να αποτελούν εξαίρεση.

Αξιόλογος αριθμός εκπαιδευτικών μουσικής είναι της άποψης ότι τα τραγούδια της εν λόγω *σχολικής γιορτής* αποτελούν μέσο πληροφόρησης των μαθητών/τριών για τα ιστορικά γεγονότα και το ιστορικό υπόβαθρο της εποχής του δευτέρου παγκοσμίου πολέμου στο ελλαδικό χώρο.

Κάποιοι/ες άλλοι/ες εκπαιδευτικοί μουσικής θεωρούν ότι τα τραγούδια μπορούν επιπρόσθετα να μεταφέρουν επικαιροποιημένα μηνύματα υπέρ της ειρήνης, υπέρ του αγώνα και κατά του φασισμού.

Οι απόψεις αυτές μπορούν να εξηγηθούν από :

✓ την ενσωμάτωση πρόσθετων ιδεολογικών και κοινωνικών πρακτικών στις σχολικές γιορτές στη σύγχρονη εκπαιδευτική πραγματικότητα, χωρίς αυτές να χάνουν την αρχική νοηματοδότησή τους (Γκανά κ.ά., 1998: 23).

✓ τη σχέση των ελλήνων/ίδων με το τραγούδι, το οποίο ξεπερνάει τις συμβάσεις των διαφόρων μουσικών δομών και «λειτουργεί ως κώδικας έκφρασης και επικοινωνίας, σύμβολο εθνοπολιτισμικής και ιδεολογικής – κοινωνικής ταυτότητας, συνδετικός κρίκος του ατόμου με την ομάδα, κιβωτός της συλλογικής μνήμης» (Λιάβας, 2009: 8) στην Ελλάδα.

Κάποιος αριθμός εκπαιδευτικών μουσικής που υπηρετούν αποκλειστικά στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση θεωρεί σημαντική την επιλογή τραγουδιών από τις ομάδες 1 και 2 για την εθνική διαπαιδαγώγηση των μαθητών/τριών. Εδώ αξίζει να σημειωθεί ότι οι εθνικές *σχολικές γιορτές* παίζουν σημαντικό ρόλο στην εθνική διαπαιδαγώγηση των μαθητών/τριών (Αβδελά, 1997; Γκόλια, 2006).

Η εμπειρία της συμμετοχής των μαθητών/τριών στη σχολική χορωδία ή και της συνοδείας αυτής με κάποιο μουσικό όργανο επισημαίνεται από κάποιους/ες εκπαιδευτικούς μουσικής, γεγονός το οποίο έχει άμεση σχέση με το ρόλο της σχολικής χορωδία στα σχολεία στην Ελλάδα (Μελιγκοπούλου, 2009) και το ρόλο του μαθήματος της μουσικής στα ελληνικά σχολεία μέχρι πρόσφατα (Αργυρίου, 2008; Μητρόπουλος, 2008). Όταν το μάθημα της μουσικής, στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, διδάσκεται από τον/την δάσκαλο/α της τάξης (σε ολιγοθέσια σχολεία γεωγραφικά απομονωμένων περιοχών), συχνά η ώρα του μαθήματος της μουσικής «θυσιάζεται» στο βωμό κάποιου άλλου μαθήματος και ενεργοποιείται πάλι όταν πλησιάζει η διοργάνωση κάποιας σχολικής γιορτής (Σταύρου, 2009:108).

Η πλειονότητα των εκπαιδευτικών μουσικής θεωρούν ότι υπάρχουν αλλαγές, κατά τη διάρκεια του εργασιακού τους βίου, αναφορικά με τις επιλογές των τραγουδιών για τη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου*. Οι αλλαγές αυτές σχετίζονται με την ποικιλία

των τραγουδιών που επιλέγουν και με την πρωτοβουλία που λαμβάνουν κατά τη διαδικασία της επιλογής των τραγουδιών. Συγκεκριμένα, οι εκπαιδευτικοί μουσικής, με την πάροδο των χρόνων, επιλέγουν τραγούδια για τη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου* από ένα πιο διευρυμένο ρεπερτόριο και κατά τη διαδικασία του σχεδιασμού τη εν λόγω *σχολικής γιορτής* παίρνουν σε πολύ μεγαλύτερο βαθμό πρωτοβουλία στην επιλογή των τραγουδιών. Επιπρόσθετα, κάποιοι/ες εκπαιδευτικοί μουσικής δεν χρησιμοποιούν πλέον τραγούδια που χρησιμοποιούσαν στη αρχή της καριέρας τους.

Οι προαναφερθείσες αλλαγές μπορούν να εξηγηθούν από το γεγονός ότι ένας / μία εκπαιδευτικός με την πάροδο των χρόνων λειτουργεί αποτελεσματικότερα, έχει βελτιωμένη αυτοεικόνα και σαφέστερη επαγγελματική ταυτότητα (σε σχέση με την αρχή της καριέρας του/της) (Ματσαγγούρας, 2005).

5.3 Κριτήρια επιλογής τραγουδιών

5.3.1 Κριτήρια Παιδαγωγικής φύσης

Από τα δεδομένα της έρευνας φάνηκε ότι η ευκολία διδασκαλίας των τραγουδιών, η διέγερση του ενδιαφέροντος των μαθητών/τριών, η ηλικία και οι ικανότητες των μελών της χορωδίας, θεωρούνται κριτήρια επιλογής τραγουδιών για τη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου* πρωταρχικής σημασίας. Τα κριτήρια αυτά είναι σημαντικότερα, επιπλέον λόγω της παιδαγωγικής τους φύσης και των γενικών διδακτικών αρχών που εμπεριέχουν.

Παρά το γεγονός ότι αξιολογότετος αριθμός εκπαιδευτικών μουσικής, κατά την επιλογή τραγουδιών για τη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου*, δηλώνει ότι λαμβάνει υπ' όψιν του το να κεντρίζουν τα τραγούδια το ενδιαφέρον των μαθητών/τριών, δεν ζητείται η γνώμη των μαθητών/τριών κατά την προετοιμασία της εν λόγω σχολικής

γιορτής. Εδώ εγείρεται το ερώτημα το κατά πόσον κατά την προετοιμασία των τραγουδιών για την εν λόγω *σχολική γιορτή* εφαρμόζεται το δημοκρατικό στυλ διδασκαλίας, όπου ο/η εκπαιδευτικός λαμβάνει τις αποφάσεις που αφορούν τα τραγούδια της εν λόγω σχολικής γιορτής από κοινού και ύστερα από συζητήσεις με τους/τις μαθητές/τριές του/της. Στην επιλογή τραγουδιών για τη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου* ενδείκνυται το δημοκρατικό στυλ διδασκαλίας, καθώς με τον τρόπο αυτό αναπτύσσονται καλύτερα η προσοχή, η επιμονή, η κριτική σκέψη, ο αυτοέλεγχος της συμπεριφοράς και η ανάπτυξη της υπευθυνότητας των μαθητών/τριών (Μπασέτας, 2007).

Οι γυναίκες εκπαιδευτικοί μουσικής και οι απόφοιτοι των Τμημάτων Μουσικών Σπουδών θεωρούν σε αρκετά μεγαλύτερο βαθμό σημαντικά, σε σχέση με τους άντρες εκπαιδευτικούς μουσικής και τους κατόχους πτυχίου μη πανεπιστημιακού μουσικού ιδρύματος, τα κριτήρια της ευκολίας διδασκαλίας των τραγουδιών, της ηλικίας και των ικανοτήτων των μελών της χορωδίας για την επιλογή τραγουδιών για τη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου*. Το γεγονός αυτό, ενδεχομένως να έχει τα εξής αίτια:

- ✓ Οι γυναίκες εκπαιδευτικοί είναι πιο ανοικτές και δεκτικές προς του/τις μαθητές/τριες (Lacey, Saleh & Gorman, 1998).
- ✓ Η παιδαγωγική κατάρτιση των αποφοίτων Τμημάτων Μουσικών Σπουδών και Τμήματος Μουσικής Τέχνης και Επιστήμης είναι πολύ πιο κοντά στην πραγματικότητα της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης σε σχέση με αυτή που έχουν οι κάτοχοι πτυχίου μη πανεπιστημιακών μουσικών ιδρυμάτων (ωδείων) όπου η παιδαγωγική κατάρτιση σχετίζεται με την ειδική διδακτική του κάθε μουσικού οργάνου.

Οι εκπαιδευτικοί μουσικής που εργάζονται αποκλειστικά στη πρωτοβάθμια εκπαίδευση θεωρούν ως κριτήρια επιλογής τραγουδιών την ευκολία διδασκαλίας των τραγουδιών και την ηλικία των μελών της χορωδίας σε πολύ μεγαλύτερο βαθμό σε

σχέση με τους/τις εκπαιδευτικούς μουσικής που εργάζονται στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, πράγμα το οποίο μπορεί να σχετίζεται με το αναπτυξιακό στάδιο των μαθητών/τριών στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση.

Οι ικανότητες των μελών της χορωδίας είναι ένα κριτήριο επιλογής τραγουδιών, του οποίου αυξάνεται η σημαντικότητα ανάλογα με τα χρόνια υπηρεσίας που έχουν οι εκπαιδευτικοί μουσικής. Η αύξηση αυτή της σημαντικότητας μπορεί να εξηγηθεί από το γεγονός ότι η επαγγελματική ανάπτυξη του/της εκπαιδευτικού που στηρίζεται στην εμπειρία (με τη φιλοσοφική εκδοχή της: δηλαδή σε γνώσεις που διευρύνουν και πλουτίζουν τη σκέψη) μεταμορφώνει την αντίληψή του/της για τον κόσμο και τον εαυτό του/της, αναδιατάσσει τις αξίες του/της και την όλη συμπεριφορά του/της. (Λανάρης, 2005).

Οι εκπαιδευτικοί μουσικής που εργάζονται αποκλειστικά στη πρωτοβάθμια εκπαίδευση θεωρούν ως κριτήριο επιλογής ενός τραγουδιού το περιεχόμενο και το ύφος της σχολικής γιορτής στην οποία θα παρουσιαστούν τα τραγούδια σε πολύ μεγαλύτερο βαθμό σε σχέση με τους/τις εκπαιδευτικούς μουσικής που εργάζονται στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Η σημαντικότητα του προαναφερθέντος κριτηρίου αυξάνεται ανάλογα με τα χρόνια υπηρεσίας των εκπαιδευτικών μουσικής.

5.3.2 Κριτήρια σχετικά με τη μουσική των τραγουδιών

Σε μικρότερο ποσοστό οι εκπαιδευτικοί μουσικής αναφέρουν ότι κριτήριο επιλογής κάποιου τραγουδιού για τη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου* αποτελεί το να είναι τραγούδι της τοπικής παράδοσης και τραγούδι καταξιωμένου/ων καλλιτέχνη/ών. Το πρώτο, πιθανόν, συμβαίνει, επειδή υπάρχουν περιορισμένα τραγούδια τοπικού

χαρακτήρα για τη συγκεκριμένη σχολική γιορτή²¹. Το δεύτερο, ενδεχομένως, συμβαίνει γιατί στις μέρες μας η χρήση *σχολικών τραγουδιών* έχει περιοριστεί σημαντικότερα και στην πράξη η πλειονότητα των χρησιμοποιούμενων τραγουδιών (τόσο στο μάθημα της μουσικής όσο και στις σχολικές γιορτές) είναι έργα καταξιωμένων καλλιτεχνών.

Η υψηλή ποιότητα μουσικής και λόγου και το να μπορούν να απολαμβάνουν οι μαθητές/τριες τα τραγούδια τόσο στο παρόν όσο και στο μέλλον ως ενήλικες είναι κριτήρια που σχετίζονται άμεσα με την πραξιακή προσέγγιση της μουσικής εκπαίδευσης (Elliott, 1995) στην οποία είναι πολύ κοντά το ισχύον αναλυτικό πρόγραμμα του μαθήματος της μουσικής (Ελληνική Δημοκρατία, 2003α).

Οι εκπαιδευτικοί μουσικής που εργάζονται στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση θεωρούν ως κριτήρια επιλογής ενός τραγουδιού την υψηλή ποιότητα μουσικής και λόγου και το τραγούδι να είναι καταξιωμένου/ων καλλιτέχνη/ών σε πολύ μεγαλύτερο ποσοστό σε σχέση με τους/τις εκπαιδευτικούς μουσικής που εργάζονται στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, φαινόμενο που θα μπορούσε να αποδοθεί στο αναπτυξιακό στάδιο των μαθητών/τριών που φοιτούν στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

²¹ Τα τραγούδια *Σαββατόβραδο στην Καισαριανή* και *Το Μπλόκο στην Καισαριανή* (τα οποία κάνουν λόγο για την εκτέλεση των 200 στην Καισαριανή την 1^η Μαΐου 1944) θα μπορούσαν να είναι τραγούδια τοπικού χαρακτήρα σε περίπτωση που παρουσιαστούν σε κάποια σχολική μονάδα που βρίσκεται στην περιοχή της Καισαριανής (του νομού Αττικής). Το τραγούδι *Το δόλιο Δίστομο* (το οποίο κάνει λόγο για τη σφαγή του Διστόμου τον Ιούνιο του 1944) θα μπορούσε να είναι τραγούδι τοπικού χαρακτήρα σε περίπτωση που παρουσιαστεί σε κάποια σχολική μονάδα που βρίσκεται στο Δίστομο Βοιωτίας. Το τραγούδι *Επιδρομή στον Πειραιά* (το οποίο κάνει λόγο για τον βομβαρδισμό του Πειραιά στις 11 Ιουνίου 1944) θα μπορούσε να είναι τραγούδι τοπικού χαρακτήρα σε περίπτωση που παρουσιαστεί σε κάποια σχολική μονάδα που βρίσκεται στον Πειραιά. Τα τραγούδια *Επίγραμμα: Στους δέκα Ήρωες της Καλλιθέας* και το *Επέσατε θύματα* (τα οποία κάνουν λόγο για το μπλόκο στην οδό Μπιζανίου 10 στην Καλλιθέα Αττικής τον Ιούλιο του 1944) θα μπορούσαν να είναι τραγούδια τοπικού χαρακτήρα σε περίπτωση που παρουσιαστούν σε κάποια σχολική μονάδα που βρίσκεται στην περιοχή της Καλλιθέας (του νομού Αττικής). Το τραγούδι *Χαϊδάρι* (το οποίο κάνει λόγο για στρατόπεδο του Χαϊδαρίου Αττικής που υπήρχε στα χρόνια του δεύτερου παγκοσμίου πολέμου) θα μπορούσε να είναι τραγούδι τοπικού χαρακτήρα σε περίπτωση που παρουσιαστεί σε κάποια σχολική μονάδα που βρίσκεται στο Χαϊδάρι Αττικής. Το τραγούδι *Ο Φρούραρχος της Καστοριάς* (το οποίο κάνει λόγο για τη διάλυση της 22^{ης} ταξιαρχίας του κυβερνητικού στρατού, στα πλαίσια του «Ελιγμού του Γράμμου» τον Σεπτέμβριο του 1948) θα μπορούσε να είναι τραγούδι τοπικού χαρακτήρα σε περίπτωση που παρουσιαστεί σε κάποια σχολική μονάδα που βρίσκεται στην Καστοριά. Το τραγούδι *Το τραγούδι του Άρη* (το οποίο κάνει λόγο για τη μάχη του Μικρού Χωριού Ευρυτανίας το 1942) θα μπορούσε να είναι τραγούδι τοπικού χαρακτήρα σε περίπτωση που παρουσιαστεί σε κάποια σχολική μονάδα που βρίσκεται κοντά στο Μικρό Χωριό Ευρυτανίας. Το τραγούδι *Της Καστανίτσας οι ξανθές* (το οποίο κάνει λόγο για την καταστροφή του χωριού Κοσμάς της Κυνουρίας Αρκαδίας από τους Γερμανούς τον Ιανουάριο του 1944, καθώς το χωριό αυτό ήταν ένα από το προπύργια της αντίστασης στον Πάρωνα) θα μπορούσε να είναι τραγούδι τοπικού χαρακτήρα σε περίπτωση που παρουσιαστεί σε κάποια σχολική μονάδα που βρίσκεται στην περιοχή της Κυνουρίας Αρκαδίας.

Το να απολαμβάνουν τα τραγούδια τα παιδιά τόσο στο παρόν όσο και στο μέλλον ως ενήλικες είναι ένα κριτήριο επιλογής τραγουδιών του οποίου αυξάνεται η σημαντικότητα ανάλογα με τα χρόνια υπηρεσίας που έχουν οι εκπαιδευτικοί μουσικής.

Στις συνεντεύξεις αναφέρθηκαν επιπρόσθετα και τα εξής κριτήρια:

- ✓ Το μουσικό είδος του τραγουδιού να συγκλίνει με τις μουσικές προτιμήσεις των μαθητών/τριών.
- ✓ Να παίζουν οι μαθητές/τριες κάποιο/α από τα μουσικά όργανα που συγκαταλέγονται στην ενορχήστρωση του τραγουδιού
- ✓ Το επίπεδο της συνοδείας του σε μουσικό όργανο να είναι σε επίπεδο τέτοιο ούτως ώστε η συνοδεία να είναι εφικτή είτε από τον/την εκπαιδευτικό μουσικής είτε από μαθητές/τριες.

5.3.3 Κριτήρια σχετικά με τους στίχους των τραγουδιών

Ένα σημαντικότατο ποσοστό εκπαιδευτικών μουσικής θεωρεί ότι το περιεχόμενο των στίχων των τραγουδιών της *σχολικής γιορτής της 28^{ης} Οκτωβρίου* θα πρέπει να συμβαδίζει με το περιεχόμενο των υπολοίπων στοιχείων της εν λόγω γιορτής (ποιήματα, θεατρικά).

Ένα εξ' ίσου σημαντικό ποσοστό εκπαιδευτικών μουσικής είναι της άποψης ότι το περιεχόμενο των στίχων των τραγουδιών για την εν λόγω γιορτή θα πρέπει να περιέχει κάποιο ιδιαίτερο μήνυμα, κυρίως φιλειρηνικού, αντιφασιστικού και αγωνιστικού περιεχομένου, πράγμα το οποίο είναι φανερό και από τον σημαντικό αριθμό τραγουδιών με σχετική θεματολογία που χρησιμοποιούνται στη συγκεκριμένη γιορτή.

Οι γυναίκες και οι μόνιμοι/ες εκπαιδευτικοί μουσικής θεωρούν σε σημαντικά μεγαλύτερο βαθμό σε σχέση με τους άντρες και τους/τις αναπληρωτές/τριες

εκπαιδευτικούς μουσικής ότι οι στίχοι των τραγουδιών για τη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου* θα πρέπει να έχουν κάποιο ιδιαίτερο «μήνυμα». Η σημαντικότητα του συγκεκριμένου κριτηρίου αυξάνεται ανάλογα με τα χρόνια υπηρεσίας των εκπαιδευτικών μουσικής.

Κάποιος αριθμός εκπαιδευτικών μουσικής που υπηρετούν αποκλειστικά στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση έχει κατά νου την «καταλληλότητα» των στίχων των τραγουδιών όταν καλείται να επιλέξει τραγούδια για τη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου*.

Αυτό πιθανότατα δεν έχει σχέση τόσο με το ηλικιακό επίπεδο των μαθητών/τριών στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, αλλά στο γεγονός ότι οι γονείς στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση στην Ελλάδα εμπλέκονται σε θέματα, στα οποία θεσμικά δεν θα έπρεπε να εμπλέκονται, βλέποντάς τα από το πρίσμα πρακτικών του παρελθόντος, που έζησαν οι ίδιοι/ες ως μαθητές/τριες (Καλογρίδη, 2006) σε συνδυασμό με το χάσμα του αναλυτικού προγράμματος του σχολείου και των αναλυτικών προγραμμάτων των οικογενειών (ειδικά) ορισμένων μαθητών/τριών (Bloom, 1981). Λόγω της πιο περιορισμένης επικοινωνίας μεταξύ σχολείου και γονέων στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (Γκλιάου – Χριστουδούλου, 2005) τα φαινόμενα αυτά είναι εξαιρετικά περιορισμένα στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

5.3.4 Κριτήρια που δεν σχετίζονται με τα παραπάνω

Η επιβολή από εκπαιδευτικό άλλης ειδικότητας των τραγουδιών για τη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου* φανερώνει την έλλειψη δεξιοτήτων συνεργασίας και διαπραγμάτευσης των εκπαιδευτικών (Καλογρίδη, 2006) που υπάρχει στον ελλαδικό χώρο και η οποία θα αναλυθεί διεξοδικότερα κατοπινά.

Ένα άλλο κριτήριο, το οποίο λαμβάνουν υπ' όψιν τους κάποιοι/ες εκπαιδευτικοί μουσικής είναι ο αριθμός των διαθέσιμων προβών, το οποίο είναι καθαρά πρακτικής φύσης αλλά καθόλου αμελητέο στην καθημερινότητα των εκπαιδευτικών μουσικής.

Καθώς τραγούδια αντιφασιστικού και αγωνιστικού περιεχομένου χρησιμοποιούνται και στη *σχολική γιορτή* της εξέγερσης του Πολυτεχνείου, κάποιοι/ες εκπαιδευτικοί μουσικής, κατά την επιλογή των τραγουδιών για τη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου* έχουν κατά νου τυχόν πρόθεση να χρησιμοποιηθούν στη *σχολική γιορτή* για την επέτειο της εξέγερσης του Πολυτεχνείου.

Αναφέρθηκε ως κριτήριο επιλογής τραγουδιών για τη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου*, τα τραγούδια να αρέσουν στον/στην εκπαιδευτικό μουσικής.

Κριτήρια επιλογής τραγουδιών για τη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου* είναι σε μικρότερο ποσοστό το να είναι τα τραγούδια άγνωστα και ελκυστικά στο κοινό και να αντιπροσωπεύουν τα τραγούδια διάφορα μουσικά είδη. Το γεγονός αυτό ενδεχομένως να οφείλεται στο πλαίσιο της εν λόγω *σχολικής γιορτής*, όπου οι συνηθισμένες δομές της δεν έχουν να κάνουν με καθαρά μουσική εκδήλωση / συναυλία.

5.4 Εκπαιδευτικοί μουσικής και σχολικό περιβάλλον

5.4.1 Τόπος σχολείου

Παρά το γεγονός ότι ένα αξιόλογο ποσοστό εκπαιδευτικών μουσικής δεν επηρεάζεται στην επιλογή τραγουδιών για τη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου* από τον τόπο που βρίσκεται το σχολείο στο οποίο εργάζεται, ωστόσο, ένα άλλο τμήμα των εκπαιδευτικών μουσικής επηρεάζεται.

Η σχέση με την ηγεσία του σχολείου, η σχέση με τους/τις εκπαιδευτικούς του συλλόγου διδασκόντων, η ύπαρξη αλλοδαπών μαθητών/τριών και η ύπαρξη μαθητών/τριών από μικτούς γάμους επηρεάζουν σε σημαντικά μεγαλύτερο βαθμό τους/τις εκπαιδευτικούς μουσικής στην επιλογή τραγουδιών για τη συγκεκριμένη *σχολική γιορτή*, οι οποίοι/ες εργάζονται σε σχολεία αγροτικών περιοχών (σε σχέση με εκπαιδευτικούς μουσικής που υπηρετούν σε σχολεία ημιαστικών και αστικών περιοχών). Οι εν λόγω εκπαιδευτικοί μουσικής έχουν αλλάξει άποψη, κατά τη διάρκεια του εργασιακού τους βίου, σχετικά με τις επιλογές τραγουδιών σε μικρότερο βαθμό (σε σχέση με εκπαιδευτικούς μουσικής που υπηρετούν σε σχολεία ημιαστικών και αστικών περιοχών).

Κάποιοι/ες εκπαιδευτικοί μουσικής αλλάζουν τα κριτήρια επιλογής τραγουδιών όταν υπηρετούν σε σχολεία αγροτικών περιοχών. Συγκεκριμένα μερικοί/ές εκπαιδευτικοί μουσικής επιλέγουν τραγούδια που ανήκουν στα τραγούδια των προαναφερθέντων ομάδων 1,2,3,4 και κάποιοι/ες άλλοι/ες επιλέγουν τραγούδια που τυχόν ανήκουν στην τοπική παράδοση.

Οι εκπαιδευτικοί μουσικής που εργάζονται σε σχολεία αγροτικών περιοχών χρησιμοποιούν ξένη δημοφιλή μουσική και ελληνική παραδοσιακή μουσική στη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου* σε σημαντικά μικρότερο βαθμό σε σχέση με τους/τις συναδέλφους τους που εργάζονται σε σχολεία ημιαστικών και αγροτικών περιοχών. Ενώ θα περίμενε κανείς να χρησιμοποιούν σε μεγαλύτερο ποσοστό ελληνική παραδοσιακή μουσική, λόγω του γεγονότος ότι η παραδοσιακή μουσική δημιουργείται και διαδίδεται στις αγροτικές περιοχές (Λιάβας, 2009), αυτό δεν συμβαίνει, πιθανόν, επειδή στα τραγούδια των ομάδων 1,2,3,4 δεν υπάρχουν ελληνικά παραδοσιακά τραγούδια.

Τα γεγονότα αυτά, πιθανόν να έχουν τα εξής αίτια:

✓ Ένας / μία εκπαιδευτικός που εργάζεται σε σχολείο αγροτικής περιοχής θα πρέπει να λαμβάνει υπ' όψιν του/της τις απαιτήσεις του κοινωνικού – οικονομικού συστήματος, πέραν των δυνατοτήτων των μαθητών/τριών για να οργανώσει τη διδακτική διαδικασία. (Κωνσταντίνου, 2001).

✓ Απαραίτητη προϋπόθεση για τον/την εκπαιδευτικό ενός σχολείου που βρίσκεται σε αγροτική περιοχή θεωρείται και η προσαρμογή τους/της στην τοπική κοινωνία και στην ανάπτυξη καλών σχέσεων μαζί της (Παπασταμάτης, 1995).

Πηγές προς αναζήτηση περαιτέρω ρεπερτορίου (πέραν του ήδη γνωστού) για τη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου* είναι για τους εκπαιδευτικούς μουσικής που υπηρετούν σε σχολεία αγροτικών περιοχών σε μικρότερο βαθμό η αλληλεπίδρασή τους με άλλους/ες εκπαιδευτικούς (μουσικής ή και άλλων ειδικοτήτων) και σε μεγαλύτερο βαθμό το διαδίκτυο (σε σχέση με τους/τις εκπαιδευτικούς μουσικής που εργάζονται σε σχολεία αστικών και ημιαστικών περιοχών). Άξιο παρατήρησης είναι ότι η πρόσβαση στο διαδίκτυο βοηθά ακόμα περισσότερο τους/τις εκπαιδευτικούς επαρχιακών σχολείων για την ενημέρωσή τους σε θέματα που επιθυμούν (Μπρούζος, 2002).

5.4.2 Μαθητές/τριες

Τόσο στο ερωτηματολόγιο όσο και στις συνεντεύξεις, φάνηκε ότι ένα σημαντικό ποσοστό των εκπαιδευτικών μουσικής δεν λαμβάνει υπ' όψιν του την ύπαρξη αλλοδαπών (και αλλόθρησκων) μαθητών/τριών κατά την επιλογή των τραγουδιών για τη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου*. Η στάση αυτή σχετίζεται με το αφομοιωτικό μοντέλο εκπαίδευσης σύμφωνα με το οποίο «όλοι οι μαθητές ανεξάρτητα από την εθνική και πολιτισμική τους προέλευση πρέπει να αποκτήσουν γνώσεις και ικανότητες που θα τους επιτρέψουν να συμμετάσχουν στον κοινό εθνικό πολιτισμό» (Γεωργογιάννης, 1999: 126), το οποίο, όμως, οδηγεί σε άνιση μεταχείριση των

αλλοδαπών μαθητών/τριών στα πολυπολιτισμικά, πλέον, σχολεία (Σκούρτου, Βρατσάλης & Γκόβαρης 2004) .

Κάποιοι/ες εκπαιδευτικοί μουσικής προβληματίζονται με τις αντιδράσεις μαθητών/τριών αλβανικής καταγωγής σε περίπτωση επιλογής τραγουδιών που κάνουν λόγο για τον ελληνοϊταλικό πόλεμο και συγκεκριμένα που κάνουν λόγο για κατάληψη από τον ελληνικό στρατό πόλεων που ανήκουν στη σημερινή νότια Αλβανία (Αργυρόκαστρο, Κορυτσά κ.τ.λ.). Η πιο συνηθισμένη στάση των εκπαιδευτικών μουσικής απέναντι σε αυτό το θέμα είναι η αποφυγή επιλογής τραγουδιών με σχετική θεματολογία. Κάποιοι/ες άλλοι/ες εκπαιδευτικοί μουσικής, μολαταύτα, χρησιμοποιούν τα προαναφερθέντα τραγούδια, με το σκεπτικό ότι τα τραγούδια αυτά δεν έχουν περιεχόμενο αλυτρωτικό. Μεμονωμένες περιπτώσεις εκπαιδευτικών αναγνωρίζουν το κοινά βιωμένο γεγονός του δευτέρου παγκοσμίου πολέμου μεταξύ Ελλήνων και Αλβανών χωρίς περαιτέρω εκμετάλλευση αυτών των κοινών πολιτισμικών στοιχείων μεταξύ των δύο αυτών χωρών. Η ανάδειξη, όμως, των κοινών πολιτισμικών στοιχείων των πληθυσμών που υπάρχουν στην ελληνική κοινωνία στις *σχολικές γιορτές* (και όχι μόνο) ευαισθητοποιεί τόσο τους «ντόπιους» όσο και τους «ξένους» έτσι, ώστε να κυριαρχεί μεταξύ τους μία αμοιβαία ανοχή, κατανόηση, αναγνώριση και αποδοχή, γεγονός το οποίο έχει επαληθευτεί από το «πείραμα της Γκράβας» (Πρωτονοτάριου κ.α., 2006; Χαραβιτισίδης, Πρωτονοτάριου & Βασιλάκου, 2007).

Κάποιοι/ες άλλες εκπαιδευτικοί μουσικής καλούνται να διαχειριστούν τα αρνητικά συναισθήματα μαθητών/τριών γερμανικής ή ιταλικής καταγωγής για τη χώρα καταγωγής τους. Και στην περίπτωση αυτή, η συνηθέστερη στάση είναι η αποφυγή χρησιμοποίησης τραγουδιών που κάνουν λόγο για τους Γερμανούς ή τους Ιταλούς. Μία άλλη τακτική είναι ο διαχωρισμός της στάσης των εκπαιδευτικών μουσικής απέναντι το γερμανικό / ιταλικό λαό σε σχέση με τους πρωταγωνιστές του δευτέρου παγκοσμίου πολέμου (Αδόλφος Χίτλερ και Μπενίτο Μουσολίνι).

Οι στάσεις αυτές των εκπαιδευτικών μπορούν να εξηγηθούν από το γεγονός ότι υπάρχει αντιθετική σχέση ανάμεσα στο εθνοκεντρικό και μονοπολιτισμικό προσανατολισμό του ελληνικού σχολείου (Ζάχος, 2013) και την ανάγκη άμεσης προσαρμογής του, εν όψει του πολυπολιτισμικού χαρακτήρα της σημερινής ελληνικής κοινωνίας και του ρόλου που καλείται να διαδραματίσει στα πλαίσια ενός ευρωπαϊκού και παγκοσμιοποιημένου ευρύτερου προσανατολισμού. Το ελληνικό σχολείο, δεν έχει να φοβηθεί κάτι από την πολιτισμική ετερότητα αρκεί αφ' ενός να μην επιχειρεί το ίδιο να την ορίζει ως μη ελληνικότητα και αφ' ετέρου να δίνει σε όλους/ες τους/τις μαθητές/τριες τη δυνατότητα εκμάθησης ενός ενιαίου πολιτισμικού κώδικα (Γκότοβος, 2002).

Η ύπαρξη αλλοδαπών μαθητών/τριών επηρεάζει σε μεγαλύτερο βαθμό στην επιλογή τραγουδιών για τη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου* τις γυναίκες και τους/τις αναπληρωτές/τριες εκπαιδευτικούς μουσικής σε σχέση με τους άντρες και μόνιμους/ες εκπαιδευτικούς μουσικής. Η ύπαρξη αλλόθρησκων μαθητών/τριών στην επιλογή τραγουδιών για τη συγκεκριμένη *σχολική γιορτή* επηρεάζει περισσότερο τους/τις αναπληρωτές/τριες εκπαιδευτικούς σε σχέση με τους/τις μόνιμους/ες εκπαιδευτικούς μουσικής.

5.4.3 Ηγεσία σχολικής μονάδας

Η πλειονότητα των εκπαιδευτικών μουσικής δεν επηρεάζεται από τη σχέση που έχουν με τον/την διευθυντή/ντρια της σχολικής μονάδας κατά την επιλογή των τραγουδιών για τη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου*. Αυτό θα μπορούσε να αποτελεί αντίδραση στην κακή εφαρμογή του συστήματος ελέγχου όπου συνειδητά ή ασυνείδητα έχει χρησιμοποιηθεί και στον ελλαδικό χώρο για να ασκηθεί πίεση ως βάση για πειθάρχηση και συμμόρφωση των ανθρώπων σε σύγκριση με πρότυπα που έχουν

καθορίζεται από εξωτερικούς παράγοντες (Ζαβλανός, 1998, Κανελλόπουλος, 1995). Αυτή η προαναφερθείσα κακή εφαρμογή του συστήματος ελέγχου είναι φανερή σε περιστατικά επέμβασης των διευθυντών στο απώτερο παρελθόν σχετικά με τα τραγούδια της *σχολικής γιορτής της 28^{ης} Οκτωβρίου* που αναφέρθηκαν στην παρούσα έρευνα.

Κάποιοι/ες εκπαιδευτικοί μουσικής, όμως, είναι της άποψης ότι ο/η διευθυντής/ντρια επηρεάζει με έμμεσο τρόπο, είτε θετικά είτε αρνητικά τις επιλογές των τραγουδιών για τη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου*, καθώς η συμβολή του/της στη δημιουργία του σχολικού κλίματος είναι καταλυτική (Πασιαρδή, 2001).

Υπάρχουν περιπτώσεις εκπαιδευτικών όπου ζητούν κάποια συμβουλευτική από τον/την διευθυντή/ντρια του σχολείου στο πλαίσιο, όμως, της σύγχρονης διοίκησης, όπου ο/η διευθυντής/ντρια δεν παίζει το ρόλο του γραφειοκράτη αφέντη παρελθόντων εποχών, αλλά του/της συντονιστή/τριας της σχολικής κοινότητας και του υποστηρικτή των υπόλοιπων εκπαιδευτικών της σχολικής μονάδας (Ζαβλανός, 2003).

Η επιρροή των εκπαιδευτικών μουσικής από τη σχέση τους με τον διευθυντή/ντρια του σχολείου που εργάζονται στην επιλογή τραγουδιών για τη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου* είναι αντιστρόφως ανάλογη της ηλικίας και των ετών υπηρεσίας των εκπαιδευτικών μουσικής. Εδώ αξίζει να σημειωθεί ότι όσο πιο πολλά έτη υπηρεσίας και πιο μεγάλης ηλικίας είναι ένας/μία εκπαιδευτικός μουσικής, τόσο περισσότερο έχουν ζήσει την προαναφερθείσα κακή εφαρμογή του συστήματος ελέγχου.

Οι αναπληρωτές/τριες εκπαιδευτικοί μουσικής επηρεάζονται από την προαναφερθείσα σχέση όταν καλούνται να επιλέξουν τραγούδια για τη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου* σε μεγαλύτερο βαθμό σε σχέση με τους μόνιμους/ες συναδέλφους τους, ενδεχομένως, λόγω της επισφάλειας που έχει η εργασιακή τους σχέση.

5.4.4 Εκπαιδευτικοί συλλόγου διδασκόντων

Ένα σημαντικό ποσοστό εκπαιδευτικών μουσικής δεν επηρεάζεται από τη σχέση που έχουν με τους/τις υπόλοιπους/ες εκπαιδευτικούς της σχολικής μονάδας κατά την επιλογή των τραγουδιών για τη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου*. Ένα άλλο, εξ' ίσου σημαντικό ποσοστό, όμως, επηρεάζεται λόγω της συμβολής που αυτοί/ές έχουν στη δημιουργία του σχολικού κλίματος (Πασιαρδή, 2001).

Οι εκπαιδευτικοί μουσικής που είναι κάτοχοι πτυχίου μη πανεπιστημιακού μουσικού ιδρύματος επηρεάζονται από την σχέση τους με τους/τις εκπαιδευτικούς του Συλλόγου Διδασκόντων καλούμενοι/ες να επιλέξουν τραγούδια για τη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου* σε αρκετά μεγαλύτερο βαθμό σε σχέση με τους/τις εκπαιδευτικούς μουσικής που είναι απόφοιτοι πανεπιστημιακών τμημάτων Μουσικών Σπουδών / Μουσικής Επιστήμης και Τέχνης. Οι σπουδές των εκπαιδευτικών μουσικής είναι αμφίβολο κατά πόσο επηρεάζουν την επίδραση αυτή, ενδεχομένως αυτή να έχει σχέση με τα ατομικά χαρακτηριστικά των εκπαιδευτικών μουσικής.

5.4.5 Συνεργαζόμενοι/ες εκπαιδευτικοί για τη σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου

5.4.5.1 Ειδικότητες συνεργαζόμενων εκπαιδευτικών στα πλαίσια της οργάνωσης της σχολικής γιορτής της 28^{ης} Οκτωβρίου

Στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση πάντα εμπλέκεται κάποιος/α δάσκαλος/α στην προετοιμασία της *σχολικής γιορτής της 28^{ης} Οκτωβρίου*, με τους περισσότερους/ες εκπαιδευτικούς ειδικοτήτων (καλλιτεχνικών, θεατρικής αγωγής και πληροφορικής) να προσφέρουν έργο ανάλογο της ειδικότητάς τους.

Στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση κάποιος/α εκπαιδευτικός (σχεδόν πάντα φιλόλογος χωρίς να αποκλείονται, όμως, εκπαιδευτικοί άλλων ειδικοτήτων) αναλαμβάνει την προετοιμασία των υπόλοιπων τμημάτων της εν λόγω *σχολικής γιορτής* με τον/την εκπαιδευτικό μουσικής να προετοιμάζει τα τραγούδια. Διαφαίνονται κάποιοι άτυποι κανόνες αναφορικά με το ρόλο των εκπαιδευτικών στη διοργάνωση στη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου*. Εδώ αξίζει να σημειωθεί ότι στα σχολεία στην Ελλάδα σε πολύ σημαντικό ποσοστό έχουν καθιερωθεί άτυποι κανονισμοί και κανόνες και μια άτυπη ιεραρχία βασισμένη στα χαρακτηριστικά των εκπαιδευτικών (Γιαννακοπούλου, 2002).

Καθώς η πλειονότητα των αναπληρωτών εκπαιδευτικών μουσικής εργάζεται σε δημοτικά σχολεία με Ε.Α.Ε.Π.²², οι περισσότεροι/ες αναπληρωτές/τριες συνεργάζονται με εκπαιδευτικούς ειδικοτήτων που εργάζονται στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση (δάσκαλοι/ες) και δη σε σχολεία με Ε.Α.Ε.Π. (εκπαιδευτικούς θεατρικής αγωγής, καλλιτεχνικών, πληροφορικής).

5.4.5.2 Αλληλεπίδραση εκπαιδευτικών μουσικής με εκπαιδευτικούς άλλων ειδικοτήτων στα πλαίσια της οργάνωσης της *σχολικής γιορτής της 28^{ης} Οκτωβρίου*

Στην Ελλάδα υπάρχει έλλειψη επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών σε δεξιότητες συνεργασίας και διαπραγμάτευσης (Καλογρίδη, 2006), γεγονός που φαίνεται από τις μορφές αλληλεπίδρασης μεταξύ εκπαιδευτικών μουσικής και άλλων ειδικοτήτων κατά την προετοιμασία της *σχολικής γιορτής της 28^{ης} Οκτωβρίου*. Η επικοινωνία είναι σε

²² Κατά τη σχολική χρονιά 2014-2015, και συγκεκριμένα από το Σεπτέμβριο του 2014 έως και τον Απρίλιο του 2015 προσλήφθηκαν 446 εκπαιδευτικοί μουσικής σε δημοτικά σχολεία και ημερήσια γυμνάσια. Από αυτούς/ές, οι 428 τοποθετήθηκαν σε Δημοτικά σχολεία με Ε.Α.Ε.Π., ο/η 1 σε Δημοτικό σχολείο με Ζώνες Εκπαιδευτικής Προτεραιότητας και οι 17 σε ημερήσια Γυμνάσια (<http://edu.klimaka.gr/ekpaideytikoi-anakoinvseis/anaplirotes-omomisthioi/387-proswrinoi-anaplhvtes-prwtovathmia-ekpaidevsh.html>) για την πρωτοβάθμια εκπαίδευση και <http://edu.klimaka.gr/ekpaideytikoi-anakoinvseis/anaplirotes-omomisthioi/339-diorismoi-anaplhvtes-deyterobathmia-ekpaidevsh.html> για τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση).

κάποιες περιπτώσεις μονόδρομη, με πομπό τον/την εκπαιδευτικό άλλης ειδικότητας και δέκτη τον/την εκπαιδευτικό μουσικής. Σαφώς υπάρχουν και περιπτώσεις αμφίδρομης επικοινωνίας με τους ρόλους πομπού και δέκτη να εναλλάσσονται μεταξύ εκπαιδευτικού μουσικής και εκπαιδευτικού άλλης ειδικότητας. Επιπρόσθετα έγινε λόγος και για ανυπαρξία συνεργασίας μεταξύ εκπαιδευτικού μουσικής και εκπαιδευτικού άλλης ειδικότητας στα πλαίσια της προετοιμασίας της *σχολικής γιορτής της 28^{ης} Οκτωβρίου*. Επίσης αναφέρθηκαν ψυχολογικοί παράγοντες (απροθυμία, έλλειψη ενδιαφέροντος) που αλλοιώνουν τα μηνύματα στην επικοινωνία (επικοινωνιακός «θόρυβος»).

Παρά το γεγονός ότι η πλειονότητα των εκπαιδευτικών μουσικής χαρακτηρίζει «πολύ καλή» και «άριστη» τη συνεργασία που έχει με άλλους εκπαιδευτικούς στα πλαίσια της *σχολικής γιορτής της 28^{ης} Οκτωβρίου*, διαφαίνεται ότι οι χαρακτηρισμοί αυτοί υποδηλώνουν περισσότερο την απουσία συγκρουσιακών καταστάσεων παρά την ποιότητα της συνεργασίας και την επικοινωνίας, κρίνοντας από τις προαναφερθείσες μορφές επικοινωνίας. Οι συγκρουσιακές καταστάσεις που αναφέρθηκαν στις συνεντεύξεις έχουν ως αίτια την ασυμβατότητα των στόχων και τη διαφορά κύρους, κυρίως στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση.

Στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, συχνά, οι διδάσκοντες/ουσες στο σχολείο χωρίζονται σε «κλίκες» δασκάλων και εκπαιδευτικών ειδικοτήτων, με τις σχέσεις μεταξύ δασκάλων και εκπαιδευτικών ειδικοτήτων να είναι περιστασιακές και να δυσχεραίνονται χωρίς να υπάρχει ούτε πλαίσιο ούτε χρόνος για συνεργασία (Γρόλλιος & Λιάμπας 2012: 89 - 90). Παρά το γεγονός ότι υπάρχουν παρόμοια φαινόμενα μεταξύ των διδασκόντων στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (Πομάκη, 2007), στην παρούσα έρευνα οι εκπαιδευτικοί μουσικής ανέφεραν δυσκολίες στη συνεργασία με εκπαιδευτικούς άλλων ειδικοτήτων (στα πλαίσια της προετοιμασίας της *σχολικής*

γιορτής της 28^{ης} Οκτωβρίου) σε πολύ μεγαλύτερο βαθμό στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση σε σχέση με τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

Οι εκπαιδευτικοί μουσικής (ειδικά της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης) αντιλαμβάνονται το εμπόδιο αυτό στην επικοινωνία, πράγμα το οποίο αποτελεί εσωτερικό αντικίνητρο στην προετοιμασία των τραγουδιών για τη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου*. Σε μία τέτοια περίπτωση, οι εκπαιδευτικοί δεν αισθάνονται καμία ικανοποίηση από τη διαδικασία αυτή.

Η προαναφερθείσα αντίδραση των εκπαιδευτικών μουσικής μπορεί να εξηγηθεί από το γεγονός ότι το σχολικό κλίμα επηρεάζει σε μεγάλο βαθμό την ψυχική διάθεση των εκπαιδευτικών για την εκτέλεση τους εκπαιδευτικού τους έργου, τον ενθουσιασμό των εκπαιδευτικών για το εκπαιδευτικό / διδακτικό τους έργο και γενικά την όλη του απόδοση στο εκπαιδευτικό τους έργο (Πασιαρδή, 2001).

Από τα δεδομένα της έρευνας αυτής φάνηκε ότι η διοργάνωση της *σχολικής γιορτής της 28^{ης} Οκτωβρίου* είναι αποκλειστικά έργο των εκπαιδευτικών, χωρίς καμία ενεργή συμμετοχή των μαθητών/τριών στην προετοιμασία τμήματος ή ολόκληρης της *σχολικής γιορτής*: Οι εκπαιδευτικοί άλλων ειδικοτήτων ορίζουν τα υπόλοιπα τμήματα της *σχολικής γιορτής* (ποιήματα, τυχόν θεατρικά έργα κ.τ.λ.) και οι εκπαιδευτικοί μουσικής ορίζουν τα τραγούδια που θα παρουσιαστούν στην εν λόγω σχολική γιορτή.

Αυτό έρχεται σε αντίθεση με την ενίσχυση της ενεργής συμμετοχής των μαθητών/τριών στην προετοιμασία των *σχολικών γιορτών* εν γένει (Εξαρχόπουλος, 1936; Παπανούτσος, 1976; Βαλκάνος, Βοζίκας & Κουτσογέρας, 2006; Μώρου & Μουγιακάκος 2010).

Η μη ενεργή συμμετοχή των μαθητών/τριών στην προετοιμασία τμήματος ή ολόκληρης της *σχολικής γιορτής* αντικατοπτρίζει τις τυπικές σχολικές γιορτές που κυριαρχούν στον ελλαδικό χώρο (Γιαννάκη 2012) και του δασκαλοκεντρισμού που ακόμα επικρατεί στις μέρες μας στα ελληνικά σχολεία, παρά τις προσπάθειες που έχουν

γίνει για την εξάλειψή του (Πρώτη Συνεδρίαση Συμβουλίου Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης <http://www.esos.gr/arthra/36040/ti-eipe-gia-elliniko-sholeio-toys-ekpaideytikoys-kai-ti-dioikisi-o-proedros-toy-iep-sto>)

Άξιο παρατήρησης είναι το γεγονός ότι στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση είναι θεσμοθετημένη η παρουσία των εκπροσώπων των μαθητικών κοινοτήτων κατά τις συνεδριάσεις των συλλόγων διδασκόντων σχετικά με θέματα *σχολικών γιορτών*. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με την παράγραφο του άρθρου 6 της εγκυκλίου με αριθμό Γ2/4094/ 23-9-1986 (στο Ελληνική Δημοκρατία, 1986)

«... Στις συνεδριάσεις του συλλόγου καθηγητών, όταν συζητούνται πολιτιστικές, αθλητικές και γενικά μαθητικές δραστηριότητες (π.χ. συγκρότηση βιβλιοθήκης, μορφωτικές επισκέψεις και εκδρομές, διοργάνωση σχολικών εορτών, δημιουργία και συντήρηση σχολικού μουσείου κ.τ.λ.) συμμετέχει με δικαίωμα λόγου το προεδρείο του μαθητικού συμβουλίου του σχολείου...» (Ελληνική Δημοκρατία, 1986)

Στην πράξη, όμως, δεν υπάρχει εκπροσώπηση των μαθητών/τριών σε συνεδριάσεις του συλλόγου διδασκόντων στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση για θέματα διοργάνωσης *σχολικών γιορτών* (Τσουντας & Χρονοπούλου, 1996).

5.4.6 Γονείς

Η παρουσία των γονέων στις σχολικές εκδηλώσεις είναι μία από τις πιο συνηθισμένες μορφές συμμετοχής τους στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση (Καλογρίδη, 2006). Άξιο παρατήρησης είναι ότι ενώ η παρουσία των γονέων στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση στη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου* είναι από μηδαμινή ως ελάχιστη, στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση οι γονείς συμμετέχουν σε μεγάλο ποσοστό.

Η διαφορά αυτή μεταξύ των δύο βαθμίδων εκπαίδευσης ενδεχομένως να οφείλεται στην περιορισμένη επικοινωνία σχολείου – γονέων στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (Γκλιάου – Χριστοδούλου, 2005).

Ενώ η πλειονότητα των εκπαιδευτικών αναφέρει ότι οι γονείς δείχνουν την ικανοποίησή τους από τα τραγούδια της *σχολικής γιορτής της 28^{ης} Οκτωβρίου*, μία μερίδα εκπαιδευτικών προβληματίζεται σχετικά με κατά πόσο τα σχόλια που εκφέρουν οι γονείς είναι αυτά που πραγματικά πιστεύουν ή αφορούν τα τραγούδια της εν λόγω σχολικής γιορτής αυτά καθεαυτά (σε σχέση με την εμφάνιση των μαθητών/τριών στη σχολική γιορτή αυτή).

Η προαναφερθείσα προβληματική μπορεί να σχετιστεί με το γεγονός ότι η επικοινωνία γονέων – εκπαιδευτικών στερείται ουσίας (Δοδοντσάκης, 2001).

5.4.7 Υποδομές

Αξιοσημείωτος αριθμός εκπαιδευτικών μουσικής επηρεάζεται από τις υποδομές ενός σχολείου που σχετίζονται με την παρουσίαση τραγουδιών στα πλαίσια μίας *σχολικής γιορτής*: αίθουσα εκδηλώσεων (με σωστή ακουστική διαμόρφωση), ύπαρξη / ανυπαρξία μουσικών οργάνων, ύπαρξη / ανυπαρξία μικροφωνικής εγκατάστασης.

Οι υποδομές αυτές (και όχι μόνο), ως τμήμα των ορατών στοιχείων του σχολικού κλίματος (Πασιαρδή, 2001), είναι αναμενόμενο να επηρεάζουν σε μεγάλο βαθμό την ψυχική διάθεση των εκπαιδευτικών όπως ήδη έχει προαναφερθεί.

5.4.8 Το σχολικό περιβάλλον στην ανατροφοδότηση των εκπαιδευτικών μουσικής για μελλοντικές σχολικές γιορτές της 28^{ης} Οκτωβρίου

Τα σχόλια για τα τραγούδια που ακούστηκαν στη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου* (από γονείς και άλλους/ες εκπαιδευτικούς της σχολικής μονάδας) δεν λειτουργούν ως ανατροφοδότηση για την πλειονότητα των εκπαιδευτικών για μελλοντική *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου*. Το φαινόμενο αυτό, ενδεχομένως,

οφείλεται στο γεγονός ότι στην καθημερινή πραγματικότητα η έννοια του ελέγχου πολλές φορές ταυτίζεται και συγχέεται με τον καταναγκασμό και την πειθαρχική επιβολή (Σαΐτης, 2008). Από την άλλη πλευρά, κάποιοι/ες εκπαιδευτικοί εκλαμβάνουν τα εν λόγω σχόλια ως έλεγχο της εργασίας τους που τους βοηθά, μέσω του συστήματος ανατροφοδότησης, για τη λήψη νέων αποφάσεων και την κατάρτιση νέων σχεδιασμών με σκοπό την περαιτέρω βελτίωση της παρουσίας τραγουδιών για τη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου*, κυρίως σε ποιοτικό επίπεδο, κάτι το οποίο ανταποκρίνεται με τη σύνδεση του ελέγχου με τον σχεδιασμό και τον προγραμματισμό (Σαΐτης, 2007).

5.4.9 Πηγές πληροφόρησης εκπαιδευτικών μουσικής για περαιτέρω ρεπερτόριο (πέραν αυτού που ήδη γνωρίζουν) για τη σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου

Οι περισσότεροι/ες εκπαιδευτικοί μουσικής συμβουλευονται είτε άλλους εκπαιδευτικούς μουσικής, είτε το διαδίκτυο είτε έντυπα μέσα. Σε μικρότερο βαθμό, συμβουλευονται εκπαιδευτικούς άλλων ειδικοτήτων, πράγμα που κάνουν σε μεγαλύτερο βαθμό οι εκπαιδευτικοί μουσικής που εργάζονται στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση.

Σε μικρότερο ποσοστό οι εκπαιδευτικοί μουσικής ανακαλούν σχετικό ρεπερτόριο από τα μαθητικά τους χρόνια, πράγμα που το κάνουν σε μεγαλύτερο βαθμό οι αναπληρωτές/τριες εκπαιδευτικοί σε σχέση με τους/τις μόνιμους/ες. Η ανάκληση σχετικού ρεπερτορίου από τα μαθητικά χρόνια είναι αντιστρόφως ανάλογη της ηλικίας των εκπαιδευτικών μουσικής. Άξιο παρατήρησης είναι ότι η ανάκληση πρακτικών που έζησε ένας/μία εκπαιδευτικός ως μαθητής/τρια είναι μια πρακτική διαχείρισης του «σοκ της πράξης» των νεοδιόριστων εκπαιδευτικών (Παπαναούμ, 2003), όπως έχει ήδη προαναφερθεί.

5.5 Συνοψίζοντας

Παρά το γεγονός ότι τα τραγούδια για τη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου* είναι σε σημαντικό βαθμό «περιορισμένα» και «ανακυκλούμενα» όπως και το ρεπερτόριο των σχολικών χορωδιών (Μελιγκοπούλου, 2009: 188), υπάρχουν τάσεις εμπλουτισμού του ρεπερτορίου που χρησιμοποιείται στην εν λόγω *σχολική γιορτή*.

Λόγω του διαφορετικού αναπτυξιακού σταδίου μεταξύ μαθητών/τριών πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης σε συνδυασμό με τις διαφορές που υπάρχουν στις σχέσεις μεταξύ εκπαιδευτικών και μεταξύ σχολείου και γονέων στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση, τα κριτήρια επιλογής τραγουδιών για τη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου* διαφέρουν μεταξύ εκπαιδευτικών μουσικής που υπηρετούν στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση και αυτών που υπηρετούν στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

Τα κριτήρια επιλογής τραγουδιών για τη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου* επηρεάζονται από τα χρόνια υπηρεσίας των εκπαιδευτικών μουσικής, καθώς με την πάροδο των χρόνων λαμβάνει χώρα η επαγγελματική ανάπτυξη των εν λόγω εκπαιδευτικών.

Μόνο τα κριτήρια επιλογής τραγουδιών παιδαγωγικής φύσης διαφέρουν ανάλογα με την αρχική εκπαίδευση των εκπαιδευτικών μουσικής, επειδή ο προσανατολισμός της παιδαγωγικής κατάρτισης των εκπαιδευτικών μουσικής διαφέρει ανάλογα με την αρχική τους εκπαίδευση.

Οι αλληλεπιδράσεις των εκπαιδευτικών μουσικής με το υπόλοιπο σχολικό περιβάλλον σαφώς και επηρεάζουν τις επιλογές των τραγουδιών για τη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου*.

Επειδή τα δεδομένα από εκπαιδευτικούς μουσικής που εργάζονται σε ιδιωτικά σχολεία είναι ανεπαρκή για τη διεξαγωγή αξιόπιστων συμπερασμάτων, δεν διερευνήθηκε στην παρούσα έρευνα το κατά πόσον ο τύπος του σχολείου που εργάζονται οι εκπαιδευτικοί μουσικής (ιδιωτικό / δημόσιο) επηρεάζει τα κριτήρια επιλογής τραγουδιών για τη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου*.

Τα κριτήρια επιλογής τραγουδιών για τη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου* αυτά καθαυτά δεν διαφέρουν, μεν, ανάλογα με την υπαλληλική σχέση των εκπαιδευτικών μουσικής (μόνιμοι/ες – αναπληρωτές/τριες), αλλά διαφέρουν κάποιες από τις αλληλεπιδράσεις των εκπαιδευτικών μουσικής με το υπόλοιπο σχολικό περιβάλλον. Οι προαναφερθείσες διαφορές οφείλονται αφ' ενός στην επισφάλεια της εργασιακής σχέσης των αναπληρωτών/τριών εκπαιδευτικών σε συνδυασμό με το γεγονός ότι κάποιοι/ες έχουν λιγότερη προϋπηρεσία (και εμπειρία κατ' επέκταση) σε σχέση με τους/τις μόνιμους/ες εκπαιδευτικούς.

Το φύλο των εκπαιδευτικών μουσικής επηρεάζει ελάχιστα τα κριτήρια επιλογής τραγουδιών για τη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου*.

5.6 Προτάσεις

Συγκεκριμένες προτάσεις που προκύπτουν από τα αποτελέσματα της πραγματοποιηθείσας έρευνας είναι οι ακόλουθες:

5.6.1 Προτάσεις που προκύπτουν από τα αποτελέσματα της έρευνας σχετικά με τους τίτλους τραγουδιών που επιλέγονται για τη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου*

Οι εκπαιδευτικοί μουσικής που εργάζονται στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση προτείνεται να επιμορφωθούν σχετικά με τίτλους τραγουδιών που θα μπορούσαν να χρησιμοποιήσουν στη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου*, καθώς ο εμπλουτισμός του ρεπερτορίου για τη συγκεκριμένη περίπτωση είναι πάγιο αίτημα πολλών εκπαιδευτικών μουσικής σύμφωνα με τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας. Εδώ αξίζει να σημειωθεί ότι η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών μουσικής είναι ένα μέσο προκειμένου αυτοί/ές να μπορούν να ανταπεξέλθουν στις ανάγκες που συνεχώς προκύπτουν (Χρυσοστόμου, 2009). Η επιμόρφωση αυτή καλό είναι να γίνει μέσω διαδικτύου, καθώς τα αποτελέσματα της έρευνας κατέδειξαν ότι το διαδίκτυο είναι ο πιο διαδεδομένος τρόπος ενημέρωσης των εκπαιδευτικών μουσικής σχετικά με το εν λόγω θέμα. Δεν προτείνεται το κυρίαρχο στην Ελλάδα επιμορφωτικό μοντέλο, όπου ένας ειδικός προσφέρει γνώσεις με παθητική παρακολούθηση διαλέξεων ακαδημαϊκού τύπου (Χατζηπαναγιώτου, 2001), καθώς στο μοντέλο αυτό οι εκπαιδευτικοί επισημαίνουν αρνητικά σημεία (Καραμπίνη & Ψιλού, 2005). Εδώ αξίζει να σημειωθεί ότι στην έρευνα δεν αναφέρθηκε από τους/τις εκπαιδευτικούς μουσικής η παρακολούθηση σεμιναρίων - παθητικών παρακολουθήσεων διαλέξεων ακαδημαϊκού τύπου ως τρόπος ενημέρωσής τους σχετικά με το θέμα αυτό.

Θα μπορούσε να δημιουργηθεί ένα ιστολόγιο τύπου wiki, όπου θα μπορεί ο/η κάθε εκπαιδευτικός μουσικής να συμπληρώνει τους τίτλους τραγουδιών που εκείνος/η επιθυμεί. Καθώς τα αίτια που οι εκπαιδευτικοί μουσικής χρησιμοποιούν τους τυποποιημένους τίτλους τραγουδιών είναι πολυποίκιλα, προτείνεται επίσης είτε η δημιουργία μίας νέας διαδικτυακής κλειστής κοινότητας εκπαιδευτικών μουσικής, στην οποία θα συζητούνται προβληματισμοί σχετικά με την επιλογή τραγουδιών για τη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου*, είτε δημιουργία διαδικτυακών συζητήσεων σχετικά

με το προαναφερθέν θέμα στις ήδη υπάρχουσες διαδικτυακές κλειστές κοινότητες εκπαιδευτικών μουσικής²³.

Οι προαναφερθείσες προτάσεις συμφωνούν με τις άτυπες μορφές μάθησης (άτυπη συνεργατική μάθηση, αυτομόρφωση, αυτοεπιμόρφωση) (Παπαναούμ, 2003) που δήλωσαν οι περισσότεροι/ες εκπαιδευτικοί μουσικής στην έρευνα αυτή (αλληλεπίδραση με άλλον/η εκπαιδευτικό μουσικής ή άλλης ειδικότητας, ενημέρωση από το διαδίκτυο).

5.6.2 Προτάσεις που προκύπτουν από τα αποτελέσματα της έρευνας σχετικά με τη διαδικασία επιλογής τραγουδιών για τη σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου

Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν έλλειμμα σε δεξιότητες αλληλεπίδρασης μεταξύ των εκπαιδευτικών μουσικής και εκπαιδευτικών άλλων ειδικοτήτων, γεγονός το οποίο συμφωνεί με την υπάρχουσα βιβλιογραφία (Καλογρίδη, 2006; Γρόλλιος & Λιάμπας 2012; Πομάκη, 2007). Για το λόγο αυτό, προτείνεται επιμόρφωση όλων των εκπαιδευτικών όλων των ειδικοτήτων (όχι μόνο των εκπαιδευτικών μουσικής) πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης σε δεξιότητες συνεργασίας και διαπραγμάτευσης. Η επιμόρφωση αυτή θα επηρεάσει έμμεσα την προετοιμασία της εν λόγω σχολικής γιορτής και την επιλογή των τραγουδιών, μέσω της βελτίωσης της ποιότητας της συνεργασίας μεταξύ των εκπαιδευτικών. Προτείνεται ενδοσχολική επιμόρφωση με τη χρήση παιχνιδιών ρόλων (role playing), όπου υπάρχει ενεργός

²³ Ενδεικτικά αναφέρονται οι εξής διαδικτυακές κλειστές κοινότητες εκπαιδευτικών μουσικής:

✓ <https://www.facebook.com/groups/139638389387986/?fref=ts> (Καθηγητές Μουσικής - Music Teachers)

✓ <https://www.facebook.com/groups/32865633171/> (Ελληνική Ένωση για τη Μουσική Εκπαίδευση).

✓ http://clubs.pathfinder.gr/school_music/607467 (Στον ιστότοπο αυτό προτείνονται για διάφορες πολιτιστικές εκδηλώσεις κάποιο τίτλοι τραγουδιών, ηχογραφήσεις και παρτιτούρες. Υπάρχουν, επιπρόσθετα, μεμονωμένες συζητήσεις σχετικά με θέματα σχολικών γιορτών, που σχετίζονται, όμως, μάλλον με διαδικαστικά θέματα – χορωδία στο δημοτικό σχολείο κ.τ.λ. - παρά με θέματα επιλογής τραγουδιών σε αυτές)

συμμετοχή των εκπαιδευτικών και είναι σύμφωνη με τις αρχές εκπαίδευσης ενηλίκων (Χατζηπαναγιώτου, 2001).

Η έρευνα έδειξε ότι οι μαθητές/τριες έχουν πρακτικά μηδαμινές πρωτοβουλίες στην προετοιμασία των σχολικών γιορτών, γεγονός το οποίο αντικαθρεφτίζει τις περιορισμένες πρωτοβουλίες που δίνονται στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα (Μαυρογιώργος, 1999; Ξωχέλλης, 2007). Θα πρέπει να δοθούν περισσότερες πρωτοβουλίες στους/στις μαθητές/τριες κατά την επιλογή των τραγουδιών. Θα μπορούσε ο/η εκπαιδευτικός μουσικής να κάνει μία επιλογή περισσότερων τραγουδιών (από αυτά που θα τραγουδηθούν στη γιορτή) που πληρούν παιδαγωγικά (ηλικία μαθητών/τριών, ικανότητες μαθητών/τριών) ή άλλα κριτήρια (π.χ. περιεχόμενο και ύφος γιορτής στην οποία θα παρουσιαστούν τα τραγούδια) από τα οποία να επιλέγουν οι μαθητές/τριες αυτά που παρουσιαστούν στην εν λόγω σχολική γιορτή.

Προτείνεται επιμόρφωση όλων των εκπαιδευτικών όλων των ειδικοτήτων (όχι μόνο των εκπαιδευτικών μουσικής) πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης σε θέματα εναλλακτικών δομών σχολικών γιορτών, καθώς η τυποποίηση των τραγουδιών που χρησιμοποιούνται στη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου* συνάδει με την τυποποίηση των *σχολικών γιορτών* γενικότερα (Παπανούτσος, 1976; Γραμματάς & Τζαμαργιάς, 2004; Βρεττός, 2001; Παντελέων, 1994; Γιαννάκη, 2012; Ελληνική Δημοκρατία, 2015). Με τον τρόπο αυτό τόσο οι σχολικές γιορτές, όσο και τα τραγούδια που παρουσιάζονται σε αυτές θα ξεφύγουν από την τυποποίηση που τα χαρακτηρίζει. Προτείνεται η ανοικτή και εξ' αποστάσεως επιμόρφωση, στην οποία οι εκπαιδευτικοί δεν υπόκεινται σε διαρκή και άμεση επίβλεψη από τους/τις διδάσκοντες/ουσες και στη βασίζεται στην ανεξάρτητη και αυτόνομη μάθηση (Χατζηπαναγιώτου, 2001).

Άξιο παρατήρησης είναι ότι, ενώ οι εκπαιδευτικοί στην Ελλάδα έχουν θετική στάση στην επιμόρφωση, αμφισβητούν την ποιότητα της επιμόρφωσης που τους παρέχεται. Συγκεκριμένα, επικρίνονται ο σχολειοκεντρικός χαρακτήρα της, η

συγκεντρωτική λειτουργία της, η διάσταση που αυτή έχει με τις πραγματικές επιμορφωτικές ανάγκες των εκπαιδευτικών, η ανεπάρκεια των επιμορφωτών και του επιμορφωτικού υλικού κ.τ.λ. (Παπανούμ, 2003; Ματσαγγούρας, 2005; Καραμπίνη & Ψιλού, 2005).

Τέλος, ιδιαίτερη μνεία θα πρέπει να δοθεί στο ότι η επιμόρφωση είναι αποτελεσματική όταν είναι διαδικασία εκούσιας και επιλεγμένης αλλαγής του/της εκπαιδευτικού και όχι αλλαγή που επιβάλλεται σε εκείνον/η (Bell & Gilbert, 1994) και στο ότι η οικειοποίηση και η αποδοχή καινοτομιών προϋποθέτει την ενεργό συμμετοχή, την επιτυχή εφαρμογή, τα ιδιαίτερα κίνητρα και τη συνειδητή αποδοχή από την πλευρά των εκπαιδευτικών. (Cros, 2002)

5.6.3 Προτάσεις για μελλοντική έρευνα

Είναι σημαντικό για μία έρευνα να δίνει το έναυσμα για την πραγματοποίηση νέων ερευνών σε επιμέρους σημεία, τα οποία θα συμβάλλουν στην πρόοδο της επιστήμης. Έχοντας ως βάση τα συμπεράσματα της παρούσας έρευνας, μπορούν να διατυπωθούν οι παρακάτω προτάσεις για μελλοντικές έρευνες:

Ποια τα κριτήρια και ποια η διαδικασία επιλογής τραγουδιών για τη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου* από εκπαιδευτικούς μουσικής που εργάζονται σε ιδιωτικά δημοτικά σχολεία και ημερήσια γυμνάσια.

Ποια τα τραγούδια που χρησιμοποιούνται στη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου*:

✓ στα Γενικά Λύκεια, στα Επαγγελματικά Λύκεια και στα εσπερινά σχολεία δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Ποιοι/ες είναι οι εκπαιδευτικοί που επιλέγουν τα τραγούδια της εν λόγω γιορτής και ποια η διαδικασία επιλογής τους.

✓ στα νηπιαγωγεία, όπου η μουσική διδάσκεται από νηπιαγωγό. Ποια η διαδικασία επιλογής τραγουδιών στην περίπτωση αυτή.

Ποια τα τραγούδια που χρησιμοποιούνται από εκπαιδευτικούς μουσικής στη *σχολική γιορτή* της 25^{ης} Μαρτίου και στη *σχολική γιορτή* της εξέγερσης του Πολυτεχνείου (οι οποίες διοργανώνονται υποχρεωτικά στα σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στην Ελλάδα σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία). Ποια τα κριτήρια και ποια η διαδικασία επιλογής τραγουδιών για τις εν λόγω *σχολικές γιορτές*.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Η παρούσα έρευνα ανέδειξε τα τραγούδια που χρησιμοποιούνται στη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου*, τα κριτήρια και τη διαδικασία επιλογής τους.

Η φύση των ερευνητικών ερωτημάτων οδήγησε στη χρήση μικτής μεθολογίας, με ποιοτικό και ποσοτικό τμήμα, όπου το δεύτερο ενισχύει το πρώτο. Βασικό ερευνητικό εργαλείο αποτέλεσε η συνέντευξη, με το ερωτηματολόγιο και το αρχειακό υλικό να είναι συμπληρωματικά, συντελώντας στον τριγωνισμό / στην τριγωνοποίηση.

Σύμφωνα με τα πορίσματα της έρευνας, υπάρχει τυποποίηση των τραγουδιών, ανάλογη της τυποποίησης που επικρατεί στις σχολικές γιορτές εν γένει. Από την άλλη πλευρά, όμως, γίνονται αξιόλογες προσπάθειες ανανέωσης και εμπλουτισμού του ρεπερτορίου που χρησιμοποιείται στη *σχολική* αυτή *γιορτή*. Δεν χρησιμοποιείται σημαντικός αριθμός τραγουδιών που κάνουν λόγο για την κατοχή, την αντίσταση και τον εμφύλιο πόλεμο που ακολούθησε, εξ' αιτίας του γεγονότος ότι οι πολιτικές καταστάσεις που ακολούθησαν μετά τη λήξη του εμφύλιου πολέμου συνετέλεσαν στην επιλεκτική αποσιώπηση των ιστορικών αυτών γεγονότων. Θα ήταν, όμως, μια πρόκληση για την εκπαίδευση να αναδείξει *και αυτά* τα τραγούδια στη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου*, καθώς έχει έρθει το πλήρωμα του χρόνου, πλέον, να προβληθούν στο βαθμό που τους πρέπει τόσο η κατοχή όσο και η αντίσταση και ο εμφύλιος πόλεμος. Γενικότερα θα πρέπει να υπάρχουν περισσότερες πρωτοβουλίες στην εκπαίδευση για εμπλουτισμό του ρεπερτορίου για τη συγκεκριμένη περίπτωση στο πλαίσια πιο εναλλακτικών δομών σχολικών γιορτών. Επιπρόσθετα, θα ήταν μία

πρόκληση για τους/τις εκπαιδευτικούς μουσικής να διοργανώσουν μία μουσική εκδήλωση στα πλαίσια της *σχολικής γιορτής της 28^{ης} Οκτωβρίου*.

Διαφαίνεται μία ποικιλία κριτηρίων επιλογής τραγουδιών: κριτήρια παιδαγωγικής φύσης, κριτήρια που σχετίζονται με τη μουσική και τους στίχους των τραγουδιών και άλλα κριτήρια. Άξιο παρατήρησης, όμως, είναι ότι δεν δίνονται οι πρωτοβουλίες που θα έπρεπε στους/στις μαθήτριες κατά τη διοργάνωση της συγκεκριμένης *σχολικής γιορτής*. Θα έπρεπε να παρουσιάζεται στους/στις μαθητές/τριες μία ποικιλία θεματικών αξόνων στους οποίους θα μπορούσε να κινηθεί η *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου* και από τους οποίους θα επιλέξουν οι *μαθητές/τριες* αυτόν τον θεματικό άξονα που τους/τις εκφράζει περισσότερο. Στα πλαίσια της επιλεχθείσας θεματικής ο/η εκπαιδευτικός μουσικής προτείνεται να παρουσιάσει στους/στις μαθητές/τριες μία ποικιλία τραγουδιών σχετικών με την επιλεχθείσα θεματική (που να πληρούν τα κριτήρια που ο/η εκπαιδευτικός μουσικής έχει θέσει), από τα οποία οι *μαθητές/τριες* να επιλέξουν αυτά που τους κεντρίζουν περισσότερο το ενδιαφέρον.

Η διαδικασία επιλογής τραγουδιών συμπορεύεται με το υφιστάμενο σχολικό κλίμα και την κατάσταση που επικρατεί στην εκπαιδευτική και κοινωνική πραγματικότητα γενικότερα.

Οι ακόλουθες καταστάσεις που υπάρχουν στην ελληνική εκπαιδευτική πραγματικότητα:

- ✓ Η διαστρεβλωμένη εφαρμογή του συστήματος ελέγχου που υπήρχε για χρόνια στην ελληνική εκπαιδευτική πραγματικότητα, η οποία αναβίωσε κατά τις αλλαγές που έγιναν στην εκπαίδευση στην Ελλάδα από το 2010 και μετά.
- ✓ Η απαξίωση των εκπαιδευτικών μουσικής (και των εκπαιδευτικών ειδικοτήτων) και του έργου τους από κάποιους/ες δάσκαλους/ες στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση.
- ✓ Η εμπλοκή των γονέων στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση σε θέματα που δεν θα έπρεπε να έχουν λόγο.

✓ Η αγνόηση των εκπαιδευτικών μουσικής κατά την προετοιμασία της *σχολικής γιορτής της 28^{ης} Οκτωβρίου*.

✓ Η επιβολή της άποψης των εκπαιδευτικών άλλων ειδικοτήτων στους/στις εκπαιδευτικούς μουσικής σχετικά με την επιλογή τραγουδιών για την προαναφερθείσα *σχολική γιορτή*

επηρεάζουν τη διαδικασία επιλογής τραγουδιών για τη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου*, κατά έμμεσο (και αρνητικό) τρόπο. Σίγουρα αυτές οι νοοτροπίες και πρακτικές θα πρέπει να εκλείψουν από την ελληνική εκπαιδευτική πραγματικότητα προκειμένου να αναβαθμιστεί κατά θετικό τρόπο η διαδικασία αυτή, γεγονός, όμως, το οποίο δεν είναι ούτε τόσο απλό ούτε τόσο εύκολο. Κι όπως λέει η λαϊκή ρύση: «ένας κούκος δεν φέρνει την άνοιξη».

Παρά το γεγονός ότι εδώ και δύο περίπου δεκαετίες υπάρχουν μαθητές/τριες με μεταναστευτικό υπόβαθρο στα σχολεία της Ελλάδας (Σκούρτου, Βρατσάλης & Γκόβαρης, 2004), αυτό δεν λαμβάνεται υπ' όψιν από ένα σημαντικό τμήμα των εκπαιδευτικών μουσικής όταν καλούνται να επιλέξουν τραγούδια για τη *σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου*. Τα τραγούδια αυτά (και οι *σχολικές γιορτές* γενικότερα) θα μπορούσαν να αναδείξουν τα κοινά πολιτισμικά στοιχεία των πληθυσμών που υπάρχουν στον ελλαδικό χώρο, γεγονός το οποίο αποτελεί μία από τις τρεις κύριες κατευθύνσεις της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης (Γκόβαρης 2001: 77).

Όλα αυτά αντικατοπτρίζουν τις αντιφατικές επιδιώξεις και τους αλληλοσυγκρουόμενους προσανατολισμούς του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος όπου:

✓ από τη μία πλευρά υπάρχει μία τάση ριζικής αναθεώρησης όλων των πτυχών της εκπαίδευσης, αλλά από την άλλη υπάρχει η τάση παλινδρόμησης στο παρελθόν (Χατζηγεωργίου, 2011),

- ✓ υπάρχει ιδεολογική αναντιστοιχία εκείνων των στόχων του εκπαιδευτικού συστήματος που θεωρητικά θέτει και αυτών που στην πράξη υλοποιεί (Husen, 1992).
- ✓ δίνεται έμφαση στη διαπολιτισμική εκπαίδευση σε μία ελληνική εκπαιδευτική πραγματικότητα όπου επικρατεί ο εθνοκεντρισμός (Ζάχος, 2013).

Όπως λέει και το τραγούδι «... για να γυρίσει ο ήλιος θέλει δουλειά πολλή..»

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνόγλωσση

Αβδελά, Έ. (1997). Η συγκρότηση της εθνικής ταυτότητας στο ελληνικό σχολείο. «Εμείς» και οι «άλλοι». Στο Α. Φραγκουδάκη & Θ. Δραγώνα (επιμ.) *«Τι είναι η πατρίδα μας;» Εθνοκεντρισμός στην εκπαίδευση*. Αθήνα: Αλεξάνδρεια.

Αποστολίδου, Κ. & Ζεπάτου Χ. (2010). *Μουσική Ε' Δημοτικού*, Αθήνα: Οργανισμός Εκδόσεων Διδακτικών Βιβλίων.

Αργυρίου, Μ. (2008). Ο εκπαιδευτικός Μουσικής Αγωγής στα Νέα Προγράμματα Σπουδών: Δυναμικές και Ανασχέσεις. *Μουσική σε Πρώτη Βαθμίδα, 5-6 (1-2)*, 31-41.

Αργυρόπουλος, Α. Γ. (1937). Άσματα μονόφωνα. Τεύχος Α'. Αθήναι: Βιβλιοπωλείον της «Εστίας» - Ι.Δ. Κολλάρος & Σια.

Βαλκάνος, Ν., Βοζίκας, Γ. & Κουτσογέρας, Δ. (2006), *Οδηγός Πολιτιστικών Εκδηλώσεων Α', Β', Γ' Γυμνασίου, Βιβλίο Εκπαιδευτικού*, Αθήνα: Οργανισμός Εκδόσεως Διδακτικών Βιβλίων.

Βασιλειάδης. Σ., Ζεάκис-Γλυνιάς, Α., Κανάρης, Δ. & Φραγκούλη, Α. (1994). *Εισαγωγή στη Μουσική. Α' Γυμνασίου. Έκδοση συντομευμένη*. Αθήνα: Οργανισμός Εκδόσεων Διδακτικών Βιβλίων.

Βασίλειον της Ελλάδος (1957). Εφημερίς της Κυβερνήσεως, τεύχος Α', αριθμός 229 (11 Νοεμβρίου 1957).

Βέλλου – Κάιλ, Α. (1978). *Μάρκος Βαμβακάρης: Αυτοβιογραφία*, Αθήνα: Παπαζήση.

Βενετιάδου, Μ. (2006). Σχολική χορωδία: ένα (ν)ομαδικό ταξίδι στη χώρα των θαυμάτων. *Μουσική σε Πρώτη Βαθμίδα*, 2, 76-87.

Βίρβος, Κ. (1985). *Μια ζωή τραγούδια*. Αθήνα: Ντέφι.

Βολιώτης – Καπετανάκης, Η. (1989). *Ένας αιώνας λαϊκό τραγούδι*. Αθήνα: Α.Α.Λιβάνη.

Βρεττός, Γ. (2001). *Γιορτή και σχόλη στο σχολείο*. Αθήνα: Σαββάλας.

Γιαννάκη, Κ. (2012). *Οι εθνικές σχολικές γιορτές μέσα από τα μάτια των εκπαιδευτικών*. Αδημοσίευτη μεταπτυχιακή διατριβή, Τμήμα Φιλοσοφίας, Παιδαγωγικής και Ψυχολογίας, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων.

Γεωργογιάννης, Π. (1999). *Θέματα διαπολιτισμικής εκπαίδευσης*. Αθήνα: Gutenberg.

Γιαννακοπούλου, Ε. (2002). *Οι εκπαιδευτικοί της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης και οι αντιλήψεις τους για την οργάνωση και διοίκηση του σχολείου*. Αδημοσίευτη μεταπτυχιακή διατριβή. Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Τμήμα Φιλοσοφίας Παιδαγωγικής και Ψυχολογίας.

Γκανά, Γ., Θεοδωρίδης, Ν., Ζησιμοπούλου, Ε., Καραχάλιου Κ., Κοκκίδου, Μ. & Χατζηκαμάρη, Π. (1998). *Δέκα δημιουργικά βήματα για μία σχολική παράσταση*. Αθήνα: Καστανιώτης.

Γκλιάου – Χριστοδούλου, Ν. (2005). Η ανάγκη επιμόρφωσης εκπαιδευτικών στην κατεύθυνση ανάπτυξης αποτελεσματικής συνεργασίας σχολείου – οικογένειας. *Επιθεώρηση Εκπαιδευτικών Θεμάτων*, 10, 74-83.

Γκόβαρης, Χ. (2001). *Εισαγωγή στη διαπολιτισμική εκπαίδευση*. Αθήνα: Ατραπός.

Γκόλια, Π. (2006). *Ελληνική και πολιτική διαπαιδαγώγηση στο Ελληνικό Δημοτικό Σχολείο: ο ρόλος των σχολικών γιορτών*. Αδημοσίευτη διδακτορική διατριβή, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας.

Γκότοβος, Α., Ε. (2002). *Εκπαίδευση και ετερότητα. Ζητήματα διαπολιτισμικής Παιδαγωγικής*. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Γκότοβος, Α., Ε. (2011). Ανιχνεύοντας την ετερότητα στην ελληνική εκπαίδευση: έρευνα και δοξασίες γύρω από τη σχέση των μαθητών με μεταναστευτικό υπόβαθρο και το σχολείο. Στο Γ. Μάρκου & Χ. Παρθένης (επ.) *Διαπολιτισμική Εκπαίδευση. Θεωρία και Πράξη*. Αθήνα: Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Τμήμα Φιλοσοφίας Παιδαγωγικής Ψυχολογίας. Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών Θεωρία, Πράξη και Αξιολόγηση Εκπαιδευτικού Έργου.

Γουρναρόπουλος, Γ. (2007). *Η συμβολή του διευθυντή στη διαμόρφωση του σχολικού κλίματος*. Αδημοσίευτη διδακτορική διατριβή. Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Τμήμα Επιστημών της Προσχολικής Αγωγής και Εκπαιδευτικού Σχεδιασμού.

Γραμματάς, Θ. & Τζαμαργιάς, Τ. (2004). *Πολιτιστικές εκδηλώσεις στο Σχολείο. Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση*. Αθήνα: Περιβολάκι και Ατραπός.

Cohen. L., Manion, L. & Morrison, K. (2007). *Μεθοδολογία Εκπαιδευτικής Έρευνας. Νέα συμπληρωμένη και αναθεωρημένη έκδοση*. (μτφρ. Στ. Κυρανάκης, Μ. Μαυράκη, Χ. Μητσοπούλου, Π. Μπιθαρά, Μ. Φιλοπούλου). Αθήνα: Μεταίχμιο.

Cros, F. (2002). Εντοπισμός και αξιολόγηση των καινοτομιών στην εκπαίδευση και στην κατάρτιση. Στο Γ. Μπαγάκης (επ.) *Ο εκπαιδευτικός ως ερευνητής*. Αθήνα: Μεταίχμιο, σσ.113-131

Γρόλλιος, Γ & Λιάμπας, Τ. (2012). Όψεις των ολοημέρων σχολείων Ενιαίου Αναδιαμορφωμένου Εκπαιδευτικού Προγράμματος. *Παιδαγωγική – Θεωρία και Πράξη*, 5, 85-97.

Δανιήλ, Μ. & Κάτσικας, Χ. (2015). Δεν υπάρχει «καλή» και «κακή» αξιολόγηση. *Αντιτετράδια της Εκπαίδευσης*, 108, 19-20.

Δημητρακοπούλου, Μ., Τζένου, Μ. & Ανδρούτσος, Π. (2010). *Μουσική Γ' Γυμνασίου. Βιβλίο Εκπαιδευτικού*. Αθήνα: Οργανισμός Εκδόσεων Διδακτικών Βιβλίων.

Δίπλα, Ν. (2008). Οι εθνικές επέτειοι στην εκπαίδευση: μία αντιρατσιστική και αντιεθνική προσέγγιση της Ιστορίας, *Εκπαιδευτική Κοινότητα*, 99, 33-40

Δοδοντσάκης, Δ. (2001). *Κοινή πορεία στην εκπαίδευση. Μια άλλη στρατηγική: Συνεργασία γονέων και εκπαιδευτικών. Θεωρητική ανάλυση και εμπειρική διερεύνηση*. Αθήνα: Χρήστος Ε. Δάρδανος.

Ελληνική Δημοκρατία (1977). Εφημερίς της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας, τεύχος πρώτο, αριθμός φύλλου 347.

Ελληνική Δημοκρατία (1979). Εφημερίς της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας, τεύχος πρώτον, αριθμός φύλλου 23 .

Ελληνική Δημοκρατία (1981). Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, Εγκύκλιος με αριθμό Γ/2141/28-9-81.

Ελληνική Δημοκρατία (1982). Εφημερίς της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας, τεύχος πρώτον, αριθμός φύλλου 107 .

Ελληνική Δημοκρατία (1983). Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων. Ενιαίος διοικητικός τομέας πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Εγκύκλιος με αριθμό Γ2/3352/09-11-1983.

Ελληνική Δημοκρατία (1986). Εφημερίς της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας, τεύχος Β' αριθμός φύλλου 619.

Ελληνική Δημοκρατία (1990α). Εφημερίς της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας, τεύχος πρώτον, αριθμός φύλλου 53 .

Ελληνική Δημοκρατία (1990β). Εφημερίς της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας, τεύχος πρώτον, αριθμός φύλλου 110 .

Ελληνική Δημοκρατία (1992). Εφημερίς της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας, τεύχος δεύτερον, αριθμός φύλλου 629.

Ελληνική Δημοκρατία (1996). Εφημερίς της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας, τεύχος πρώτο, αριθμός φύλλου 124.

Ελληνική Δημοκρατία (1997). Εφημερίς της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας, τεύχος πρώτο, αριθμός φύλλου 188.

Ελληνική Δημοκρατία (1998). Εφημερίς της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας, τεύχος πρώτον, αριθμός φύλλου 161.

Ελληνική Δημοκρατία (2001α). Εφημερίς της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας, τεύχος πρώτον, αριθμός φύλλου 91 .

Ελληνική Δημοκρατία (2001β). Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, Εγκύκλιος με αριθμό Γ2/7026/19-12-2001.

Ελληνική Δημοκρατία (2003α). Εφημερίς της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας, τεύχος δεύτερο, αριθμός φύλλου 303.

Ελληνική Δημοκρατία (2003β). Εφημερίς της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας, τεύχος δεύτερο, αριθμός φύλλου 1497.

Ελληνική Δημοκρατία (2005). Εφημερίς της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας, τεύχος πρώτον, αριθμός φύλλου 212 .

Ελληνική Δημοκρατία (2008). Εφημερίς της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας, τεύχος πρώτο, αριθμός φύλλου 199.

Ελληνική Δημοκρατία (2010). Υπουργείο Παιδείας δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων, Ενιαίας Διοικητικός Τομέας Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, Διεύθυνση Σπουδών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, Τμήμα Α'. Εγκύκλιος Διαταγή με αριθμό Φ. 12 / 879 / 88413 /Γ1/ 20-07-2010

Ελληνική Δημοκρατία (2013^α). Εφημερίς της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας, τεύχος δεύτερο, αριθμός φύλλου 2121.

Ελληνική Δημοκρατία (2013^β). Εφημερίς της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας, τεύχος δεύτερο, αριθμός φύλλου 2211.

Ελληνική Δημοκρατία (2013^γ). Εφημερίς της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας, τεύχος πρώτο, αριθμός φύλλου 193.

Ελληνική Δημοκρατία (2013^δ). Εφημερίς της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας, τεύχος πρώτο, αριθμός φύλλου 240.

Ελληνική Δημοκρατία (2014). Εφημερίς της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας, τεύχος δεύτερο, αριθμός φύλλου 2336.

Ελληνική Δημοκρατία (2015). Υπουργείο Πολιτισμού Παιδείας και Θρησκευμάτων, Γραφείο Υπουργού, Αριθμός Πρωτοκόλλου 2560.

Ελύτης, Ο. (2006). *Αυτοπροσωπογραφία σε λόγο προφορικό*. Αθήνα: Ύψιλον.

Εξαρχόπουλος, Ν. (1936). *Αρχαί εφαρμοστέαι δια την διεξαγωγήν εν τω σχολείω γιορτών*. Αθήναι: Δημοσιεύματα του Π.Σ.Π.Α.

Εξαρχόπουλος, Ν. (1962). *Ειδική Διδακτική των Μαθημάτων των Σχολείων Στοιχειώδους και Μέσης Εκπαιδεύσεως, Ι*. Αθήναι: Βιβλιοπωλείον Σ. Κόντου – Δ. Φυλακτού.

Gauntlett, Σ. (επ.) (1992). *Μιχάλης Γενίτσαρης: Μάγκας από μικράκι – Αυτοβιογραφία*, Αθήνα: Δωδώνη.

Husen, T. (1992). *Η αμφισβήτηση του σχολείου. Μία συγκριτική μελέτη για το σχολείο και το μέλλον του στις δυτικές κοινωνίες*. (μτφρ. Παναγιώτα Χατζηπαντελή). Αθήνα: Προτάσεις.

Ζαβλανός, Μ., Μ. (1998). *Μάνατζμεντ*. Αθήνα: Έλλην

Ζαβλανός, Μ., Μ. (2003). *Η ολική ποιότητα στην εκπαίδευση*. Αθήνα: Σταμούλης.

Ζάχος, Δ.Θ. (2013). Εθνικισμός, Πολιτική και Διαπολιτισμική Εκπαίδευση στην Ελλάδα της κρίσης, *Νέος Παιδαγωγός, Ι*, 45-57.

Ζωγραφάκης, Γ. (1977). *Μαρδοχαίος Φριζής: Ο πρώτος έλληνας ανώτερος αξιωματικός που έπεσε μαχόμενος στον ελληνοϊταλικό πόλεμο*. Αθήνα: Κεντρικό Ισραηλιτικό Συμβούλιο.

Θεοδωροπούλου, Μ., Παπαντώνης, Γ., Παρασκευοπούλου Χ. – Ά. & Σπετσιώτης, Ι. (2010). *Μουσική ΣΤ' Δημοτικού*, Αθήνα: Οργανισμός Εκδόσεων Διδακτικών Βιβλίων.

Κακουδάκη, Τ. (2013). Περί της αναπαραγωγής ενός πανηγυρικού θορύβου. Γιορτές και επέτειοι και η σκηνική τους απόδοση στα σχολεία. Ένα ρεπορτάζ με αφορμή την παγκόσμια μέρα για το θέατρο στην εκπαίδευση που «γιορτάστηκε» πριν από λίγες μέρες. Διαθέσιμο στον ιστότοπο <http://popaganda.gr/school-theater-greece-national/2/> (τελευταία ανάκτηση 13 Δεκεμβρίου 2014)

Καλογρίδη, Σ. (2006). Συνεργασία σχολείου – οικογένειας: αντιλήψεις εκπαιδευτικών. *Σύγχρονη Εκπαίδευση*, 146, 68-90.

Κανελλόπουλος, Χ. Κ. (1995). *Μάνατζμεντ – Αποτελεσματική Διοίκηση σε επιχειρήσεις, οργανισμούς και υπηρεσίες*. Αθήνα: ιδιωτική έκδοση.

Καρακασίδου, Α. (2000). Πρωτόκολλο και θέαμα: εθνικοί εορτασμοί στη Βόρεια Ελλάδα. Στο Mark Mazower (επ.) *Μετά τον πόλεμο. Η αναγνσκρότηση της οικογένειας, του έθνους και του κράτους στην Ελλάδα, 1943-1960*. Αθήνα: Αλεξάνδρεια.

Καραμπίνη Π. & Ψιλού, Ε. (2005). Επιμόρφωση και επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση στην Ελλάδα: Εμπειρική έρευνα και συμπεράσματα – επισημάνσεις και προτάσεις. Στο Γ. Μπαγάκης (επ.). *Επιμόρφωση και επαγγελματική ανάπτυξη του εκπαιδευτικού*. Αθήνα: Μεταίχμιο, σσ. 139-147.

Καρούμπαλη, Ε. (2006), Σχολικές Γιορτές και Διαπολιτισμική Εκπαίδευση στην Ελλάδα, στο Γεωργογιάννης, Παντελής (επιμ.), *9^ο Διεθνές Συνέδριο, Διαπολιτισμική Εκπαίδευση, Ελληνικά ως Δεύτερη ή Ξένη Γλώσσα, Πρακτικά*, τόμος 2^{ος}, 215-222.

Καρούμπαλη, Ε. (2009). Η αξιοποίηση ενός εκπαιδευτικού υλικού ως μοντέλο επεξεργασίας της ιστορικής μνήμης μέσα από μία μουσική προσέγγιση για τη σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου, στο Μ. Αργυρίου & Π. Καμπύλης (επιμ.), *Πρακτικά 3^{ου}*

Διεθνούς Συνεδρίου, Η Συμβολή του Εκπαιδευτικού στη Σχολική Πράξη: Θεωρία και εφαρμογή στη Μουσική Εκπαίδευση, Αθήνα, σσ. 353 – 357

Καρυώτογλου, Α & Α. (1997). *Ζωντανό Σχολείο: μία άλλη πρόταση για τον εορταστικό λόγο και την οργάνωση των σχολικών γιορτών*. Αθήνα: Ακρίτας.

Κάτσικας, Χ. (2014α). Το εξπρές της ... αξιολόγησης. *Εφημερίδα των Συντακτών*. Διαθέσιμο στον ιστότοπο <http://archive.efsyn.gr/?p=247722> (τελευταία ανάκτηση: 15 Ιανουαρίου 2015).

Κάτσικας, Χ. (2014β). Η Χ[ρυσή] Α[υγή] στοχοποιεί εκπαιδευτικούς. *Εφημερίδα των Συντακτών*. Διαθέσιμο στον ιστότοπο: <http://www.efsyn.gr/arthro/i-ha-stohopoiei-ekpaideytikoys-0> (τελευταία ανάκτηση: 15 Ιανουαρίου 2015).

Κοκκίδου, Μ. (2006). *Αξιολόγηση του σχεδιασμού και δομική σύγκριση των προγραμμάτων Σπουδών για το Μάθημα της Μουσικής από χώρες / περιφέρειες της Ευρώπης*. Αδημοσίευτη διδακτορική διατριβή. Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας.

Κούγκουλος, Θ., Β. (2013). Τα τραγούδια της Εθνικής Αντίστασης: Ζητήματα ποιητικής και ιδεολογίας. Στο *Φιλολογική ημερίδα «Ελεγείες – πολεμικά θούρια στην Ελληνική ποίηση από τον 7^ο αιώνα π.Χ. ως τις μέρες μας»*. Σιάτιστα: Έκδοση Βιβλιοθήκης

Κουτσουνά, Ζ. (2008). *Δικτατορία και Σχολείο: οι αποκαλύψεις ενός σχολικού αρχείου*. Αδημοσίευτη μεταπτυχιακή διατριβή. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης.

Κωνσταντίνου, Χ.,Ι. (2001). *Η πρακτική του εκπαιδευτικού στην παιδαγωγική επικοινωνία. Ο αυταρχισμός ως κυρίαρχο γνώρισμα της υπαρκτής σχολικής πραγματικότητας*. Αθήνα: Gutenberg – Γιώργος & Κώστας Δαρδανός.

Λαΐου, Α. (2002). Μετακινήσεις πληθυσμού στην Ελλάδα τις παραμονές του Εμφυλίου Πολέμου. Στο L. Baerentzen, Γ. Ιατρίδη & O.L. Smith (επ.) *Μελέτες για τον εμφύλιο πόλεμο 1945-1949*. Αθήνα: Ολκός.

Λανάρης, Μ. (2005). Προσωπική και επαγγελματική ανάπτυξη: μία διευρυμένη προοπτική. Συμπεράσματα έρευνας με θέμα «Η άλλη αντίληψη του πραγματικού συνειδητοποίηση και πρακτικές εφαρμογές στην εκπαίδευση των εκπαιδευτικών». Στο Γ. Μπαγάκης (επ.). *Επιμόρφωση και επαγγελματική ανάπτυξη του εκπαιδευτικού*. Αθήνα: Μεταίχμιο, σσ. 104-110.

Λεονάρδου, Α. (2006). *Ο εορτασμός των εθνικών επετείων στα σχολεία με μικτό μαθητικό πληθυσμό: η περίπτωση του εορτασμού της 25^{ης} Μαρτίου (2006) σε ένα διαπολιτισμικό Γυμνάσιο της Αθήνας*. Αδημοσίευτη μεταπτυχιακή διατριβή. Πανεπιστήμιο Αθηνών, Τμήμα Φιλοσοφίας – Παιδαγωγικής – Ψυχολογίας.

Λιάβας, Λ. (2009). *Το Ελληνικό Τραγούδι από το 1821 ως τη δεκαετία του 1950*. Αθήνα: Εμπορική Τράπεζα της Ελλάδος.

Μακρή – Μπότσαρη, Ε. (επ.) (2007), *Θέματα εισαγωγικής επιμόρφωσης για νεοδιόριστους εκπαιδευτικούς*, Αθήνα: Υπ.Ε.Π.Θ. Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.

Μάνεσης, Ν., Κατσαούνος, Η. & Τσερεγκούνη, Α. (2006). Δάσκαλος και εκπαιδευτικές αλλαγές: διεκπεραιωτής ή συνεργάτης;. Στο Γ. Μπαγάκης (επ.) *Εκπαιδευτικές αλλαγές, η παρέμβαση του εκπαιδευτικού και του σχολείου*. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Μαμάης, Α. (2001). *Σοφία Βέμπο. Η φωνή της Ελλάδας*. Αθήνα: Κέδρος.

Μαρκέα, Γ., Γ. (2008). «Αγκαλιάζοντας» το Νέο Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών για τη Μουσική με το Ελληνικό Εκπαιδευτικό Σύστημα, στο. Μ. Αργυρίου (επιμ.) *Current Trends and Dynamics of School Psychology in Education and Music Pedagogy, Symposium Minutes [Σύγχρονες Τάσεις και Δυναμικές της Σχολικής Ψυχολογίας στην Εκπαίδευση και στη Μουσική Παιδαγωγική, Πρακτικά Συμποσίου]*,

Αθήνα: Ένωση Εκπαιδευτικών Μουσικής Αγωγής Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης – Εκδόσεις Διάπλαση, σσ. 59-69.

Μάρκου, Γ., Π. (2010). *Εισαγωγή στη διαπολιτισμική εκπαίδευση*. Αθήνα: ιδιωτική έκδοση.

Ματσαγγούρας, Ηλίας (2005). Επαγγελματισμός και επαγγελματική ανάπτυξη. Στο Γ. Μπαγάκης (επ.). *Επιμόρφωση και επαγγελματική ανάπτυξη του εκπαιδευτικού*. Αθήνα: Μεταίχμιο, σσ. 63-81.

Ματσαγγούρας, Η., Γ. (2006). *Θεωρία και πράξη της διδασκαλίας. Η σχολική τάξη. Χώρος. Ομάδα. Πειθαρχία. Μέθοδος*. Αθήνα: Γρηγόρη.

Μαυρίδου, Μ. (2010). *Παραδοσιακές σχολικές γιορτές και σύγχρονες ανάγκες στο δημοτικό σχολείο*. Αδημοσίευτη μεταπτυχιακή διατριβή, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης.

Μαυρογιώργος, Γ. (1999). Επιμόρφωση εκπαιδευτικών και επιμορφωτική πολιτική στην Ελλάδα. Στο Α. Αθανασούλα – Ρέππα κ.α. *Διοίκηση εκπαιδευτικών μονάδων: Διοίκηση ανθρώπινου δυναμικού*, Τόμος Β' σσ.93-186. Πάτρα: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.

Μαυρογιώργος, Γ. (2005). Το σχολείο και ο εκπαιδευτικός: Μια σχέση ζωής και σχετικής αυτονομίας στην υπόθεση επαγγελματικής ανάπτυξης. Στο Γ. Μπαγάκης (επ.). *Επιμόρφωση και επαγγελματική ανάπτυξη του εκπαιδευτικού*. Αθήνα: Μεταίχμιο, σσ. 348-354

Μαυρογιώργος, Γ. (2009). Επιμόρφωση Εκπαιδευτικών: Γιατί οι εκπαιδευτικοί αντιμετωπίζονται λες και δεν είναι ενήλικες; Στο *Βασική εκπαίδευση και Επιμόρφωση Εκπαιδευτικών. Πρακτικά Συνεδρίου*. Ρέθυμνο: Πανεπιστήμιο Κρήτης.

Μελιγκοπούλου, Μ.-Ε. (2008). Στρατηγικές για την αποτελεσματική οργάνωση και πρόβα της σχολικής χορωδίας. Στο Ζ. Διονυσίου & Σ. Αγγελίδου (επιμ.) *Σχολική*

Μουσική Εκπαίδευση: Ζητήματα σχεδιασμού, μεθοδολογίας και εφαρμογών, 173-192.

Θεσσαλονίκη: Ελληνική Ένωση για τη Μουσική Εκπαίδευση.

Μελιγκοπούλου, Μ., Ε. (2009). *Η παιδική σχολική χορωδία στο σύστημα μουσικής εκπαίδευσης μέσα στο πλαίσιο της ελληνικής πραγματικότητας. Σύγχρονες τάσεις και αποτελεσματικές εφαρμογές*. Αδημοσίευτη διδακτορική διατριβή. Ιόνιο Πανεπιστήμιο, Τμήμα Μουσικών Σπουδών.

Μητρόπουλος, Β. (2008). Τα νέα βιβλία της μουσικής στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση. *Μουσική σε Πρώτη Βαθμίδα*, 5-6 (1-2), 8-12.

Μοντέζ, Α. (2007). *Σοφία Βέμπο. Η Γυναίκα Θρύλος*. Αθήνα: Ευσταθιάδης Group.

Μοντσενίγος, Σ. (1958). *Νεοελληνική Μουσική, Συμβολή εις την ιστορίαν της*. Αθήνα: ιδιωτική έκδοση.

Μόσχος, Κ., Κανδυλάκη, Μ. & Τόμπλερ, Μ. (2010). *Ανθολόγιο Μουσικών Κειμένων, Α', Β' Γ' Γυμνασίου, Βιβλίο Εκπαιδευτικού*. Αθήνα: Οργανισμός Έκδοσης Διδακτικών Βιβλίων.

Μόσχος, Κ., Τουμπακάρη, Ν. & Τόμπλερ, Μ. (2010), *Μουσικό Ανθολόγιο Α'-ΣΤ' Δημοτικού, Βιβλίο Δασκάλου*, Αθήνα: Οργανισμός Έκδοσης Διδακτικών Βιβλίων.

Μπαλιατσάς, Π. (1998). *Επετειακές ομιλίες. Για την Πρωτοβάθμια και την Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση*. Αθήνα: Έννοια

Μπασέτας, Κ.Χ. (2007). *Παιδαγωγική αλληλεπίδραση στο σχολείο*. Αθήνα: Ατραπός.

Μπιρμπίλη, Μ., & Καμπέρη Ελ. (2007). Οι γιορτές στο σύγχρονο Νηπιαγωγείο: Πηγή ευχαρίστησης ή άγχους; Συνέδριο με θέμα : *Η Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση και οι προκλήσεις της εποχής μας*. Ιωάννινα. Διαθέσιμο στον ιστότοπο: <http://conf2007.edu.uoi.gr/Praktika/152-242.pdf> (τελευταία ανάκτηση: 18 Ιουλίου 2014)

Μπονίδης, Κ. (2004). Όψεις εθνοκεντρισμού στη σχολική ζωή της ελληνικής εκπαίδευσης. Οι σχολικές επέτειοι της 28^{ης} Οκτωβρίου και της 25^{ης} Μαρτίου, *Σύγχρονη Εκπαίδευση*, 134, 27-42.

Μπονίδης, Κ.Θ. (2008). Ταυτότητα και ετερότητα στην εθνική επέτειο της 25^{ης} Μαρτίου. Στο *Πρακτικά της διημερίδας με θέμα: εθνική ταυτότητα & ετερότητα: πολλαπλές ταυτότητες στη μετανεωτερική εποχή. Διαθέσιμο στον ιστότοπο: <http://edlitpened.web.auth.gr/doc/hmerida/anakoinwsis/bonidis.pdf>* (τελευταία ανάκτηση: 22 Αυγούστου 2014).

Μπουκουβάλας Δ. (2013). Κατάλογος έργων Αλέκου Ξένου. Στο Α. Χαρκιολάκης (επ.). *Η αυτοβιογραφία και το Αρχείο του Αλέκου Ξένου*. Αθήνα: Βιβλιοθήκη του Μουσείου Μπενάκη.

Μπρούζος, Α. (2002). *Μικρά σχολεία – μεγάλες προσδοκίες. Απόψεις για την αποτελεσματική λειτουργία των ολιγοθέσιων σχολείων*. Αθήνα: Τυπωθήτω – Γιώργος Δαρδανός.

Μώρου, Α & Μουγιακάκος Μ. (2010). *Σχολικές και Πολιτιστικές Εκδηλώσεις, Α' – ΣΤ' Δημοτικού, Βιβλίο Δασκάλου*. Αθήνα: Οργανισμός Εκδόσεων Διδακτικών Βιβλίων.

Ντιγκμπασάνης, Γ (χ.χ.). *Επικοινωνία στην εκπαίδευση*. Διαθέσιμο στον ιστότοπο: https://www.academia.edu/1674074/%CE%95%CF%80%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CE%B9%CE%BD%CF%89%CE%BD%CE%AF%CE%B1_%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%BD_%CE%95%CE%BA%CF%80%CE%B1%CE%AF%CE%B4%CE%B5%CF%85%CF%83%CE%B7 (τελευταία ανάκτηση: 5 Φεβρουαρίου, 2015).

Ξένος, Α. (2013). Αυτοβιογραφία. Στο Α. Χαρκιολάκης (επ.). *Η αυτοβιογραφία και το Αρχείο του Αλέκου Ξένου*. Αθήνα: Βιβλιοθήκη του Μουσείου Μπενάκη.

Ξωχέλλης, Π. (2006). *Ο εκπαιδευτικός στο σύγχρονο κόσμο. Ο ρόλος και το επαγγελματικό του προφίλ σήμερα, εκτίμηση και η αποτίμηση του έργου του*. Αθήνα: Τυπωθήτω.

Παντελέων, Μ. (1994). Σχολικές Γιορτές, αναίρεση ή προέκταση των σχολικών προγραμμάτων; *Αντιτετράδια της Εκπαίδευσης*, 29, 63-64.

Παπαδάκη, Δ. (2009). *Η χορωδία στο δημοτικό σχολείο*. Αδημοσίευτη πτυχιακή εργασία. Πανεπιστήμιο Μακεδονίας. Τμήμα Μουσικής Επιστήμης και Τέχνης.

Παπαδόπουλος, Π. (2014). *Συγκρότηση και λειτουργία σχολικής χορωδίας*. Παρουσίαση εισήγησης στην ημερίδα εκπαιδευτικών μουσικής που έλαβε χώρα στο Μουσικό Σχολείο Αγρινίου στις 7 Οκτωβρίου 2014.

Παπαμαθαίου, Μ. (2012). Αντίπαλος η Χρυσή Αυγή και όχι η νηπιαγωγός. *Το Βήμα*. Διαθέσιμο στον ιστότοπο: <http://www.tovima.gr/society/article/?aid=483898> (τελευταία ανάκτηση: 15 Ιανουαρίου 2015).

Παπαναούμ, Ζ. (2003). *Το επάγγελμα του εκπαιδευτικού: Θεωρητική και Εμπειρική προσέγγιση*. Αθήνα: Αθήνα: Τυπωθήτω.

Παπαναστασίου, Ε.,Κ. & Παπαναστασίου, Κ. (2014). *Μεθοδολογία Εκπαιδευτικής Έρευνας, δεύτερη έκδοση*. Λευκωσία: Ιδιωτική έκδοση.

Παπανούτσος, Ε.,Π. (1976). *Η Παιδεία, το μεγάλο μας πρόβλημα*. Αθήνα: Δωδώνη.

Παπαρρηγόπουλος, Κ. (2010). *Ιστορία του Ελληνικού Έθνους*, τόμοι 24-26. Αθήνα: 4Π Ειδικές εκδόσεις

Παπασταμάτης, Α. (1995). *Τα ολιγοθέσια σχολεία της ελληνικής υπαίθρου. Κατάργηση ή αναδιοργάνωση*; Αθήνα: Γρηγόρη.

Πάπιστας, Σ. (2007). *Το αστικό τραγούδι στα πέτρινα χρόνια 1940-1949*. Αθήνα: Αδελφοί Κυριακίδη.

Πασιαρδή, Γ. (2001). *Το σχολικό κλίμα. Θεωρητική ανάλυση και εμπειρική διερεύνηση των βασικών παραμέτρων του*. Αθήνα: Τυπωθήτω.

Πάσουλα, Ε. (2005). Επαγγελματική ανάπτυξη του εκπαιδευτικού και ο ρόλος του ως ερευνητή και σκεπτόμενου επαγγελματία: γενική θεώρηση και η ελληνική περίπτωση. Στο Γ. Μπαγάκης (επ.). *Επιμόρφωση και επαγγελματική ανάπτυξη του εκπαιδευτικού*. Αθήνα: Μεταίχμιο, σσ.111-117.

Πομάκη, Π. (2007). *Οι διαπροσωπικές σχέσεις μεταξύ των εκπαιδευτικών και ο ρόλος της διεύθυνσης*. Δημοσίευτη μεταπτυχιακή διατριβή, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Τμήμα Φιλοσοφίας, Παιδαγωγικής και ψυχολογίας.

Πρωτονοτάριου, Σ., Χαραβιτσίδης, Π., Βουλαλάς, Κ. & Μακρυγιάννης, Γ. (2006). Εθνικές Εορτές: Η Εμπειρία μίας άλλης προσέγγισης, *Γέφυρες*, 26, 6-13.

Ρώτας, Β. (1931). *Οδηγός δια σχολικάς παραστάσεις*. Αθήνα: χ.ε.

Σαββίδου, Τ. (1996). Οι αντιλήψεις των εκπαιδευτικών αναφορικά με τη διαφοροποίηση των δύο φύλων. *Σύγχρονη Εκπαίδευση*, 86, 35-46.

Σαΐτης, Χ. (2007). *Οργάνωση και λειτουργία της σχολικής μονάδας*. Αθήνα: ιδιωτική έκδοση.

Σαΐτης, Χ. (2008). *Οργάνωση και διοίκηση της εκπαίδευσης*. Αθήνα: ιδιωτική έκδοση.

Σακελάριος, Α. (1990). *Λες και ήταν χθε..*, Αθήνα: Σμυρνιωτάκης

Σκούρτου, Ε., Βρατσάλης, Κ. & Γκόβαρης Χ. (2004). *Μετανάστευση στην Ελλάδα και Εκπαίδευση, Αποτίμηση της Υπάρχουσας Κατάστασης, Προκλήσεις και Προοπτικές*.

Διαθέσιμο στον ιστότοπο [http://6dim-diap-
elefth.thess.sch.gr/Greek/Diapolitismiki_Ekpaidefsi/EishghseisDiapolEkpshs/Eishghsei
sDiapolEkpshs2004/metanastefsi_stin_Ellada.pdf](http://6dim-diap-
elefth.thess.sch.gr/Greek/Diapolitismiki_Ekpaidefsi/EishghseisDiapolEkpshs/Eishghsei
sDiapolEkpshs2004/metanastefsi_stin_Ellada.pdf) (τελευταία ανάκτηση: 4 Δεκεμβρίου 2014).

Σπυροπούλου – Σπανού, Χ. (1984). *Ελάτε να γιορτάσουμε. Γιορτές για τα παιδιά στο νηπιαγωγείο, στο δημοτικό σχολείο και το σπίτι*. Αθήνα: ιδιωτική έκδοση.

Σταύρου, Γ. (2008). Το πρόγραμμα των Σχολών Εκπαίδευσης των εκπαιδευτικών για τη διδασκαλία του μαθήματος της Μουσικής Αγωγής. *Μουσική σε Πρώτη Βαθμίδα*, 1-2, 42- 52.

Σταύρου, Γ. (2009). *Η διδασκαλία της μουσικής στα δημοτικά σχολεία και νηπιαγωγεία της Ελλάδας (1830-2007)*. Αθήνα: Gutenberg.

Συλλογικό (2008). *Όψεις λογοκρισίας στην Ελλάδα*. Αθήνα: Νεφέλη.

Συνοδικές Εγκύκλιοι, Τόμος Β' (1956). Αθήνα: Εκκλησία της Ελλάδος.

Τζήκας, Ι.Π. & Γούκος, Α., Η. (2006). *Απανθίσματα για τις σχολικές γιορτές. Σύγχρονη σχολική ανθολογία: Προτάσεις για διοργάνωση σχολικών γιορτών. Ομιλίες, ποιήματα, πεζά, σκετς, τραγούδια για το δημοτικό και το γυμνάσιο*. Αθήνα: Ατραπός.

Τσαούσης, Δ., Γ. (1999). *Η κοινωνία του ανθρώπου. Εισαγωγή στην κοινωνιολογία*. Αθήνα: Gutenberg – Γιώργος & Κώστας Δαρδανός.

Τσουντας, Κ., Σ. & Χρονοπούλου Μ., Γ. (1996). *Η δευτεροβάθμια εκπαίδευση και το εκπαιδευτικό προσωπικό της*. Αθήνα: Μεταίχμιο

Φλουρής, Γ. & Πασσιάς Γ. (2007). Πολιτικές της γνώσης και μεταρρυθμίσεις στα Προγράμματα Σπουδών στην Ελλάδα (1975-2005). Μία κριτική προσέγγιση. Στο Δ. Φ. Χαραλάμπους (επ.) *Μεταπολίτευση και εκπαιδευτική πολιτική – παρελθόν, παρόν, μέλλον*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Φράγκος, Χ., Π. (2002). *Ψυχοπαιδαγωγική, Θέματα Παιδαγωγικής, Ψυχολογίας, Παιδείας, Διδακτικής και Μάθησης*. Αθήνα: Gutenberg.

Φρειδερίκου, Α & Φολερού – Τσερούλη, Φ. (2005). *Οι δάσκαλοι του δημοτικού σχολείου. Μία κοινωνιολογική προσέγγιση*. Αθήνα: Ύψιλον.

Φωτιάδου, Β. (1992). *Η Επιθεώρηση του 1940-41*. Αδημοσίευτη μεταπτυχιακή διατριβή. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Τμήμα Φιλολογίας, Τομέας Μεσαιωνικών και Νέων Ελληνικών Σπουδών.

Χαραβιτσίδης, Π., Πρωτονοτάριου, Σ. & Βασιλάκου Π. (2007). Η Διδασκαλία της Ελληνικής Επανάστασης με αφορμή τη Γιορτή της 25^{ης} Μαρτίου: ένα παράδειγμα, *Γέφυρες*, 37, 22-27. Διαθέσιμο στον ιστότοπο: http://132grava.net/sites/default/files/TX_37_Nov_Dec_2007.pdf (τελευταία ανάκτηση: 4 Ιουλίου 2014).

Χατζηγεωργίου, Γ. (2011). *Γνώθι το curriculum. Γενικά και ειδικά θέματα αναλυτικών προγραμμάτων και διδακτικής*. Αθήνα: Διάδραση.

Χατζηδουλής, Κ. (1979). *Βασίλης Τσιτσάνης – η Ζωή μου, το Έργο μου*. Αθήνα: Νεφέλη.

Χατζηδουλής, Κ. (1990). *Ρεμπέτικη Ιστορία 1 – Περπινιάδης, Γενίτσαρης, Μάθησης, Λελάκης*. Αθήνα: Νεφέλη.

Χατζηπαναγιώτου, Π. (2001). *Η Επιμόρφωση των εκπαιδευτικών: ζητήματα οργάνωσης σχεδιασμού και αξιολόγησης*. Αθήνα: Τυπωθήτω.

Χατζηπατέρας, Κ., Ν., & Φαφαλιού, Μ., Σ. (1982). *Μαρτυρίες '40-41 β' έκδοση*. Αθήνα: Κέδρος.

Χρυσοστόμου, Σ. (2009). Η εκπαίδευση των εκπαιδευτικών μουσική: Σύγχρονες προκλήσεις. Στο Παπαπαναγιώτου Ξ (επ.) *Ζητήματα Μουσικής Παιδαγωγικής*. Θεσσαλονίκη: Ελληνική Ένωση για τη Μουσική Εκπαίδευση, σσ. 389-414.

Ψάλτη, Α. & Γαβριηλίδου, Μ. (1995). Συνεργασία γονιών – σχολείου: Πραγματικότητα ή ουτοπία για την Ελλάδα; *Σύγχρονη Εκπαίδευση*, 85, 71-75.

Ξενογλώσση

Alexander, J. (2006). Cultural pragmatics: social performance between ritual and strategy. In J. Alexander, B. Giesen & J. Mast (eds.) *Social performance: symbolic action, cultural pragmatics and rituals*. Cambridge: Cambridge University Press, 29-90.

Baumann, R. (1986). *Story, performance and event: contextual studies of oral narrative*. Cambridge: Cambridge University Press.

Bell, B. & Gilbert, J. (1994). Teacher Development as Professional, Personal and social Development. *Teaching and teacher education*, 10,5. 483-497.

Ben-Amos, A. & Bet-El, L. (1999). Holocaust day and memorial day in Israeli schools: ceremonies, education and history. *Israeli Studies*, 4 (1), 258-284.

Benincasa, L. (2006). *School and Memory. Teacher's Speeches on National Day Commemorations*. Ιωάννινα: Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων.

Bloom, B. (1981). *All our children learning: a primer for parents, teachers and other educators*. New York: McGraw, Hill.

Connell, R., W. (2005). *Masculinities (second edition)*. Cambridge: Polity Press.

Davis, S. (1999). From moral duty to cultural rights: a case study of political framing in education. *Sociology of Education*, 72 (1), 1-21.

Day, C., Hall, C. & Whitaker, P. (1998). *Developing leadership in primary schools*. London: Paul Chapman Publishing.

Dirks, N. (1994). Ritual and resistance: subversion as social fact. In N. Dirks, G. Eley & S.B. Ortner (eds.) *Culture / power / history: a reader in contemporary social theory*. Princeton NJ: Princeton University Press, 483-503.

Ellinas, A.,A. (2013). The rise of Golden Dawn: The new face of far right in Greece. *South European Society and Politics*, 18,4, 543-565.

Elliott, David (1995). *Music Matters*. New York: Oxford University Press.

Froelich H., & Frierson – Campbell, C. (2013). *Inquiry in music education. Concepts and method for the beginning researcher*. London: Routledge.

Golia, P., Vamvakidou, I., Anastasiadou, S. & Kyridis, A. (2005). National anniversaries in Greece. Teachers' attitudes towards the role of national celebrations in Greek schools. *International Journal of Diversity in Organizations, Communities and Nations*, 5 (2), 127-138.

Green, Lucy (2002). *How popular musicians learn. A way ahead for music education*. Aldershot: Ashgate.

Guskey, T., R. (2000). *Evaluating professional development*. Thousand Oaks CA: Corwin Press.

Harrison, J.-A. (2001). School ceremonies for Yitzhak Rabin: social construction of civil religion in Israeli schools. *Israeli Studies*, 6 (3), 113-134.

Herbert, D.,G. (2012). Patriotism and Music Education: An international overview. In David G. Herbert and Alexandra Kerz – Welzel (eds.) *Patriotism and nationalism in music education*. Surrey: Ashgate

Kertzer, D.L. (1988). *Ritual, politics and power*. New Haven CT: Yale University Press.

Kelly, J.D. & Kaplan, M. (1990). History, structure and ritual. *Annual review of Anthropology*, 19, 119-150.

Lacey, C.,D. & Saleh, A. & Gorman, R. (1998). Teaching none to five: A study of the teaching styles of Male and Female Professors. *Paper presented at the Women in Educational Leadership Annual Conference, October 11-12, 1998, Lincoln, Nebraska*.

Lomsky – Feder, E. (2004). The memorial ceremony in Israeli schools: between the State and the civil society. *British Journal of sociology of Education*, 25 (3), 291-305.

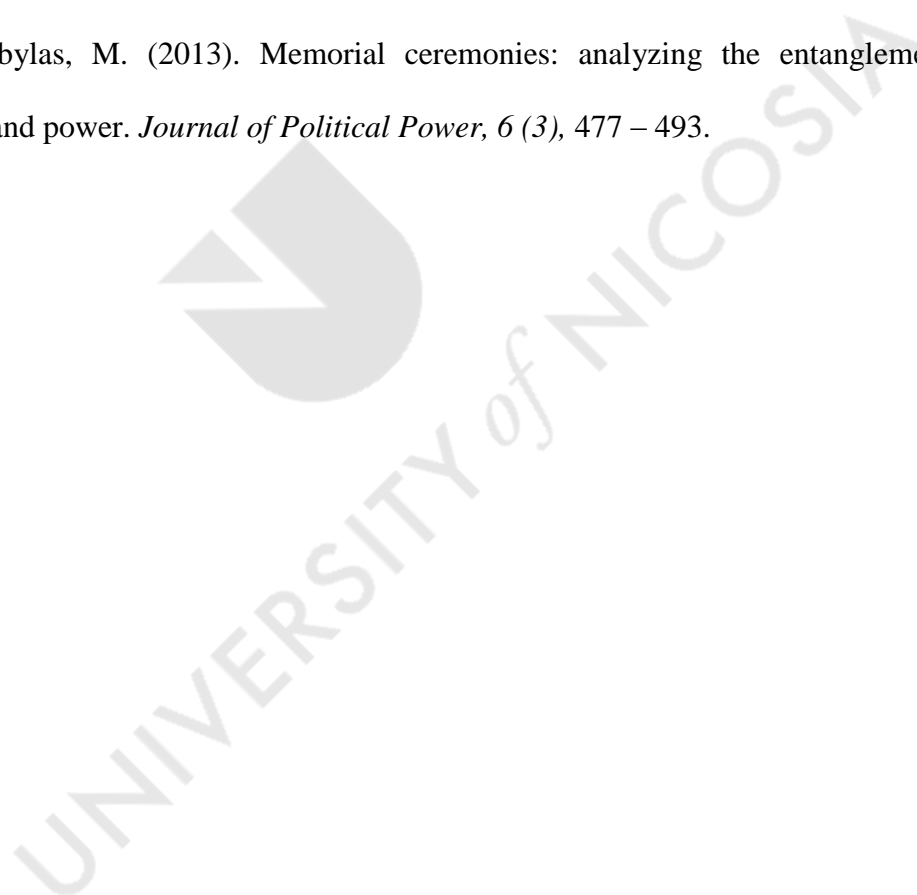
Lomsky – Feder, E. (2011). Competing nationalism: an analysis of memorial ceremonies in schools. *Nations and Nationalism*, 17 (3), 581-603.

Papapanagiotou, X. (1998). *The acquisition of musical preferences: a study of three age groups in the social and cultural environment of Greece*. Unpublished doctoral thesis, University of London, Institute of Education.

Smyth, J. (1995). Introduction. In J. Smyth (Ed.) *Critical Discourses on Teacher Development*. London: Cassell pp. 1-19.

Zeichner, K. & Tabachnick, B., R. (1981). Are the effects of University teacher “washed out” by school experience?. *Journal of Teacher Education*, 32, 7-11.

Zembylas, M. (2013). Memorial ceremonies: analyzing the entanglement of emotions and power. *Journal of Political Power*, 6 (3), 477 – 493.

ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ

18Ιαν2015 – Τραγούδια που έγραψαν ιστορία.

<http://webtv.nerit.gr/katigories/politismos/18ian2015-tragoudia-pou-egrapsan-vasilis-tsitsanis/> (τελευταία ανάκτηση: 22 Ιανουαρίου 2015).

Γενικά.

http://www.oepek.gr/portal/index.php?option=com_content&view=article&id=49&Itemid=74 (τελευταία ανάκτηση: 20 Φεβρουαρίου 2015).

Δημόσια Ραδιοφωνία Τηλεόραση. Αρχείο. <http://www.hprrt-archives.gr/V3/public/main/page-assetview.aspx?tid=7116&autostart=0> (τελευταία ανάκτηση: 28 Φεβρουαρίου 2015).

Διαμαρτυρίες – Ομάδα Δασκάλων 132^{ου} Δημοτικού Σχολείου Αθηνών – Σχολικό Συγκρότημα Γκράβας. <http://www.132grava.net/node/157> (τελευταία ανάκτηση: 5 Φεβρουαρίου 2015).

Εισαγωγικό σημείωμα – Ομάδα δασκάλων 132^{ου} Δημοτικού Σχολείου Αθηνών – Σχολικό Συγκρότημα Γκράβας <http://www.132grava.net/132grava/?q=node/3>

Euterpe: Σημαία <http://euterpe.mmb.org.gr/euterpe/handle/123456789/389> (τελευταία ανάκτηση: 20 Μαρτίου 2015)

Εκλογικά αποτελέσματα. <http://www.hellenicparliament.gr/Vouli-ton-Ellinon/To-Politevma/Ekloges/Eklogika-apotelesmata-New/> (τελευταία ανάκτηση: 30 Ιανουαρίου 2015)

Έκοψαν ρεμπέτικο του Μπαγιαντέρα από σχολική γιορτή λόγω Βελουχιώτη. <http://tvxs.gr/news/blogarontas/apagoreysan-rempetiko-tragoydi-tis-katoxis-se-sxoliki-giorti-epeidi-anaferetai-ston> (τελευταία ανάκτηση: 5 Ιανουαρίου 2015)

Ε.Κ.Π.Α. Τμήμα Μουσικών Σπουδών, Οδηγός Σπουδών και ενδεικτικό πρόγραμμα. <http://www.music.uoa.gr/proptyxiakes-spoydes/odhgos-spoydon-kai-endeiktiko-programma.html> (τελευταία ανάκτηση: 13 Ιανουαρίου 2015).

Ελληνική Ένωση για τη Μουσική Εκπαίδευση. <https://www.facebook.com/groups/32865633171/> (τελευταία ανάκτηση: 18 Ιανουαρίου 2015)

Η Ελ. Ζαρούλια μήνυσε γονείς για το 1' σιγής στη μνήμη του Παύλου Φύσσα. Κοινωνία. <http://www.tovima.gr/society/article/?aid=668072> (τελευταία ανάκτηση: 17 Ιανουαρίου 2015).

Καθηγητές Μουσικής – Music Teachers. <https://www.facebook.com/groups/139638389387986/?fref=ts> (τελευταία ανάκτηση: 22 Δεκεμβρίου 2014)

Οδηγός Σπουδών, Τμήμα Μουσικών Σπουδών Α.Π.Θ. <http://www.mus.auth.gr/cms/?q=node/6> (τελευταία ανάκτηση: 13 Ιανουαρίου 2015).

Παιδαγωγικό Ινστιτούτο. <http://www.pi-schools.gr/programs/epimorfosi/> (τελευταία ανάκτηση: 23 Νοεμβρίου 2014)

Παλαιότερο Υλικό. http://www.oepek.gr/portal/index.php?option=com_content&view=category&id=39&Itemid=109 (τελευταία ανάκτηση: 5 Δεκεμβρίου 2014)

Πανεπιστήμιο Μακεδονίας – University of Macedonia. <http://www.uom.gr/modules.php?op=modload&name=Mathimata&file=index&tmima=9&categorymenu=2> (τελευταία ανάκτηση: 13 Ιανουαρίου 2015).

Pathfinder Clubs – School Music. http://clubs.pathfinder.gr/school_music/607467

Προσλήψεις Αναπληρωτών Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης 2014-2015. <http://edu.klimaka.gr/ekpaideytikoi-anakoinvseis/anaplirotes-oromisthioi/339->

diorismoi-anaplhwrtes-deyterobathmia-ekpaidevsh.html (τελευταία ανάκτηση: 19 Απριλίου 2015)

Προσλήψεις Αναπληρωτών Κλάδων ΔΕ στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση 2014-2015. <http://edu.klimaka.gr/ekpaideytikoi-anakoinvseis/anaplirotes-oromisthioi/339-diorismoi-anaplhwrtes-deyterobathmia-ekpaidevsh.html> (τελευταία ανάκτηση: 19 Απριλίου 2015)

Πρωθυπουργός της Ελλάδας. Ομιλία του πρωθυπουργού Αλέξη Τσίπρα στις προγραμματικές δηλώσεις της κυβέρνησης. <http://www.primeminister.gov.gr/2015/02/08/13322> (τελευταία ανάκτηση: 15 Φεβρουαρίου 2015).

Τι είπε για το ελληνικό σχολείο, τους εκπαιδευτικούς και τη διοίκηση ο πρόεδρος του ΙΕΠ στο Συμβούλιο Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης του ΕΣΥΠ. <http://www.esos.gr/arthra/36040/ti-eipe-gia-elliniko-sholeio-toys-ekpaideytikoys-kai-ti-dioikisi-o-proedros-toy-iep-sto> (τελευταία ανάκτηση: 16 Ιανουαρίου 2015)

Τμήμα Μουσικών Σπουδών – Οδηγός Σπουδών <http://music.ionio.gr/gr/studies/prospectus/> (τελευταία ανάκτηση: 13 Ιανουαρίου 2015).

Hearts of iron: An interview with Sabaton. <http://www.metalblast.net/interviews/hearts-of-iron-an-interview-with-sabaton/> (τελευταία ανάκτηση: 16 Ιανουαρίου 2015).

ΔΙΣΚΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνόγλωσση

4 (1970). Lyra SYLP 3568

Αλέκος Κώστας Νο 6 Ψηλά στο Τεπελένι. (1975) Pan Vox X33SPV16160.

Αλεξίου, Χ. (1992). *Δι ευχών.* Phillips 512 869-2

Ανδρέου, Γ. & Καρασούλος, Π. (1996). *Μικρή Πατρίδα.* Sony Music 1523281

Αρυρόπουλος, Φ. & Ζάττας Δ. (1942). *Τσιμπλιάρη Χιροχίτο / Μούργο Μουσολίνι.* RCA Victor 26-8175.

Αρχείο Ελληνικής Δισκογραφίας 12, Τραγουδιστές του Ρεμπέτικου, Γιώργος Μητσάκης I (1995). Minos EMI 724348069429.

Αρχείο Ελληνικής Δισκογραφίας 13, Τραγουδιστές του Ρεμπέτικου, Στράτος Παγιουμτζής II (1995). Minos EMI 724385284823.

Αττίκ, *Αττίκ ο τραγουδοποιός*, (2004). Minos EMI, 7243 87592827

Βαμβακάρης Μ., και Παγιουμτζής, Σ. & Παπαϊωάννου Γ. (χ.χ.). *Ζωντανή ηχογράφηση*, Lyra, 4683

Βασίλης Τσιτσάνης, 3, 1938-1955 (1976). Columbia 14C 056-70292.

Βέμπο, Σ. & Γούναρης, Ν. (1998). *Δύο μεγάλες αζέχαστες φωνές*, Athenaeum, DPI112

Βέμπο, Σ. (2003). *Σοφία Βέμπο, η Σοφία της Ελλάδος.* Minos-EMI 7243 595762

Ελλάδος Αρχείον, Άγνωστες ηχογραφήσεις ρεμπέτικων τραγουδιών 1922-1940 Vol. 12 (1994). Fm Records, 638.

Βίρβος, Κ. (2007). *Ανθολογία.* MINOS EMI B00DHPSNB8.

Γιάννης Πουλόπουλος I (1967). Lyra SYLP 3-3228

Γκαϊφύλλιας, Θ. & Τσιαμπατζή, Λ. (1985). *Φύλλο πορείας.* Phillips 826345-1.

Δημητριάδη, Μ. & Μικρούτσικος, Θ. (1978). *Τραγούδια της λευτεριάς.* Lyra 3313.

- Εμπειριών Συλλέκτης, Μόνο για φίλους* (1997). EMI 7243 8 55924 2 3
- Ελλάδος Αρχαίον, Τραγούδια της Φαντασίας*, (1994). Fm Records, 0657
- Ελλάδος Αρχαίον, Τραγούδια του Ονείρου*, (1995). Fm Records 0672.
- Ελύτης, Ο. & Λάγιος, Δ. (1982). *Ο ήλιος ο ηλιάτορας*. MINOS EMI MSM 444.
- Επιθεώρηση του '40 με τη Σοφία Βέμπο, το 2^ο από τα 3 συλλεκτικά cd, (χ.χ.). Legend*
2711402049
- Ζαμπέτας, Γ. (1975). *Ντοκουμέντα*. Olympic SBL 1106.
- Η γειτονιά των Αγγέλων*. Columbia 2J 062-70208
- Η Ελλάδα του Γιάννη Παπαϊωάννου* (1995). EMI 07243 48062628
- Η Σοφία Βέμπο στα Τραγούδια του '40* (1974). EMIAL 2J048-70334.
- Θεοδωράκης, Μ. (1962). *Το τραγούδι του νεκρού αδερφού*. Columbia GCLP5
- Θεοδωράκης Μ. & Ρίτσος Γ. (1966). *Ρωμιοσύνη*, EMI GCLP18
- Θεοδωράκης, Μ. & Καμπανέλλης Ι. (1975) *Ο Εχθρός Λαός*, Minos
- Θεοδωράκης, Μ. & Λειβαδίτης Τ. (1978). *Τα Λυρικά*. MINOS MSM 323.
- Θεοδωράκης, Μ. & Μπουρμπούλη, Μ. (1987). *Μνήμη της Πέτρας*. Ιουλιανός MTI 004
- Θεοδωράκης, Μ. & Σεφέρης Γ. κ.ά. (1994). *Ο Θεοδωράκης διευθύνει Θεοδωράκη Νο 2*.
Polygram 527 105-2
- Θεοδωράκης, Μ. (2007). *Ο Μουσικός Κόσμος του Μίκη Θεοδωράκη, 104 Ηχογραφήσεις 1960-1998, Κύκλοι – Θέατρο – Κινηματογράφος*. Minos – EMI 094639019427
- Θεοδωράκης Μ. & Ρίτσος Γ. (1966), *Ρωμιοσύνη*, EMI GCLP18
- Ιωαννίδης Α. (2009). *Νεροποντή*. Universal Music Greece 0 602527 014906
- Καταχνιά* (1964) Λεοντής, Χρήστος, Βίβρος, Κώστας κ.ά. Odeon OMCG13
- Κατσαρός, Γ. & Πυθαγόρας (1971). *Ο Σταμούλης ο λοχίας*. MINOS MSM 135.
- Καψάσκη, Κ. & Λάμπρου, Σ. (1976). *Πατριωτικά τραγούδια*. Pan Vox X33 SPV
16174.

- Κόκκοτος, Λ., Χριστοδούλου, Δ. & Ξυλούρης, Ν. (1978). *Τα αντιπολεμικά*. MINOS EMI 7243 8 3350322.
- Λεοντής, Χ. & Ρίτσος, Γ. (1975). *Καπνισμένο τσουκάλι*. Columbia 2J 064-70169
- Λοΐζος, Μ. (1974). *Τα τραγούδια του δρόμου*. Minos MSM 225.
- Μαουτχάουζεν – Επιφάνεια. Θεοδωράκης, Μίκης, Καμπανέλλης Ιάκωβος κ.ά. Φαραντούρη Μαρία. (1976) Delta 5003.
- Μια απάντηση (2013). Rhonograph 0292918
- Μιχάλης Γενίτσαρης: *Οι μεγάλοι του Ρεμπέτικου Νο 12* (1982). Margo 8267
- Πάμε μαέστρο (Ελεύθερη Σκηνή 1974 – 1984) Λουκιανός Κηλαηδόνης, Παναγιωτοπούλου Άννα κ.ά. (1984). Minos 553/4.
- Μαρκόπουλος, Γ. & Ελευθερίου, Μ. (1975). *Θητεία*. Columbia 2J 062-70123.
- Μαρκόπουλος, Γ. & Ξυλούρης, Ν. (1971). *Τα Ριζίτικα*. EMI Columbia – SCXG 69
- Μαρκόπουλος, Γ. (1972), *Διάλειμμα*, EMI 7243 8 34844 2 3
- Μαρκόπουλος, Γ. & Νταλάρας, Γ. (1979). *Σεργιάνι στον κόσμο*. MINOS EMI MSM 350.
- Μαρκόπουλος, Γ. (1983). *Παράθυρο στη Μεσόγειο*. MINOS MSM 464
- Μαρκόπουλος, Γ. & Βίρβος, Κ. (1988). *Παιχνίδι με το χρόνο*. Columbia 170270
- Μαυρουδής, Ν. (1993). *Τοπίο μυστικό*. Sony music 5099747390623.
- Μητσάκης, Γ. & Μιχαλόπουλος, Π. (1976). *Τα σαΐνια*. Κυκλάδες LPKG 24.
- Μούσχουρη, Ν., Χατζηγάσιος, Γ. & Γκάτσος, Ν. (1985). *Η ενδεκάτη εντολή*. Phillips 826426-1.
- Μπακάλης, Μ. (1949). *Ο Ανταρτόπληκτος*. Odeon GA-7508GO-4127
- Μπακάλης, Μ. (1984). *Οι μεγάλοι του ρεμπέτικου 17*. Margophone MARGO 8278.
- Ξαρχάκος, Σ. & Γκάτσος, Ν. (1974). *Νυν και αεί*. Columbia 2J 064-70146.
- Ξαρχάκος, Σ. (2006). *Λυσιστράτη*. Legend 2201154632.
- Ξυλούρης, Ν. (1974). *Συλλογή*. EMI Odeon SCXG 124

Ξυλούρης, Ν., Λεοντής, Χ. & Ρίτσος, Γ. (1975). *Καπνισμένο τσουκάλι*. Columbia 2J 064-70169

Ο Μπιθικώτσης (1970). Columbia 2J 064-70045

Ο Ρασούλης τραγουδά Ρασούλη / Ναι στο ναι και ναι στο όχι (1984). MINOS EMI 724383490127.

Παπαδόπουλος, Π. (2012). *Απλά μαθήματα ελληνικής πατριδογνωσίας*.

Περασμένα και όχι ξεχασμένα, αυθεντικές ηχογραφήσεις 1930-1960 (1995). Minos-EMI 7243 48083326

Πλατύραχος, Ν. (2007). *Η χορωδία του Χαρίτωνα*. Odeon 5201802000006

Πλέσσας, Μ. & Παπαδόπουλος, Λ. (1974). *Μίλα μου για τη λευτεριά*. Lyra 3713

Πολυμέρης, Φ. & Μένδρη Κ.. *Αγαπούλα Αγαπούλα / Η ζωή ξαναρχίζει για μας*. Decca 31159.

Ρεμπέτικα για πάντα Νο 1 (1976). Fontana 9290 102

Ρεμπέτικα της Κατοχής, (1980). Minos, DAL – MSM 39.

Ρίτσος, Γ. & Ζορμπαλά, Μ. (1977). *12 ρούσικα λαϊκά τραγούδια*. MINOS MSM 315.

Σαββόπουλος, Δ. (1975). *Δέκα Χρόνια Κομμάτια*. Lyra 3715.

Σακελλαρίδης, Θ. (1994). *Οπερέτες*. Phillips 526 493-2

Σακελλαρίου, Α. & Λάντζας Π. (1941). *Ο Ρεζίλης / Συνταγματάρχης Μ. Φριζής*. Orthophonic USA ORS-587.

Σακελλαρίου, Α. & Λάντζας Π. (1941). *Στης Πίνδου τις βουνοκορφές / Απάνω στ' Αργυρόκαστρο*. Orthophonic USA ORS-558

Σιδηρόπουλος, Π. (1979). *Ο Ασμβίβαστος*. Zodiac 88085.

Σπανός, Γ. & Παπαδόπουλος, Λ. (1973). *Μέρες Αγάπης*, Columbia SCXG 92

Στίχοιμα (2006). *Γεράκι στο χώμα*. Lyra CD 1102.

Στίχοιμα (2012). *Μηχανές*.

Τζαβέλας, Π. (1980). *Τραγούδια της Κατοχής*. Venus SV33

- Τα Προπολεμικά Δημοτικά Νο 23 Γιώργος Παπασιδέρης (χ.χ.). Αθηναϊκή Δισκογραφική*
249
- Τα Προπολεμικά Δημοτικά Νο 27 Γιώργος Παπασιδέρης (χ.χ.). Αθηναϊκή Δισκογραφική*
260
- Τα Ρεμπέτικα του Γενίτσαρη (1975). Κυκλάδες LPKG16.*
- Τα τραγούδια του ΕΛΕΣ (2013). Υπήρχε μαζί με την εφημερίδα Ελεύθερος Κόσμος*
Φύλλο 438 (Φεβρουάριος 2013).
- Τα ωραία του Τσιτσάνη (1974). Columbia 2J 062-70110.*
- Το Βήμα. Τα τραγούδια του '40 (χ.χ.). FM Records.*
- Το Έπος του '40: Πόλεμος – Έρωτας (1999). FM Records FM1999 και FM2000*
- Του Στρατού και του Πολέμου (1938 – 1949) (2001) FM Records 1328. Είναι το CD*
αρ.2 της Συλλογής Πανόραμα Ρεμπέτικου Νο 11
- Τραγούδια από την ελληνική αντίσταση / Songs from the greek resistance (1974).*
MOTIBO EDEM , NM1057.
- Τραγούδια για το Στρατό. Ηχογραφήσεις 1938-1949 (2005). Music Box.*
- Τραγούδια του Μεγάλου Ξεσηκωμού (1977).*
- Τσακνής, Δ. (1996). *Φτιάξε καρδιά μου το δικό σου παραμύθι.* Sony Music
5099748672728
- Τσιλίκης, Σ. & Καλαμίτσης, Γ. (1980). *Το τζίτζικι και η παρέα του.* Columbia 14C 034-
71139.
- Τσιτσάνης: 12 νέες Λαϊκές Δημιουργίες (1978). CBS 83406.*
- Τσιτσάνης, Β. (2009). *1938-1978.* Minos EMI CD209428
- Φαραντούρη, Μ. (1977). *Τραγούδια διαμαρτυρίας απ' όλο τον κόσμο.* MINOS MSM
304.
- Χάρτινο καράβι (1995). Eros music 0028-001-1*
- Χατζιδάκης, Μ. (2003). *America America. Σείριος SMH 2033 2.*

Χατζιδάκις, Μ. (1965). *Ματωμένος γάμος/ Παραμύθι χωρίς όνομα* (1989). EMI Greece
2J 062-70242

Χατζιδάκις, Μ. (1970). *Σκηνική μουσική και τραγούδια*. Universal 731452645722.

Χατζιδάκις, Μ. & Σακκάς, Σ. (1989). *Ρεσιτάλ*. Σείριος 5202482731068

Ξενόγλωσση

Imagine (1990), Lennon, John & Ono, Yoko, Capitol 90803

Sabaton (2010). *Coat of arms*. Nuclear blast records.

Sabaton (2014). *Heroes*. Nuclear blast records.

The woodpecker song (1940). RCA Bluebird B-10598-A.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

Αγαπητέ/ή εκπαιδευτικέ μουσικής,

Ονομάζομαι Καρούμπαλη Ευγενία. Είμαι εκπαιδευτικός μουσικής στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (στο 1^ο Γυμνάσιο Ναυπάκτου Αιτωλοακαρνανίας) και μεταπτυχιακή φοιτήτρια στο Πανεπιστήμιο Λευκωσίας στο εξ αποστάσεως μεταπτυχιακό Πρόγραμμα με τίτλο «Σπουδές στις Επιστήμες της Αγωγής - Μουσική Παιδαγωγική».

Στα πλαίσια της διατριβής master (με επιβλέπουσα καθηγήτρια τη Δρ Σμαράγδα Χρυσοστόμου) πραγματοποιώ έρευνα σε εκπαιδευτικούς μουσικής που διδάσκουν είτε στην πρωτοβάθμια είτε στην δευτεροβάθμια εκπαίδευση σχετικά με τις απόψεις που αυτοί/ές έχουν σχετικά με τα τραγούδια που χρησιμοποιούνται στη σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου. Η έρευνα αυτή είναι πρωτοποριακή για την ελληνική μουσική εκπαίδευση, καθώς δεν έχει ξαναγίνει έρευνα σχετικά με το θέμα αυτό στο παρελθόν.

Η συμμετοχή σας στην έρευνα αυτή, μέσω της συμπλήρωσης του ερωτηματολογίου που ακολουθεί, είναι ιδιαίτερα σημαντική προκειμένου να μελετηθεί το ρεπερτόριο που χρησιμοποιείται στη σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου.

Οι πληροφορίες που θα δοθούν θα είναι εμπιστευτικές, όπως επίσης θα εξασφαλιστεί η ανωνυμία των συμμετεχόντων.

Τα δεδομένα που θα προκύψουν από τη μελέτη του ερωτηματολογίου θα χρησιμεύσουν στη πραγματοποίηση της διατριβής master μου με ενδεχόμενο να δημοσιευθούν σε έγκριτα επιστημονικά περιοδικά.

Για οποιαδήποτε πληροφορία μη διστάσετε να επικοινωνήσετε μαζί μου στην ηλεκτρονική μου διεύθυνση: jennykaroumpali@hotmail.com

Σας ευχαριστώ εκ των προτέρων για τη συμμετοχή σας!

ΜΕΡΟΣ Α'

Δημογραφικά στοιχεία.

1. Τι φύλο έχετε;	Αντρας		Γυναίκα		
2. Τι ηλικία έχετε;	Μέχρι 29 ετών	30-39 ετών	40-49 ετών	50-59 ετών	60-67 ετών
3. Ποια η οικογενειακή σας κατάσταση;	Ανύπαντρ ος/η	Παντρε μένος/η	Σε διάσταση – Διαζευμέ νος/η	Χήρος /α	
4. Σε ποια βαθμίδα εκπαίδευσης υπηρετείτε;	Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση (με συμπλήρωση ωραρίου στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση) (μετάταξη από δευτεροβάθμια εκπαίδευση)			Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση (με συμπλήρωση ωραρίου στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση) (μετάταξη από πρωτοβάθμια εκπαίδευση) (εξ' ολοκλήρου διάθεση στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση)	

5. Πόσα χρόνια υπηρετείτε (συνολικά) στην πρωτοβάθμια ή δευτεροβάθμια εκπαίδευση;	1-7 έτη	8-14 έτη	15-21 έτη	22-28 έτη	29 – 35 έτη
6. Το σχολείο που υπηρετείτε βρίσκεται (είτε της οργανικής θέσης είτε της αρχικής τοποθέτησης)	Σε αστική περιοχή (>10.000 κάτοικοι)		Σε ημιαστική περιοχή (2.001 - 9.999 κάτοικοι)		Σε αγροτική περιοχή (<2.000 κάτοικοι)
7. Σε ποια περιφέρεια βρίσκεται το σχολείο που υπηρετείτε (π.χ. Αττικής, Δυτικής Μακεδονίας κ.τ.λ.);					
8. Η υπαλληλική σας σχέση είναι:	Μόνιμος/η εκπαιδευτικός		Αναπληρωτής/τρια εκπαιδευτικός		
9. Το σχολείο στο οποίο εργάζεστε είναι:	Ιδιωτικό Σχολείο		Δημόσιο Σχολείο		
10. Συμπληρώστε τι από τα παρακάτω διαθέτετε (σε περίπτωση που διαθέτετε περισσότερους του ενός τίτλου σπουδών, παρακαλώ αναφέρετέ τους όλους):	Τίτλο Σπουδών μη πανεπιστημιακού μουσικού ιδρύματος (ωδείου) <hr/> Πτυχίο Τμήματος Μουσικής Επιστήμης και Τέχνης Πανεπιστημίου Μακεδονίας <hr/> Πτυχίο Τμήματος Μουσικών Σπουδών Ελληνικού Α.Ε.Ι. <hr/> Πτυχίο Τμήματος Μουσικών Σπουδών Α.Ε.Ι. του εξωτερικού <hr/> Μεταπτυχιακές Σπουδές				

Διδακτορικές Σπουδές
Άλλο (παρακαλώ συμπληρώστε)

ΜΕΡΟΣ Β'

Τραγούδια Σχολικής Γιορτής 28^{ης} Οκτωβρίου και σχολικό περιβάλλον.

11. Κατά πόσο θεωρείτε ότι οι σχέσεις σας με τον/την διευθυντή/ντρια, επηρεάζει την επιλογή τραγουδιών για τη σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου;

Καθόλου	Λίγο	Αρκετά	Πολύ	Πάρα πολύ
---------	------	--------	------	-----------

12. Κατά πόσο θεωρείτε ότι οι σχέσεις σας με τους/τις υπόλοιπες εκπαιδευτικούς του συλλόγου διδασκόντων του σχολείου, επηρεάζει την επιλογή τραγουδιών για τη σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου;

Καθόλου	Λίγο	Αρκετά	Πολύ	Πάρα πολύ
---------	------	--------	------	-----------

13. Σε ποιο βαθμό η ύπαρξη στο σχολείο μαθητών και μαθητριών μη ελληνικής καταγωγής επηρεάζει τα τραγούδια που θα επιλέξετε για τη σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου;

Καθόλου	Λίγο	Αρκετά	Πολύ	Πάρα πολύ
---------	------	--------	------	-----------

14. Σε ποιο βαθμό η ύπαρξη στο σχολείο μαθητών και μαθητριών από μικτούς γάμους (μόνο ο ένας γονέας ελληνικής καταγωγής) επηρεάζει τα τραγούδια που θα επιλέξετε για τη σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου;

Καθόλου	Λίγο	Αρκετά	Πολύ	Πάρα πολύ
---------	------	--------	------	-----------

15. Σε ποιο βαθμό η ύπαρξη στο σχολείο μαθητών και μαθητριών που δεν είναι Χριστιανοί/ές επηρεάζει τα τραγούδια που θα επιλέξετε για τα τραγούδια της 28^{ης} Οκτωβρίου;

Καθόλου	Λίγο	Αρκετά	Πολύ	Πάρα πολύ
---------	------	--------	------	-----------

16. Πόσο συχνά συνδιοργανώνετε με κάποιον/α άλλον/η εκπαιδευτικό τη σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου (εδώ γίνεται λόγος για το σύνολο της γιορτής, όχι μόνο τα τραγούδια) ;

Καθόλου	Λίγο	Αρκετά	Πολύ	Πάρα πολύ
---------	------	--------	------	-----------

17. Τι ειδικότητα έχουν ως οι εκπαιδευτικοί με τους/τις οποίες (πιθανόν) έχετε κατά καιρούς συνεργαστεί στα πλαίσια της σχολικής γιορτής της 28^{ης} Οκτωβρίου (επιλέξτε όσα από τα παρακάτω επιθυμείτε);

Δάσκαλοι	Φιλολόγοι	Μαθηματικοί	Θεολόγοι	Άλλο (παρακαλώ συμπληρώστε)
----------	-----------	-------------	----------	-----------------------------------

18. Σε περίπτωση που έχετε συνεργαστεί με άλλους/ες εκπαιδευτικούς στα πλαίσια της σχολικής γιορτής της 28^{ης} Οκτωβρίου, πως θα χαρακτηρίζετε τη συνεργασία σας;

Κακή	Λίγο καλή	Αρκετά καλή	Πολύ καλή	Πάρα πολύ καλή
------	-----------	-------------	-----------	----------------

ΜΕΡΟΣ Γ'

Εύρεση ρεπερτορίου για τη σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου.

19. Έχετε ζητήσει ποτέ NAI OXI

συμβουλή προς
αναζήτηση περαιτέρω
ρεπερτορίου (πέραν
αυτού που γνωρίζετε)
για τη σχολική γιορτή
της 28^{ης} Οκτωβρίου;

20. Σε περίπτωση που η απάντηση στην προηγούμενη ερώτηση είναι «ναι» αναφέρατε τον τρόπο που δίνεται η συμβουλή (επιλέξτε όσα από τα παρακάτω επιθυμείτε).

Αλληλεπίδραση με άλλον/η εκπαιδευτικό μουσικής .

Αλληλεπίδραση με εκπαιδευτικό άλλης ειδικότητας.

Αλληλεπίδραση με σχολικό/ή σύμβουλο μουσικής.

Αλληλεπίδραση με σχολικό/ή σύμβουλο άλλης ειδικότητας.

Αλληλεπίδραση με Υπεύθυνο/η πολιτιστικών Θεμάτων / Υπεύθυνο/η Σχολικών Δραστηριοτήτων.

Ανάκληση σχετικού ρεπερτορίου από τα μαθητικά χρόνια.

Προσωπική αναζήτηση τραγουδιών σε έντυπα μέσα

Προσωπική αναζήτηση τραγουδιών σε ιστοσελίδες κοινωνικής δικτύωσης (Facebook, twitter κ.τ.λ.).

Προσωπική αναζήτηση τραγουδιών σε ιστοσελίδες άλλες πλην ιστοσελίδων κοινωνικής δικτύωσης.

Άλλο (παρακαλώ συμπληρώστε)

ΜΕΡΟΣ Δ'

Στάσεις των εκπαιδευτικών μουσικής σχετικά με το ρεπερτόριο της σχολικής γιορτής της 28^{ης} Οκτωβρίου.

21. Σε ποιο βαθμό συμφωνείτε με την άποψη ότι το ρεπερτόριο για τη σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου είναι πολυχρησιμοποιημένο;

Καθόλου	Λίγο	Αρκετά	Πολύ	Πάρα πολύ
---------	------	--------	------	-----------

22. Σε ποιο βαθμό συμφωνείτε με την άποψη ότι το ρεπερτόριο για τη σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου είναι αναχρονιστικό;

Καθόλου	Λίγο	Αρκετά	Πολύ	Πάρα πολύ
---------	------	--------	------	-----------

23. Σε ποιο βαθμό πιστεύετε ότι έχει αλλάξει κατά τη διάρκεια σας καριέρας σας κάτι στην επιλογή τραγουδιών για την 28^η Οκτωβρίου;

Καθόλου	Λίγο	Αρκετά	Πολύ	Πάρα πολύ
---------	------	--------	------	-----------

24. Εν συντομία εκφράστε την άποψή σας σχετικά με το λόγο ύπαρξης των τραγουδιών στη σχολική γιορτή σας 28^{ης} Οκτωβρίου.

ΜΕΡΟΣ Ε΄

Τραγούδια και κριτήρια επιλογής τραγουδιών για τη σχολική γιορτή σας 28^{ης} Οκτωβρίου.

25. Αναφέρατε από δύο ως πέντε τίτλους τραγουδιών που χρησιμοποιήσατε στην πιο πρόσφατη σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου που έχετε (συνδι)οργανώσει.

26. Αναφέρατε από δύο ως πέντε τίτλους τραγουδιών που έχετε σκοπό να χρησιμοποιήσετε σε κάποια μελλοντική σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου (και δεν έχετε χρησιμοποιήσει ποτέ στο παρελθόν).

27. Αναφέρατε από δύο ως πέντε τίτλους τραγουδιών που χρησιμοποιήσατε σε σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου στο παρελθόν (και δεν

χρησιμοποιήσατε την τρέχουσα σχολική χρονιά)

28. Τι λαμβάνετε υπ' όψιν όταν καλείστε να επιλέξετε τραγούδια που θα παρουσιαστούν στη σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου (επιλέξτε όσα από τα παρακάτω επιθυμείτε)

Υψηλή ποιότητα Μουσικής και λόγου.

Ευκολία διδασκαλίας των τραγουδιών.

Τραγούδια καταξιωμένων καλλιτεχνών.

Να κεντρίζουν το ενδιαφέρον των μαθητών/τριών.

Να είναι ελκυστικά στο κοινό.

Να είναι άγνωστα στο ευρύ κοινό.

Να αντιπροσωπεύουν διάφορα μουσικά είδη

Να μπορούν να τα απολαμβάνουν τα παιδιά τόσο στο παρόν όσο και στο μέλλον ως ενήλικες

Ηλικία των μελών της χορωδίας.

Ικανότητες των μελών της χορωδίας

Περιεχόμενο και ύφος της γιορτής της 28^{ης} Οκτωβρίου στην οποία θα παρουσιαστούν τα τραγούδια.

Έργα γνώριμα για τα μέλη της χορωδίας.

Έργα με «μήνυμα» (έργα με κάποιο ιδιαίτερο μήνυμα).

Έργα της τοπικής παράδοσης.

Άλλο (παρακαλώ συμπληρώστε)

29. Σε ποια μουσικά είδη ανήκουν τα τραγούδια που επιλέγετε για τη σχολική γιορτή σας 28^{ης} Οκτωβρίου (επιλέξτε όσα από τα παρακάτω επιθυμείτε);

Ελληνική παραδοσιακή μουσική.

Έντεχνο τραγούδι (τραγούδια των Μ. Θεοδωράκη, Μ. Λοΐζου κτλ. δεκαετιών 1960-1970).

Ελληνική έντεχνη / δυτικότροπη μουσική (π.χ. έργα του Μανώλη Καλομοίρη κ.ά)

Λαϊκό τραγούδι.

Ρεμπέτικο τραγούδι.

Ελαφρά μουσική (τραγούδια των Αττίκ, Κώστα Γιαννίδη, Μιχάλη Σουγιούλ, Γιάννη Σπάρτακου κ.ά. εποχής 1920-1960 περίπου).

Σύγχρονα ελληνικά δημοφιλή τραγούδια.

Διεθνοποιημένα δημοφιλή τραγούδια (pop, rock κ.τ.λ.).

Άλλο (παρακαλώ συμπληρώστε)

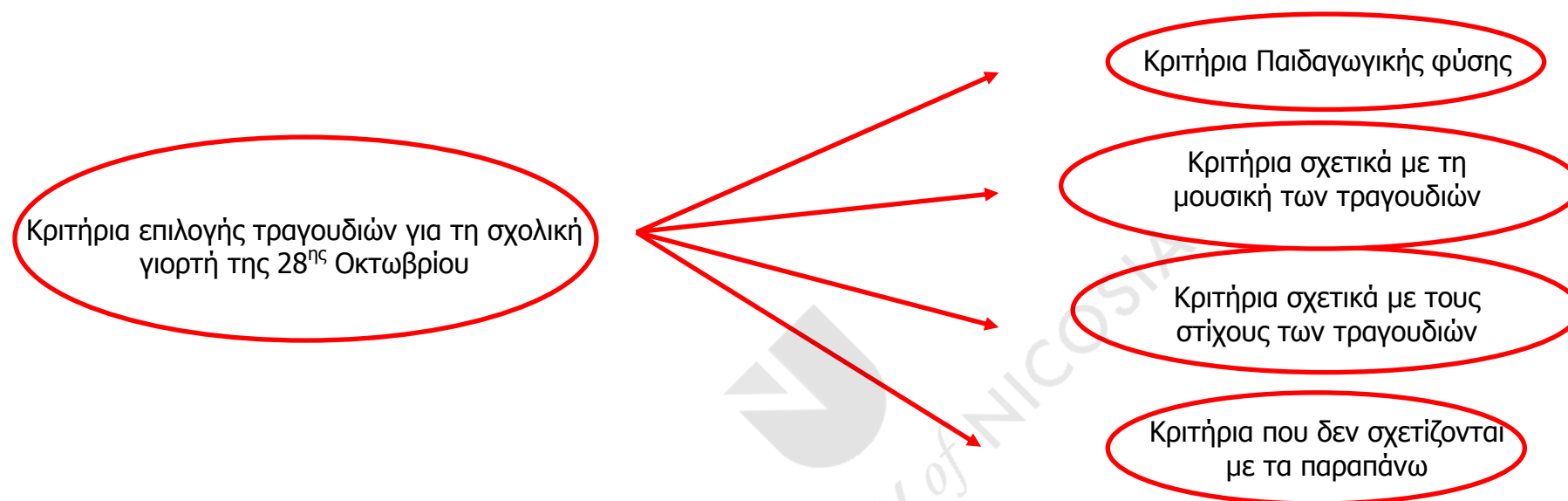
Σας ευχαριστώ για το χρόνο σας!

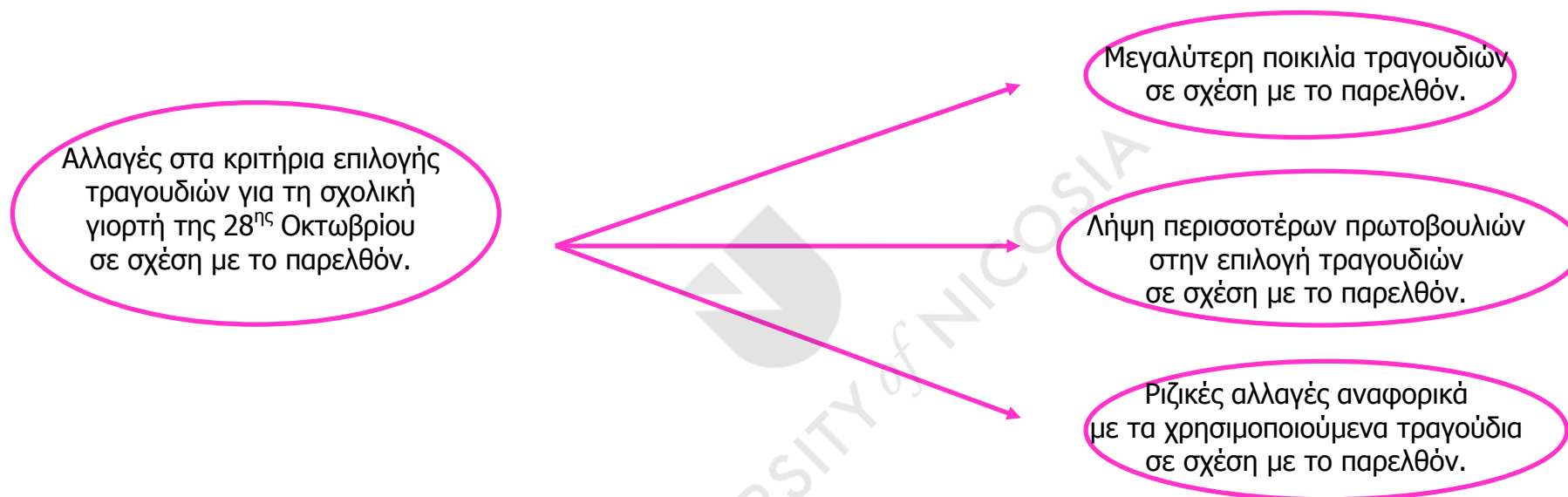
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2

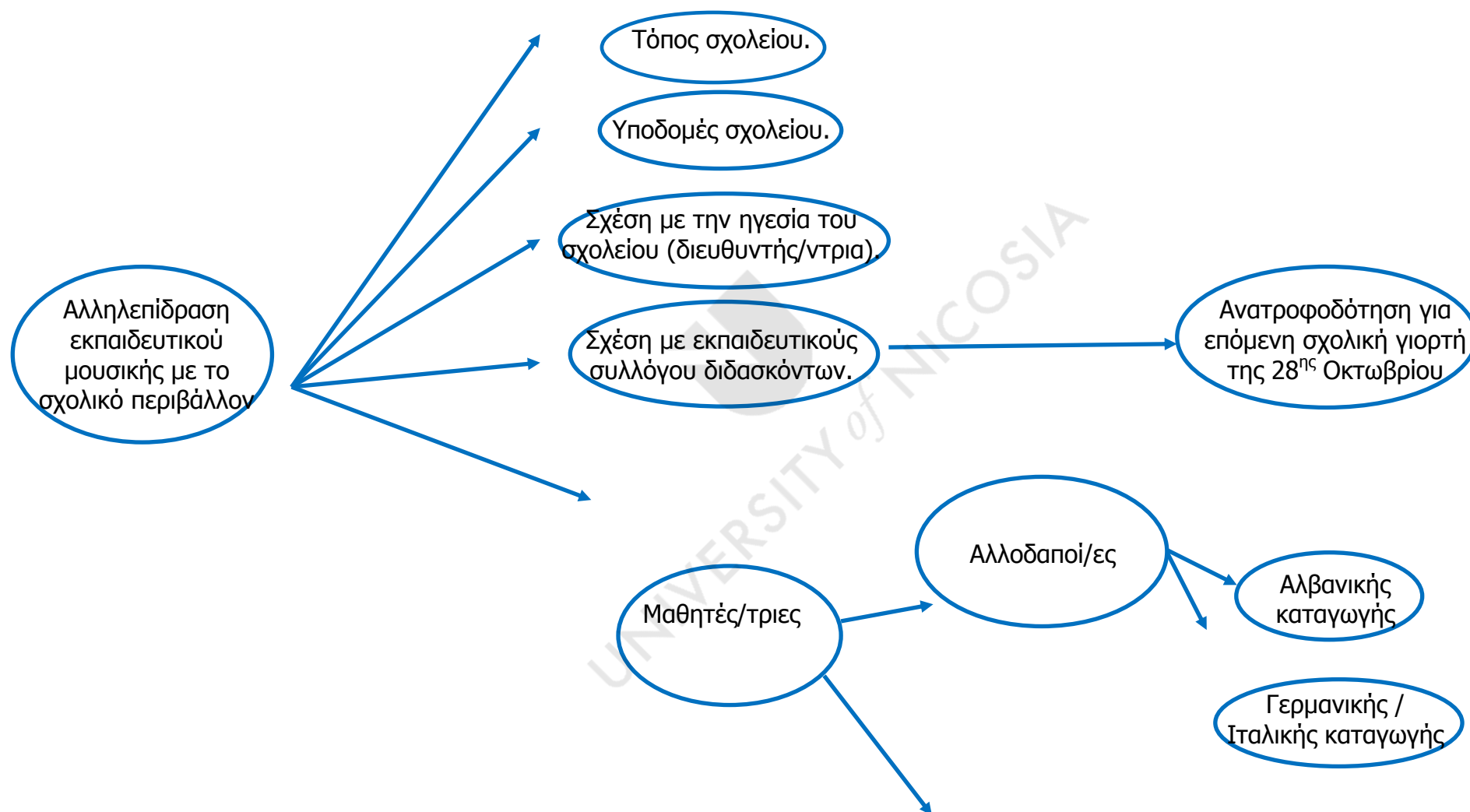
ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΩΝ

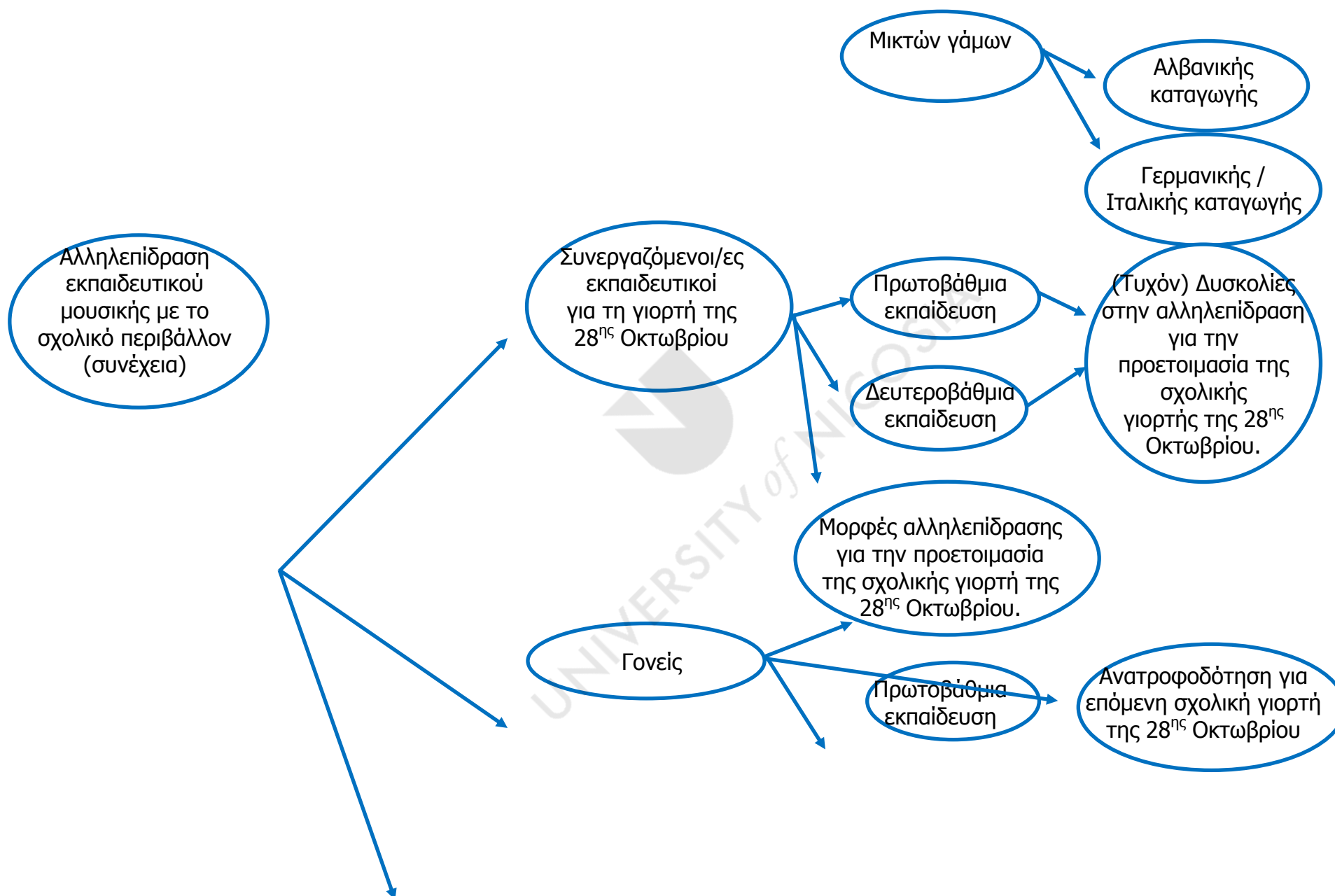
1. Ποια η γνώμη σας για τα τραγούδια που χρησιμοποιούνται γενικά στη γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου;
2. Ποια τραγούδια χρησιμοποιήσατε την τρέχουσα σχολική χρονιά για τη γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου; Γιατί χρησιμοποιήσατε τα συγκεκριμένα τραγούδια;
3. Ποια τραγούδια έχετε χρησιμοποιήσει στο παρελθόν για τη γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου; Γιατί είχατε χρησιμοποιήσει τότε τα συγκεκριμένα τραγούδια;
4. Ποια τραγούδια θα θέλατε να χρησιμοποιήσετε στο μέλλον για τη γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου;
5. Από ποια μουσικά είδη επιλέγετε τραγούδια για τη γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου; Σε ποιο βαθμό επηρεάζει το μουσικό είδος τις επιλογές σας;
6. Τι σκέψεις κάνετε όταν είναι να επιλέξετε ρεπερτόριο για τη σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου;
7. Κατά τη διάρκεια της καριέρας σας πιστεύετε ότι έχει αλλάξει κάτι στην επιλογή των τραγουδιών για την 28^η Οκτωβρίου; Αν ναι, τι είναι αυτό που έχει αλλάξει;
8. Υπάρχουν τραγούδια που συνάδελφοί σας τα χρησιμοποιούν για τη γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου και εσείς όχι; Αν ναι, ποιος ο λόγος που δεν τα χρησιμοποιείτε;
9. Συμβουλευέστε κάποιον/κάποια ή κάτι όταν καλείστε να επιλέξετε ρεπερτόριο για τη γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου;
10. Με ποιον τρόπο επηρεάζεται το ρεπερτόριο που επιλέγετε για τη γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου όταν υπάρχουν αλλοδαποί/ές μαθητές/τριες στο σχολείο (και ειδικά αν αυτοί/ές είναι γερμανικής ή ιταλικής καταγωγής, λόγω της φύσης της γιορτής);
11. Με ποιον τρόπο επηρεάζεται το ρεπερτόριο που επιλέγετε για τη γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου όταν υπάρχουν μαθητές/τριες από μικτούς γάμους (και ειδικά ο ένας γονέας είναι γερμανικής ή ιταλικής καταγωγής, λόγω της φύσης της γιορτής);
12. Συνδιοργανώνετε με κάποιον συνάδελφο τη γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου;
13. Αν ναι, πώς είναι αυτή η συνεργασία; Υπάρχει κάποια δυσκολία σε αυτή; Ως προς το ρεπερτόριο, πώς φτάνετε σε κάποια συμφωνία; τί σας επηρεάζει;
14. Με ποιον τρόπο επηρεάζεται το ρεπερτόριο που επιλέγετε για τη γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου σε σχέση με τη «χημεία» που αναπτύσσεται μεταξύ διευθυντή/ντριας και των υπόλοιπων εκπαιδευτικών του Συλλόγου Διδασκόντων;
15. Με ποιον τρόπο επηρεάζεται το ρεπερτόριο που επιλέγετε για τη γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου σε σχέση με τον τόπο που βρίσκεται το σχολείο (χωριό/ πόλη / κωμόπολη);
16. Τί σας λένε οι γονείς για τα τραγούδια που ακούν εκείνη την ημέρα στη γιορτή;
17. Τι σας λένε οι υπόλοιποι συνάδελφοι για τα τραγούδια που ακούν εκείνη την ημέρα στη γιορτή;
18. Αυτά που σας λένε για τη γιορτή οι γονείς και οι υπόλοιποι εκπαιδευτικοί του σχολείου σας επηρεάζουν για την επόμενη σχολική γιορτή;

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 3
ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΑ ΘΕΜΑΤΙΚΩΝ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΩΝ.

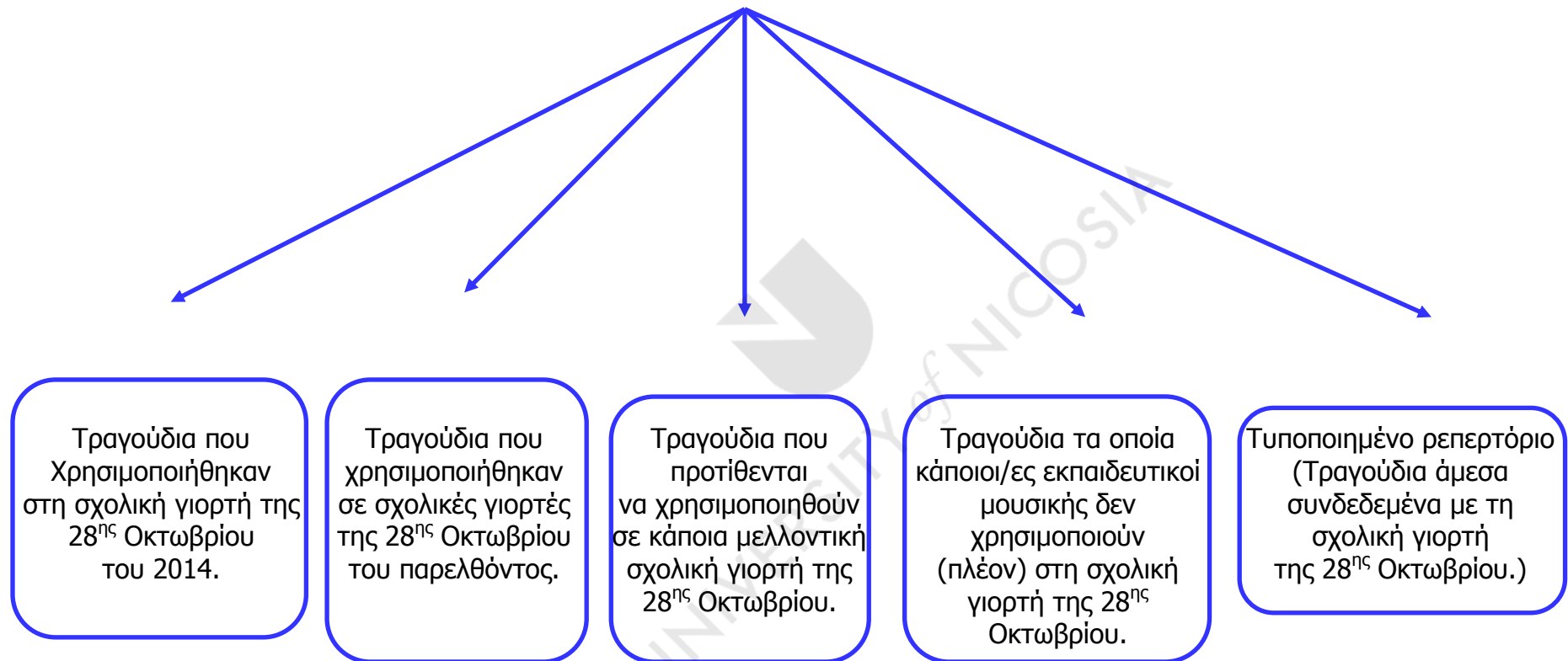

Δευτεροβάθμια
Εκπαίδευση

Άλλοι/ες εκπαιδευτικοί
προς αναζήτηση
περαιτέρω ρεπερτορίου
(πέραν του ήδη γνωστού)
για τη σχολική γιορτή
της 28^{ης} Οκτωβρίου.

UNIVERSITY of NICOSIA

Τραγούδια χρησιμοποιούμενα στη σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 4

ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΑΝΑΦΕΡΘΕΝΤΑ ΣΤΗΝ ΕΡΓΑΣΙΑ

Πίνακας 81. Τίτλοι και στοιχεία τραγουδιών (συνθέτης/ες, στιχουργός/οί) για τα οποία έγινε λόγος στην παρούσα εργασία.

Τίτλος τραγουδιού	Στίχοι	Μουσική
<i>25 Μαρτίου 1821-25 Μαρτίου 1946</i>	Άγγελος Σικελιανός	Αλέκος Ξένος
<i>Coat of arms</i>	Joakim Broden, &Paer Sundstroem	Joakim Broden, &Paer Sundstroem
<i>Hiroshima child.</i>	Nazim Hikmet	Fazil Say
<i>Imagine</i>	John Lennon	John Lennon
<i>Inmate 4859</i>	Joakim Broden, Peter Taegtgren, Paer Sundstroem	Joakim Broden, Peter Taegtgren, Paer Sundstroem
<i>Resist and bite</i>	Joakim Broden, &Paer Sundstroem	Joakim Broden, &Paer Sundstroem
<i>The final solution</i>	Joakim Broden, &Paer Sundstroem	Joakim Broden, &Paer Sundstroem
<i>The woodpecker song.</i>	Απόδοση στην αγγλική γλώσσα: Harold Adamson	Eldo di Lazzaro
<i>To Hell and Back</i>	Joakim Broden, &Paer Sundstroem	Joakim Broden, &Paer Sundstroem
<i>Wehrmacht</i>	Joakim Broden	Joakim Broden
<i>Willkommen.</i>	Αρχικοί στίχοι: Fred Ebb Απόδοση στην ελληνική γλώσσα: Γιάννης Ξανθούλης	John Kander
<i>Αγρίμια κι αγριμάκια μου.</i>	Αγνώστου	Παραδοσιακή
<i>΄ιντε παιδιά</i>	Θανάσης Πανουτσόπουλος	Πάνος Τζαβέλλας
<i>Αδερφέ Ισραηλίτη</i>	Κώστας Βίρβος	Χρήστος Λεοντής
<i>Αδερφός τον αδερφό.</i>	Οδυσσέας Μοσχονάς.	Οδυσσέας Μοσχονάς.
<i>΄ιντα παιδιά</i>	Θανάσης Πανουτσόπουλος	Πάνος Τζαβέλλας
<i>Άνοιξη</i>	Διονύσιος Σολωμός	Αλέκος Ξένος
<i>Άμαχος</i>	Στίχοιμα	Στίχοιμα
<i>Αντάρτες παλικάρια</i>	Κώστας (Γκας) Γκαντίνης	Βιργινία Μαγκίδου
<i>Ακορντεόν.</i>	Γιάννης Νεγρεπόντης.	Μάνος Λοΐζος
<i>Άκου Ντούτσε μου τα νέα.</i>	Παναγιώτης Τούντας.	Παναγιώτης Τούντας.
<i>Αν φύγουμε στον πόλεμο.</i>	Κώστας Κοφινιώτης.	Μάρκος Βαμβακάρης

<i>Άντε να σαλτάρω</i>	Ξενοφώντας Φιλήρης	Γιώργος Ζαμπέτας
<i>Άντε στο καλό</i>	Πάνος Παπαδούκας & Βασίλης Σπυρόπουλος	Ιωσήφ Ριτσιάρδης
<i>Άντρα μου πάει</i>	Franco Corlianό	Franco Corlianό
<i>Άξιον Εστί.</i>	Οδυσσέας Ελύτης.	Μίκης Θεοδωράκης
<i>Απάνω στ' Αργυρόκαστρο</i>	Αντώνης Σακελλαρίου	Αντώνης Σακελλαρίου
<i>Από πείνα</i>	Λευτέρης Παπαδόπουλος	Μίμης Πλέσσας
Απολυτίκιο Αγίας Σκέπης		
Απολυτίκιο Αγίου Δημητρίου		
<i>Απόψε θα πλαγιάσουμε.</i>	Αγνώστου	Παραδοσιακή
<i>Αρνιέμαι.</i>	Ιάκωβος Καμπανέλλης	Μίκης Θεοδωράκης.
<i>Αρχηγό μου έχω τον Άρη.</i>	Δημήτρης Γκόγκος Μπαγιαντέρας.	Δημήτρης Γκόγκος Μπαγιαντέρας.
<i>Άρχισε ο χειμώνας.</i>	Μίμης Τραϊφόρος	Μιχάλης Σουγιούλ
<i>Άσμα ασμάτων.</i>	Ιάκωβος Καμπανέλλης.	Μίκης Θεοδωράκης
<i>Αυτοί που φεύγουν κι αυτοί που μένουν.</i>	Αλέκος Καγιάντας.	Γιώργος Ζαμπέτας
<i>Αυτόν τον ουρανό</i>	Λευτέρης Παπαδόπουλος	Μίμης Πλέσσας
<i>Αχ Ελλάδα σ' αγαπώ.</i>	Μανώλης Ρασούλης	Βάσω Αλλαγιάννη
<i>Αχ χελιδόνι μου.</i>	Λευτέρης Παπαδόπουλος	Μάνος Λοΐζος
<i>Βάζει ο Ντούτσε τη στολή του.</i>	Γιώργος Θίσβιος	Θεόφραστος Σακελλαρίδης
<i>Βζωνάκι Γοργό</i>	Άννινος Τσοκόπουλος	Θεόφραστος Σακελλαρίδης
<i>Βρες αν μπορείς τι σου έφερα απόψε.</i>	Γιώργος Οικονομίδης.	Ramos
<i>Βροντούν της Πίνδου οι Κορφές.</i>	Στέφανος Μπολέτσης	Π. Κωστόπουλος
<i>Βροχή και σήμερα.</i>	Λευτέρης Παπαδόπουλος	Γιάννης Σπανός
<i>Γεια σας φανταράκια μας.</i>	Μάρκος Βαμβακάρης.	Μάρκος Βαμβακάρης.
<i>Γεια σου μωρέ ποτάμι</i>	Οδυσσέας Ελύτης	Νότης Μαυρουδής
<i>Για στάσου Χάρε</i>	Κώστας Βίρβος	Μπάμπης Μπακάλης
<i>Γιατί να γίνω μάννα</i>	Κώστας Βίρβος	Χρήστος Λεοντής
<i>Δεν θέλω να μου δέσετε τα μάτια</i>	Κώστας Βίρβος	Χρήστος Λεοντής
<i>Δεν με φοβίζει ο Πόλεμος</i>	Χαράλαμπος [Μπάμπης] Βασιλειάδης	Παναγιώτης Τούντας
<i>Δοξαστικόν.</i>	Οδυσσέας Ελύτης.	Μίκης Θεοδωράκης
<i>Δυο παιδιά απ' το Βραχώρι.</i>	Πυθαγόρας	Γιώργος Κατσαρός
<i>Έβαλε ο Θεός σημάδι.</i>	Νίκος Γκάτσος	Σταύρος Ξαρχάκος
<i>Είμαι του ΕΛΑΣ αντάρτης.</i>	Αγνώστου	βασίζεται σε μελωδία παλιού ρώσικου επαναστατικού τραγουδιού.

<i>Είμαστε δυο.</i>	Μίκης Θεοδωράκης	Μίκης Θεοδωράκης
<i>Ειρήνη.</i>	Βασίλης Ρώτας	Μίκης Θεοδωράκης
<i>Είσαι παιδί στα δεκαεννιά σου</i>	Πάνος Τζαβέλλας	Πάνος Τζαβέλλας
<i>Έκτορας και Ανδρομάχη.</i>	Ιάκωβος Καμπανέλλης	Μάνος Χατζιδάκις
<i>Εμείς που μείναμε.</i>	Νίκος Γκάτσος	Σταύρος Ξαρχάκος
<i>Ένα το χελιδόνι.</i>	Οδυσσέας Ελύτης.	Μίκης Θεοδωράκης
<i>Ένας Θεσσαλός φαντάρος.</i>	Πυθαγόρας	Γιώργος Κατσαρός
<i>Ένας ξύλινος σταυρός</i>	Κώστας Βίρβος	Χρήστος Λεοντής
<i>Έξι τους βεράγανε</i>	Λευτέρης Παπαδόπουλος	Μίμης Πλέσσας
<i>Επέσατε θύματα.</i>	Αγνώστου	Αγνώστου
<i>Επίγραμμα: Στους δέκα Έρωες της Καλλιθέας</i>	Σοφία Μαυροειδή – Παπαδάκη	Αλέκος Ξένος
<i>Επιδρομή στον Πειραιά.</i>	Μιχάλης Γενίτσαρης	Μιχάλης Γενίτσαρης
<i>Η γαλανή μας χώρα</i>	Μίμης Τραϊφόρος	Γιώργος Μυρογιάννης
<i>Η Ελλάδα ποτέ δεν πεθαίνει.</i>	Π. Κοκλακίδης	Λέων Ρηγίδης
<i>Η Ελλάδα σέρνει το χορό (Αντίσταση)</i>	Άγγελος Σικελιανός	Αλέκος Ξένος
<i>Η ζωή ξαναρχίζει για μας</i>	Κώστας Κοφινιώτης	Ανδρέας Πόγγης
<i>Η Κομαντατούρα</i>	Ξενοφών Φιλέρης	Γιώργος Ζαμπέτας
<i>Η λόγχη μας το θέλει</i>	Γιώργος Μητσάκης	Γιώργος Μητσάκης
<i>Η μάνα του αντάρτη</i>	Πέτρος Πανδής	Πέτρος Πανδής
<i>Η Μπαλάντα του νεκρού στρατιώτη.</i>	Απόδοση στην ελληνική γλώσσα: Γιάννης Αναστασόπουλος	Μπέρτολντ Μπρεχτ
<i>Η Μπόμπα</i>	Κώστας Ρούκουνας	Κώστας Ρούκουνας
<i>Η οπισθοχώρηση.</i>	Πυθαγόρας	Γιώργος Κατσαρός
<i>Η Ορφάνια</i>	Στέλιος Χρυσίνης	Στέλιος Χρυσίνης
<i>Η Πατρίδα</i>	Λίνα Νικολακοπούλου & Χαρούλα Αλεξίου	Νίκος Αντύπας
<i>Η φυλακισμένη.</i>	Μπάμπης Μπακάλης	Μπάμπης Μπακάλης
<i>Έρθε ο καιρός.</i>	Νίκος Γκάτσος.	Σταύρος Ξαρχάκος
<i>Έρωες.</i>	Στέφανος Βακάλης	Νότης Μαυρουδής
<i>Ήταν κάποτε δυο φίλοι.</i>	Τάσος Λειβαδίτης	Μίκης Θεοδωράκης
<i>Θα βρεθούμε ξανά.</i>	Τάσος Σαμαρτζής.	Νότης Μαυρουδής
<i>Θάλασσα</i>	Κώστας Βάρναλης	Αλέκος Ξένος
<i>Θα πάρω το ντουφέκι μου</i>	Στέλιος Κερομύτης	Στέλιος Κερομύτης
<i>Θα πάω να το πω στον Ερυθρό Σταυρό</i>	Αγνώστου	Αγνώστου
<i>Θα σε πάρω να φύγουμε</i>	Αλέκος Σακελάρης & Γιάννης Σπάρτακος	

	Χρήστος Γιαννακόπουλος	
<i>Θυσιαστήριο</i>	Γιώργος Κοτζιούλας	Αλέκος Ξένος
<i>Κάθε πρωί</i>	Αλέκος Ξένος	Αλέκος Ξένος
<i>Καθόλου δεν το σκέφτηκες</i>	Βασίλης Μαυροφρύδης	Χαράλαμπος Βασιλειάδης
<i>Καλαματιανή</i>	Αγνώστου	Παραδοσιακή
<i>Κάνε κουράγιο Ελλάδα μου.</i>	Μίμης Τραιφόρος	Μιχάλης Σουγιούλ
<i>Κάνε λιγάκι υπομονή (μην απελπίζεσαι).</i>	Βασίλης Τσιτσάνης	Βασίλης Τσιτσάνης
<i>Κάποια μάνα αναστενάζει.</i>	Μπάμπης Μπακάλης	Βασίλης Τσιτσάνης
<i>Κάποτε θα' ρθουν.</i>	Λευτέρης Παπαδόπουλος	Μίκης Θεοδωράκης
<i>Κατασκευή ενόχων</i>	Δημήτρης Τζιμέας	Δημήτρης Τζιμέας
<i>Καταχνιά.</i>	Κώστας Βίρβος	Χρήστος Λεοντής
<i>Κατηγορώ την κοινωνία.</i>	Βασίλης Τσιτσάνης.	Βασίλης Τσιτσάνης.
<i>Κατοχή στην Τρούμπα</i>	Γιώργος Μητσάκης	Γιώργος Μητσάκης
<i>Κείνοι που πράξαν το κακό.</i>	Οδυσσέας Ελύτης	Νότης Μαυρουδής
<i>Κόκκινη κλωστή δεμένη (το παραμύθι).</i>	Γιώργος Ζερβουλάκος.	Σταύρος Ξαρχάκος
<i>Κόκκινο Τριαντάφυλλο.</i>	Περικλής Παπαδόπουλος	Περικλής Παπαδόπουλος
<i>Κορίτσι μου για σένα πολεμώ.</i>	Κούλα Νικολαΐδου	Ιωσήφ Ριτσιάρδης
<i>Κουράγιο πια καρδιά μου.</i>	Χαράλαμπος Βασιλειάδης	Στράτος Παγιουμτζής
<i>Κούρσεψαν την όμορφή μας χώρα</i>	Φώτης Αγκουλές	Αλέκος Ξένος
<i>Λαέ σκλαβωμένε.</i>	Πάνος Τζαβέλλας.	Αγνώστου
<i>Λάφυρο πολέμου.</i>	Ανδρέας Φαντίδης	Δώρος Γεωργιάδης
<i>Λιλή Μαρλέν.</i>	Πρώτη απόδοση στην ελληνική γλώσσα: Αγνώστου Δεύτερη απόδοση στην ελληνική γλώσσα: Μάκης Φωτιάδης	Norbert Schulze
<i>Μαλαματένια λόγια.</i>	Μάνος Ελευθερίου	Γιάννης Μαρκόπουλος
<i>Μαλλιά σγουρά.</i>	Αγνώστου	Vasily Solonγγon-Sedoi Διασκευή: Νότης Μαυρουδής
<i>Μάνα ήρθανε ληστές</i>	Ξενοφών Φιλήρης	Γιώργος Ζαμπέτας
<i>Μάνα θα τους περιμένει.</i>	Πυθαγόρας	Γιώργος Κατσαρός
<i>Μάνα μου, κρύψε το σπαθί.</i>	Πυθαγόρας	Γιώργος Κατσαρός
<i>Μας φέρθηκαν</i>	Γιώργος Παπασιδέρης	Δημήτρης Σέμσης

<i>μπαμπέσικα</i>		
<i>Ματσάκια πεντοχίλιαρα.</i>	Μάρκος Βαμβακάρης	Μάρκος Βαμβακάρης
<i>Μαυραγορίτες</i>	Αγνώστου	Αγνώστου
<i>Μαυραγορίτες</i>	Μιχάλης Γενίτσαρης	Μιχάλης Γενίτσαρης
<i>Μαύρη Νύχτα</i>	Γιάννης Αγγέλακας	Γιάννης Αγγέλακας
<i>Μαχητές</i>	Στο Βασιλειάδης κ.ά, 1994:165 όπου υπάρχει το συγκεκριμένο έργο δεν αναφέρεται το άτομο που έκανε την απόδοση στην ελληνική γλώσσα.	αγγλικός μεσαιωνικός κανόνας (Βασιλειάδης κ.ά, 1994:165)
<i>Με δόξα να γυρίσεις</i>	Γιώργος Παπασιδέρης	Γιώργος Παπασιδέρης
<i>Με θάρρος αγωνίζομαι</i>	Χαράλαμπος Βασιλειάδης	Βασίλης Μαυροφρύδης
<i>Με το λύχνο του άστρου.</i>	Οδυσσέας Ελύτης	Μίκης Θεοδωράκης
<i>Μέρα και νύχτα με το ντουφέκι</i>	Γιώργος Παπασιδέρης	Γιώργος Παπασιδέρης
<i>Μες στον κόσμο.</i>	Δημήτρης Χριστοδούλου.	Λίνος Κόκκοτος
<i>Μες της Κλεισούρας τα βουνά</i>	Γιώργος Παπασιδέρης	Γιώργος Παπασιδέρης
<i>Μη με ρωτάς.</i>	Λευτέρης Παπαδόπουλος	Μάνος Λοΐζος
<i>Μη μου μιλάς για τίποτα.</i>	Παύλος Σιδηρόπουλος.	Παύλος Σιδηρόπουλος.
<i>Μία οκά κολοκυθάκια</i>	Δ. Ιαννόπουλος	Ιωσήφ Ριτσιάρδης
<i>Μια φορά κι έναν καιρό.</i>	Νίκος Γκάτσος	Μάνος Χατζιδάκις
<i>Μικρή πατρίδα.</i>	Παρασκευάς Καρασούλος	Γιώργος Ανδρέου
<i>Μικρόκοσμος.</i>	Απόδοση στα ελληνικά: Γιάννης Ρίτσος	Θάνος Μικρούτσικος
<i>Μικρός Λαός.</i>	Γιάννης Ρίτσος	Μίκης Θεοδωράκης
<i>Μίλα μου για τη λευτεριά</i>	Λευτέρης Παπαδόπουλος	Μίμης Πλέσσας
<i>Μισεύω</i>	Αγνώστου	Παραδοσιακή
<i>Μούργο Μουσολίνι</i>	Φώτης Αργυρόπουλος & Δημοσθένης Ζάττας	Eldo di Lazzaro
<i>Μουσολίνι άλλαξε γνώμη</i>	Γιώργος Φωτίδας	Μάρκος Βαμβακάρης
<i>Μπήκαν στην Πόλη οι οχτροί.</i>	Γιώργος Σκούρτης	Γιάννης Μαρκόπουλος
<i>Μπλόκος (βγήκανε νωρίς τ' αστέρια)</i>	Βασίλης Τσιτσάνης	Βασίλης Τσιτσάνης
<i>Μπράβο Κολονέλλο.</i>	Αλέκος Σακελλάριος Δημήτρης Ευαγγελίδης	Θεόφραστος Σακελλαρίδης
<i>Να 'ναι γλυκό το βόλι.</i>	Δημήτρης Γκόγκος – Μπαγιαντέρας	Δημήτρης Γκόγκος – Μπαγιαντέρας.
<i>Νίκη</i>	Μίμης Τραϊφόρος	Ζερβό (Φ. Ζερβόπουλος)
<i>Ντούτσε Ντούτσε.</i>	Γιώργος Οικονομίδης	Θεόφραστος Σακελλαρίδης
<i>Νυν και αεί.</i>	Νίκος Γκάτσος.	Σταύρος Ξαρχάκος

<i>Νύχτα ευλογημένη</i>	Πυθαγόρας	Γιώργος Κατσαρός
<i>Νύχτωσε χωρίς φεγγάρι.</i>	Απόστολος Καλδάρας	Απόστολος Καλδάρας
<i>Ο Mack με το μαχαίρι.</i>	Απόδοση στην ελληνική γλώσσα: Παύλος Μάτεσις	Kurt Weil
<i>Ο Αγύμναστος (ο Μάρκος φαντάρος)</i>	Γιώργος Φωτίδας	Μάρκος Βαμβακάρης
<i>Ο Ανάπηρος.</i>	Γιώργος Μητσάκης	Γιώργος Μητσάκης
<i>Ο Ανίκητος.</i>	Γιάννης Μαρκόπουλος	Γιάννης Μαρκόπουλος
<i>Ο Ανταρτόπληκτος</i>	Μπάμπης Μπακάλης	Μπάμπης Μπακάλης
<i>Ο Αντώνης.</i>	Ιάκωβος Καμπανέλλης	Μίκης Θεοδωράκης
<i>Ο Αρχηγός.</i>	Λευτέρης Παπαδόπουλος	Μάνος Λοΐζος
<i>Ο Δραπέτης.</i>	Ιάκωβος Καμπανέλλης	Μίκης Θεοδωράκης
<i>Ο δρόμος.</i>	Κωστούλα Μητροπούλου	Μάνος Λοΐζος
<i>Ο Έφεδρος.</i>	Πυθαγόρας	Γιώργος Κατσαρός
<i>Ο Κοκοβιός</i>	Αλέκος Ξένος	Αλέκος Ξένος
<i>Ο Λαός.</i>	Γιάννης Ρίτσος	Μάριος Τόκας
<i>Ο Μικρός Ήρωας.</i>	Λουκιανός Κηλαηδόνης	Λουκιανός Κηλαηδόνης
<i>Ο μικρός στρατιώτης.</i>	Δημήτρης Χριστοδούλου	Λίνος Κόκκοτος
<i>Ο Μουσολίνι βγήκε στο παζάρι.</i>	Λαουτάρης, Χαρίτος, Παπαδόπουλος	Ζοζέφ Κορίνθιος
<i>Ο Ναπολιτάνος.</i>	Πυθαγόρας	Γιώργος Κατσαρός
<i>Ο Νεοζηλανδός</i>	Κώστας Βίρβος	Χρήστος Λεοντής
<i>Ο οδηγητής</i>	Κώστας Βάρναλης	Αλέκος Ξένος
<i>Ο Ρεζίλης</i>	Αντώνης Σακελλαρίου	Αντώνης Σακελλαρίου
<i>Ο Σταμούλης ο λοχίας.</i>	Πυθαγόρας	Γιώργος Κατσαρός
<i>Ο τραυματίας.</i>	Βασίλης Τσιτσάνης	Βασίλης Τσιτσάνης
<i>Ο Φασισμός.</i>	Φώντας Λάδης	Θάνος Μικρούτσικος
<i>Ο Φρούραρχος της Καστοριάς</i>	Αγνώστου	Παραδοσιακή
<i>Οι γερανοί.</i>	Απόδοση στην ελληνική γλώσσα: Γιάννης Ρίτσος	Ιάν Φρένκελ
<i>Οι ένδοξοι αεροπόροι μας.</i>	Μίμης Τραϊφόρος.	Ποτ πουρί διαφόρων μελωδιών από επιτυχίες ελαφράς μουσικής της εποχής εκείνης.
<i>Οι Ηπειρώτισσες.</i>	Πυθαγόρας	Γιώργος Κατσαρός
<i>Οι λαδάδες</i>	Μιχάλης Γενίτσαρης	Μιχάλης Γενίτσαρης
<i>Οι τελευταίες μέρες</i>	Λευτέρης Παπαδόπουλος	Μίμης Πλέσσας
<i>Οκτώβρης ήταν</i>	Λευτέρης Παπαδόπουλος	Μίμης Πλέσσας
<i>Όλα τα Ελληνόπουλα</i>	Στέλιος Χρυσίνης	Στέλιος Χρυσίνης
<i>Ομηρία</i>	Κώστας Βίρβος	Χρήστος Λεοντής

Όμορφη και παράξενη πατρίδα.	Οδυσσέας Ελύτης	Δημήτρης Λάγιος
Όταν τελειώσει ο πόλεμος.	Ιάκωβος Καμπανέλλης	Μίκης Θεοδωράκης
Ο Ύμνος της Π.Ε.Ε.Α.	Γεράσιμος Σταύρου	Αλέκος Ξένος
Όχι καινούργιο πόλεμο.	Μίμης Τραϊφόρος.	Ζακ Ιακωβίδης
Παιδιά, της Ελλάδος παιδιά.	Μίμης Τραϊφόρος	Μιχάλης Σουγιούλ
Παναγιά.	Μίμης Τραϊφόρος	Eduardo Bianco
Πάνω στην Πίνδο τα όρη.	Απόστολος Καλδάρας.	Απόστολος Καλδάρας.
Παραπονεμένα λόγια.	Μάνος Ελευθερίου	Γιάννης Μαρκόπουλος
Πατρίδα	Αλκίνοος Ιωαννίδης	Αλκίνοος Ιωαννίδης
Πατρίδα	ΧΡllicit	Marina
Πατρίδα μου	Μιχάλης Μπουρμπούλης,	Μίκης Θεοδωράκης
Πατρίδα μου	Χρήστος Μαυράκης, Θεόδωρος Δουλάμης & Γιώργος Λεκάκης	Χρήστος Μαυράκης
Πατρίδα πατρίδα.	Μίμης Τραϊφόρος.	Γιάννης Βέλλας
Πείνα	Κώστας Βίρβος	Χρήστος Λεοντής
Πενθοφορεί η Κοκκινιά	Σαράντης Κοτομάτης	Σαράντης Κοτομάτης
Πέντε Έλληνες στον Άδη	Κώστας Μάνεσης	Γιάννης Παπαϊωάννου
Περνάει ο στρατός της Ελλάδος.	Κων/νος Γκικόπουλος	Διονύσιος Βισβάρδης
Πήραμε τ' Αργυρόκαστρο.	Πυθαγόρας	Γιώργος Κατσαρός
Ποιος τη ζωή μου.	Μάνος Ελευθερίου	Μίκης Θεοδωράκης
Πότε θα κάνει ξαστεριά.	Αγνώστου	Παραδοσιακή
Προσκυνώ τη χάρης σου λαέ μου.	Μιχάλης Σταυρακάκης.	Γιάννης Μαρκόπουλος
Πω πω τι έπαθε ο Μουσολίνι.	Πωλ Μενεστρέλ (Γιάννης Χυδίογλου).	Nino Casiroli
Σαββατόβραδο στην Καισαριανή.	Λευτέρης Παπαδόπουλος	Σταύρος Ξαρχάκος
Σαλταδόρος	Μιχάλης Γενίσαρης	Μιχάλης Γενίσαρης
Σαμαρίνα	Αγνώστου	Παραδοσιακή
Σκιτσάρω αγκυλωτό σταυρό την ώρα μου σκοτώνω	Διονύσης Βούλτσος	Σοφία Καμαγιάννη
Σιγά μην κλάψω.	Γιάννης Αγγέλακας	Γιάννης Αγγέλακας
Στ' άρματα.	Νίκος Καρβούνης	Άκης Σμυρναίος
Στέλιος Καρδάρας	Μιχάλης Γενίσαρης	Μιχάλης Γενίσαρης
Στη Ρώμη (Κορόδο Μουσολίνι)	Γιώργος Οικονομίδης	Eldo di Lazzaro
Στη σκλαβωμένη Ελλάδα μας	Δημήτριος Γκογκος Μπαγιαντέρας	– Δημήτριος Γκογκος – Μπαγιαντέρας
Στη φυλακή θα λιώσω	Μιχάλης Γενίσαρης	Μιχάλης Γενίσαρης

Στην ποταμιά σωπαίνει το κανόνι.	Ιάκωβος Καμπανέλλης	Μάνος Χατζιδάκις
Στης Αλβανίας τα βουνά.	Γιώργος Φωτίδας.	Απόστολος Χατζηχρήστος
Στης Πίνδου τις βουνοκορφές	Αντώνης Σακελλαρίου	Αντώνης Σακελλαρίου
Στο Γοργοπόταμο	Αγνώστου	Παραδοσιακή
Στον πόλεμο βγαίνει ο Ιταλός.	Απόστολος Μοσχούτης	Γιώργος Θίσιβιος & Σοφία Βέμπο
Στον ύπνο σου την έβλεπες	Γιάννης Παπαϊωάννου	Γιάννης Παπαϊωάννου
Στους δρόμους (Ύμνος της Εθνικής Αλληλεγγύης)	Απόστολος Σπήλιου	Αλέκος Ξένος
Στους καπεταναίους του ΕΛΑΣ (Σαν ατσάλινο τείχος).	Αγνώστου	Αγνώστου
Στρατιώτης.	Κωστούλα Μητροπούλου	Μάνος Λοΐζος
Συννεφιασμένη Κυριακή.	Βασίλης Τσιτσάνης & Αλέκος Γκουβέρης	Βασίλης Τσιτσάνης
Συνταγματάρχη Μ. Φριζής	Αντώνης Σακελλαρίου	Αντώνης Σακελλαρίου
Συρματοπλέγματα.	Λευτέρης Παπαδόπουλος.	Μάνος Λοΐζος
Σφαίρες στη μέση	Αγνώστου	Ύμνος της Σοβιετικής Αεροπορίας
Τ' ανταρτάκια	Αλέκος Ξένος	Αλέκος Ξένος
Τ' όνειρο του παιδιού	Γιάννης Ρίτσος	Αλέκος Ξένος
Τα Ελληνόπουλα το λένε	Γεράσιμος Σταύρου	Αλέκος Ξένος
Τα λουστράκια.	Νίκος Γκάτσος.	Μάνος Χατζιδάκις
Τα παπαγαλάκια.	Νίκος Πλατύραχος.	Νίκος Πλατύραχος.
Τα ραφτικά της γιαγιάς.	Γιάννης Καλαμίτσης	Σάκης Τσιλίκης
Τεπελένι	Δημήτρης Μπενέτος	Δημήτρης Μπενέτος
Τέσσερεις στρατηγοί.	Οδυσσέας Ελύτης	Μάνος Χατζιδάκις
Την Αλβανία ξέγραψε	Μίνωας Μάτσας	Σπύρος Περιστέρης
Τη Ρωμιοσύνη μην την κλαις.	Γιάννης Ρίτσος	Μίκης Θεοδωράκης
Τη Υπερμάχω		
Της Αθήνας	Γεράσιμος Σταύρου	Αλέκος Ξένος
Της αγάπης αίματα.	Οδυσσέας Ελύτης	Μίκης Θεοδωράκης
Της δικαιοσύνης ήλιε νοητέ.	Οδυσσέας Ελύτης	Μίκης Θεοδωράκης
Της νιότης (Ύμνος της Ε.Π.Ο.Ν.)	Σοφία Μαυροειδή – Παπαδάκη	Αλέκος Ξένος
Της Καστανίτσας οι ξανθές	Αγνώστου	Παραδοσιακή

<i>Τι κι να με ρίξεις στο κελί</i>	Κώστας Βίρβος	Χρήστος Λεοντής
<i>Το γράμμα σου (έχω να λάβω γράμμα σου).</i>	Βασίλης Τσιτσάνης	Βασίλης Τσιτσάνης
<i>Το δόλιο Δίστομο</i>	Αντώνης Σακελλαρίου	Αντώνης Σακελλαρίου
<i>Το κόλπο σου δεν έπιασε.</i>	Γιώργος Παπασιδέρης	Δημήτρης Σέμσης
<i>Το μπλόκο στην Καισαριανή</i>	Νότης Περγιάλης	Μίκης Θεοδωράκης
<i>Το μυστικό μιας σκλάβας.</i>	Κώστας Κοφινιώτης	Μιχάλης Σουγιούλ
<i>Το όνειρο του Μπενίτο.</i>	Μίνωας Μάτσας	Σπύρος Περιστερής
<i>Το Όνειρο.</i>	Μίκης Θεοδωράκης	Μίκης Θεοδωράκης
<i>Το ΟΧΙ του '40</i>	Σπύρος Καλφόπουλος	Σπύρος Καλφόπουλος
<i>Το παιδί με το ταμπούρλο.</i>	Νίκος Γκάτσος	Γιώργος Χατζηνάσιος
<i>Το τραγούδι της Ειρήνης</i>	Κώστας Βίρβος	Χρήστος Λεοντής
<i>Το τραγούδι της ελπίδας.</i>	Νανά Νικολάου	Νότης Μαυρουδής
<i>Το τραγούδι της ενότητας.</i>	Απόδοση στην ελληνική γλώσσα: Μάριος Πλωρίτης	Kurt Weil
<i>Το τραγούδι της λευτεριάς.</i>	Γιώργος Ασημακόπουλος	Μενέλαος Θεοφανίδης
<i>Το τραγούδι της σημαίας.</i>	Ιάκωβος Καμπανέλλης	Μάνος Χατζηδάκης
<i>Το τραγούδι του Άρη.</i>	Ναυσικά Φλέγγα.	Αλέκος Ξένος
<i>Το τραγούδι του Μοριά.</i>	Μίμης Τραϊφόρος.	Θεόφραστος Σακελλαρίδης
<i>Το φανταράκι.</i>	Γιώργος Μητσάκης	Γιώργος Μητσάκης
<i>Το ψωμί είναι στο τραπέζι.</i>	Ιάκωβος Καμπανέλλης	Μίκης Θεοδωράκης
<i>Τον πόλεμο τον κάνουνε.</i>	Δημήτρης Χριστοδούλου	Λίνος Κόκοτος
<i>Του Κυριάκου το γαϊδούρι</i>	Δημήτριος Γκογκος – Μπαγιαντέρας.	Δημήτριος Γκογκος – Μπαγιαντέρας.
<i>Τους Κενταύρους δεν φοβάμαι (συντροφιά έχω τη λόγχη)</i>	Δημήτριος Γκογκος – Μπαγιαντέρας	Δημήτριος Γκογκος – Μπαγιαντέρας
<i>Τούτες τις μέρες.</i>	Γιάννης Ρίτσος	Χρήστος Λεοντής
<i>Τρελοβάπορο.</i>	Οδυσσέας Ελύτης	Δημήτρης Λάγιος
<i>Τρίτος Παγκόσμιος.</i>	Γιάννης Νεγρεπόντης.	Μάνος Λοΐζος
<i>Τσιμπλιάρη Χιροχίτο</i>	Φώτης Αργυρόπουλος	Δημοσθένης Ζάττας
<i>Τώρα κείτεται</i>	Οδυσσέας Ελύτης	Νότης Μαυρουδής
<i>Τώρα τώρα.</i>	Πάνος Φαλάρας	Llouis Llach
<i>Ύμνος στην Ειρήνη</i>	Κωστής Παλαμάς	Αλέκος Ξένος
<i>Ύμνος στη Σημαία.</i>	Στέλιος Σπεράντσας	Αθανάσιος Αργυρόπουλος
<i>Ύμνος του Ε.Α.Μ.</i>	Βασίλης Ρώτας.	Matvey Blanter
<i>Ύμνος του ΕΛΑΣ</i>	Σοφία Μαυροειδή – Παπαδάκη	Νίκος Τσάκωνας

Ύμνος του Δημοκρατικού Στρατού Ελλάδας	Λευτέρης Παπάζογλου	Λευτέρης Παπάζογλου
Φεγγάρι μου φυλακισμένο	Λευτέρης Παπαδόπουλος	Μίμης Πλέσσας
Φέρτε καινούργια χέρια	Οδυσσέας Ελύτης	Νότης Μαυρουδής
Φεύγω Λενιά.	Σπύρος Περιστέρης	Σπύρος Περιστέρης
Φιφίκος	Ξενοφών Φιλέρης	Γιώργος Ζαμπέτας
Φτιάξε καρδιά μου το δικό σου παραμύθι.	Μαριανίνα Κριεζή.	Διονύσης Τσακνής
Χαϊδάρι.	Μάρκος Βαμβακάρης.	Μάρκος Βαμβακάρης.
Χωριάτα.	Γιώργος Φτέρης	Θεόφραστος Σακελλαρίδης
Ψηλά στ' Αλβανικά βουνά	Δημήτρης Περδικόπουλος.	Δημήτρης Περδικόπουλος.
Ψηλά στις Πίνδου τα βουνά (Ψηλά βουνά κι απάτητα)	Δημήτρης Γκόγκος – Μπαγιαντέρας	Δημήτρης Γκόγκος – Μπαγιαντέρας
Ψηλά στο Μέτωπο	Θεόφραστος Σακελλαρίδης	Θεόφραστος Σακελλαρίδης
Ωδή στον Γεώργιο Καραϊσκάκη.	Διονύσης Σαββόπουλος	Διονύσης Σαββόπουλος

ΚΑΤΗΓΟΡΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΤΡΑΓΟΥΔΙΩΝ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΟ ΜΟΥΣΙΚΟ ΕΙΔΟΣ ΣΤΟ ΟΠΟΙΟ ΑΝΗΚΟΥΝ

Μουσική χρησιμοποιούμενη από την Ελληνική Ορθόδοξη Εκκλησία.

Πίνακας 82. Μουσική χρησιμοποιούμενη από την Ελληνική Ορθόδοξη Εκκλησία, η οποία αναφέρθηκε στην παρούσα εργασία.

Απολυτίκιο Αγίας Σκέπης
Απολυτίκιο Αγίου Δημητρίου
Τη Υπερμάχω

Τραγούδια Ελαφράς Μουσικής

Πίνακας 83. Τραγούδια ελαφράς μουσικής που αναφέρθηκαν στην παρούσα εργασία.

<i>Άντε στο καλό</i>
<i>Αρχισε ο χειμώνας.</i>
<i>Βάζει ο Ντούτσε τη στολή του.</i>
<i>Βζωνάκι Γοργό</i>
<i>Βρες αν μπορείς τι σου έφερα απόψε.</i>
<i>Η γαλανή μας χώρα</i>
<i>Η ζωή ξαναρχίζει για μας</i>
<i>Θα πάω να το πω στον Ερυθρό Σταυρό</i>
<i>Θα σε πάρω να φύγουμε</i>
<i>Κάνε κουράγιο Ελλάδα μου.</i>
<i>Κορίτσι μου για σένα πολεμώ.</i>
<i>Μαυραγορίτες (στίχοι και μουσική: αγνώστου)</i>
<i>Μία οκά κολοκυθάκια</i>
<i>Μούργο Μουσολίνι</i>
<i>Μπράβο Κολονέλλο.</i>
<i>Νίκη</i>
<i>Ντούτσε Ντούτσε.</i>
<i>Ο Μουσολίνι βγήκε στο παζάρι.</i>
<i>Οι ένδοξοι αεροπόροι μας.</i>
<i>Όχι καινούργιο πόλεμο.</i>

<i>Παιδιά, της Ελλάδος παιδιά.</i>
<i>Παναγιά.</i>
<i>Πατρίδα πατρίδα.</i>
<i>Γω πω τι έπαθε ο Μουσολίνι.</i>
<i>Στη Ρώμη (Κορόδο Μουσολίνι)</i>
<i>Στον πόλεμο βγαίνει ο Ιταλός.</i>
<i>Το μυστικό μιας σκλάβας.</i>
<i>Το τραγούδι της λευτεριάς.</i>
<i>Το τραγούδι του Μοριά.</i>
<i>Τσιμπλιάρη Χιροχίτο</i>
<i>Χωριάτα.</i>

Ρεμπέτικα Τραγούδια

Πίνακας 84. Ρεμπέτικα τραγούδια για τα οποία έγινε λόγος στην παρούσα εργασία.

<i>Αδερφός τον αδερφό.</i>
<i>Άκου Ντούτσε μου τα νέα.</i>
<i>Αν φύγουμε στον πόλεμο.</i>
<i>Αρχηγό μου έχω τον Άρη.</i>
<i>Γεια σας φανταράκια μας.</i>
<i>Για στάσου Χάρε</i>
<i>Δεν με φοβίζει ο Πόλεμος</i>
<i>Επιδρομή στον Πειραιά.</i>
<i>Η Μπόμπα</i>
<i>Η λόγχη μας το θέλει</i>
<i>Η Φυλακισμένη</i>
<i>Θα πάρω το ντουφέκι μου</i>
<i>Καθόλου δεν το σκέφτηκες</i>
<i>Κάνε λιγάκι υπομονή (μην απελπίζεσαι).</i>
<i>Κάποια μάνα αναστενάζει.</i>
<i>Κατηγορώ την κοινωνία..</i>
<i>Κατοχή στην Τρούμπα</i>
<i>Κουράγιο πια καρδιά μου.</i>
<i>Μας φέρθηκαν μπαμπέσικα</i>

Ματσάκια πεντοχίλιαρα.
Μαυραγορίτες (στίχοι και μουσική: Μιχάλης Γενίτσαρης)
Με θάρρος αγωνίζομαι
Μουσολίνι άλλαξε γνώμη
Μπλόκος (βγήκανε νωρίς τ' αστέρια)
Να 'ναι γλυκό το βόλι.
Νύχτωσε χωρίς φεγγάρι.
Ο Αγύμναστος (ο Μάρκος φαντάρος)
Ο Ανάπηρος.
Ο Ανταρτόπληκτος
Ο τραυματίας.
Οι λαδάδες
Πάνω στις Πίνδου τα όρη.
Πενθοφορεί η Κοκκινιά
Πέντε Έλληνες στον Άδη
Σαλταδόρος
Στέλιος Καρδάρας
Στη σκλαβωμένη Ελλάδα μας
Στη φυλακή θα λιώσω
Στης Αλβανίας τα βουνά.
Στον ύπνο σου την έβλεπες
Συννεφιασμένη Κυριακή.
Την Αλβανία ξέγραψε
Το γράμμα σου (έχω να λάβω γράμμα σου).
Το κόλπο σου δεν έπιασε.
Το όνειρο του Μπενίτο.
Το ΟΧΙ του '40
Το φανταράκι..
Του Κυριάκου το γαϊδούρι
Τους Κενταύρους δεν φοβάμαι (συντροφιά έχω τη λόγχη)
Φεύγω Λενιώ.
Χαιδάρι.
Ψηλά στις Πίνδου τα βουνά (Ψηλά βουνά κι απάτητα)

Πίνακας 85. Λαϊκά τραγούδια τα οποία αναφέρθηκαν στην παρούσα εργασία.

<i>Αδερφέ Ισραηλίτη</i>
<i>Άντε να σαλτάρω</i>
<i>Από πείνα</i>
<i>Αυτοί που φεύγουν κι αυτοί που μένουν.</i>
<i>Αυτόν τον ουρανό</i>
<i>Γιατί να γίνω μάννα</i>
<i>Δεν θέλω να μου δέσετε τα μάτια</i>
<i>Δυο παιδιά απ' το Βραχώρι.</i>
<i>Ένας Θεσσαλός φαντάρος.</i>
<i>Ένας ξύλινος σταυρός</i>
<i>Έξι τους βεράγανε</i>
<i>Η Κομαντατούρα</i>
<i>Η οπισθοχώρηση.</i>
<i>Καταχνιά.</i>
<i>Μάνα ήρθανε ληστές</i>
<i>Μάνα θα τους περιμένει.</i>
<i>Μάνα μου, κρύψε το σπαθί.</i>
<i>Μίλα μου για τη λευτεριά</i>
<i>Νύχτα ευλογημένη</i>
<i>Ο Έφεδρος.</i>
<i>Ο Ναπολιτάνος.</i>
<i>Ο Σταμούλης ο λοχίας.</i>
<i>Οι Ηπειρώτισσες.</i>
<i>Οι τελευταίες μέρες</i>
<i>Οκτώβρης ήταν</i>
<i>Πήραμε τ' Αργυρόκαστρο.</i>
<i>Φιφίκος</i>

Παραδοσιακά – Νεοδημοτικά Τραγούδια

Πίνακας 86. Παραδοσιακά και Νεοδημοτικά τραγούδια για τα οποία έγινε λόγος στην παρούσα εργασία.

<i>Αγρίμια κι αγριμάκια μου.</i>

<i>Αντάρτες παλικάρια</i>
<i>Απάνω στ' Αργυρόκαστρο</i>
<i>Με δόξα να γυρίσεις</i>
<i>Μέρα και νύχτα με το ντουφέκι</i>
<i>Μες της Κλεισούρας τα βουνά</i>
<i>Ο Ρεζίλης</i>
<i>Όλα τα Ελληνόπουλα</i>
<i>Πότε θα κάνει ξαστεριά.</i>
<i>Στης Πίνδου τις βουνοκορφές</i>
<i>Συνταγματάρχης Μ. Φριζής</i>
<i>Το δόλιο Δίστομο</i>
<i>Τεπελένι</i>
<i>Ψηλά στ' Αλβανικά βουνά</i>

Γνήσια Αντάρτικα Τραγούδια

Πίνακας 87. Γνήσια Αντάρτικα τραγούδια που αναφέρθηκαν στη συγκεκριμένη εργασία.

<i>Άιντε παιδιά</i>
<i>Απόψε θα πλαγιάσουμε.</i>
<i>Είμαι του ΕΛΑΣ αντάρτης.</i>
<i>Είσαι παιδί στα δεκαεννιά σου</i>
<i>Επέσατε θύματα.</i>
<i>Η μάνα του αντάρτη</i>
<i>Ήρωες</i>
<i>Καλαματιανή</i>
<i>Λαέ σκλαβωμένε.</i>
<i>Μαλλιά σγουρά.</i>
<i>Μισεύω</i>
<i>Ο Φρούραρχος της Καστοριάς</i>
<i>Σαμαρίνα</i>
<i>Στ' άρματα.</i>
<i>Στους καπεταναίους του ΕΛΑΣ (Σαν ατσάλινο τείχος).</i>
<i>Στο Γοργοπόταμο</i>
<i>Σφαίρες στη μέση</i>
<i>Της Καστανίτσας οι ξανθές</i>
<i>Τώρα τώρα.</i>
<i>Ύμνος του Δημοκρατικού Στρατού Ελλάδας</i>

Ύμνος του Ε.Α.Μ.
Ύμνος του ΕΛΑΣ

Έντεχνα Τραγούδια (δεκαετιών 1960-1970)

Πίνακας 88. Έντεχνα τραγούδια (δεκαετιών 1960-1970) για τα οποία έγινε λόγος στην παρούσα εργασία.

Ακορντεόν.
Αρνιέμαι.
Άσμα ασμάτων.
Αχ χελιδόνι μου.
Βροχή και σήμερα.
Γεια σου μωρέ ποτάμι
Δοξαστικόν.
Έβαλε ο Θεός σημάδι.
Είμαστε δυο.
Ειρήνη.
Έκτορας και Ανδρομάχη.
Εμείς που μείναμε.
Ένα το χελιδόνι.
Έρθε ο καιρός
Ήταν κάποτε δυο φίλοι.
Θα βρεθούμε ξανά.
Κάποτε θα' ρθουν.
Κείνοι που πράξαν το κακό.
Κόκκινη κλωστή δεμένη (το παραμύθι).
Λάφυρο πολέμου.
Μαλαματένια λόγια.
Με το λύχνο του άστρου.
Μες στον κόσμο.
Μη με ρωτάς.
Μια φορά κι έναν καιρό.
Μικρόκοσμος.
Μικρός Λαός.
Μπήκαν στην Πόλη οι οχτροί.

<i>Νυν και αεί.</i>
<i>Ο Αντώνης.</i>
<i>Ο Αρχηγός.</i>
<i>Ο Δραπέτης.</i>
<i>Ο δρόμος.</i>
<i>Ο μικρός στρατιώτης.</i>
<i>Ο Νεοζηλανδός</i>
<i>Ο Φασισμός.</i>
<i>Ομηρία</i>
<i>Όταν τελειώσει ο πόλεμος.</i>
<i>Παραπονεμένα λόγια.</i>
<i>Πείνα</i>
<i>Ποιος τη ζωή μου.</i>
<i>Σαββατόβραδο στην Καισαριανή.</i>
<i>Στην ποταμιά σωπαίνει το κανόνι.</i>
<i>Στρατιώτης.</i>
<i>Συρματοπλέγματα.</i>
<i>Τα λουστράκια.</i>
<i>Τη Ρωμιοσύνη μην την κλαις.</i>
<i>Της αγάπης αίματα.</i>
<i>Της δικαιοσύνης ήλιε νοητέ.</i>
<i>Τι κι να με ρίξεις στο κελί</i>
<i>Το μπλόκο στην Καισαριανή</i>
<i>Το Όνειρο.</i>
<i>Το τραγούδι της Ειρήνης</i>
<i>Το τραγούδι της ελπίδας.</i>
<i>Το τραγούδι της σημαίας.</i>
<i>Το ψωμί είναι στο τραπέζι.</i>
<i>Τον πόλεμο τον κάνουνε.</i>
<i>Τούτες τις μέρες.</i>
<i>Τρελοβάπορο.</i>
<i>Τρίτος Παγκόσμιος.</i>
<i>Τώρα κείτεται</i>
<i>Φεγγάρι μου φυλακισμένο</i>

<i>Φέρτε καινούργια χέρια</i>
<i>Ωδή στον Γεώργιο Καραϊσκάκη.</i>

Τραγούδια Έντεχνης Αυτικότρησης Μουσικής.

Πίνακας 89. Τραγούδια Έντεχνης Αυτικότρησης Μουσικής για τα οποία έγινε λόγος στην παρούσα εργασία.

<i>25 Μαρτίου 1821-25 Μαρτίου 1946</i>
<i>Άνοιξη</i>
<i>Επίγραμμα: Στους δέκα Ήρωες της Καλλιθέας</i>
<i>Η Ελλάδα σέρνει το χορό (Αντίσταση)</i>
<i>Θάλασσα</i>
<i>Θυσιαστήριο</i>
<i>Κάθε πρωί</i>
<i>Κούρσεψαν την όμορφή μας χώρα</i>
<i>Μαχητές</i>
<i>Ο Κοκοβιός</i>
<i>Ο οδηγητής</i>
<i>Ο Ύμνος της Π.Ε.Ε.Α.</i>
<i>Στους δρόμους (Ύμνος της Εθνικής Αλληλεγγύης)</i>
<i>Τ' ανταρτάκια</i>
<i>Τ' όνειρο του παιδιού</i>
<i>Τα Ελληνόπουλα το λένε</i>
<i>Της Αθήνας</i>
<i>Της νιότης (Ύμνος της Ε.Π.Ο.Ν.)</i>
<i>Το τραγούδι του Άρη.</i>
<i>Ύμνος στην Ειρήνη</i>
<i>Ψηλά στο μέτωπο.</i>

Ελληνικά δημοφιλή τραγούδια (δεκαετιών 1980 - σήμερα)

Πίνακας 90. Ελληνικά δημοφιλή τραγούδια (δεκαετιών 1980-σήμερα) τα οποία αναφέρθηκαν στην παρούσα εργασία.

<i>Αμαχος</i>
<i>Αχ Ελλάδα σ' αγαπώ.</i>

<i>Η Πατρίδα</i>
<i>Κατασκευή ενόχων</i>
<i>Κόκκινο Τριαντάφυλλο.</i>
<i>Μαύρη νύχτα</i>
<i>Μη μου μιλάς για τίποτα.</i>
<i>Μικρή πατρίδα.</i>
<i>Ο Ανίκητος.</i>
<i>Ο Λαός.</i>
<i>Ο Μικρός Ήρωας.</i>
<i>Όμορφη και παράξενη πατρίδα.</i>
<i>Πατρίδα (στίχοι και μουσική: Αλκίνοος Ιωαννίδης)</i>
<i>Πατρίδα (στίχοι: XPlicit Μουσική: Marina)</i>
<i>Πατρίδα μου (στίχοι: Γιώργος Λεκάκης, Θεόδωρος Δουλάμης & Χρήστος Μαρκάκης μουσική: Χρήστος Μαυράκης)</i>
<i>Πατρίδα μου (στίχοι: Μιχάλης Μπουρμπούλης, μουσική: Μίκης Θεοδωράκης)</i>
<i>Προσκυνώ τη χάρη σου λαέ μου.</i>
<i>Σκιτσάρω αγκυλωτό σταυρό την ώρα μου σκοτώνω.</i>
<i>Σιγά μην κλάψω.</i>
<i>Τα παπαγαλάκια.</i>
<i>Τα ραφτικά της γιαγιάς.</i>
<i>Τέσσερεις στρατηγοί.</i>
<i>Το παιδί με το ταμπούρλο.</i>
<i>Φτιάξε καρδιά μου το δικό σου παραμύθι.</i>

Ξένα δημοφιλή τραγούδια (διεθνοποιημένα και μη).

Πίνακας 91. Ξένα δημοφιλή τραγούδια (διεθνοποιημένα και μη) για τα οποία έγινε λόγος στην παρούσα εργασία.

<i>Coat of arms</i>
<i>Hiroshima child.</i>
<i>Imagine</i>
<i>Inmate 4859</i>

<i>Resist and bite</i>
<i>The final solution</i>
<i>The woodpecker song.</i>
<i>To Hell and Back</i>
<i>Wehrmacht</i>
<i>Willkommen.</i>
<i>Άντρα μου πάει</i>
<i>Η Μπαλάντα του νεκρού στρατιώτη.</i>
<i>Λιλή Μαρλέν.</i>
<i>Ο Mack με το μαχαίρι.</i>
<i>Οι γερανοί.</i>
<i>Το τραγούδι της ενόθητας.</i>

Σχολικά τραγούδια.

Πίνακας 92. Σχολικά τραγούδια τα οποία αναφέρονται στην παρούσα εργασία.

<i>Βροντούν της Πίνδου οι Κορφές.</i>
<i>Ύμνος στη Σημαία.</i>

Στρατιωτικά εμβατήρια.

Πίνακας 93. Στρατιωτικά εμβατήρια για τα οποία γίνεται λόγος στην παρούσα εργασία.

<i>Η Ελλάδα ποτέ δεν πεθαίνει.</i>
<i>Περνάει ο στρατός της Ελλάδος.</i>

ΚΑΤΗΓΟΡΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΤΡΑΓΟΥΔΙΩΝ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΗ ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΤΟΥΣ

Τραγούδια που περιγράφουν τα γεγονότα του πολέμου ή τις συνέπειες αυτών.

ι) Τραγούδια σχετικά με τον ελληνοϊταλικό πόλεμο (εμφύχωση των στρατιωτών, σάτιρα του Μουσολίνι και των Ιταλών)

Πίνακας 94. Τραγούδια σχετικά με τον ελληνοϊταλικό πόλεμο (εμφύχωση των στρατιωτών, σάτιρα του Μπενίτο Μουσολίνι και των Ιταλών) που αναφέρονται στην παρούσα εργασία.

Τίτλος τραγουδιού	Παρατηρήσεις
<i>Άκου Ντούτσε μου τα νέα.</i>	
<i>Αν φύγουμε στον πόλεμο.</i>	Το τραγούδι αυτό ηχογραφήθηκε την ημέρα της κήρυξης του ελληνοϊταλικού πολέμου ή λίγες μέρες αργότερα (Πάπιστας, 2007:61)
<i>Άντε στο καλό</i>	Το τραγούδι αυτό παρουσιάστηκε για πρώτη φορά στην πολεμική επιθεώρηση <i>Τσαρούχι</i> (Πάπιστας, 2007:847)
<i>Απάνω στ' Αργυρόκαστρο</i>	
<i>Αρχισε ο χειμώνας.</i>	Με το τραγούδι αυτό η Σοφία Βέμπο, γύριζε όλα τα θέατρα της Αθήνας και το τραγουδούσε, διακόποντας την παιζόμενη παράσταση, με σκοπό να συγκεντρωθούν χρήματα για την οργάνωση "Η φανέλα του στρατιώτη". Στη δράση αυτή της Βέμπο συμμετείχαν η Μαρίκα Κοτοπούλη, που την προλόγιζε και ο Μένιος Μανωλιτσάκης, που τη συνόδευε με το ακορντεόν. (Χατζηπατέρας & Φαφαλιού, 1982: 266)
<i>Βάζει ο Ντούτσε τη στολή του.</i>	Ακούστηκε στην πολεμική επιθεώρηση <i>Bella Grecia</i> ερμηνευμένο από τη Σοφία Βέμπο (Μαμάης, 2001).
<i>Βζωνάκι Γοργό</i>	Το τραγούδι αυτό γράφτηκε το 1913 και ακούστηκε στην επιθεώρηση <i>Πολεμικά Παναθήναια του 1913</i> . Ακούστηκε επίσης πάρα πολύ και κατά τη διάρκεια του ελληνοϊταλικού πολέμου (Χατζηπατέρας & Φαφαλιού, 1982)
<i>Γεια σας φανταράκια μας.</i>	
<i>Γεια σου μωρέ ποτάμι</i>	Το τραγούδι αυτό είναι τμήμα από το <i>Άσμα Πένθιμο για το χαμένο Ανθυπολοχαγό της Αλβανίας</i> , το οποίο αποτελεί φόρο τιμής στους ανθυπολοχαγούς που υπηρέτησαν κατά τη διάρκεια του ελληνοϊταλικού πολέμου

(Ελύτης, 2006)	
<i>Δεν με φοβίζει ο Πόλεμος</i>	
<i>Δοξαστικόν.</i>	Είναι τμήμα του έργου του Οδυσσέα Ελύτη, <i>Άξιον Εστί</i> , το οποίο αποτελεί ποιητική μετουσίωση της εμπειρίας του Οδυσσέα Ελύτη ως στρατιώτη στο μέτωπο κατά τη διάρκεια του ελληνοϊταλικού πολέμου (Ελύτης, 2006).
<i>Δυο παιδιά απ' το Βραχώρι.</i>	Τα τραγούδια αυτά ανήκουν στη δισκογραφική δουλειά Αλβανία. Όλα τα τραγούδια αυτής της δισκογραφικής δουλειάς κάνουν λόγο για τον Ελληνοϊταλικό πόλεμο τον οποίο ο Γιώργος Κατσαρός έζησε στην Κέρκυρα και ο Πυθαγόρας στο Αγρίνιο.
<i>Ένας Θεσσαλός φαντάρος.</i>	
<i>Ένα το χελιδόνι</i>	Είναι τμήμα του έργου του Οδυσσέα Ελύτη, <i>Άξιον Εστί</i> , το οποίο αποτελεί ποιητική μετουσίωση της εμπειρίας του Οδυσσέα Ελύτη ως στρατιώτη στο μέτωπο κατά τη διάρκεια του ελληνοϊταλικού πολέμου.
<i>Η γαλανή μας χώρα</i>	Το τραγούδι αυτό ηχογραφήθηκε από τη Σοφία Βέμπο την περίοδο 4 -12 Μαρτίου 1941 (Μοντέζ, 2007:101) .
<i>Η λόγχη μας το θέλει</i>	
<i>Η οπισθοχώρηση.</i>	Το τραγούδι αυτό ανήκει στη δισκογραφική δουλειά <i>Αλβανία</i> . Όλα τα τραγούδια αυτής της δισκογραφικής δουλειάς κάνουν λόγο για τον Ελληνοϊταλικό πόλεμο τον οποίο ο Γιώργος Κατσαρός έζησε στην Κέρκυρα και ο Πυθαγόρας στο Αγρίνιο.
<i>Θα πάρω το ντουφέκι μου</i>	
<i>Καθόλου δεν το σκέφτηκες</i>	
<i>Κείνοι που πράξαν το κακό.</i>	Το τραγούδι αυτό είναι τμήμα από το <i>Άσμα Πένθιμο για το χαμένο Ανθυπολοχαγό της Αλβανίας</i> , το οποίο αποτελεί φόρο τιμής στους ανθυπολοχαγούς που υπηρέτησαν κατά τη διάρκεια του ελληνοϊταλικού πολέμου (Ελύτης, 2006)
<i>Μάνα θα τους περιμένει.</i>	Το τραγούδι αυτό ανήκει στη δισκογραφική δουλειά <i>Αλβανία</i> . Όλα τα τραγούδια αυτής της δισκογραφικής δουλειάς κάνουν λόγο για τον

	Ελληνοϊταλικό πόλεμο τον οποίο ο Γιώργος Κατσαρός έζησε στην Κέρκυρα και ο Πυθαγόρας στο Αγρίνιο.
<i>Μάνα μου, κρύψε το σπαθί.</i>	Το τραγούδι αυτό ανήκει στη δισκογραφική δουλειά <i>Αλβανία</i> . Όλα τα τραγούδια αυτής της δισκογραφικής δουλειάς κάνουν λόγο για τον Ελληνοϊταλικό πόλεμο τον οποίο ο Γιώργος Κατσαρός έζησε στην Κέρκυρα και ο Πυθαγόρας στο Αγρίνιο.
<i>Μας φέρθηκαν μπαμπέσικα</i>	
<i>Με δόξα να γυρίσεις</i>	
<i>Με θάρρος αγωνίζομαι</i>	
<i>Με το λύχνο του άστρου.</i>	Είναι τμήμα του έργου του Οδυσσέα Ελύτη, <i>Άξιον Εστί</i> , το οποίο αποτελεί ποιητική μετουσίωση της εμπειρίας του Οδυσσέα Ελύτη ως στρατιώτη στο μέτωπο κατά τη διάρκεια του ελληνοϊταλικού πολέμου (Ελύτης, 2006).
<i>Μέρα και νύχτα με το ντουφέκι</i>	
<i>Μες της Κλεισούρας τα βουνά</i>	
<i>Μουσολίνι άλλαξε γνώμη</i>	
<i>Μπράβο Κολονέλλο.</i>	Ακούστηκε στην επιθεώρηση <i>Μπράβο Κολονέλλο</i> . (Σακελλάριος, 1990: 317-321)
<i>Νίκη</i>	Στις 20 και 25 Ιανουαρίου 1941 δόθηκαν 4 παραστάσεις στο θέατρο <i>Μοντιάλ</i> (μία παράσταση στις 20 Ιανουαρίου και τρεις στις 25 Ιανουαρίου) των οποίων οι εισπράξεις δόθηκαν υπέρ των τραυματιών του πολέμου και στις οποίες πρωτοπαρουσιάστηκε το τραγούδι αυτό (Μοντέζ, 2007: 100).
<i>Ντούτσε Ντούτσε.</i>	Ακούστηκε στην επιθεώρηση <i>Πολεμική Επιθεώρηση</i> στο θέατρο <i>Μοντιάλ</i> (η παράσταση παίχτηκε από 9 Νοεμβρίου 1940 ως 13 Ιανουαρίου 1941). Ηχογραφήθηκε από τους Σοφία Βέμπο και Νίκο Γούναρη (Μαμάης, 2001).
<i>Νύχτα ευλογημένη</i>	Το τραγούδι αυτό ανήκει στη δισκογραφική δουλειά <i>Αλβανία</i> . Όλα τα τραγούδια αυτής της δισκογραφικής δουλειάς κάνουν λόγο για τον

	Ελληνοϊταλικό πόλεμο τον οποίο ο Γιώργος Κατσαρός έζησε στην Κέρκυρα και ο Πυθαγόρας στο Αγρίνιο.
<i>Ο Αγύμναστος (ο Μάρκος φαντάρος)</i>	Ο Μάρκος Βαμβακάρης, που ανήκε στην κλάση του 1925, παρουσιάστηκε στο Γουδί για κατάταξη στην ηλικία των 35 ετών. Εκεί έγραψε το τραγούδι αυτό (Βέλλου – Κάιλ, 1978)
<i>Ο Έφεδρος.</i>	Το τραγούδι αυτό ανήκει στη δισκογραφική δουλειά <i>Αλβανία</i> . Όλα τα τραγούδια αυτής της δισκογραφικής δουλειάς κάνουν λόγο για τον Ελληνοϊταλικό πόλεμο τον οποίο ο Γιώργος Κατσαρός έζησε στην Κέρκυρα και ο Πυθαγόρας στο Αγρίνιο.
<i>Ο Μουσολίνι βγήκε στο παζάρι.</i>	Βασίζεται στη μελωδία της επιτυχίας του 1939 <i>Στο παζάρι / Κοκοράκι</i> . Ακούστηκε στην επιθεώρηση <i>Bella Grecia</i> (Φωτιάδου, 1992)
<i>Ο Ναπολιτάνος.</i>	Το τραγούδι αυτό ανήκει στη δισκογραφική δουλειά <i>Αλβανία</i> . Όλα τα τραγούδια αυτής της δισκογραφικής δουλειάς κάνουν λόγο για τον Ελληνοϊταλικό πόλεμο τον οποίο ο Γιώργος Κατσαρός έζησε στην Κέρκυρα και ο Πυθαγόρας στο Αγρίνιο.
<i>Ο Ρεζίλης</i>	
<i>Οι ένδοξοι αεροπόροι μας.</i>	Ακούστηκε στην επιθεώρηση <i>Bella Grecia</i> . Η μουσικής του είναι ένα ποτ πουρί διαφόρων τραγουδιών. Παρουσιάστηκε από την Άννα Καλουτά (Μαμάης, 2001; Μοντέζ, 2007).
<i>Οι Ηπειρώτισσες.</i>	Το τραγούδι αυτό ανήκει στη δισκογραφική δουλειά <i>Αλβανία</i> . Όλα τα τραγούδια αυτής της δισκογραφικής δουλειάς κάνουν λόγο για τον Ελληνοϊταλικό πόλεμο τον οποίο ο Γιώργος Κατσαρός έζησε στην Κέρκυρα και ο Πυθαγόρας στο Αγρίνιο.
<i>Οκτώβρης ήταν</i>	Το τραγούδι αυτό είναι από την θεατρική παράσταση του 1971 <i>Ο Δρόμος</i> , η οποία είχε θέμα τον ιταλικό φασισμό και τη γερμανική κατοχή.
<i>Όλα τα Ελληνόπουλα</i>	
<i>Παιδιά, της Ελλάδος παιδιά.</i>	
<i>Παναγιά.</i>	Το τραγούδι αυτό ηχογραφήθηκε από τη Σοφία Βέμπο την περίοδο 4-12 Μαρτίου 1941 (Μοντέζ, 2007:101).

	Σήμερα υπάρχει ηχογράφιση του τραγουδιού αυτού μόνο με την Κάκια Μένδρη.
<i>Πάνω στις Πίνδου τα όρη.</i>	
<i>Πατρίδα πατρίδα.</i>	Το τραγούδι αυτό ερμηνεύτηκε από τη νεαρή τότε τραγουδίστρια Ρένα Βλαχοπούλου στην επιθεώρηση <i>Πολεμική Επιθεώρηση</i> , η οποία ανέβηκε στο θέατρο <i>Μοντιάλ</i> στην Αθήνα από τις 9 Νοεμβρίου 1940 ως 13 Ιανουαρίου 1941. Ενώ το τραγούδι αυτό πρωτοπαρουσιάστηκε από τη Ρένα Βλαχοπούλου, ηχογραφήθηκε από τη Σοφία Βέμπο την περίοδο 4-12 Μαρτίου 1941 (Μοντέζ, 2007: 101)
<i>Πέντε Έλληνες στον Άδη</i>	Οι στίχοι γράφτηκαν από τον Κώστα Μάνεση, με αφορμή ένα περιστατικό που έγινε τον Ιανουάριο του 1941 στο βουνό Τόμορι της Αλβανίας. Η ιταλική επίθεση με όλμους στο φυλάκιο που πολέμουσε ο Μάνεσης ως δεκανέας προκάλεσε ακαριαίο θάνατο πέντε συμπολεμιστών του. Ο ίδιος ο Μάνεσης σώθηκε με σοβαρά τραύματα στα πόδια. Το τραγούδι αυτό ηχογραφήθηκε το 1946, με την επαναλειτουργία της δισκογραφικής εταιρίας Columbia στην Ελλάδα (Λιάβας, 2009: 297).
<i>Πήραμε τ' Αργυρόκαστρο.</i>	Το τραγούδι αυτό ανήκει στη δισκογραφική δουλειά <i>Αλβανία</i> . Όλα τα τραγούδια αυτής της δισκογραφικής δουλειάς κάνουν λόγο για τον Ελληνοϊταλικό πόλεμο τον οποίο ο Γιώργος Κατσαρός έζησε στην Κέρκυρα και ο Πυθαγόρας στο Αγρίνιο.
<i>Βροντούν της Πίνδου οι Κορφές.</i>	
<i>Πω πω τι έπαθε ο Μουσολίνι.</i>	
<i>Στη Ρώμη (Κορόιδο Μουσολίνι)</i>	Στις 28 Οκτωβρίου 1940, ο Γιώργος Οικονομίδης βρέθηκε να υπηρετεί την θητεία του ως δεκανέας, αλλά και να βρίσκεται για κάποιο πειθαρχικό παράπτωμα τιμωρημένος και κρατούμενος στο πειθαρχείο του Φρουραρχείου Αθηνών. Μέσα εκεί έφτασε ο αντίλαλος των λαϊκών εκδηλώσεων του Αθηναϊκού λαού, με τις οποίες υποδέχτηκε τον πόλεμο.

	<p>Κάτω από την επίδραση αυτής της ατμόσφαιρας, ο Γιώργος Οικονομίδης, πήρε και έγραψε πίσω από το πακέτο των τσιγάρων του επάνω στο σκοπό του τότε πασίγνωστου τραγουδιού <i>Μικρή Χωριατοπούλα</i> (το οποίο ήταν μετάφραση της τότε δημοφιλέστατης καντσονέτας <i>Reginella Campagnola</i>) το τραγούδι <i>Στη Ρώμη (Κορόιδο Μουσολίνι)</i>.</p> <p>Μόλις το έφτιαξε, το έδειξε στον δεσμοφύλακα, και αυτός ενθουσιάστηκε τόσο που τον έδωξε αμέσως από το πειθαρχείο.</p> <p>Την ίδια ώρα το τραγούδι αυτό δόθηκε στην Εθνική Οργάνωση της Νεολαίας και το πρώτο βράδυ του πολέμου, οι φάλαγγες της Νεολαίας το τραγουδούσαν στους κεντρικότερους δρόμους της Αθήνας. Σε λίγες μέρες δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα <i>Βραδυνή</i> και δεν άργησε να τραγουδιέται από όλο τον λαό και το στρατό.</p> <p>Όταν γράφτηκε το τραγούδι <i>Στη Ρώμη Κορόιδο Μουσολίνι</i>, ο ίδιος ο Μουσολίνι απαγόρευσε το τραγούδι <i>Campagnola Bella</i>, στη μελωδία του οποίου βασίζεται το συγκεκριμένο τραγούδι. (Προφορική μαρτυρία του Γιώργου Οικονομίδη που υπάρχει στο Χατζηπατέρας και Φαφαλιού, 1982: 263).</p>
<i>Στης Αλβανίας τα βουνά.</i>	
<i>Στης Πίνδου τις βουνοκορφές.</i>	
<i>Στον πόλεμο βγαίνει ο Ιταλός.</i>	Ακούστηκε στην πολεμική επιθεώρηση <i>Bella Grecia</i> ερμηνευμένο από τη Σοφία Βέμπο (Μαμάης, 2001).
<i>Στον ύπνο σου την έβλεπες</i>	
<i>Συνταγματάρχης Μ. Φριζής.</i>	Το τραγούδι αυτό κάνει λόγο για τον ελληνο - εβραίο συνταγματάρχη Μαρδοχαίο Φριζή, ο οποίος πολέμησε στον ελληνοϊταλικό πόλεμο και έχασε τη ζωή του στις 5 Δεκεμβρίου 1940 κατά τη διάρκεια μάχης (Ζωγραφάκης, 1977)
<i>Τεπελένι</i>	
<i>Την Αλβανία ξέγραψε</i>	
<i>Της Αγάπης αίματα.</i>	Είναι τμήματα του έργου του Οδυσσέα

<i>Της Δικαιοσύνης ήλπε νοητέ.</i>	Ελύτη, <i>Άξιον Εστί</i> , το οποίο αποτελεί ποιητική μετουσίωση της εμπειρίας του Οδυσσέα Ελύτη ως στρατιώτη στο μέτωπο κατά τη διάρκεια του ελληνοϊταλικού πολέμου.
<i>Το κόλπο σου δεν έπιασε.</i>	
<i>Το μυστικό μιας σκλάβας.</i>	
<i>Το όνειρο του Μπενίτο.</i>	
<i>Το ΟΧΙ του '40</i>	
<i>Τους Κενταύρους δεν φοβάμαι (συντροφιά έχω τη λόγχη)</i>	
<i>Τώρα κείτεται</i>	Το τραγούδι αυτό είναι τμήμα από το <i>Άσμα Πένθιμο για το χαμένο Ανθυπολοχαγό της Αλβανίας</i> , το οποίο αποτελεί φόρο τιμής στους ανθυπολοχαγούς που υπηρέτησαν κατά τη διάρκεια του ελληνοϊταλικού πολέμου (Ελύτης, 2006)
<i>Φέρτε καινούργια χέρια</i>	
<i>Ψηλά στ' Αλβανικά βουνά</i>	
<i>Ψηλά στις Πίνδου τα βουνά (Ψηλά βουνά κι απάτητα)</i>	Το τραγούδι κυκλοφόρησε το Δεκέμβριο του 1940. (Πάπιστας, 2007: 71)
<i>Φεύγω Λενιώ.</i>	Το τραγούδι αυτό, παρά το γεγονός ότι κυκλοφόρησε το 1948, δεν γνωρίζουμε αν γράφτηκε κατά τη διάρκεια του Ελληνοϊταλικού πολέμου (και δεν ηχογραφήθηκε για κάποιους λόγους) ή κατά τη διάρκεια του εμφυλίου πολέμου (Πάπιστας 2007: 768)

ii) Τραγούδια σχετικά με την κατοχή

Πίνακας 95. Τραγούδια σχετικά με την κατοχή για τα οποία γίνεται λόγος στην παρούσα εργασία.

Τίτλος τραγουδιού	Παρατηρήσεις
<i>Ακορντεόν.</i>	
<i>Άντε να σαλτάρω</i>	Το τραγούδι αυτό είναι από τη δισκογραφική δουλειά <i>Ντοκουμέντα</i> που κυκλοφόρησε το 1975. Οι ιστορίες που αναφέρονται στα τραγούδια είναι πέρα ως πέρα αληθινές και είναι προσωπικά βιώματα του Ξενοφώντα Φιλήρη από την Κατοχική Αθήνα, σύμφωνα με σημείωμα του ίδιου που υπάρχει στο οπισθόφυλλο του δίσκου.

<i>Από πείνα</i>	Τα τραγούδια αυτά είναι από την θεατρική παράσταση του 1971 <i>Ο Δρόμος</i> , η οποία είχε θέμα τον ιταλικό φασισμό και τη γερμανική κατοχή.
<i>Αυτόν τον ουρανό</i>	
<i>Βρες αν μπορείς τι σου έφερα απόψε.</i>	Το τραγούδι αυτό ακούστηκε στην κινηματογραφική ταινία του 1962 <i>Ψηλά τα χέρια Χίτλερ</i> ερμηνευμένο από του Θανάση Βέγγο, Βασίλη Διαμαντόπουλο και Μίρκα Καλαντζοπούλου.
<i>Δεν θέλω να μου δέσετε τα μάτια</i>	Ο Κώστας Βίρβος έγραψε κάποιους στίχους το 1944, στην απομόνωση των κρατητηρίων της οδού Ελπίδος 5, όπου οδηγήθηκε μετά από βασανιστήρια, επειδή ως μέλος της ΕΠΟΝ, συνελήφθη να γράφει στους τοίχους. Εκεί, αφού έμαθε, για την εκτέλεση των 200 στην Καισαριανή την 1 ^η Μαΐου 1944 έγραψε αυτά τα τραγούδια (Βίρβος, 1985), τα οποία αποτελούν τμήμα του κύκλου τραγουδιών <i>Καταχνιά</i> .
<i>Ένας ξύλινος σταυρός</i>	Το τραγούδι αυτό είναι από την θεατρική παράσταση του 1971 <i>Ο Δρόμος</i> , η οποία είχε θέμα τον ιταλικό φασισμό και τη γερμανική κατοχή.
<i>Έξι τους βαράγανε</i>	Το τραγούδι αυτό είναι από τη δισκογραφική δουλειά <i>Ντοκουμέντα</i> που κυκλοφόρησε το 1975. Οι ιστορίες που αναφέρονται στα τραγούδια είναι πέρα ως πέρα αληθινές και είναι προσωπικά βιώματα του Ξενοφώντα Φιλήρη από την Κατοχική Αθήνα, σύμφωνα με σημείωμα του ιδίου που υπάρχει στο οπισθόφυλλο του δίσκου.
<i>Η Κομαντατούρα</i>	
<i>Θα πάω να το πω στον Ερυθρό Σταυρό</i>	
<i>Καταχνιά.</i>	Το τραγούδι αυτό ανήκει στον κύκλο τραγουδιών <i>Καταχνιά</i> , ο οποίος έχει θέμα την κατοχή και την αντίσταση. Ο πρώτος στίχος του τραγουδιού αυτού (κλαίνε θρηνούνε τα βουνά) είναι εμπνευσμένο από τον πρώτο στίχο του <i>Τραγουδιού του Άρη</i> (βαριά στενάζουν τα βουνά) (Βίρβος, 1985).
<i>Κατοχή στην Τρούμπα</i>	
<i>Λιλή Μαρλέν</i>	Εδώ γίνεται λόγος για την απόδοση στην ελληνική γλώσσα από άγνωστο
<i>Μάνα ήρθανε ληστές</i>	Το τραγούδι αυτό είναι από τη δισκογραφική δουλειά <i>Ντοκουμέντα</i> που κυκλοφόρησε το 1975. Οι ιστορίες που αναφέρονται στα τραγούδια είναι πέρα ως πέρα αληθινές και είναι προσωπικά βιώματα του Ξενοφώντα Φιλήρη από την Κατοχική

Αθήνα, σύμφωνα με σημείωμα του ιδίου που υπάρχει στο οπισθόφυλλο του δίσκου.	
<i>Ματσάκια πεντοχίλιαρα.</i>	
<i>Μαυραγορίτες</i> (στίχοι και μουσική αγνώστου)	
<i>Μαυραγορίτες</i> (στίχοι και μουσική: Μιχάλης Γενίτσαρης)	
<i>Μία οκά κολοκυθάκια</i>	
<i>Μίλα μου για τη λευτεριά</i>	Το τραγούδι αυτό είναι από την θεατρική παράσταση του 1971 <i>Ο Δρόμος</i> , η οποία είχε θέμα τον ιταλικό φασισμό και τη γερμανική κατοχή.
<i>Οι λαδάδες</i>	Σύμφωνα με προσωπική μαρτυρία του Μιχάλη Γενίτσαρη, το τραγούδι αυτό γράφτηκε με αφορμή τον απαγχονισμό μαυραγοριτών από τους Γερμανούς για παράνομο εμπόριο λαδιού (Gauntlett, 1992)
<i>Οι τελευταίες μέρες</i>	Το τραγούδι αυτό είναι από την θεατρική παράσταση του 1971 <i>Ο Δρόμος</i> , η οποία είχε θέμα τον ιταλικό φασισμό και τη γερμανική κατοχή.
<i>Ομηρία</i>	Τα τραγούδια αυτά είναι τμήμα του κύκλου τραγουδιών <i>Καταχνιά</i> με θεματολογία σχετική με την κατοχή και την αντίσταση. Οι στίχοι αυτού γράφτηκαν στο βουνό, μετά την αποφυλάκιση του Κώστα Βίρβου για γράψιμο συνθημάτων στους τοίχους (Βίρβος, 1985).
<i>Πείνα</i>	Σύμφωνα με προσωπικές μαρτυρίες του Μιχάλη Γενίτσαρη το τραγούδι αυτό κάνει λόγο για τους σαλταδόρους της κατοχικής περιόδου (Gauntlett, 1992)
<i>Σαλταδόρος</i>	Σύμφωνα με προσωπική μαρτυρία του Μιχάλη Γενίτσαρη το τραγούδι αυτό περιγράφει κάποιους έλληνες (Βρεττός και Ζάκας) που εξαπατούσαν άλλους έλληνες πουλώντας τους νερό ενώ δήλωναν ότι πουλούσαν λάδι. Από αυτούς ο ένας συνελήφθη για την απάτη αυτή (ο Βρεττός, φίλος του Γενίτσαρη) και καταδικάστηκε σε δύο χρόνια φυλάκιση (Χατζηδουλής, 1990).
<i>Στη φυλακή θα λιώσω</i>	Σύμφωνα με προσωπική μαρτυρία του Βασίλη Τσιτσάνη το τραγούδι αυτό εκφράζει τα συναισθήματά του αναφορικά με τα βιώματά του στη διάρκεια της κατοχής στη Θεσσαλονίκη (Χατζηδουλής, 1979; http://webtv.nerit.gr/katigories/politismos/18ian2015-tragoudia-pou-egrapsan-vasilis-
<i>Συννεφιασμένη Κυριακή.</i>	

tsitsanis/)	
<i>Του Κυριάκου το γαϊδούρι</i>	
<i>Φεγγάρι μου φυλακισμένο</i>	Το τραγούδι αυτό είναι από την θεατρική παράσταση του 1971 <i>Ο Δρόμος</i> , η οποία είχε θέμα τον ιταλικό φασισμό και τη γερμανική κατοχή.
<i>Φιφίκος</i>	Το τραγούδι αυτό είναι από τη δισκογραφική δουλειά <i>Ντοκουμέντα</i> που κυκλοφόρησε το 1975. Οι ιστορίες που αναφέρονται στα τραγούδια είναι πέρα ως πέρα αληθινές και είναι προσωπικά βιώματα του Ξενοφώντα Φιλήρη από την Κατοχική Αθήνα, σύμφωνα με σημείωμα του ίδιου που υπάρχει στο οπισθόφυλλο του δίσκου.

iii) Τραγούδια σχετικά με την αντίσταση

Πίνακας 96. Τραγούδια σχετικά με την κατοχή τα οποία αναφέρονται στην παρούσα εργασία.

Τίτλος τραγουδιού	Παρατηρήσεις
<i>Αδερφέ Ισραηλίτη</i>	Το τραγούδι αυτό είναι τμήμα του κύκλου τραγουδιών <i>Καταχνιά</i> με θεματολογία σχετική με την κατοχή και την αντίσταση. Οι στίχοι αυτού γράφτηκαν στο βουνό, μετά την αποφυλάκιση του Κώστα Βίρβου για γράψιμο συνθημάτων στους τοίχους (Βίρβος, 1985).
<i>Αιντε παιδιά</i>	
<i>Αντάρτες παλικάρια</i>	Το τραγούδι αυτό ηχογραφήθηκε στις Η.Π.Α. από την εκεί ερμηνεύτρια Βιργινία Μαγκίδου (Πάπιστας, 2007).
<i>Απόψε θα πλαγιάσουμε.</i>	
<i>Αρχηγό μου έχω τον Άρη.</i>	
<i>Γιατί να γίνω μάννα</i>	Το τραγούδι αυτό είναι τμήμα του κύκλου τραγουδιών <i>Καταχνιά</i> με θεματολογία σχετική με την κατοχή και την αντίσταση. Οι στίχοι αυτού γράφτηκαν στο βουνό, μετά την αποφυλάκιση του Κώστα Βίρβου για γράψιμο συνθημάτων στους τοίχους (Βίρβος, 1985).

<i>Είμαι του ΕΛΑΣ αντάρτης.</i>	
<i>Είσαι παιδί στα δεκαεννιά σου</i>	
<i>Επίγραμμα: Στους δέκα Ήρωες της Καλλιθέας</i>	Τα τραγούδια αυτά κάνουν λόγο για το μπλόκο της οδού Μπιζανίου 10 στην Καλλιθέα Αττικής, που έγινε τον Ιούλιο του 1944.
<i>Επέσατε θύματα.</i>	
<i>Θυσιαστήριο</i>	
<i>Η Ελλάδα σέρνει το χορό (Αντίσταση)</i>	
<i>Η μάνα του αντάρτη</i>	
<i>Ήρωες.</i>	
<i>Κάθε πρωί</i>	
<i>Καλαματιανή</i>	
<i>Κούρσεψαν την όμορφή μας χώρα</i>	
<i>Λαέ σκλαβωμένε.</i>	
<i>Μαλλιιά σγουρά.</i>	
<i>Μούργο Μουσολίνι</i>	Το τραγούδι αυτό βασίζεται στη μελωδία του τραγουδιού <i>Στη Ρώμη (Κορόιδο Μουσολίνι)</i> . Ηχογραφήθηκε στις Η.Π.Α. το 1942.
<i>Μπλόκος (βγήκανε νωρίς τ' αστέρια)</i>	Το τραγούδι αυτό κάνει λόγο για το μπλόκο της Καλαμαριάς που έγινε το πρωί της Κυριακής 13 Αυγούστου 1944 (Χατζηδουλής, 1979).
<i>Να 'ναι γλυκό το βόλι..</i>	
<i>Ο Κοκοβιός</i>	
<i>Ο Νεοζηλανδός</i>	Το τραγούδι αυτό είναι τμήμα του κύκλου τραγουδιών <i>Καταχνιά</i> με θεματολογία σχετική με την κατοχή και την αντίσταση. Οι στίχοι αυτού γράφτηκαν στο βουνό, μετά την αποφυλάκιση του Κώστα Βίρβου για γράψιμο συνθημάτων στους τοίχους (Βίρβος, 1985).
<i>Ο οδηγητής</i>	
<i>Ο Ύμνος της Π.Ε.Ε.Α.</i>	
<i>Πενθοφορεί η Κοκκινιά</i>	Το τραγούδι αυτό έχει γραφτεί για την εκτέλεση του σαμποτέρ και σαλταδόρου Στέλιου Καρδάρη, το 1944, από έλληνες συνεργάτες των Γερμανών. Το γεγονός αυτό περιγράφεται από το Μιχάλη Γενίτσαρη (Χατζηδουλής, 1990)

<i>Σαββατόβραδο στην Καισαριανή.</i>	Το τραγούδι αυτό είναι εμπνευσμένο από την εκτέλεση 200 Ελλήνων στην Καισαριανή την 1 ^η Μαΐου 1944
<i>Στ' άρματα.</i>	
<i>Στέλιος Καρδάρας</i>	Ο Στέλιος Καρδάρας ήταν σαμποτέρ και σαλταδόρος, ο οποίος εκτελέστηκε, το 1944, από έλληνες συνεργάτες των Γερμανών. Το τραγούδι αυτό έγινε γνωστό σε όλη την ευρύτερη περιοχή της Κοκκινιάς (τόπος εκτέλεσης του Στέλιου Καρδάρα) από στόμα σε στόμα. Αντάρτες και μέλη του Ε.Α.Μ. πήγαν τον Γενίτσαρη στην πλατεία της Κοκκινιάς και ο Γενίτσαρης τραγούδησε το τραγούδι αυτό σε πέντε χιλιάδες ανθρώπους που είχαν μαζευτεί εκεί για το λόγο αυτό (Χατζηδουλής, 1990).
<i>Στη σκλαβωμένη Ελλάδα μας</i>	
<i>Στους δρόμους (Ύμνος της Εθνικής Αλληλεγγύης)</i>	
<i>Στους καπεταναίους του ΕΛΑΣ (Σαν ατσάλινο τείχος).</i>	
<i>Σφαίρες στη μέση</i>	
<i>Τ' ανταρτάκια</i>	
<i>Τα Ελληνόπουλα το λένε</i>	
<i>Της Αθήνας</i>	
<i>Της Καστανίτσας οι ξανθές</i>	Το τραγούδι αυτό κάνει λόγο για την καταστροφή του χωριού Κοσμάς της Κυνουρίας Αρκαδίας από τους Γερμανούς τον Ιανουάριο του 1944, καθώς το χωριό αυτό ήταν ένα από το προπύργια της αντίστασης στον Πάρωνα.
<i>Της νιότης (Ύμνος της Ε.Π.Ο.Ν.)</i>	
<i>Τι κι να με ρίξεις στο κελί</i>	Το τραγούδι αυτό είναι τμήμα του κύκλου τραγουδιών <i>Καταχνιά</i> με θεματολογία σχετική με την κατοχή και την αντίσταση. Οι στίχοι αυτού γράφτηκαν στο βουνό, μετά την αποφυλάκιση του Κώστα Βίρβου για

	γράψιμο συνθημάτων στους τοίχους (Βίρβος, 1985).
<i>Το δόλιο Δίστομο</i>	Το τραγούδι αυτό είναι εμπνευσμένο από τη σφαγή του Διστόμου (Ιούνιος 1944) και ηχογραφήθηκε στις Η.Π.Α. το 1945 (Πάπιστας, 2007).
<i>Το μπλόκο στην Καισαριανή</i>	Το τραγούδι αυτό γράφτηκε για την θεατρική παράσταση του 1974 <i>Αυτό το δέντρο δεν το λέγανε υπομονή</i> του Νότη Περγιάλη.
<i>Το τραγούδι του Άρη.</i>	Το τραγούδι αυτό γράφτηκε το 1942, ενώ ο συνθέτης γύριζε μαζί με το «Θίασο του Βουνού» τα ορεινά χωριά της Ελλάδας και κάνει λόγο για τη Μάχη του Μικρού Χωριού Ευρυτανίας Στις 18 Δεκεμβρίου 1942, ο ΕΛΑΣ έστησε ενέδρα και χτύπησε την εμπροσθοφυλακή ενός ιταλικού συντάγματος, που βγήκε από το Καρπενήσι για να εξοντώσει αντάρτες. Στη λυσσαλέα μάχη σκοτώθηκαν πολλοί Ιταλοί, μαζί και ο διοικητής τους (Ξένος, 2013).
<i>Τώρα τώρα.</i>	
<i>Ύμνος του Ε.Α.Μ.</i>	
<i>Ύμνος του ΕΛΑΣ</i>	
<i>Ύμνος του Δημοκρατικού Στρατού Ελλάδας</i>	
<i>Χαιδάρη.</i>	
<i>Χωριάτα.</i>	Το τραγούδι αυτό έγινε σύμβολο ελευθερίας το 1941 που γράφτηκε, ενοχλώντας τους Γερμανούς. Εξ' αιτίας του τραγουδιού αυτού ο στιχουργός του τραγουδιού κινδύνευσε να συλληφθεί και απαγορεύτηκε στη Σοφία Βέμπο να εμφανίζεται στο θέατρο (Μαμάης, 2001).

iv) Τραγούδια σχετικά με τον εμφύλιο πόλεμο.

Πίνακας 97. Τραγούδια σχετικά με τον εμφύλιο πόλεμο για τα οποία γίνεται λόγος στην παρούσα εργασία.

Τίτλος Τραγουδιού	Παρατηρήσεις
25 Μαρτίου 1821-25 Μαρτίου 1946	

<i>Αδερφός τον αδερφό.</i>	
<i>Για στάσου Χάρε</i>	Ο Κώστας Βίρβος αναφέρει ότι το τραγούδι αυτό αναφέρεται στον εμφύλιο πόλεμο και συγκεκριμένα στο παιδί που είχε πάει στο βουνό για να σκοτωθεί. Ο «Χάρος» συμβολίζει τους «Μεγάλους» της εποχής εκείνης (Βίρβος, 1985).
<i>Η φυλακισμένη</i>	Το τραγούδι αυτό είναι φαινομενικά ερωτικό, προκειμένου να περάσει την επιτροπή λογοκρισίας της εποχής εκείνης, αλλά κρύβει κοινωνικά και πολιτικά μηνύματα. Το «σπίτι» συμβολίζει τη φυλακή. (ιδέ φυλλάδιο που συνοδεύει τη συλλογή CDs <i>Ιστορία του Ρεμπέτικου και Λαϊκού Τραγουδιού</i> , Μίνος- Ε.Μ.Ι., που διακινήθηκε από την εφημερίδα <i>Το Βήμα</i>)
<i>Κάνε κουράγιο Ελλάδα μου.</i>	
<i>Κάνε λιγάκι υπομονή (μην απελπίζεσαι).</i>	Το τραγούδι αυτό κρύβει κοινωνικά και πολιτικά μηνύματα, ενώ είναι φαινομενικά ερωτικό, προκειμένου να περάσει την επιτροπή λογοκρισίας της εποχής εκείνης. Το 1950, το τραγούδι αυτό απαγορεύτηκε να παίζεται και να τραγουδιέται σε δημόσιους χώρους κατόπιν διαταγής της Αστυνομικής Διεύθυνσης Αθηνών. Η «χαραυγή» συμβολίζει την ελευθερία (Χατζηδουλής, 1979).
<i>Κάποια μάνα αναστενάζει.</i>	Το τραγούδι αυτό κυκλοφόρησε το 1947, και λόγω των αλληγοριών που είχε κατάφερε να περάσει την επιτροπή λογοκρισίας της εποχής εκείνης. Μετά το μεγάλο κύμα συλλήψεων τον Ιούλιο του 1947, απαγορεύτηκε το τραγούδι αυτό να παίζεται και να τραγουδιέται σε δημόσιους χώρους κατόπιν διαταγής του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης (Χατζηδουλής, 1979).
<i>Κατηγορώ την κοινωνία.</i>	Το τραγούδι αυτό κυκλοφόρησε το 1949 και εκφράζει την κοινωνική αδικία και την ταξική πάλη που υπήρχε την εποχή εκείνη στον ελλαδικό χώρο (Χατζηδουλής,

	1979). Θα μπορούσε τα τραγούδι αυτό να κρύβει και πολιτικά μηνύματα: Θα μπορούσε η λέξη «κοινωνία» να συμβολίζει το επίσημο κράτος και η λέξη «μαύρη προδοσία» να συμβολίζει την πολιτική προδοσία (Πάπιστας, 2007:757-758)
<i>Κορίτσι μου για σένα πολεμώ.</i>	
<i>Κουράγιο πια καρδιά μου.</i>	Το τραγούδι αυτό γράφτηκε το 1947. Ο στίχος «βρέχει κι αστράφτει και βροντά» περιγράφει την ατμόσφαιρα του εμφυλίου πολέμου. Οι λέξεις «στενή γωνιά» και «μοναξιά», ενδεχομένως, να υπονοούν κάποιο κελί φυλακής (Πάπιστας, 2007: 751)
<i>Νύχτωσε χωρίς φεγγάρι.</i>	Το τραγούδι αυτό γράφτηκε μετά το Δεκέμβριο του 1944, μετά τις συλλήψεις και τις προσαγωγές μελών της Εθνικής Αντίστασης στις φυλακές του Γεντί Κουλέ (στη Θεσσαλονίκη). Πριν δώσει ο δημιουργός το τραγούδι αυτό για έγκριση από το Υπουργείο Εσωτερικών για έκκριση προς ηχογράφιση ²⁴ αυτολογοκρίθηκε, τροποποιώντας τα σημεία εκείνα που δεν ήταν δυνατόν να περάσουν από τη λογοκρισία. Το τραγούδι αυτό απαγορεύτηκε να παίζεται και να τραγουδιέται σε δημόσιους χώρους το 1949 με διαταγή της Αστυνομικής Διεύθυνσης Αθηνών (Πάπιστας, 2007: 748-749).
<i>Ο Ανάπηρος.</i>	
<i>Ο Ανταρτόπληκτος</i>	Ανταρτόπληκτοι (ή αλλιώς συμμοριόπληκτοι ή στρατόπληκτοι) αποκαλούνταν πολλές χιλιάδες κάτοικοι ορεινών περιοχών, οι οποίοι υποχρεώθηκαν να εγκαταλείψουν τα χωριά τους και να εγκατασταθούν σε πρόχειρους

²⁴ Το 1936 (επί δικτατορίας Ιωάννη Μεταξά) θεσπίστηκε για πρώτη φορά στην Ελλάδα νόμος σύμφωνα με τον οποίο έπρεπε να κατατεθούν οι στίχοι και η παρτιτούρα ενός τραγουδιού σε σχετική υπηρεσία του Υπουργείου Εσωτερικών προκειμένου αυτό να πάρει άδεια για να ηχογραφηθεί. Από το 1974 ως το 1994 ο νόμος ήταν πρακτικά ανενεργός (όλα τα τραγούδια έπαιρναν άδεια ηχογράφησης) και το 1994 ο νόμος αυτός καταργήθηκε (Συλλογικό, 2008).

	καταυλισμούς στα περίχωρα αστικών κέντρων (Λαΐου, 2002)
<i>Ο τραυματίας.</i>	
<i>Ο Φρούραρχος της Καστοριάς</i>	Το τραγούδι αυτό αναφέρεται στη διάλυση της 22 ^{ης} ταξιαρχίας του κυβερνητικού στρατού, στα πλαίσια του «Ελιγμού του Γράμμου» τον Σεπτέμβριο του 1948, στα πλαίσια του εμφυλίου πολέμου.
<i>Το γράμμα σου (έχω να λάβω γράμμα σου).</i>	Για το δημιουργό του τραγουδιού η λέξη «μπόρα» συμβολίζει τον εμφύλιο πόλεμο και η έκφραση «κι άλλοι [μου λεν] πως μ' απαρνήθηκες» χρησιμοποιήθηκε προκειμένου το τραγούδι αυτό να περάσει την επιτροπή λογοκρισίας (Χατζηδουλής, 1979)
<i>Το τραγούδι του Μοριά.</i>	Το τραγούδι αυτό πέρασε την επιτροπή λογοκρισίας της εποχής εκείνης, παρά το γεγονός ότι στο τραγούδι αυτό γίνεται αναφορά στον εμφύλιο πόλεμο. Πρόκειται για την τελευταία σύνθεση του Θεόφραστου Σακελλαρίδη, στο νοσοκομείο, χωρίς τη βοήθεια κανενός μουσικού οργάνου (Πάπιστας, 2007: 884-885).
<i>Το φανταράκι.</i>	Το τραγούδι αυτό κυκλοφόρησε το 1949. Ο Βασίλης Τσιτσάνης έγραψε το τραγούδι αυτό έχοντας υπ' όψιν του τους στρατιώτες του κυβερνητικού στρατού (Χατζηδουλής, 1979)
<i>Φεύγω Λενιώ.</i>	Το τραγούδι αυτό, παρά το γεγονός ότι κυκλοφόρησε το 1948, δεν γνωρίζουμε αν γράφτηκε κατά τη διάρκεια του Ελληνοϊταλικού πολέμου (και δεν ηχογραφήθηκε για κάποιους λόγους) ή κατά τη διάρκεια του εμφυλίου πολέμου (Πάπιστας, 2007: 768)

Αντιφασιστικά, φιλειρηνικά, αντιπολεμικά, αγωνιστικά τραγούδια.

Πίνακας 98. Αντιφασιστικά, φιλειρηνικά, αντιπολεμικά και αγωνιστικά τραγούδια τα οποία αναφέρονται στην παρούσα εργασία.

<i>Hiroshima child.</i>
<i>Imagine</i>
<i>Αγρίμια κι αγριμάκια μου.</i>
<i>Άμαχος</i>
<i>Άνοιξη</i>
<i>Αρνιέμαι.</i>
<i>Αχ χελιδόνι μου.</i>
<i>Έβαλε ο Θεός σημάδι.</i>
<i>Είμαστε δυο.</i>
<i>Ειρήνη.</i>
<i>Έκτορας και Ανδρομάχη.</i>
<i>Εμείς που μείναμε.</i>
<i>Ένα το χελιδόνι.</i>
<i>Η Μπαλάντα του νεκρού στρατιώτη.</i>
<i>Η Πατρίδα</i>
<i>Έρθε ο καιρός.</i>
<i>Ήταν κάποτε δυο φίλοι.</i>
<i>Θάλασσα</i>
<i>Κάποτε θα' ρθουν.</i>
<i>Κατασκευή ενόχων</i>
<i>Κόκκινη κλωστή δεμένη (το παραμύθι).</i>
<i>Λάφυρο πολέμου.</i>
<i>Μαλαματένια λόγια.</i>
<i>Μαύρη νύχτα</i>
<i>Μες στον κόσμο.</i>
<i>Μη με ρωτάς.</i>
<i>Μη μου μιλάς για τίποτα.</i>
<i>Μια φορά κι έναν καιρό.</i>
<i>Μικρή πατρίδα.</i>
<i>Μικρόκοσμος.</i>
<i>Μικρός Λαός.</i>
<i>Μπήκαν στην Πόλη οι οχτροί.</i>
<i>Νυν και αεί.</i>
<i>Ο Ανίκητος.</i>
<i>Ο Αρχηγός.</i>
<i>Ο δρόμος.</i>
<i>Ο Λαός.</i>
<i>Ο μικρός στρατιώτης.</i>
<i>Ο Φασισμός.</i>

<i>Οι γερανοί.</i>
<i>Όχι καινούργιο πόλεμο.</i>
<i>Παραπονεμένα λόγια.</i>
<i>Πατρίδα</i> (στίχοι: ΧΡPlicit Μουσική: Marina)
<i>Πατρίδα</i> (στίχοι και μουσική: Αλκίνοος Ιωαννίδης)
<i>Πατρίδα μου</i> (στίχοι: Χρήστος Μαυράκης, Θεόδωρος Δουλάμης & Γιώργος Λεκάκης μουσική: Χρήστος Μαυράκης)
<i>Πατρίδα μου</i> (στίχοι: Μιχάλης Μπουρμπούλης, μουσική: Μίκης Θεοδωράκης)
<i>Ποιος τη ζωή μου.</i>
<i>Πότε θα κάνει ξαστεριά.</i>
<i>Σιγά μην κλάψω.</i>
<i>Σκιτσάρω αγκυλωτό σταυρό την ώρα μου σκοτώνω</i>
<i>Στην ποταμιά σωπαίνει το κανόνι.</i>
<i>Στρατιώτης.</i>
<i>Συρματοπλέγματα.</i>
<i>Τ' όνειρο του παιδιού</i>
<i>Τα λουστράκια.</i>
<i>Τα παπαγαλάκια.</i>
<i>Τα ραφτικά της γιαγιάς.</i>
<i>Τέσσερεις στρατηγοί.</i>
<i>Τη Ρωμιοσύνη μην την κλαις.</i>
<i>Της αγάπης αίματα.</i>
<i>Της δικαιοσύνης ήλιε νοητέ.</i>
<i>Το Όνειρο.</i>
<i>Το παιδί με το ταμπούρλο.</i>
<i>Το τραγούδι της Ειρήνης</i>
<i>Το τραγούδι της ελπίδας.</i>
<i>Το τραγούδι της ενότητας.</i>
<i>Το τραγούδι της λευτεριάς.</i>
<i>Το ψωμί είναι στο τραπέζι.</i>
<i>Τον πόλεμο τον κάνουνε.</i>
<i>Τούτες τις μέρες.</i>
<i>Τρίτος Παγκόσμιος.</i>
<i>Ύμνος στην Ειρήνη</i>

Τραγούδια με φιλοπατριωτικό περιεχόμενο.

Πίνακας 99. Τραγούδια με φιλοπατριωτικό περιεχόμενο για τα οποία γίνεται λόγος στην παρούσα εργασία.

<i>Αχ Ελλάδα σ' αγαπώ.</i>
<i>Η Ελλάδα ποτέ δεν πεθαίνει.</i>
<i>Περνάει ο στρατός της Ελλάδος.</i>
<i>Προσκυνώ τη χάρης σου λαέ μου.</i>
<i>Το τραγούδι της σημαίας.</i>
<i>Ύμνος στη Σημαία.</i>

Έργα θρησκευτικού περιεχομένου

Πίνακας 100. Έργα θρησκευτικού περιεχομένου τα οποία αναφέρονται στην παρούσα εργασία.

Τίτλος έργου	Παρατηρήσεις
Απολυτίκιο Αγίας Σκέπης	Η μνήμη της Αγίας Σκέπης εορτάζεται στις 28 Οκτωβρίου. Μέχρι το 1951 η Αγία Σκέπη εορταζόταν από την ελλαδική εκκλησία στην 1 ^η Οκτωβρίου. Το 1952 μετατέθηκε η εορτή αυτή στις 28 Οκτωβρίου ως ένδειξη ευγνωμοσύνης προς την Παναγία για τη σκέπη και την προστασία Της στον Αγώνα των Ελλήνων κατά τη διάρκεια του Ελληνοϊταλικού πολέμου. (Συνοδικές Εγκύκλιοι, Τόμος Β', 1956: 649).
Απολυτίκιο Αγίου Δημητρίου	Η μνήμη του Αγίου Δημητρίου εορτάζεται στις 26 Οκτωβρίου.
Τη Υπερμάχω	

Τραγούδια με περιεχόμενο που δεν ανήκει σε καμία από τις παραπάνω κατηγορίες.

Πίνακας 101. Τραγούδια με περιεχόμενο που δεν ανήκει σε καμία από τις παραπάνω κατηγορίες για τα οποία γίνεται λόγος στην παρούσα εργασία.

Τίτλος τραγουδιού	Παρατηρήσεις
<i>Coat of arms</i>	Το τραγούδι αυτό περιγράφει την εμπλοκή της Ελλάδας στον δεύτερο παγκόσμιο

	πόλεμο.
<i>Inmate 4859</i>	Το τραγούδι αυτό κάνει λόγο για τον Witold Piletsky, πολωνό ανθυπίαρχο, ο οποίος πήγε εθελοντικά στο στρατόπεδο του Auschwitz, ως κρατούμενος με τον αριθμό 4859 προκειμένου να ενημερώσει τον κόσμο για τα εγκλήματα που γίνονταν εκεί (το τι γινόταν εκεί ήταν επτασφράγιστο μυστικό την εποχή εκείνη). Για την πράξη του αυτή τιμήθηκε με το ανώτατο πολωνικό παράσημο. (http://www.metalblast.net/interviews/hearts-of-iron-an-interview-with-sabaton/)
<i>Resist and Bite</i>	Στο τραγούδι αυτό γίνεται λόγος για τη μονάδα πεζικού του Βελγικού στρατού Chasseurs Ardennais, η οποία αντιστάθηκε στο γερμανικό στρατό κατά την εισβολή του στο Βέλγιο στις 10 Μαΐου του 1940. Ο τίτλος του τραγουδιού είναι το σλόγκαν αυτής της μονάδας πεζικού.
<i>The final solution</i>	Το τραγούδι αυτό περιγράφει το Ολοκαύτωμα.
<i>The woodpecker song.</i>	Το τραγούδι αυτό αποτελεί απόδοση στην αγγλική γλώσσα του ιταλικού δημοφιλούς τραγουδιού <i>Reginella Campagnola</i> , στη μελωδία του οποίου βασίστηκε το τραγούδι <i>Στη Ρώμη (Κορόιδο Μουσολίνι)</i> .
<i>To Hell and Back</i>	Το τραγούδι αυτό κάνει λόγο για τον Audie Leon Murphy, αμερικανό στρατιώτη που παρασημοφορήθηκε 33 φορές για την προσφορά του στο δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο. Η συμμετοχή του στον πόλεμο είναι η αιτία για το μετατραυματικό στρες που είχε. Ο τίτλος του τραγουδιού είναι και ο τίτλος της ταινίας στην οποία περιγράφεται η ζωή του και στην οποία πρωταγωνιστεί.
<i>Wehrmacht</i>	Το τραγούδι αυτό περιγράφει την επίδραση του Ναζισμού στους γερμανούς στρατιώτες που συμμετείχαν στη Wehrmacht.
<i>Willkommen.</i>	Το τραγούδι αυτό είναι από το μιούζικαλ <i>Cabaret</i> , του οποίου η υπόθεση εκτυλίσσεται στο Βερολίνο το 1931, 2 χρόνια πριν την άνοδο του Χίτλερ στην καγκελαρία της Γερμανίας.
<i>Άντρα μου πάει</i>	Το τραγούδι αυτό περιγράφει το θρήνο μίας γυναίκας που ο άντρας της, ελληνόφωνος της Κάτω Ιταλίας, μεταναστεύει μεταπολεμικά

<i>Άσμα ασμάτων.</i>	Το τραγούδι αυτό είναι εμπνευσμένο από τον φυλάκισης του Ιάκωβου Καμπανέλλη στο στρατόπεδο συγκέντρωσης του Μαουχάουζεν κατά τη διάρκεια του δεύτερου παγκοσμίου πολέμου.
<i>Αυτοί που φεύγουν κι αυτοί που μένουν.</i>	
<i>Βροχή και σήμερα.</i>	
<i>Επιδρομή στον Πειραιά.</i>	Σύμφωνα με μαρτυρία του Μιχάλη Γενίτσαρη, το τραγούδι αυτό γράφτηκε για τον βομβαρδισμό του Πειραιά στις 11 Ιανουαρίου 1944 από του συμμάχους (Gauntlett, 1992)
<i>Η ζωή ξαναρχίζει για μας.</i>	
<i>Η Μπόμπα</i>	Το τραγούδι αυτό περιγράφει τις ρίψεις ατομικών βομβών στην Ιαπωνία από του Αμερικανούς στα πλαίσια του δεύτερου παγκοσμίου πολέμου.
<i>Η Ορφάνια</i>	Το τραγούδι αυτό ηχογραφήθηκε το 1952 (Πάπιστας, 2007: 789) και αναφέρεται στο κοινωνικό θέμα της ορφάνιας, συνέπειας του δεύτερου παγκοσμίου πολέμου και όλων των γεγονότων της δεκαετίας του 1940 στην Ελλάδα γενικότερα.
<i>Θα σε πάρω να φύγουμε</i>	Σύμφωνα με προφορική μαρτυρία του Γιάννη Σπάρτακου (http://www.hprrt-archives.gr/V3/public/main/page-assetview.aspx?tid=7116&autostart=0) το τραγούδι αυτό γράφτηκε κατά τη διάρκεια της κατοχής και παρουσιάστηκε για πρώτη φορά στο Σινέ Νιους (στην οδό Σταδίου στο κέντρο της Αθήνας), όπου παρουσιάζονταν μουσικά προγράμματα κατά τα διαλείμματα και μετά τη λήξη της ταινίας που παιζόταν.
<i>Θα βρεθούμε ξανά.</i>	
<i>Κόκκινο Τριαντάφυλλο.</i>	
<i>Λιλή Μαρλέν.</i>	Εδώ γίνεται λόγος για την απόδοση στην ελληνική γλώσσα του Μάκη Φωτιάδη.
<i>Μαχητές: αγγλικός μεσαιωνικός κανόνας.</i>	Υπάρχει στο Βασιλειάδης κ.ά., 1994: 165
<i>Ο Mack με το μαχαίρι.</i>	Το τραγούδι αυτό είναι από το έργο <i>Η όπερα της Πεντάρας</i> .

<i>Ο Αντώνης.</i>	Τα τραγούδια αυτά είναι εμπνευσμένα από την φυλάκιση του Ιάκωβου Καμπανέλλη στο στρατόπεδο συγκέντρωσης του Μαουχάουζεν κατά τη διάρκεια του δευτέρου παγκοσμίου πολέμου.
<i>Ο Δραπέτης.</i>	
<i>Ο Μικρός Ήρωας.</i>	Οι στίχοι του τραγουδιού αυτού σχετίζονται άμεσα με το κόμικ του Στέλιου Ανεμοδουρά (σε σκίτσα Βύρωνα Απόσογλου) <i>Ο Μικρός Ήρωας</i> όπου περιγράφονται οι περιπέτειες μια παρέας παιδιών (Γιώργος Θαλάσσης, Κατερίνα και Σπίθας), οι οποίοι αντιστέκονται στους Γερμανούς κατακτητές. Το κόμικ αυτό κυκλοφόρησε από το 1952 ως το 1967 όπου και απαγορεύτηκε από τη Χούντα.
<i>Ο Σταμούλης ο λοχίας.</i>	
<i>Όμορφη και παράξενη πατρίδα..</i>	
<i>Όταν τελειώσει ο πόλεμος..</i>	Το τραγούδι αυτό είναι εμπνευσμένο από τον φυλάκισης του Ιάκωβου Καμπανέλλη στο στρατόπεδο συγκέντρωσης του Μαουχάουζεν κατά τη διάρκεια του δευτέρου παγκοσμίου πολέμου.
<i>Τρελοβάπορο.</i>	
<i>Τσιμπλιάρη Χιροχίτο</i>	
<i>Φτιάξε καρδιά μου το δικό σου παραμύθι.</i>	
<i>Ψηλά στο μέτωπο.</i>	Πρόκειται για άρια από την οπερέτα του Θεόφραστου Σακελλαρίδη <i>Ο Βαφτιστικός</i> που γράφτηκε το 1918 και η υπόθεσή της εκτυλίσσεται κατά τους Βαλκανικούς πολέμους της εποχής εκείνης.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 5

Πίνακες με τους τίτλους των τραγουδιών που αναφέρθηκαν στο ερωτηματολόγιο.

Πίνακας 102. Τραγούδια χρησιμοποιηθέντα στην πιο πρόσφατη σχολική γιορτή της 28ης Οκτωβρίου.

Τίτλος τραγουδιού	Αριθμός εκπαιδευτικών που το χρησιμοποίησαν	Ποσοστό
<i>Imagine</i>	1	1,11%
<i>Willkommen.</i>	1	1,11%
<i>Αγρίμια κι αγριμάκια μου.</i>	1	1,11%
<i>Ακορντεόν.</i>	17	18,88%
<i>Άκου Ντούτσε μου τα νέα.</i>	2	2,22%
<i>Απολυτικό Αγίας Σκέπης</i>	1	1,11%
<i>Απόψε θα πλαγιάσουμε.</i>	1	1,11%
<i>Αρνιέμαι.</i>	3	3,33%
<i>Άσμα ασμάτων.</i>	3	3,33%
<i>Αχ Ελλάδα σ' αγαπώ.</i>	2	2,22%
<i>Βάζει ο Ντούτσε τη στολή του.</i>	10	11,11%
<i>Βρες αν μπορείς τι σου έφερα απόψε.</i>	1	1,11%
<i>Βροχή και σήμερα.</i>	1	1,11%
<i>Γιατί να γίνω μάννα</i>	1	1,11%
<i>Δεν θέλω να μου δέσετε τα μάτια</i>	1	1,11%
<i>Δοξαστικόν.</i>	1	1,11%
<i>Δυο παιδιά απ' το Βραχώρι.</i>	10	11,11%
<i>Ένα το χελιδόνι.</i>	3	3,33%
<i>Επέσατε θύματα.</i>	1	1,11%
<i>Η Ελλάδα ποτέ δεν πεθαίνει.</i>	1	1,11%
<i>Ήρωες.</i>	2	2,22%
<i>Ήταν κάποτε δυο φίλοι.</i>	2	2,22%
<i>Κάνε κουράγιο Ελλάδα μου.</i>	2	2,22%
<i>Κάνε λιγάκι υπομονή (μην απελπίζεσαι).</i>	1	1,11%
<i>Κάποτε θα 'ρθουν.</i>	1	1,11%
<i>Καταχνιά.</i>	1	1,11%
<i>Κόκκινη κλωστή δεμένη (το παραμύθι)..</i>	1	1,11%
<i>Λάφυρο πολέμου.</i>	1	1,11%
<i>Λιλή Μαρλέν.</i>	1	1,11%
<i>Μαλαματένια λόγια.</i>	1	1,11%
<i>Μάνα θα τους περιμένει.</i>	4	4,44%
<i>Ματσάκια πεντοχίλιαρα.</i>	1	1,11%
<i>Με το λύχνο του άστρου.</i>	1	1,11%
<i>Μες στον κόσμο.</i>	2	1,11%
<i>Μη με ρωτάς.</i>	8	8,88%
<i>Μη μου μιλάς για τίποτα.</i>	1	1,11%

<i>Μικρός Λαός.</i>	4	4,44%
<i>Μπήκαν στην Πόλη οι οχτροί.</i>	2	2,22%
<i>Ντούτσε Ντούτσε..</i>	6	6,66%
<i>Ο Mack με το μαχαίρι.</i>	1	1,11%
<i>Ο Αντώνης.</i>	4	4,44%
<i>Ο Αρχηγός</i>	1	1,11%
<i>Ο Δραπέτης.</i>	2	2,22%
<i>Ο Έφεδρος.</i>	22	24,44%
<i>Ο Μικρός Ήρωας.</i>	8	8,88%
<i>Ο μικρός στρατιώτης.</i>	1	1,11%
<i>Ο Μουσολίνι βγήκε στο παζάρι.</i>	1	1,11%
<i>Ο Ναπολιτάνος.</i>	25	27,77%
<i>Οι γερανοί.</i>	1	1,11%
<i>Οι Ηπειρώτισσες.</i>	23	25,55%
<i>Όταν τελειώσει ο πόλεμος.</i>	1	1,11%
<i>Παιδιά, της Ελλάδος παιδιά.</i>	4	4,44%
<i>Πήραμε τ' Αργυρόκαστρο.</i>	6	6,66%
<i>Βροντούν της Πίνδου οι κορφές.</i>	2	2,22%
<i>Προσκυνώ τη χάρη σου λαέ μου.</i>	1	1,11%
<i>Πω πω τι έπαθε ο Μουσολίνι.</i>	3	3,33%
<i>Σαββατόβραδο στην Καισαριανή.</i>	3	3,33%
<i>Στ' άρματα.</i>	6	6,66%
<i>Στη Ρώμη (Κορόιδο Μουσολίνι)</i>	14	15,55%
<i>Στην ποταμιά σωπαίνει το κανόνι.</i>	4	4,44%
<i>Στους καπεταναίους του ΕΛΑΣ (Σαν ατσάλινο τείχος).</i>	1	1,11%
<i>Στρατιώτης.</i>	5	5,55%
<i>Συννεφιασμένη Κυριακή.</i>	2	2,22%
<i>Τα λουστράκια.</i>	8	8,88%
<i>Τα παπαγαλάκια..</i>	1	1,11%
<i>Τα ραφτικά της γιαγιάς.</i>	2	2,22%
<i>Τέσσερεις στρατηγοί.</i>	2	2,22%
<i>Τη Ρωμιοσύνη μην την κλαις.</i>	2	2,22%
<i>Της αγάπης αίματα.</i>	6	6,66%
<i>Της δικαιοσύνης ήλιε νοητέ.</i>	9	10,00%
<i>Το όνειρο του Μπενίτο.</i>	3	3,33%
<i>Το παιδί με το ταμπούρλο.</i>	1	1,11%
<i>Το τραγούδι της ελπίδας.</i>	1	1,11%
<i>Το τραγούδι της ενότητας.</i>	1	1,11%
<i>Το τραγούδι της λευτεριάς.</i>	1	1,11%
<i>Το τραγούδι της σημαίας.</i>	1	1,11%
<i>Το ψωμί είναι στο τραπέζι</i>	1	1,11%
<i>Τον πόλεμο τον κάνουνε.</i>	1	1,11%

<i>Τώρα τώρα.</i>	1	1,11%
<i>Υμνος στη Σημαία.</i>	11	12,22%
<i>Ο Φασισμός.</i>	2	2,2%
<i>Φτιάξε καρδιά μου το δικό σου παραμύθι.</i>	1	1,11%
<i>Ψηλά στο μέτωπο.</i>	1	1,11%

Πίνακας 103. Τραγουδία χρησιμοποιηθέντα στην πιο πρόσφατη *σχολική γιορτή της 28ης Οκτωβρίου* σε σχέση με τη βαθμίδα εκπαίδευσης στην οποία εργάζονται οι εκπαιδευτικοί μουσικής (ποσοστά επί της βαθμίδας εκπαίδευσης στην οποία εργάζονται οι εκπαιδευτικοί μουσικής).

Τίτλος τραγουδιού	Δευτεροβάθμια εκπαίδευση(αποκλειστικά)		Πρωτοβάθμια εκπαίδευση (αποκλειστικά)		Δευτεροβάθμια εκπαίδευση (με μετάταξη από την πρωτοβάθμια)		Δευτεροβάθμια εκπαίδευση (εξ' ολοκλήρου διάθεση στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση)		Δευτεροβάθμια εκπαίδευση (με συμπλήρωση ωραρίου στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση)		Πρωτοβάθμια εκπαίδευση (με μετάταξη από τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση)	
	Αριθμός	Ποσοστό	Αριθμός	Ποσοστό	Αριθμός	Ποσοστό	Αριθμός	Ποσοστό	Αριθμός	Ποσοστό	Αριθμός	Ποσοστό
<i>Imagine</i>	1	4,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00 %
<i>Willkommen.</i>	1	4,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00 %
<i>Αγρίμια κι αγριμάκια μου.</i>	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	1	25,00%	0	0,00%	0	0,00 %
<i>Ακορντεόν.</i>	5	20,00%	10	17,85%	0	0,00%	2	50,00%	0	0,00%	0	0,00 %
<i>Άκου Ντούτσε μου τα νέα.</i>	0	0,00%	2	3,57%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00 %
<i>Απολυτίκιο Αγίας Σκέπης</i>	0	0,00%	1	1,78%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00 %
<i>Απόψε θα πλαγιάσουμε.</i>	0	0,00%	1	1,78%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00 %
<i>Αρνιέμαι.</i>	0	0,00%	1	1,78%	0	0,00%	1	25,00%	0	0,00%	1	100%
<i>Άσμα ασμάτων.</i>	1	4,00%	2	3,57%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00 %
<i>Αχ Ελλάδα σ' αγαπώ.</i>	0	0,00%	2	3,57%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00 %
<i>Βάζει ο Ντούτσε τη στολή του.</i>	1	4,00%	9	16,07%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00 %

<i>Βρες αν μπορείς τι σου έφερα απόψε.</i>	0	0,00%	0	0,00%	1	33,33%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
<i>Βροχή και σήμερα.</i>	1	4,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
<i>Γιατί να γίνω μάννα</i>	0	0,00%	1	1,78%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
<i>Δεν θέλω να μου δέσετε τα μάτια</i>	0	0,00%	1	1,78%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
<i>Δοξαστικόν.</i>	0	0,00%	1	1,78%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
<i>Δυο παιδιά απ' το Βραχώρι.</i>	1	1,00%	8	14,28%	0	0,00%	1	25,00%	0	0,00%	0	0,00%
<i>Ένα το χελιδόνι.</i>	2	8,00%	1	1,78%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
<i>Επέσατε θύματα.</i>	1	4,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
<i>Η Ελλάδα ποτέ δεν πεθαίνει.</i>	0	0,00%	1	1,78%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
<i>Ήρωες.</i>	1	4,00%	1	1,78%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
<i>Ήταν κάποτε δυο φίλοι.</i>	0	0,00%	2	3,57%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
<i>Κάνε κουράγιο Ελλάδα μου.</i>	1	4,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	1	100%	0	0,00%
<i>Κάνε λιγάκι υπομονή (μην απελπίζεσαι).</i>	1	4,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
<i>Κάποτε θα' ρθουν.</i>	0	0,00%	1	1,78%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
<i>Καταχνιά.</i>	0	0,00%	1	1,78%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
<i>Κόκκινη κλωστή δεμένη (το παραμύθι)..</i>	0	0,00%	1	1,78%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
<i>Λάφυρο πολέμου.</i>	0	0,00%	1	1,78%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
<i>Λιλή Μαρλέν.</i>	1	4,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
<i>Μαλαματένια λόγια.</i>	1	1,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
<i>Μάνα θα τους περιμένει.</i>	2	8,00%	2	3,57%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
<i>Ματσάκια πεντοχίλιαρα.</i>	0	0,00%	1	1,78%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
<i>Με το λύχνο του άστρου.</i>	0	0,00%	1	1,78%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
<i>Μες στον κόσμο.</i>	1	4,00%	1	1,78%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
<i>Μη με ρωτάς.</i>	3	12,00%	5	8,92%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
<i>Μη μου μιλάς για τίποτα.</i>	1	4,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
<i>Μικρός Λαός.</i>	1	4,00%	2	3,57%	1	33,33%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
<i>Μπήκαν στην Πόλη οι οχτροί.</i>	0	0,00%	2	3,57%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
<i>Ντούτσε Ντούτσε..</i>	0	0,00%	6	10,71%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
<i>Ο Mack με το μαχαίρι.</i>	1	4,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
<i>Ο Αντώνης.</i>	2	8,00%	2	3,57%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%

<i>Ο Αρχηγός</i>	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	1	25,00%	0	0,00%	0	0,00%
<i>Ο Δραπέτης.</i>	2	8,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
<i>Ο Έφεδρος.</i>	5	20,00%	16	28,57%	0	0,00%	0	0,00%	1	100%	0	0,00%
<i>Ο Μικρός Ήρωας.</i>	2	8,00%	4	7,14%	0	0,00%	1	25,00%	1	100%	0	0,00%
<i>Ο μικρός στρατιώτης.</i>	0	0,00%	1	1,78%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
<i>Ο Μουσολίνι βγήκε στο παζάρι.</i>	0	0,00%	1	1,78%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
<i>Ο Ναπολιτάνος.</i>	5	20,00%	18	32,14%	0	0,00%	1	25,00%	0	0,00%	1	100%
<i>Οι γερανοί.</i>	0	0,00%	1	1,78%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
<i>Οι Ηπειρώτισσες.</i>	7	28,00%	15	26,78%	1	33,33%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
<i>Όταν τελειώσει ο πόλεμος.</i>	0	0,00%	1	1,78%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
<i>Παιδιά, της Ελλάδος παιδιά.</i>	2	8,00%	2	3,57%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
<i>Πήραμε τ' Αργυρόκαστρο.</i>	2	8,00%	4	7,14%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
<i>Βροντούν της Πίνδου οι κορφές.</i>	0	0,00%	2	3,57%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
<i>Προσκυνώ τη χάρη σου λαέ μου.</i>	0	0,00%	1	1,78%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
<i>Πω πω τι έπαθε ο Μουσολίνι.</i>	1	4,00%	1	1,78%	1	33,33%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
<i>Σαββατόβραδο στην Καισαριανή.</i>	2	8,00%	1	1,78%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
<i>Στ' άρματα.</i>	2	8,00%	4	%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
<i>Στη Ρώμη (Κορόιδο Μουσολίνι)</i>	2	8,00%	11	19,64%	0	0,00%	1	100%	0	0,00%	0	0,00%
<i>Στην ποταμιά σωπαίνει το κανόνι.</i>	0	0,00%	2	3,57%	1	33,33%	0	0,00%	0	0,00%	1	100%
<i>Στους καπεταναίους του ΕΛΑΣ (Σαν ατσάλινο τείχος).</i>	1	4,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
<i>Στρατιώτης.</i>	2	8,00%	2	3,57%	0	0,00%	1	33,33%	0	0,00%	0	0,00%
<i>Συννεφιασμένη Κυριακή.</i>	2	8,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
<i>Τα λουστράκια.</i>	1	4,00%	6	10,71%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	1	100%
<i>Τα παπαγαλάκια.</i>	0	0,00%	1	1,78%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
<i>Τα ραφτικά της γιαγιάς.</i>	0	0,00%	1	1,78%	0	0,00%	1	33,33%	0	0,00%	0	0,00%
<i>Τέσσερεις στρατηγοί.</i>	1	4,00%	0	0,00%	0	0,00%	1	33,33%	0	0,00%	0	0,00%
<i>Τη Ρωμιοσύνη μην την κλαις.</i>	0	0,00%	2	3,57%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
<i>Της αγάπης αίματα.</i>	2	8,00%	3	5,35%	1	33,33%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
<i>Της δικαιοσύνης ήλπε νοητέ.</i>	4	16,00%	5	8,92%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
<i>Το όνειρο του Μπενίτο.</i>	0	0,00%	2	3,57%	1	33,33%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%

Το παιδί με το ταμπούρλο.	0	0,00%	1	1,78%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
Το τραγούδι της ελπίδας.	1	4,00%	0	0%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
Το τραγούδι της ενότητας.	0	0,00%	0	0,00%	1	33,33%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
Το τραγούδι της λευτεριάς.	0	0,00%	1	1,78%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
Το τραγούδι της σημαίας.	1	4,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
Το ψωμί είναι στο τραπέζι	1	4,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
Τον πόλεμο τον κάνουνε.	0	0,00%	1	1,78%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
Τώρα τώρα.	0	0,00%	0	0,00%	1	33,33%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
Υμνος στη Σημαία.	2	8,00%	8	14,28%	0	0,00%	1	25,00%	0	0,00%	0	0,00%
Ο Φασισμός.	1	4,00%	0	0%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	1	100%
Φτιάξε καρδιά μου το δικό σου παραμύθι.	0	0,00%	1	1,78%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
Ψηλά στο μέτωπο.	0	0,00%	1	1,78%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%

Πίνακας 104. Τραγούδια χρησιμοποιηθέντα στην πιο πρόσφατη σχολική γιορτή της 28ης Οκτωβρίου σε σχέση με την υπαλληλική σχέση των εκπαιδευτικών μουσικής (ποσοστά επί της υπαλληλικής σχέσης των εκπαιδευτικών μουσικής).

Τίτλος τραγουδιού	Αναπληρωτές/ τριες εκπαιδευτικοί		Μόνιμοι/ες εκπαιδευτικοί	
	Αριθμός	Ποσοστό	Αριθμός	Ποσοστό
<i>Imagine</i>	0	0,00%	1	1,49%
<i>Willkommen.</i>	0	0,00%	1	1,49%
<i>Αγρίμια κι αγριμάκια μου.</i>	0	0,00%	1	1,49%
<i>Ακορντεόν.</i>	6	26,08%	11	16,41%
<i>Άκου Ντούτσε μου τα νέα.</i>	0	0,00%	2	2,98%
<i>Απολυτίκιο Αγίας Σκέπης</i>	0	0,00%	1	1,49%
<i>Απόψε θα πλαγιάσουμε.</i>	0	0,00%	1	1,49%
<i>Αρνιέμαι</i>	1	4,34%	2	2,98%
<i>Άσμα ασμάτων.</i>	1	4,34%	2	2,98%
<i>Αχ Ελλάδα σ' αγαπώ.</i>	0	0,00%	2	2,98%
<i>Βάζει ο Ντούτσε τη στολή του.</i>	4	17,39%	6	8,95%
<i>Βρες αν μπορείς τι σου έφερα απόψε.</i>	0	0,00%	1	1,49%
<i>Βροχή και σήμερα.</i>	0	0,00%	1	1,49%
<i>Γιατί να γίνω μάγνα</i>	1	4,34%	0	0,00%

Δεν θέλω να μου δέσετε τα μάτια	0	0,00%	1	1,49%
Δοξαστικόν.	0	0,00%	1	1,49%
Δυο παιδιά απ' το Βραχώρι	1	4,34%	9	13,43%
Ένα το χελιδόνι.	0	0,00%	3	4,47%
Επέσατε θύματα.	0	0,00%	1	1,49%
Η Ελλάδα ποτέ δεν πεθαίνει.	0	0,00%	1	1,49%
Ηρωες.	1	4,34%	1	1,49%
Ήταν κάποτε δυο φίλοι.	0	0,00%	2	2,98%
Κάνε κουράγιο Ελλάδα μου.	0	0,00%	2	2,98%
Κάνε λιγάκι υπομονή (μην απελπίζεσαι).	0	0,00%	1	1,49%
Κάποτε θα' ρθουν.	0	0,00%	1	1,49%
Καταχνιά.	1	4,34%	0	0,00%
Κόκκινη κλωστή δεμένη (το παραμύθι)..	0	0,00%	1	1,49%
Λάφυρο πολέμου.	1	4,34%	0	0,00%
Λιλή Μαρλέν.	1	4,34%	0	0,00%
Μαλαματένια λόγια.	0	0,00%	1	1,49%
Μάνα θα τους περιμένει.	0	0,00%	4	5,97%
Ματσάκια πεντοχίλιαρα.	0	0,00%	1	1,49%
Με το λύχνο του άστρου.	1	4,34%	0	0,00%
Μες στον κόσμο.	1	4,34%	1	1,49%
Μη με ρωτάς.	1	4,34%	7	10,44%
Μη μου μιλάς για τίποτα.	0	0,00%	1	1,49%
Μικρός Λαός.	0	0,00%	4	5,97%
Μπήκαν στην Πόλη οι οχτροί.	0	0,00%	2	2,98%
Ντούτσε Ντούτσε..	2	8,69%	4	5,97%
Ο Mack με το μαχαίρι.	0	0,00%	1	1,49%
Ο Αντώνης.	0	0,00%	4	5,97%
Ο Αρχηγός	0	0,00%	1	1,49%
Ο Δραπέτης.	0	0,00%	2	2,98%
Ο Έφεδρος.	6	26,08%	16	23,88%
Ο Μικρός Ήρωας.	2	8,69%	6	8,95%
Ο μικρός στρατιώτης.	0	0,00%	1	1,49%
Ο Μουσολίνι βγήκε στο παζάρι.	0	0,00%	1	1,49%
Ο Ναπολιτάνος.	5	21,73%	20	29,85%
Οι γερανοί.	0	0,00%	1	1,49%
Οι Ηπειρώτισσες.	7	30,43%	16	23,88%
Όταν τελειώσει ο πόλεμος.	1	4,34%	0	0,00%
Παιδιά, της Ελλάδος παιδιά.	1	4,34%	3	4,47%
Πήραμε τ' Αργυρόκαστρο.	4	17,39%	2	2,98%
Βροντούν της Πίνδου οι κορφές.	1	4,34%	1	1,49%
Προσκυνώ τη χάρη σου λαέ μου.	0	0,00%	1	1,49%
Πω πω τι έπαθε ο Μουσολίνι.	1	4,34%	2	2,98%
Σαββατόβραδο στην Καισαριανή.	0	0,00%	3	4,47%
Στ' άρματα.	0	0,00%	6	8,95%
Στη Ρώμη (Κορόιδο Μουσολίνι)	5	21,73%	9	13,43%
Στην ποταμιά σωπαίνει το κανόνι.	0	0,00%	4	5,97%
Στους καπεταναίους του ΕΛΑΣ (Σαν ατσάλινο τείχος).	0	0,00%	1	1,49%
Στρατιώτης.	0	0,00%	5	7,46%
Συννεφιασμένη Κυριακή.	0	0,00%	2	2,98%

Τα λουστράκια.	2	8,69%	6	8,95%
Τα παπαγαλάκια.	1	4,34%	0	0,00%
Τα ραφτικά της γιαγιάς.	0	0,00%	2	2,98%
Τέσσερεις στρατηγοί.	0	0,00%	2	2,98%
Τη Ρωμιοσύνη μην την κλαις.	1	4,34%	1	1,49%
Της αγάπης αίματα.	0	0,00%	6	8,95%
Της δικαιοσύνης ήλιε νοητέ.	1	4,34%	8	11,94%
Το όνειρο του Μπενίτο.	1	4,34%	2	2,98%
Το παιδί με το ταμπούρλο.	1	4,34%	0	0,00%
Το τραγούδι της ελπίδας.	0	0,00%	1	1,49%
Το τραγούδι της ενότητας.	0	0,00%	1	1,49%
Το τραγούδι της λευτεριάς.	1	4,34%	0	0,00%
Το τραγούδι της σημαίας.	0	0,00%	1	1,49%
Το ψωμί είναι στο τραπέζι	0	0,00%	1	1,49%
Τον πόλεμο τον κάνουνε.	0	0,00%	1	1,49%
Τώρα τώρα.	0	0,00%	1	1,49%
Υμνος στη Σημαία.	4	17,39%	7	10,44%
Ο Φασισμός.	1	4,34%	1	1,49%
Φτιάξε καρδιά μου το δικό σου παραμύθι.	0	0,00%	1	1,49%
Ψηλά στο μέτωπο.	0	0,00%	1	1,49%

Πίνακας 105. Τραγούδια χρησιμοποιηθέντα στην πιο πρόσφατη σχολική γιορτή της 28ης Οκτωβρίου σε σχέση με τα έτη υπηρεσίας των εκπαιδευτικών μουσικής (ποσοστό επί των ετών υπηρεσίας των εκπαιδευτικών μουσικής)²⁵.

Τίτλος τραγουδιού	1-7 έτη		8-14 έτη		15-21 έτη		22-27 έτη	
	Αριθμός	Ποσοστό	Αριθμός	Ποσοστό	Αριθμός	Ποσοστό	Αριθμός	Ποσοστό
Imagine	1	3,33%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
Willkommen.	0	0,00%	1	2,63%	0	0,00%	0	0,00%
Αγρίμια κι αγριμάκια μου.	1	3,33%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
Ακορντεόν.	7	23,33%	8	21,05%	1	5,55%	1	33,33%
Άκου Ντούτσε μου τα νέα.	0	0,00%	1	2,63%	1	5,55%	0	0,00%
Απολυτίκιο Αγίας Σκέπης	0	0,00%	0	0,00%	1	5,55%	0	0,00%
Απόψε θα πλαγιάσουμε.	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	1	33,33%
Αρνιέμαι	1	3,33%	2	5,26%	0	0,00%	0	0,00%
Άσμα ασμάτων.	1	3,33%	1	2,63%	0	0,00%	1	33,33%
Αχ Ελλάδα σ' αγαπώ.	0	0,00%	1	2,63%	0	0,00%	0	0,00%
Βάζει ο Ντούτσε τη στολή του.	4	13,33%	4	10,52%	1	5,55%	1	33,33%
Βρες αν μπορείς τι σου έφερα απόψε.	0	0,00%	1	2,63%	0	0,00%	0	0,00%
Βροχή και σήμερα.	0	0,00%	1	2,63%	0	0,00%	0	0,00%
Γιατί να γίνω μάγνα	1	3,33%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
Δεν θέλω να μου δέσετε τα μάτια	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	1	33,33%
Δοξαστικόν.	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	1	33,33%
Δυο παιδιά απ' το Βραχώρι	3	10,00%	5	15,78%	2	11,11%	0	0,00%

²⁵ Τα τραγούδια που επιλέχθηκαν από τους/τις εκπαιδευτικούς από 29-35 έτη υπηρεσίας είναι «αμφίσημα» και δεν συμπεριελήφθησαν.

Ένα το χελιδόνι.	0	0,00%	2	5,26%	0	0,00%	1	33,33%
Επέσατε θύματα.	1	3,33%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
Η Ελλάδα ποτέ δεν πεθαίνει.	0	0,00%	1	2,63%	0	0,00%	0	0,00%
Ήρωες.	1	3,33%	1	2,63%	0	0,00%	0	0,00%
Ήταν κάποτε δυο φίλοι.	0	0,00%	0	0,00%	1	5,55%	1	33,33%
Κάνε κουράγιο Ελλάδα μου.	1	3,33%	0	0,00%	1	5,55%	0	0,00%
Κάνε λιγάκι υπομονή (μην απελπίζεσαι).	0	0,00%	0	0,00%	1	5,55%	0	0,00%
Κάποτε θα' ρθουν.	0	0,00%	1	2,63%	0	0,00%	0	0,00%
Καταχνιά.	1	3,33%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
Κόκκινη κλωστή δεμένη (το παραμύθι)..	0	0,00%	1	2,63%	0	0,00%	0	0,00%
Λάφυρο πολέμου.	0	0,00%	1	2,63%	0	0,00%	0	0,00%
Λιλή Μαρλέν.	1	3,33%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
Μαλαματένια λόγια.	0	0,00%	1	2,63%	0	0,00%	0	0,00%
Μάνα θα τους περιμένει.	2	6,66%	1	2,63%	1	5,55%	0	0,00%
Ματσάκια πεντοχίλιαρα.	1	3,33%	1	2,63%	0	0,00%	0	0,00%
Με το λύχνο του άστρου.	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	1	33,33%
Μες στον κόσμο.	1	3,33%	0	0,00%	0	0,00%	1	33,33%
Μη με ρωτάς.	3	10,00%	2	5,26%	1	5,55%	2	66,66%
Μη μου μιλάς για τίποτα.	0	0,00%	0	0,00%	1	5,55%	0	0,00%
Μικρός Λαός.	2	6,66%	1	2,63%	1	5,55%	0	0,00%
Μπήκαν στην Πόλη οι οχτροί.	0	0,00%	2	5,26%	0	0,00%	0	0,00%
Ντούτσε Ντούτσε..	1	3,33%	1	2,63%	2	11,11%	2	66,66%
Ο Mack με το μαχαίρι.	0	0,00%	1	2,63%	0	0,00%	0	0,00%
Ο Αντώνης.	1	3,33%	1	2,63%	1	5,55%	1	33,33%
Ο Αρχηγός	0	0,00%	1	2,63%	0	0,00%	0	0,00%
Ο Δραπέτης.	1	3,33%	1	2,63%	0	0,00%	0	0,00%
Ο Έφεδρος.	8	26,66%	10	26,31%	2	11,11%	2	66,66%
Ο Μικρός Ήρωας.	4	13,33%	2	5,26%	1	5,55%	1	33,33%
Ο μικρός στρατιώτης.	1	3,33%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
Ο Μουσολίνι βγήκε στο παζάρι.	0	0,00%	1	2,63%	0	0,00%	0	0,00%
Ο Ναπολιτάνος.	6	20,00%	14	36,84%	3	16,66%	2	66,66%
Οι γερανοί.	0	0,00%	0	0,00%	1	5,55%	0	0,00%
Οι Ηπειρώτισσες.	7	23,33%	11	28,94%	5	27,77%	1	33,33%
Όταν τελειώσει ο πόλεμος.	1	3,33%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
Παιδιά, της Ελλάδος παιδιά.	1	3,33%	2	5,26%	1	5,55%	0	0,00%
Πήραμε τ' Αργυρόκαστρο.	4	13,33%	2	5,26%	0	0,00%	0	0,00%
Βροντούν της Πίνδου οι κορφές.	1	3,33%	0	0,00%	0	0,00%	1	33,33%
Προσκυνώ τη χάρη σου λαέ μου.	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	1	33,33%
Πω πω τι έπαθε ο Μουσολίνι.	1	3,33%	1	2,63%	0	0,00%	1	33,33%
Σαββατόβραδο στην Καισαριανή.	2	6,66%	1	2,63%	0	0,00%	0	0,00%
Στ' άρματα.	1	3,33%	4	10,52%	1	5,55%	0	0,00%
Στη Ρώμη (Κορόιδο Μουσολίνι)	5	16,66%	6	15,78%	2	11,11%	1	33,33%
Στην ποταμιά σωπαίνει το κανόνι.	0	0,00%	4	10,52%	0	0,00%	0	0,00%
Στους καπεταναίους του ΕΛΑΣ (Σαν ασφάλινο τείχος).	1	3,33%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
Στρατιώτης.	3	10,00%	2	5,26%	0	0,00%	0	0,00%
Συννεφιασμένη Κυριακή.	0	0,00%	1	2,63%	1	5,55%	0	0,00%
Τα λουστράκια.	1	3,33%	6	15,78%	1	5,55%	0	0,00%

Τα παπαγαλάκια.	1	3,33%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
Τα ραφτικά της γιαγιάς.	2	6,66%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
Τέσσερεις στρατηγοί.	0	0,00%	2	5,26%	0	0,00%	0	0,00%
Τη Ρωμοσύνη μην την κλαις.	1	3,33%	1	2,63%	0	0,00%	0	0,00%
Της αγάπης αίματα.	2	6,66%	2	5,26%	2	11,11%	0	0,00%
Της δικαιοσύνης ήλπε νοητέ.	2	6,66%	2	5,26%	2	11,11%	3	100.00%
Το όνειρο του Μπενίτο.	1	3,33%	1	2,63%	1	5,55%	0	0,00%
Το παιδί με το ταμπούρλο.	1	3,33%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
Το τραγούδι της ελπίδας.	0	0,00%	0	0,00%	1	5,55%	0	0,00%
Το τραγούδι της ενότητας.	0	0,00%	1	2,63%	0	0,00%	0	0,00%
Το τραγούδι της λευτεριάς.	1	3,33%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
Το τραγούδι της σημαίας.	0	0,00%	0	0,00%	1	5,55%	0	0,00%
Το ψωμί είναι στο τραπέζι	1	3,33%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
Τον πόλεμο τον κάνουνε.	1	3,33%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
Τώρα τώρα.	0	0,00%	0	0,00%	1	5,55%	0	0,00%
Υμνος στη Σημαία.	2	6,66%	8	21,05%	1	5,55%	0	0,00%
Ο Φασισμός.	1	3,33%	1	2,63%	0	0,00%	0	0,00%
Φτιάξε καρδιά μου το δικό σου παραμύθι.	0	0,00%	0	0,00%	1	5,55%	0	0,00%
Ψηλά στο μέτωπο.	0	0,00%	1	2,63%	0	0,00%	0	0,00%

Πίνακας 106. Τραγούδια χρησιμοποιηθέντα σε σχολικές γιορτές της 28ης Οκτωβρίου του παρελθόντος.

Τίτλος τραγουδιού	Αριθμός εκπαιδευτικών που το χρησιμοποίησαν	Ποσοστό
Imagine	1	1,11%
Ακορντεόν.	14	15,55%
Ακου Ντούτσε μου τα νέα.	3	3,33%
Απολυτίκιο Αγίου Δημητρίου	1	1,11%
Αρχισε ο χειμώνας.	1	1,11%
Άσμα ασμάτων.	5	5,55%
Αχ Ελλάδα σ' αγαπώ.	1	1,11%
Βάζει ο Ντούτσε τη στολή του.	28	31,11%
Γιατί να γίνω μάννα	1	1,11%
Δεν θέλω να μου δέσετε τα μάτια	1	1,11%
Δυο παιδιά απ' το Βραχώρι.	6	6,66%
Έκτορας και Ανδρομάχη.	1	1,11%
Εμείς που μείναμε.	1	1,11%
Ένα το χελιδόνι.	1	1,11%
Επέσατε θύματα.	2	2,22%

<i>Η Ελλάδα ποτέ δεν πεθαίνει.</i>	4	4,44%
<i>Η Μπαλάντα του νεκρού στρατιώτη.</i>	1	1,11%
<i>Ηρωες.</i>	1	1,11%
<i>Καταχνιά.</i>	2	2,22%
<i>Κείνοι που πράζαν το κακό.</i>	1	1,11%
<i>Μαλαματένια λόγια.</i>	1	1,11%
<i>Μαλλιά σγουρά.</i>	1	1,11%
<i>Μάνα θα τους περιμένει.</i>	3	3,33%
<i>Μάνα μου, κρύψε το σπαθί.</i>	1	1,11%
<i>Μη με ρωτάς.</i>	5	5,55%
<i>Μια φορά κι έναν καιρό.</i>	1	1,11%
<i>Μικρόκοσμος.</i>	1	1,11%
<i>Μικρός Λαός.</i>	4	4,44%
<i>Μπράβο Κολονέλλο.</i>	1	1,11%
<i>Νύχτωσε χωρίς φεγγάρι.</i>	1	1,11%
<i>Ο Αντώνης.</i>	2	2,22%
<i>Ο Δραπέτης.</i>	2	2,22%
<i>Ο δρόμος.</i>	1	1,11%
<i>Ο Έφεδρος.</i>	10	11,11%
<i>Ο Λαός.</i>	1	1,11%
<i>Ο Μικρός Ήρωας.</i>	4	4,44%
<i>Ο Ναπολιτάνος.</i>	8	8,88%
<i>Ο Σταμούλης ο λοχίας.</i>	2	2,22%
<i>Οι γερανοί.</i>	1	1,11%
<i>Οι Ηπειρώτισσες.</i>	16	17,77%
<i>Όμορφη και παράξενη πατρίδα.</i>	2	2,22%
<i>Παιδιά, της Ελλάδος παιδιά.</i>	16	17,77%
<i>Πήραμε τ' Αργυρόκαστρο.</i>	2	2,22%
<i>Βροντούν της Πίνδου οι κορφές.</i>	3	3,33%
<i>Πότε θα κάνει ξαστεριά.</i>	1	1,11%
<i>Πω πω τι έπαθε ο Μουσολίνι.</i>	1	1,11%
<i>Σαββατόβραδο στην Καισαριανή.</i>	3	3,33%
<i>Στη Ρώμη (Κορόιδο Μουσολίνι)</i>	25	27,77%
<i>Στην ποταμιά σωπαίνει το κανόνι.</i>	3	3,33%

Στον πόλεμο βγαίνει ο Ιταλός.	1	1,11%
Στρατιώτης.	5	5,55%
Συννεφιασμένη Κυριακή.	1	1,11%
Τα λουστράκια.	1	1,11%
Τα ραφτικά της γιαγιάς.	1	1,11%
Τέσσερεις στρατηγοί.	1	1,11%
Της αγάπης αίματα.	1	1,11%
Της δικαιοσύνης ήλιε νοητέ.	2	2,22%
Το κόλπο σου δεν έπιασε.	1	1,11%
Το όνειρο του Μπενίτο.	2	2,22%
Το παιδί με το ταμπούρλο.	1	1,11%
Το τραγούδι της λευτεριάς.	1	1,11%
Το τραγούδι της σημαίας.	1	1,11%
Τούτες τις μέρες.	1	1,11%
Τρελοβάπορο.	1	1,11%
Τρίτος Παγκόσμιος.	3	3,33%
Τώρα τώρα.	1	1,11%
Ύμνος στη Σημαία.	10	11,11%
Χαϊδάρι.	1	1,11%
Ωδή στον Γεώργιο Καραϊσκάκη.	1	1,11%

Πίνακας 107. Τραγούδια χρησιμοποιηθέντα σε σχολικές γιορτές της 28ης Οκτωβρίου του παρελθόντος σε σχέση με τη βαθμίδα εκπαίδευσης στην οποία εργάζονται οι εκπαιδευτικοί μουσικής (ποσοστά επί της βαθμίδας εκπαίδευσης στην οποία εργάζονται οι εκπαιδευτικοί μουσικής).

Τίτλος τραγουδιού	Δευτεροβάθμια εκπαίδευση(αποκλειστικά)	Πρωτοβάθμια (αποκλειστικά)	Δευτεροβάθμια εκπαίδευση (με μετάταξη από την πρωτοβάθμια)	Δευτεροβάθμια εκπαίδευση (εξ ολοκλήρου διάθεση στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση)	Δευτεροβάθμια εκπαίδευση ωραρίου συμπλήρωση πρωτοβάθμια εκπαίδευση	Πρωτοβάθμια εκπαίδευση (με μετάταξη από τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση)
-------------------	--	----------------------------	--	---	--	--

	Αριθμός	Ποσοστό	Αριθμός	Ποσοστό	Αριθμός	Ποσοστό	Αριθμός	Ποσοστό	Αριθμός	Ποσοστό	Αριθμός	Ποσοστό
<i>Imagine</i>	1	4,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
<i>Ακορντεόν.</i>	5	20,00%	9	16,07%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
<i>Άκου Ντούτσε μου τα νέα.</i>	1	4,00%	2	3,57%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
<i>Απολυτικό Αγίου Δημητρίου</i>	0	0,00%	0	0,00%	1	33,33%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
<i>Άρχισε ο χειμώνας.</i>	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	1	25,00%	0	0,00%	0	0,00%
<i>Άσμα ασμάτων.</i>	2	8,00%	2	3,57%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	1	100,00%
<i>Αχ Ελλάδα σ' αγαπώ.</i>	1	4,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
<i>Βάζει ο Ντούτσε τη στολή του.</i>	7	28,00%	19	33,92%	1	33,33%	0	0,00%	0	0,00%	1	100%
<i>Γιατί να γίνω μάννα</i>	0	0,00%	1	1,78%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
<i>Δεν θέλω να μου δέσετε τα μάτια</i>	0	0,00%	1	1,78%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
<i>Δυο παιδιά απ' το Βραχώρι.</i>	1	4,00%	4	7,14%	0	0,00%	1	25,00%	0	0,00%	0	0,00%
<i>Έκτορας και Ανδρομάχη.</i>	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	1	25,00%	0	0,00%	0	0,00%
<i>Εμείς που μείναμε.</i>	0	0,00%	1	1,78%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
<i>Ένα το χελιδόνι.</i>	0	0,00%	1	1,78%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
<i>Επέσατε θύματα.</i>	2	8,00%			0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
<i>Η Ελλάδα ποτέ δεν πεθαίνει.</i>	1	4,00%	3	5,35%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
<i>Η Μπαλάντα του νεκρού στρατιώτη.</i>	1	4,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
<i>Ήρωες.</i>	0	0,00%	1	1,78%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
<i>Καταχνιά.</i>	1	4,00%	1	1,78%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
<i>Κείνοι που πράζαν το κακό.</i>	0	0,00%	1	1,78%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
<i>Μαλαματένια λόγια.</i>	1	4,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
<i>Μαλλιά σγουρά.</i>	1	4,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
<i>Μάνα θα τους περιμένει.</i>	1	4,00%	2	3,57%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
<i>Μάνα μου, κρύψε το σπαθί.</i>	0	0,00%	1	1,78%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
<i>Μη με ρωτάς.</i>	0	0,00%	5	8,93%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
<i>Μια φορά κι έναν καιρό.</i>	0	0,00%	1	1,78%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
<i>Μικρόκοσμος.</i>	1	4,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
<i>Μικρός Λαός.</i>	0	0,00%	2	3,57%	0	0,00%	1	25,00%	1	100%	0	0,00%
<i>Μπράβο Κολονέλλο.</i>	1	4,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
<i>Νύχτωσε χωρίς φεγγάρι.</i>	0	0,00%	1	1,78%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
<i>Ο Αντώνης.</i>	0	0,00%	1	1,78%	0	0,00%	1	25,00%	0	0,00%	0	0,00%
<i>Ο Δραπέτης.</i>	0	0,00%	1	1,78%	0	0,00%	0	0,00%	1	100%	0	0,00%
<i>Ο δρόμος.</i>	0	0,00%	1	1,78%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
<i>Ο Έφεδρος.</i>	2	8,00%	7	12,50%	0	0,00%	1	25,00%	0	0,00%	0	0,00%
<i>Ο Λαός.</i>	0	0,00%	1	1,78%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
<i>Ο Μικρός Ήρωας.</i>	1	4,00%	3	5,35%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
<i>Ο Ναπολιτάνος.</i>	1	4,00%	6	10,71%	0	0,00%	1	25,00%	0	0,00%	0	0,00%
<i>Ο Σταμούλης ο λοχίας.</i>	0	0,00%	1	1,78%	1	33,33%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
<i>Οι γερανοί.</i>	0	0,00%	1	1,78%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
<i>Οι Ηπειρώτισσες.</i>	2	8,00%	11	19,64%	1	33,33%	1	25,00%	1	100%	0	0,00%
<i>Ομορφη και παράξενη πατρίδα.</i>	1	4,00%	1	1,78%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
<i>Παιδιά, της Ελλάδος παιδιά.</i>	1	4,00%	15	26,78%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
<i>Πήραμε τ' Αργυρόκαστρο.</i>	0	0,00%	1	1,78%	0	0,00%	1	25,00%	0	0,00%	0	0,00%
<i>Βροντούν της Πίνδου οι κορφές.</i>	2	8,00%	1	1,78%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
<i>Πότε θα κάνει ξαστεριά.</i>	1	4,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
<i>Πω πω τι έπαθε ο Μουσολίνι.</i>	1	4,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
<i>Σαββατόβραδο στην Καισαριανή.</i>	1	4,00%	2	3,57%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
<i>Στη Ρώμη (Κορόιδο Μουσολίνι)</i>	3	12,00%	18	32,14%	2	66,66%	0	0,00%	1	100%	1	100%
<i>Στην ποταμιά σωπαίνει το κανόνι.</i>	1	4,00%	1	1,78%	0	0,00%	1	25,00%	0	0,00%	0	0,00%
<i>Στον πόλεμο βγαίνει ο Ιταλός.</i>	1	4,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
<i>Στρατιώτης.</i>	4	16,00%	1	1,78%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%

Συννεφιασμένη Κυριακή.	0	0,00%	0	0,00%	1	33,33%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
Τα λουστράκια.	0	0,00%	1	1,78%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
Τα ραφτικά της γιαγιάς.	0	0,00%	1	1,78%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
Τέσσερεις στρατηγοί.	0	0,00%	1	1,78%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
Της αγάπης αίματα.	1	4,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
Της δικαιοσύνης ήλιε νοητέ.	1	4,00%	1	1,78%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
Το κόλπο σου δεν έπιασε.	1	4,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
Το όνειρο του Μπενίτο.	0	0,00%	2	3,57%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
Το παιδί με το ταμπούρλο.	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	1	25,00%	0	0,00%	0	0,00%
Το τραγούδι της λευτεριάς.	1	4,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
Το τραγούδι της σημαίας.	0	0,00%	1	1,78%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
Τούτες τις μέρες.	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	1	25,00%	0	0,00%	0	0,00%
Τρελοβάπορο.	1	4,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
Τρίτος Παγκόσμιος.	1	4,00%	0	0,00%	0	0,00%	2	50,00%	0	0,00%	0	0,00%
Τώρα τώρα.	0	0,00%	1	1,78%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
Ύμνος στη Σημαία.	10	40,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
Χαϊδάρι.	1	4,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
Ωδή στον Γεώργιο Καραϊσκάκη.	0	0,00%	1	1,78%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%

Πίνακας 108. Τραγούδια που προτίθενται να χρησιμοποιηθούν σε μελλοντική σχολική γιορτή της 28ης Οκτωβρίου.

Τίτλος τραγουδιού	Αριθμός εκπαιδευτικών που προτίθεται να το χρησιμοποιήσουν	Ποσοστό
<i>Hiroshima child</i>	1	1,11%
<i>The woodpecker song.</i>	1	1,11%
<i>Ακορντεόν.</i>	4	4,44%
<i>Άκου Ντούτσε μου τα νέα.</i>	6	6,66%
<i>Αν φύγουμε στον πόλεμο.</i>	1	1,11%
<i>Απόψε θα πλαγιάσουμε.</i>	1	1,11%
<i>Αρχηγό μου έχω τον Άρη.</i>	1	1,11%
<i>Άσμα ασμάτων.</i>	2	2,22%
<i>Αυτοί που φεύγουν κι αυτοί που μένουν.</i>	1	1,11%
<i>Βάζει ο Ντούτσε τη στολή του.</i>	1	1,11%
<i>Γεια σας φανταράκια μας.</i>	1	1,11%
<i>Δυο παιδιά απ' το Βραχώρι.</i>	3	3,33%
<i>Έκτορας και Ανδρομάχη.</i>	2	2,22%

Ένας Θεσσαλός φαντάρος..	1	1,11%
Ένας ξύλινος σταυρός	1	1,11%
Η Ελλάδα ποτέ δεν πεθαίνει.	2	2,22%
Ήρθε ο καιρός.	1	1,11%
Ηρωες.	2	2,22%
Θα βρεθούμε ξανά.	1	1,11%
Κάνε κουράγιο Ελλάδα μου.	2	2,22%
Καταχνιά.	1	1,11%
Κόκκινο Τριαντάφυλλο.	1	1,11%
Με το λύχνο του άστρου.	1	1,11%
Μη με ρωτάς.	2	2,22%
Μια φορά κι έναν καιρό.	1	1,11%
Μικρή πατρίδα.	1	1,11%
Μικρόκοσμος.	1	1,11%
Μικρός Λαός.	1	1,11%
Μπήκαν στην Πόλη οι οχτροί.	2	2,22%
Μπράβο Κολονέλλο.	1	1,11%
Ντούτσε Ντούτσε.	4	4,44%
Ο Ανίκητος.	1	1,11%
Ο Αντώνης.	1	1,11%
Ο Αρχηγός.	1	1,11%
Ο Δραπέτης.	1	1,11%
Ο Έφεδρος.	6	6,66%
Ο Μικρός Ηρωας.	7	7,77%
Ο μικρός στρατιώτης.	4	4,44%
Ο Ναπολιτάνος.	5	5,55%
Ο Σταμούλης ο λοχίας.	1	1,11%
Ο τραυματίας.	1	1,11%
Οι γερανοί.	2	2,22%
Οι Ηπειρώτισσες.	6	6,66%
Όμορφη και παράξενη πατρίδα.	3	3,33%
Όταν τελειώσει ο πόλεμος.	2	2,22%
Παιδιά, της Ελλάδος παιδιά.	4	4,44%
Πατρίδα πατρίδα.	2	2,22%
Πήραμε τ' Αργυρόκαστρο.	4	4,44%
Βροντούν της Πίνδου οι κορφές.	3	3,33%
Πότε θα κάνει ξαστεριά.	1	1,11%
Πω πω τι έπαθε ο Μουσολίνι.	2	2,22%
Σαββατόβραδο στην Καισαριανή.	1	1,11%
Σιγά μην κλάψω.	1	1,11%
Στ' άρματα.	2	2,22%
Στην ποταμιά σωπαίνει το κανόνι.	3	3,33%
Στης Αλβανίας τα βουνά.	1	1,11%

Στρατιώτης.	4	4,44%
Συρματοπλέγματα.	1	1,11%
Τα λουστράκια.	1	1,11%
Τα ραφτικά της γιαγιάς.	1	1,11%
Τέσσερεις στρατηγοί.	3	3,33%
Το όνειρο του Μπενίτο.	1	1,11%
Το τραγούδι της σημαίας.	1	1,11%
Τον πόλεμο τον κάνουνε.	1	1,11%
Τρίτος Παγκόσμιος.	3	3,33%
Υμνος στη Σημαία.	2	2,22%
Υμνος του Ε.Α.Μ.	2	2,22%
Ο Φασισμός.	5	5,55%
Φεύγω Λενιώ.	1	1,11%
Χωριάτα.	1	1,11%

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 6

Επιστολή συναίνεσης στην έρευνα

Αγαπητέ/ή εκπαιδευτικέ,

Ονομάζομαι Καρούμπαλη Ευγενία. Είμαι απόφοιτος του Τμήματος Μουσικών Σπουδών του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών και μεταπτυχιακή φοιτήτρια στο Πανεπιστήμιο Λευκωσίας στο εξ αποστάσεως μεταπτυχιακό πρόγραμμα με τίτλο «Σπουδές στις επιστήμες της Αγωγής – ειδίκευση: Μουσική Παιδαγωγική». Από το 1998 εργάζομαι ως εκπαιδευτικός Μουσικής στη δημόσια δευτεροβάθμια εκπαίδευση (στο 1^ο Γυμνάσιο Ναυπάκτου Αιτωλοακαρνανίας).

Στα πλαίσια της διατριβής master για το προαναφερθέν μεταπτυχιακό πρόγραμμα (με επιβλέπουσα καθηγήτρια τη Δρ Σμαράγδα Χρυσοστόμου) θα πρέπει να πραγματοποιήσω έρευνα σε εκπαιδευτικούς μουσικής που διδάσκουν είτε στην πρωτοβάθμια είτε στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση σχετικά με τις απόψεις που αυτοί/ές έχουν σχετικά με το ρεπερτόριο που χρησιμοποιείται στη σχολική γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου. Η έρευνα αυτή είναι πρωτοποριακή για την ελληνική μουσική εκπαίδευση καθώς δεν έχει ξαναγίνει έρευνα σχετικά με το θέμα αυτό στο παρελθόν.

Οι εκπαιδευτικοί μουσικής που θα συμμετάσχουν στην έρευνα θα παραχωρήσουν μία συνέντευξη διάρκειας μισής ώρα περίπου σε χώρο που εξυπηρετεί τους/τις εκπαιδευτικούς (στο χώρο εργασίας, κατοικίας ή αλλού). Για οποιαδήποτε επιπρόσθετη πληροφορία το τηλέφωνό μου είναι: 2610-429801 Και 6945-183297.

Το περιεχόμενο των συνεντεύξεων θα χρησιμοποιηθεί για την πραγματοποίηση της προαναφερθείσας έρευνας και τυχόν δημοσιεύσεις σε έγκριτα επιστημονικά περιοδικά.

Ο/Η κάτωθι υπογεγραμμένος/η _____ δηλώνων υπεύθυνα ότι επιθυμώ να συμμετέχω στην έρευνα που θα πραγματοποιηθεί από την Ευγενία Καρούμπαλη. Όλες οι πληροφορίες που θα δοθούν κατά τη διάρκεια της έρευνας θα είναι εμπιστευτικές και θα εξασφαλιστεί η ανωνυμία του/της εκπαιδευτικούς με κάθε τρόπο.

Ημερομηνία, _____ 2014

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 7

ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΝΤΕΣ/ΟΥΣΕΣ ΣΤΙΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΙΣ.

Η αρίθμηση των εκπαιδευτικών έγινε με βάση τη χρονολογία διεξαγωγής της συνέντευξης.

Πίνακας 109. Στοιχεία των εκπαιδευτικών μουσικής που συμμετείχαν στις συνεντεύξεις.

Φύλο	Έτη Υπηρεσίας	Σπουδές	Εργασιακή σχέση και τύπος σχολείου	Βαθμίδα εκπαίδευσης	Σχολείο υπηρεσίας	Ημερομηνία συνέντευξης / Μέσο συνέντευξης
Εκπαιδευτικός 1	Γυναίκα	26	Κάτοχος τίτλου μη πανεπιστημιακού Μουσικού Ιδρύματος	Μόνιμη σε δημόσιο σχολείο	Δευτεροβάθμια (αμιγώς)	Γυμνάσια αστικής περιοχής Αχαΐας. 25 Οκτωβρίου 2014 Skype
Εκπαιδευτικός 2	Γυναίκα	10	Κάτοχος τίτλου μη πανεπιστημιακού Μουσικού Ιδρύματος	Μόνιμη σε δημόσιο σχολείο	Δευτεροβάθμια (ολική διάθεση στην πρωτοβάθμια)	Δημοτικά σχολεία αγροτικών περιοχών νομού Αιτωλοακαρνανίας 27 Οκτωβρίου 2014 Δια ζώσης
Εκπαιδευτικός 3	Γυναίκα	13	Τμήμα Μουσικών Σπουδών Α.Ε.Ι. Κάτοχος τίτλου μη πανεπιστημιακού	Μόνιμη σε δημόσιο σχολείο	Δευτεροβάθμια (αμιγώς)	Γυμνάσια ημιαστικών και αγροτικών περιοχών νομού Αιτωλοακαρνανίας 28 Οκτωβρίου 2014 Τηλεφωνική συνέντευξη

Μουσικού Ιδρύματος										
Εκπαιδευτικός 4	Γυναίκα		Τμήμα Μουσικής Επιστήμης και Τέχνης Πανεπιστημίου Μακεδονίας Μεταπτυχιακή φοιτήτρια	Μόνιμη δημόσιο σχολείο	σε	Δευτεροβάθμια (ολική διάθεση στην πρωτοβάθμια)	Δημοτικά σχολεία νομού Λασιθίου	29 Οκτωβρίου 2014,	τηλεφωνική συνέντευξη	
Εκπαιδευτικός 5	Γυναίκα	15	Κάτοχος τίτλου σπουδών μη πανεπιστημιακού Μουσικού Ιδρύματος	Μόνιμη δημόσιο σχολείο	σε	Πρωτοβάθμια (αμιγώς)	Δημοτικά σχολεία αστικών περιοχών νομού Αχαΐας	30 Οκτωβρίου 2014,	τηλεφωνική συνέντευξη	
Εκπαιδευτικός 6	Γυναίκα	16	Κάτοχος τίτλου σπουδών μη πανεπιστημιακού Μουσικού Ιδρύματος	Μόνιμη δημόσιο σχολείο	σε	Πρωτοβάθμια (αμιγώς)	Δημοτικά σχολεία αστικής περιοχής νησιού Βορείου Αιγαίου	2 Νοεμβρίου 2014,	τηλεφωνική συνέντευξη.	
Εκπαιδευτικός 7	Άντρας	7	Τμήμα Μουσικών Σπουδών Ελληνικού Α.Ε.Ι.	Μόνιμος δημόσιο σχολείο	σε	Δευτεροβάθμια (αμιγώς)	Γυμνάσια αστικών και αγροτικών περιοχών νομού Κοζάνης	3 Νοεμβρίου 2014,	τηλεφωνική συνέντευξη	
Εκπαιδευτικός 8	Άντρας	22	Κάτοχος τίτλου σπουδών μη πανεπιστημιακού Μουσικού Ιδρύματος	Μόνιμος δημόσιο σχολείο	σε	Πρωτοβάθμια (αμιγώς)	Δημοτικά σχολεία αστικών περιοχών νομού Αχαΐας	3 Νοεμβρίου 2014,	τηλεφωνική συνέντευξη.	
Εκπαιδευτικός 9	Γυναίκα	27	Κάτοχος τίτλου σπουδών μη πανεπιστημιακού Μουσικού Ιδρύματος	Μόνιμη δημόσιο σχολείο	σε	Δευτεροβάθμια (αμιγώς)	Γυμνάσιο αστικής περιοχής νομού Αιτωλοακαρνανίας.	5 Νοεμβρίου 2014.	Δια ζώσης.	
Εκπαιδευτικός 10	Γυναίκα	20	Κάτοχος τίτλου σπουδών μη πανεπιστημιακού	Μόνιμη δημόσιο σχολείο	σε	Δευτεροβάθμια (αμιγώς)	Γυμνάσια ημιαστικών περιοχών νομού	6 Νοεμβρίου 2014,	τηλεφωνική συνέντευξη.	

			Μουσικού Ιδρύματος				Αχαΐας.			
Εκπαιδευτικός 11	Γυναίκα	17	Τμήμα Σπουδών Α.Ε.Ι. Κάτοχος σπουδών πανεπιστημιακού Μουσικού Ιδρύματος Μεταπτυχιακό Δίπλωμα ειδίκευσης.	Μουσικών Ελληνικού τίτλου μη	Μόνιμη δημόσιο σχολείο	σε	Πρωτοβάθμια (αμιγώς)	Δημοτικά αστικής νομού Αχαΐας	σχολεία περιοχής	6 Νοεμβρίου 2014. Τηλεφωνική Συνέντευξη.
Εκπαιδευτικός 12	Γυναίκα	10	Τμήμα Σπουδών Α.Ε.Ι. Κάτοχος σπουδών πανεπιστημιακού Μουσικού Ιδρύματος	Μουσικών Ελληνικού τίτλου μη	Μόνιμη δημόσιο σχολείο	σε	Πρωτοβάθμια (αμιγώς)	Δημοτικά αγροτικών νομού Αιτωλοακαρνανίας	σχολεία περιοχών	7 Νοεμβρίου 2014. Τηλεφωνική συνέντευξη.
Εκπαιδευτικός 13	Γυναίκα	10	Τμήμα Σπουδών Α.Ε.Ι. Κάτοχος σπουδών πανεπιστημιακού Μουσικού Ιδρύματος Μεταπτυχιακή φοιτήτρια	Μουσικών Ελληνικού τίτλου μη	Αναπληρώτρι α σε δημόσιο σχολείο.		Πρωτοβάθμια (αμιγώς)	Δημοτικά αστικής νομού Αττικής.	σχολεία περιοχής	7 Νοεμβρίου 2014. Τηλεφωνική συνέντευξη.
Εκπαιδευτικός 14	Γυναίκα	11	Τμήμα Σπουδών Α.Ε.Ι.	Μουσικών Ελληνικού	Μόνιμη δημόσιο σχολείο	σε	Πρωτοβάθμια (αμιγώς, μεταταχθείσα	Δημοτικά αστικής νομού	σχολεία περιοχής	9 Δεκεμβρίου 2014 Δια ζώσης.

Κάτοχος σπουδών πανεπιστημιακού Μουσικού Ιδρύματος	τίτλου μη	από δευτεροβάθμια εκπαίδευση)	τη Αιτωλοακαρνανίας
---	--------------	-------------------------------------	---------------------